

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції**

**«Актуальні проблеми економічного
розвитку України в умовах інтеграції:
досягнення та проблеми»**

СЕКЦІЇ 4, 5, 6

Харків 19 - 22 жовтня 2016 року

Посвідчення 591 від 9.09.2016
<http://ekon.uipa.edu.ua/>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Департамент економіки і міжнародних відносин ХОДА

Управління культури і туризму ХОДА

Українська інженерно-педагогічна академія

Український державний університет залізничного транспорту

Національний авіаційний університет

Національна металургійна академія України

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

«Актуальні проблеми економічного розвитку України в умовах інтеграції: досягнення та проблеми»

Харків 19 - 22 жовтня 2016 року

Посвідчення № 591 від 9.09.2016

<http://ekon.uipa.edu.ua/>

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Коваленко О. Е. – доктор педагогічних наук, професор, ректор Української інженерно-педагогічної академії

Співголови оргкомітету:

Тарасюк А. П. – доктор технічних наук, професор, перший проректор з науково-педагогічної роботи Української інженерно-педагогічної академії

Лазарєв М. І. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії

Ареф'єва О. В. – доктор економічних наук, професор, декан факультету економіки і підприємництва Національного авіаційного університету

Прохорова В. В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання Української інженерно-педагогічної академії

Члени оргкомітету:

Гавкалова Н. Л. – д.е.н., професор, завідувач кафедри державного управління публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця

Дикань В. Л. – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом Українського державного університету залізничного транспорту

Ковальчук К. Ф. - д.е.н., професор, декан факультету економіки та менеджменту, Національна металургійна академія України

Майборода О. Є. – к.е.н., доцент, заступник начальника управління аналітики, прогнозування та зведення інформації Департаменту економіки і міжнародних відносин ХОДА.

Проценко В. М. – к.е.н., головний спеціаліст відділу роботи з керівними кадрами департаменту персоналу МОН України

Ус Ю. В. – к.е.н., доцент кафедри банківської справи Харківського національного економічного університету ім. С.Кузнеця

Черепня Г. М. – к.е.н., заступник директора Департаменту культури і туризму, начальник управління туризму ХОДА

Якименко-Терещенко Н.В. - д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства та економічної теорії Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торгово-економічного університету

THE NEGATIVE IMPACT OF CORPORATE GLOBALISM ON THE
NATIONAL ECONOMY

*Pluznikov B.O.,
PhD, Associate Professor
Nation Aviation University*

*Fatun Anna,
Student of Nation Aviation University
e-mail: fatun1311@gmail.com*

The most developed part of the world society has moved to a new post-industrial era of civilization and objectively alters the paradigm of transformation and strategy of global and national development. The objective processes of globalization in scope and force of impact is quite defining the nature and the laws of the world, global development. This gives rise to a real positive consequences are global integration and economic synergies, but also negative consequences are internal conflict and threats for nation-state.

Globalization processes have their positive and negative consequences that are reflected differently in countries depending on the state of economic development. Therefore, it is necessary to create strategies of development of national economies that would meet the conditions of globalization. Common areas of such strategies should be protectionism and support of domestic producers, effective international **policy, state influence on resource allocation and profit amid industries, support** for social sectors, monitoring the activities of international companies, an effective competition policy. In Eastern Europe, researchers have mostly not yet distinguished categories of "globalization" and "globalism" and a typical example is the concept by author M. Delyahina [1]. He reasonably believes that globalization is a process of forming a single cascade of global financial and information space based on the latest

information and computer technology. Globalization has become a new era in human development. Globalistics science of globalization is too focused on the financial component of the process - and therefore still ignores issues such as new high human intelligence technologies. Any global corporation, that acting in accordance with the laws of the new global competition, is unable to share with "humanity" for its achievements, because under current conditions it would undermine corporate competitiveness. Globalism as a world system of global corporatism inevitably leads to becoming a global monopoly, which is by transforming competition into monopoly [1].

It is defined that anti-globalization has become a significant phenomenon of the era of global corporatism and global competition. And of course, (because) if there is objective globalism, there is his (also its) antithesis - anti-globalization. Some authors believe that the anti-globalization means anti-Americanism, because, in their view, "globalization is America"[2]. American expansion and domination are largely stimulated by power, globalization and global competition. Moreover, global competition has stimulated the movement of intellectual resources and intellectual capital. Today flowing and accumulating the intellectual capital through mechanisms of "pumping drain" is a determining factor in global competition. Global intellectual competition is increased. As a result, it inevitably reduces the number of developed countries in narrowed field of global competition, many once underdeveloped post industrialized countries (Russia, Ukraine) slide on the lower level of the international "competitive ladder". This is not only intellectual intelligent, but also other resources that are increasingly losing regional and territorial identification.

It's analyzed that export-orientation strategy of economic development in Eastern Europe emerges as the main threat of the spread of national enterprise, economic freedom and economic democracy that preventing the formation of the middle class. This inevitably leads to oligarchic clan overconcentration and centralization of the national capital, public corruption, embezzlement and shadow economy. For example, in Ukraine, only 13 years of the sovereign state of 20 oligarchic families concentrated in the hands of more than 80% of the national capital [1]. Ukraine was

faced with the need to develop an optimal strategy for national economic development, models of participation in world globalization. Resolving these problems should lead Ukraine to a new level of economic development, strengthen ties with the world and uncover prospects for participation in major world organizations. The current system of power corporate globalism, which originated in the 90s, is not only a reality, but also a world power. More than 66 thousand transnational corporations became global corporations and global system due to activities of 600 thousand companies [1]. As a result, development of national economy and finance are declined. It carries a deadly threat to national entrepreneurship and market capitalism in general.

It's defined that competitive advantages of global corporations - technological leaders is how big and provide such high monopoly profits. International companies that own and control the number of branches abroad, apply the following strategic management methods that will damage national interests. The globalization of finance causes growth of speculation that increases the risk of system failures. Given the growing interdependence and mutual vulnerability increases - financial crisis in one country can have regional and even global implications. Control from national level shifts to other subjects such as multinational or global companies and international organizations. They have come with their own interests to obtain profits. Weakening economic power of nation states without compensating capacity of international and supranational entities increases the vulnerability of national economies, their dependence on processes in neighboring countries and leading to the rolling economic crisis from continent to continent, forming their endless waves and creating with each depression or recession threat of collapse of the globalized world. Nevertheless, if global corporations transform competition in total monopolization, the economic cluster systems can transform competition in cooperation integration without destroying healthy competition as the driving force. Network national economy is a powerful engine of social and economic growth and the mechanism of national security in the face of total corporate globalism.

Thus, global economic revolution and the transition to the knowledge economy require new strategic decisions at both the national and international levels. Folk market business should be the basis of the updated economy.

Список використаних джерел

1. Bilous OG Globalization and National Development Strategy. K., 2014. – 301p.
2. Brzezinski Zb. Choice: Domination or Leadership, 2004. - 256 p.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ

*Авраменко Олена Іванівна
старший викладач каф. обліку і аудиту
Кременчуцького національного
університету
імені М. Остроградського*

*Макаренко Римма
студентка Кременчуцького національного
університету імені М. Остроградського
e-mail: rimma_makarenko_00@bk.ru*

На сьогодні одна з найбільших проблем в Україні – економічна криза, і вкрай важливим є вжиття термінових заходів з метою зменшення її руйнівного впливу на економіку. Економічна криза є найбільш загальним поняттям, яке містить у собі ознаки присутності у більшій чи меншій мірі всіх типів криз: грошово-кредитної, валютної, фінансової тощо.

Основною метою антикризового фінансового управління є розробка та реалізація заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності та забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства для виходу з кризового стану.

На даний час Україні не вдалося створити національну економічну систему, яка б забезпечувала прогресивний розвиток держави, її незалежність у формуванні й здійсненні внутрішньої та зовнішньої політики, у будові

громадського суспільства, яке б відповідало сучасним світовим стандартам.

Цей факт підтверджує низка проблем, а саме:

- поширення тіньової економіки;
- проблема інфляції, якає загрозою фінансової безпеки України;
- відсутність експертів, які б змогли оцінювати проекти з точки зору їх корисності для держави і забезпечення економічної безпеки України;
- постійне зростання заборгованості держави як зовнішньої, так внутрішньої;
- збільшення диференціації доходів населення, приховування та вивезення значних обсягів капіталів за кордон;
- відсутність на державному рівні системи економічної безпеки;
- корупція у державно-управлінській сфері, яка має високий рівень;
- залежність забезпечення України від імпорту продовольчих товарів, товарів повсякденного попиту, технологічної продукції стратегічного значення.

Кризові тенденції, які характеризують розвиток економіки України, зумовили визначення внутрішніх загроз для економічної безпеки України як таких, що набагато перевищують небезпеку зовнішніх. Ці загрози призводять країну не тільки до дезінтеграції, але й можуть стати причиною загальнонаціональних техногенних та екологічних катастроф, соціального вибуху або істотного обмеження можливостей керівництва держави щодо вирішення внутрішніх проблем і дій на міжнародній арені. Для того, щоб запобігти цим випадкам, вкрай необхідно правильно вибирати заходи та методи, необхідні при усуненні проблем економічної безпеки. Це забезпечить ефективний розвиток для країни [1, С. 47].

Насамперед необхідно враховувати в процесі регулювання розвитку економіки, що криза – форма руху, адже вона поділяється на 4 етапи: підйому, гальмування, кризи та пожвавлення. Подолання кризи дає можливість забезпечити відродження економіки на тому ж або вищому рівні ефективності. На макрорівні необхідна наявність власного діючого

антикризового підрозділу групи експертів. У періоди кризи цей підрозділ відповідав би за вживання оперативних заходів з її пом'якшення.

Антикризове регулювання - це процес, за допомогою якого здійснюється вплив держави на економіку з метою скорочення строків і зменшення глибини кризи, а також пом'якшення його негативних соціально-економічних наслідків[2, С. 27].

Основним завданням, що має стояти перед антикризовим підрозділом держави в сприятливий період, є коротко- й довгострокове прогнозування можливих кризових ситуацій і розробка пакету превентивних заходів, спрямованих на своєчасну діагностику кризи, що зароджується, і її локалізацію ще на ранніх стадіях виникнення[3, С. 278].

До шляхів вирішення головних проблем відносяться:

- удосконалення податкової системи, тобто впровадження застосування податкових стимулів для тих підприємств, що використовують інноваційні технології і високотехнологічне обладнання. Це підвищить інноваційну активність підприємств;
- створення й державна підтримка діючої мережі надійних кредитних установ; удосконалення нормативно-правової бази;
- підвищення інвестиційної активності;
- перехід до стандартів розвинених країн у різних сферах політики і підвищення ефективності антимонопольної політики, що буде сприяти створенню конкурентоспроможного середовища;
- розробка і впровадження нових антикризових програм;
- боротьба з корупцією у державно-управлінській сфері;
- створення самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої, потужної національної економіки;
- залучення внутрішніх інвестиційних ресурсів до розвитку національної економіки.

Дотримання цих засобів може допомогти підняти рівень економічної безпеки України. Треба пам'ятати, що забезпечення належної економічної

безпеки є надзвичайно важливим, адже це забезпечення ефективної та стабільної національної економіки країни.

Список використаних джерел

1. Економічна безпека держави: оцінювання та стратегічні орієнтири забезпечення [монографія] / О.В. Комеліна, С.В. Онищенко, А.В. Матковський, О.А. Пугач. – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – 202 с.

2. Піскунов Р.О. Антикризове регулювання діяльності економічних агентів: опорний конспект лекцій. – ХІБС УБС НБУ, - 2014. – 182 с.

3. Колінець Л.Б. Антикризове регулювання економіки в умовах світових економічних криз : орієнтація на реалізацію стратегії економічного розвитку /Колінець Л.Б.// Економічний аналіз. -2010.- Випуск 5.- с.393.- с.276-279

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКАХ

*Агрес Оксана Григорівна,
к.е.н., в.о. доцента кафедри
фінансів, банківської справи
та страхування, ЛНАУ
e-mail: oksana_agres@mail.ru*

Проблема легалізації доходів має не суто фінансовий характер, а й соціальний, адже доходи можуть приховувати не лише з метою уникнення оподаткування, а й доходи, отримані злочинним шляхом внаслідок проведення торгівлі наркотиками, зброєю, работоргівлі тощо. Тому тінізація доходів породжує не лише значні фінансові проблеми (недоотримання коштів державним та місцевими бюджетами), але й гостру соціальну проблему – здійснення заборонених видів діяльності. Дослідження показують, що щорічно у світі до законного фінансового обігу залучається від 590 млрд. до 1,5 трлн. доларів, набутих злочинним шляхом, що становить від 2 до 5 % всесвітнього валового продукту. Легалізація таких значних обсягів доходів, отриманих незаконним шляхом зумовлена розбіжностями у законодавчій базі різних країн – у разі перетікання коштів з однієї країни в іншу, а також недоліками національного законодавства (відмивання коштів шляхом створення спеціальних суб'єктів господарювання, діяльність яких не підлягає жорсткому регулюванню). Тому створення ефективної та всеохоплюючої глобальної

мережі протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом – є об'єктивною потребою сучасного суспільства.

У Законі України № 249-IV «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» термін «фінансовий моніторинг» визначено, як: сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу [1].

Фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що містять проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу. Об'єктом фінансового моніторингу в Україні є дії з активами, пов'язані з відповідними учасниками фінансових операцій, які їх проводять, за умови наявності ризиків використання даних активів з метою легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, а також будь-яка інформація про такі дії чи події, активи та їх учасників [2].

Наглядним органом банківського сектору виступає НБУ, який виконує наглядові та регулятивні функції покладені на нього, як на суб'єкта державного фінансового моніторингу, згідно базового закону, а також Закону України «Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність».

Система фінансового моніторингу в Україні побудована з метою протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму. Залежно від суб'єктів, які проводять фінансовий моніторинг вона поділяється на два рівні: первинний та державний. Державний фінансовий моніторинг проводять державні уповноважені органи. Проте одним державним органам не під силу подолати злочинність у сфері фінансів, тому існує об'єктивна необхідність проведення первинного фінансового моніторингу, суб'єктами

якого є фінансово-кредитні інститути та спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Оскільки більшість операцій з фінансовими активами проводять комерційні банки, то з метою протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом виникає потреба створення внутрішньобанківської системи фінансового моніторингу, що дозволить не лише вчасно виявляти та призупиняти підозрілі операції, а й сприятиме позитивним змінам в діяльності банку, пов'язаним з покращенням фінансового стану та репутації банку, а також якості банківських послуг.

Інформація про фінансові операції, що стали об'єктом фінансового моніторингу, повинна бути надана у відповідний час, визначений законодавством, уповноваженому органу. Відповідно до пункту 6 частини 2 статті 6 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” встановлено обов'язок суб'єкта первинного фінансового моніторингу повідомляти Спеціально уповноважений орган про: а) фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, протягом трьох робочих днів з дня їх реєстрації або спроби їх проведення; б) фінансові операції, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, якщо є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, у день виникнення підозр, але не пізніше ніж через десять робочих днів з дня реєстрації таких операцій або спроби їх проведення; в) виявлені фінансові операції, стосовно яких є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму, в день їх виявлення або спроби їх проведення, а також інформувати про це визначені законом правоохоронні органи. Крім надання інформації банками про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу, банк зобов'язаний вчиняти відповідні заходи, які покладені на нього відповідно до міжнародних та національних вимог, а саме: встановити правила, розробити програми проведення фінансового моніторингу та призначити працівника, відповідального за його проведення.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму : Закон України від 28.11.2002 № 249-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство України [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/249-15>.

2. Смагло О. В. Сутність та роль фінансового моніторингу у діяльності банку / О. В. Смагло // – [Електронний ресурс]. Режим доступу: eztuir.ztu.edu.ua.

БАНКІВСЬКІ РЕСУРСИ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

*Агрес Оксана Григорівна,
к.е.н., в.о. доцента кафедри
фінансів, банківської справи
та страхування, ЛНАУ
e-mail: oksana_agres@mail.ru*

*Яхневич Любов Іванівна,
студентка I курсу
економічного факультету ЛНАУ*

Сучасний світ характеризується високим поділом праці, в результаті чого обмін продуктами праці, торгівля стали суспільною необхідністю. Також важливу роль відіграє у процесі господарювання накопичення грошового капіталу. Самому процесу накопичення грошового капіталу передуює етап його виробництва. Після того як грошовий капітал створений або вироблений, його необхідно розділити на частину, котра знову направляє у виробництво, і ту частину, котра тимчасово вивільняється. Остання, як правило, і представляє собою вільні грошові засоби виробництва підприємств і корпорацій, що акумулюються на ринку позичкових капіталів кредитно-фінансовими інститутами й ринком цінних паперів.

Банк, як і будь-яке підприємство, для здійснення своєї господарської та комерційної діяльності повинен мати певну суму коштів, тобто ресурсів. Термін «ресурси» походить від французького поняття «resources» і означає допоміжний засіб, можливості, запаси, джерела, кошти. «Ресурси – джерела та передумови отримання необхідних людям матеріальних та духовних благ, які можна реалізувати при необхідних технологіях та соціально- економічних

відносинах» [1]. Це те, що дозволяє за допомогою певних перетворень отримати бажаний результат. Ресурси необхідні для виробництва товарів та послуг – фактори виробництва.

Традиційно вони поділяються на: – трудові ресурси (праця); – капітал; – природні ресурси (земля); – підприємницький талант; – інформація (специфічна форма інформації – технологія). Праця являє собою цілеспрямовану діяльність людини по створенню економічних благ, прояв сукупності розумових і фізичних здібностей людини. Капітал включає в себе сукупність створених у минулому працею людини благ. До факторів виробництва відноситься не весь капітал, а тільки реальний капітал - будівлі, споруди, верстати, машини та обладнання, інструменти та інше, тобто все те, що використовується для виробництва та транспортування товарів і послуг. Фінансовий капітал (акції, облігації, банківські депозити та гроші) до факторів виробництва не відноситься, оскільки не пов'язаний з реальним виробництвом, а виступає як інструмент отримання реального капіталу. Земля як фактор виробництва охоплює всі сільськогосподарські угіддя та міські землі, які відведені під житлову або промислову забудову, а також сукупність природних умов, необхідних для виробництва товарів і послуг.

Ресурси банку, як підприємства включають:

- трудові ресурси, або труд;
- матеріальні ресурси;
- фінансові ресурси;
- підприємницький талант, або підприємницькі здібності;
- інформацію;
  - знання, або управлінські здібності [2].

З погляду на специфіку діяльності банку, як фінансового посередника банківські ресурси ототожнюють з фінансовими ресурсами (капіталом).

Операції, за допомогою яких комерційні банки формують залучені ресурси, називаються пасивними. Пасивні операції забезпечують формування

ресурсів банку, необхідних йому понад власного капіталу для здійснення нормальної діяльності, забезпечення ліквідності та одержання доходу.

Пасивні операції банку можуть здійснюватись у формі:

* залучення коштів на депозитні рахунки - поточні, строкові, ощадні та інші;

* недепозитного залучення коштів: одержання позичок на міжбанківському ринку, позичок НБУ, випуск банківських облігацій, векселів та інших зобов'язань.

Основний вид пасивних операцій - залучення коштів на банківські рахунки всіх видів: поточні, строкові, ощадні, валютні та інші. Всі кошти, залучені на банківські рахунки, прийнято називати депозитами, а ці операції - депозитними. Депозити слугують важливим джерелом коштів, завдяки яким банки формують переважну частину своїх дохідних активів. Недепозитні кошти найчастіше залучаються для підтримання ліквідності банків. Фактори, що впливають на ефективність використання ресурсів банку: зовнішні: - політичні; - економічні; - демографічні; - екологічні; - соціально-правові; - територіальні. внутрішні: - організаційно-технічні (технічна та технологічна база, ступінь використання технологій, організація праці та продуктивність праці, маркетингова діяльність); - фінансово-економічні (обсяг фінансових ресурсів, обсяг активних операцій, структура ресурсів, фінансовий стан, доходи).

На основі поглибленого дослідження передумов ефективного використання боргових цінних паперів українськими підприємствами визначено, що основними з них є розвиненість ринку цінних паперів, підприємницьких відносин і фінансової інфраструктури, що не відповідає світовій практиці та сучасним потребам підприємств. З огляду на економічну ситуацію в Україні, особливої актуальності набувають питання розширення переліку підприємницьких боргових цінних паперів та створення законодавчих умов для здійснення контролю за використанням фінансових інструментів.

Список використаних джерел

1. Бірюков В.І. Визначення поняття цінних паперів / В.І. Бірюков // Підприємництво, господарство і право. - 2011. - № 6. – С. 31-32.
2. Версаль Н.І. Особливості формування банками ресурсів із використанням боргових цінних паперів в умовах фінансової кризи / Н.І. Версаль, В.П. Кириї // Фінанси України - 2009. - №10. – С.45-47.

СТАН ТА МЕТОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

*Алексєєва Тетяна Іванівна
к.е.н. доц. каф. ЕП та ЕТ
Харківського торговельно-
економічного інституту КНТЕУ
e-mail: t.i.alekseeva@gmail.com*

*Лимарь Марина Сергіївна
студентка групи МА-14
Харківського торговельно-
економічного інституту КНТЕУ*

В умовах нестабільного економічного середовища підприємства не в змозі повноцінно адаптуватися та продовжувати свою діяльність у нових ринкових умовах, а деякі, вже проваджуючи господарську діяльність, не змогли уникнути кризової ситуації через непостійність зовнішнього середовища.

Теоретичні основи та методологічний інструментарій антикризового управління обговорювалися в роботах І.О. Бланка [1], В.В. Василенка [2], Л.О. Лігоненко [3], Л.С. Ситника [4], А.Д. Чернявського [5], І.К., А.М. Штангрета [7] та інших. На думку І. А. Бланка «антикризове фінансове управління спрямоване на попередження і подолання фінансових криз підприємства, а також мінімізацію їх негативних фінансових наслідків, головною метою його є відновлення фінансової рівноваги та мінімізація розмірів зниження ринкової вартості підприємства» [1].

Суть антикризового фінансового управління підприємством полягає в тому, що заходи щодо запобігання кризовій ситуації мають бути вжиті ще задовго до настання такої ситуації. У випадку появи тенденції до спаду необхідно коригувати тактику вже з урахуванням появи в майбутньому

кризових явищ, акумулювати кошти з метою успішного протистояння спричиненим кризовою ситуацією збиткам, щоб уникнути банкрутства.

Тобто ефективність антикризового управління, на думку авторів, залежить від своєчасності виявлення причин і факторів негативних тенденцій, швидкої та дієвої реакції на усунення форм їх прояву шляхом цілеспрямованого управлінського впливу на основі використання сукупності традиційних та інноваційних методів та інструментів, гнучкості та багатоваріантності їх поєднання і комбінації.

З огляду на це, можна певним чином виокремити наступні фактори успіху подолання кризових ситуацій:

- здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою своєчасного виявлення ознак кризових явищ;
- виявлення основних факторів, що зумовили кризовий стан підприємства;
- формування завдань антикризової фінансової політики;
- забезпечення контролю за своєчасністю та ефективністю впроваджених заходів.

Для успішного виконання антикризових заходів потрібно використовувати системний підхід для подолання кризової ситуації на підприємстві. Саме забезпечення антикризової діяльності на систематичній основі дає змогу сформуванню ефективної системи управління підприємством в кризових ситуаціях, адекватну сучасним умовам господарювання. Та проте існують певні особливості антикризового управління, а саме:

- антикризове управління не може бути зведене, наприклад, до пошуку резервів зростання продуктивності праці, скорочення витрат, пошуку нових ринків збуту, реструктуризації активів та пасивів тощо;
- суттєві ресурсні обмеження, пов'язані з неможливістю або складністю отримання додаткових ресурсів, насамперед фінансових, оскільки залучення фінансових ресурсів в умовах низької (навіть від'ємної) кредитоздатності та інвестиційної привабливості є надзвичайно складним управлінським завданням;

- орієнтація управлінських зусиль не тільки на зовнішні прояви ускладнень та проблем, а й на їх глибинні корені (причини появи), що є перешкодою повторення кризи;
- підвищена ризикованість управлінських рішень, що приймаються та реалізуються у зв'язку з високим ступенем нестійкості (напруження) господарської системи.

Антикризове фінансове управління має важливе значення для підприємств усіх рівнів та форм власності, але в Україні йому приділяють недостатню увагу. Адже чим раніше підприємство проведе ранню діагностику потенційних кризових явищ тим з більшою ймовірністю воно зможе подолати їх з найменшими втратами та за коротший період часу.

Список використаних джерел

1. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: учбовий курс. – 2-ге вид., – К. : Ельга; Ніка-Центр, 2007. – 656 с.
2. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: навч. посібник / О.В. Василенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 504 с.
3. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: навч. посібник / Л.О. Лігоненко, М.В. Тарасюк, О.О. Хіленко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 377 с.
4. Ситник Л.С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / Л.С. Ситник. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2009. – 503 с.
5. Чернявський А.Д. Антикризове управління підприємством : навч. посібник / А.Д. Чернявський. – К. : МАУП, 2006. – 256 с.
6. Фінансові результати підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Головного управління статистики – Режим доступу: <http://www.donetskstat.gov.ua/>
7. Штангрет А.М. Антикризове управління підприємством : навч. посібник / А.М. Штангрет, О.І. Копилук. – К. : Знання, 2007. – 335 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

*Берест Марина Миколаївна,
к.е.н, доц. каф. фінансів
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця
e-mail: marina_berest@ukr.net*

*Сабліна Альона Сергіївна
студентка 4 курсу фінансового
факультету
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця
e-mail: alyonasablina@gmail.com*

Успішне функціонування та розвиток банківського сектора в умовах зростання викликів та загроз зовнішнього середовища багато в чому визначається його спроможністю балансувати між прибутковістю та ризиком. Складність і динамічність сучасних економічних взаємовідносин потребують від банків упровадження ефективних та гнучких до ринкових умов систем управління, які б забезпечували можливість оперативного реагування на зміни в економічному середовищі та враховували існуючі структурні особливості. На сьогодні однією з основних задач банківських установ України залишається забезпечення конкурентоспроможності та фінансової стійкості, адже лише фінансово стійкий банк зможе продовжувати свою діяльність навіть при виникненні непередбачуваних подій.

Вивченням проблемних питань з оцінки фінансової стійкості банків займалися такі вітчизняні вчені, як О. І. Барановський, В.М. Живалов, В. П. Пантелєєв, Г. Г. Фетисов, С. П. Халява, Н. М. Шелудько.

Легостаєва О. О. та Самохіна Т. В. справедливо виділяють низку суттєвих недоліків щодо визначення фінансової стійкості банку. Вони стверджують, що методологія і практика визначення фінансової стійкості ще не повною мірою охоплюють основні аспекти цього процесу у взаємозв'язку і взаємообумовленості, а система показників, які використовуються, становить

зведення особистих відокремлених характеристик, часто не пов'язаних між собою, що суттєво ускладнює визначення і забезпечення фінансової стійкості банку. Також, недостатньо повно враховуються фактори, що формують стійкість банку та недостатньо розроблені методологічні аспекти формування фінансової стійкості банку [2].

Тому слід погодитись з визначенням сутності фінансової стійкості банку, запропоноване Довгаль Ю. С. та Чамаром Р. О., яке найбільш широко характеризує дане явище. Автори зазначають, що фінансова стійкість банку – це такий стан банківської установи, при якому вона є платоспроможною, ліквідною, має достатню величину регулятивного капіталу для покриття всіх можливих ризиків, пов'язаних із банківською діяльністю, і при цьому залишається достатньо рентабельною, тобто її активи використовуються максимально ефективно [1].

Різноманітність факторів, що впливають на формування стійкості банку, різниця в характері, напрямках і формах їх виявлення викликають необхідність їх систематизації та узагальнення.

При цьому така систематизація є доцільною і виступає методологічним інструментом для дослідження фінансової стійкості; може бути методологічною основою для виявлення кількісних залежностей від факторів, що її формують, і побудови прогнозу розвитку; враховує такі фактори, які є необхідними під час розроблення конкретних пропозицій стосовно напрямків поліпшення фінансової стійкості банків. Наведені фактори є загальними для всіх банків й істотно впливають на досягнення ними стану фінансової стійкості [1].

До економічних факторів відноситься інвестиційний клімат, стан платіжного балансу країни, податкову політику, стан.

Соціально-політичними факторами є стабільна політична ситуація країни, стійкість уряду, політика розвитку, соціальна стабільність.

Особливий вплив на стан грошового ринку чинить інфляція. В умовах поступового зниження інфляції має місце істотне зменшення ринкових

процентних ставок, що призводить до скорочення маржі і відповідно до падіння доходів банків. Це вимагає зміни структури банківських балансів у напрямку підвищення частки довгострокових активів.

До внутрішніх факторів доцільно віднести якість активів банку, рівень менеджменту, рівень рентабельності, ліквідність балансу банку, платоспроможність банку, адекватність капіталу банку [3].

Стосовно впливу достатності капіталу на показники стійкості банку, то тут виникає двояка ситуація. З однієї сторони, значна частка власного капіталу у структурі капіталу банку дає можливість банку відчувати себе більш впевнено при здійсненні операцій та наданні послуг, крім того у банку є так званий «резервний запас ресурсів» які він може залучити і використовувати, однак при цьому банк не буде мати високої рентабельності, а відповідно і великих прибутків. З іншої сторони, при збільшенні фінансового левериджу, банк отримує більше прибутків, однак менш впевнено відчуває себе при настанні певних непередбачуваних обставин. Тому, головною метою, у даному напрямі, є визначення оптимальної величини власного капіталу у ресурсах банку, що забезпечить йому нормальну рентабельність і стійкий фінансовий стан.

Список використаних джерел

1. Довгаль Ю.С. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення / Ю. С. Довгаль, Р. О. Чамара // Фінансовий простір. – 2015. – № 1 (17). – С. 130-134
2. Легостаєва О. О. Забезпечення фінансової стійкості банків в сучасних умовах / О. О. Легостаєва, Т. В. Самохіна // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. – 2012. – Вип. 2. – С. 10-15.
3. Пантелєєв О. Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання / О. Пантелєєв, С. Халява // Банківська справа. – 2010. – № 1. – С. 32–35.

ИССЛЕДОВАНИЕ СОСТОЯНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

*Бессонова Светлана Ивановна,
к.э.н., доц. каф. «Учет и аудит»
Приазовского государственного
технического университета
email: s-i-bessonova@mail.ru*

*Бессонова Анна Владимировна,
студентка Приазовского
государственного технического
университета*

В настоящее время в отечественной экономике сложилась тяжелая экономическая ситуация, поэтому вопрос об экономической безопасности приобрел особую актуальность. Экономическая безопасность предприятия связана с защитой его жизненно важных интересов, кадрового и интеллектуального потенциала, информации, технологий и имущества средствами правового, организационного и информационно-технического характера. Характерной особенностью нестабильности экономической безопасности является возникновение и развитие кризисной ситуации и, как следствие, возрастающее количество предприятий-банкротов.

Исследованию проблем экономической безопасности посвящено множество работ как украинских ученых, так и зарубежных специалистов. Различные аспекты данной проблемы отражены в трудах таких иностранных исследователей, как Л.И. Абалкин, А.В. Иванов, В.Л. Тамбовцев и др. Среди украинских ученых значительный вклад в развитие этой темы внесли О.В. Арефьева, Т.Г. Логутова, Д.К. Турченко, Ю.Г. Лысенко и др. [3]

Экономическая безопасность - это такое состояние национальной экономики, при котором обеспечиваются защита национальных интересов, устойчивость к внутренним и внешним угрозам, способность к развитию и защищенность жизненно важных интересов людей, общества, государства. Под жизненно важными интересами в данном контексте понимают совокупность

потребностей, которые обеспечивают существование и прогрессивное развитие личности, общества, государства. Экономическая безопасность является одной из составляющих национальной безопасности, которая охватывает также оборонную, экологическую безопасность и т.д.

Основными задачами экономической безопасности являются: обеспечение пропорционального и непрерывного экономического роста, снижение инфляции и безработицы, формирование эффективной структуры экономики и развитого рынка ценных бумаг, сокращение дефицита бюджета и государственного долга, обеспечение социальной защиты и повышения качества жизни населения, поддержание устойчивости национальной валюты и т.п. Эти задачи определяют стратегию экономической безопасности как формирование и обоснование стратегических приоритетов, национальных интересов, средств и механизмов решения проблем. [1]

Исследуя некоторые показатели социально-экономического состояния Украины за 2011 и 2015 годы, можно наблюдать снижение таких важных показателей, как экспорт товаров и услуг (с 82,2 до 46,8 млрд. долл.), численность постоянного населения (с 45,4 до 42,6 млн. чел.) и численность занятых (с 20324,2 до 16443,2 тыс. чел.), капитальные инвестиции (с 293,7 до 273,1 млрд. грн.) и индекс реальных доходов населения (с 108,0 до 77,8). Но также негативным является прирост такого показателя, как уровень безработицы (с 7,9 до 9,1). [2]

Объектами экономической безопасности является государство, общество, граждане, предприятия, учреждения и организации, территории, отдельные составляющие экономической безопасности. Основным субъектом экономической безопасности выступает государство, которое осуществляет свои функции в этой области через органы законодательной, исполнительной и судебной ветвей власти. В системе экономической безопасности определяющую роль играют национальные экономические интересы, их приоритеты. Для определения национальных экономических интересов необходимо исследование в таких направлениях, как: анализ текущего

состояния экономики и выявление тенденций развития; моделирование и прогнозирование социально-экономического развития; корректировка мер государственного регулирования с целью достижения желаемых целей. В указанных действиях особо важной является разработка системы экономических показателей, которые бы предоставляли количественную оценку социально-экономического развития страны. Их обязательно надо отражать в действующей статистике. Угрозами экономической безопасности страны является совокупность условий и факторов, создающих опасность жизненно важным интересам личности, обществу, государству, затрудняют или делают невозможным реализацию национальных экономических интересов. Выделяют внутренние и внешние угрозы экономической безопасности страны. [1]

Национальная экономическая безопасность – это защита экономики страны от внутренних и внешних неблагоприятных факторов, нарушающих стабильное функционирование экономики и снижающих уровень жизни населения. Статистические данные указывают на то, что государству необходимо обратить внимание на занятость населения, создавать условия для защищенности экономических прав субъектов предпринимательства, усовершенствования стабильности законодательной базы. Также стоит обратить внимание на стимулирование деятельности малых предприятий и привлечение инвестиционных активов.

Список использованных источников

1. Сайт экономической теории «Экономинфо» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://econominfo.ru/view-article.php?id=143>
2. Держкомстат України [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ukrstat.org/>
3. Логутова Т.Г., Камышникова Э.В. Экономическая безопасность промышленных предприятий / Логутова Т.Г., Камышникова Э.В. // Монография – 2013. – 230 с.

ОСОБЕННОСТИ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ В РАЗВИТИИ АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

*Бессонова Светлана Иванова
доцент, к.э.н. доцент кафедры
«Учёт и аудит», ГВУЗ «ПГТУ»*

*Куртянык Михаил Сергеевич
студент 4-го курса
ГВУЗ «Приазовский
государственный технический
университет»
Email: mr.kurtyanyk@mail.ru*

В настоящее время, состояние автомобильной отрасли переживает тяжелые времена, поскольку большинство предприятий работают не на полную мощность, или совсем не работают. Такое кризисное положение обусловлено политической нестабильностью, разрывом связей с поставщиками и покупателями, отсутствием инвестиционной привлекательности, недостатка оборотных средств, невозможностью модернизации.

Развитие современной украинской экономики осложнено напряженной геополитической ситуацией, снижением темпов роста промышленного производства, ростом инфляции, сильным ослаблением гривны по отношению к другим валютам, оттоком капитала, ухудшением положения финансовых и кредитных институтов, снижением реальных располагаемых доходов населения. Наиболее сложная ситуация в настоящее время сформировалась на рынке легковых автомобилей [1-7].

Исследование отечественного производства автомобилестроения за период 2001 -2015 гг., (рис.1) наглядно показывает, в какое затруднительное положение попала отрасль после финансового кризиса 2008 года. В результате этого кризиса объем производства машиностроительной отрасли сократился почти в два раза, а автомобилестроения в 6 раз. Основной причиной такого падения можно считать ограниченность оборотных средств. Недостаток

оборотного капитала не позволила предприятиям автомобилестроения увеличить объем производства, повысить конкурентоспособность, иметь возможность уделять внимание новым разработкам и технологиям для расширения рынков сбыта. К сожалению, потеря рынков сбыта, снижение покупательной способности на внутреннем рынке, отсутствие государственной поддержки ведущей отрасли, невозможности использовать привлеченные средства привели к значительному сокращению машиностроительного производства.

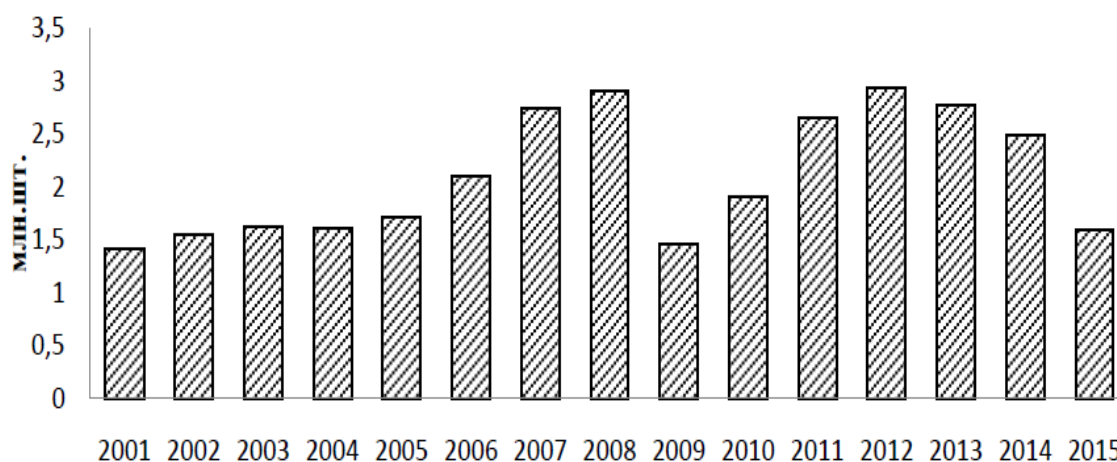

Рис.1. Динамика продаж новых автомобилей в Украине по годам, млн. шт.[8]

Для выхода из негативной ситуации в отрасли автомобилестроения, целесообразно использовать мировой опыт. Анализ деятельности мирового автомобилестроения доказал, что достичь таких высоких результатов производства невозможно без дальнейшей модернизации предприятий автомобилестроения и активизации инновационной деятельности.

1. Чтобы автомобильная промышленность стала конкурентоспособной производителям автомобилей, необходимо создать не только производство автомобилей, но и современные комплектующие, которых на данный момент в Украине нет.

2. Необходимо построить высокотехнологичную отрасль утилизации транспортных средств, которая сможет стимулировать производство новых и

безопасных машин. Показатель данного проекта — 6% утилизации в год от общего количества автомобилей. К 2020 г. данная отрасль Украины должна перерабатывать приблизительно 3,2 млн. машин в год. Для этого необходимо создать 23 региональных центров утилизации, а так же 800 приемных пунктов.

3. Увеличения продаж автомобилей можно добиться введением программ, которые будут стимулировать покупателей при выборе автомобиля, для этого необходимо снизить процентные ставки по кредитованию, т.к. объемы продаж автомобилей зависят от покупательской способности населения страны.

Структура продаж легковых автомобилей демонстрируют снижение в объеме продаж. В целях стимулирования спроса на автомобили необходимо разработать и утвердить стратегию государственной поддержки промышленной политики Украины в автомобилестроении. Автомобильная отрасль должна ориентироваться на повышение качества продукции на основе роста темпов наукоемкой продукции высокого технологического уровня и внедрением высокотехнологичных инноваций.

Список использованных источников

1. Козырь Н.С. Реструктуризация бизнеса и оценка его стоимости // Наука и экономика. – 2010. – № 2. – С. 95-99.
2. Старкова Н.О., Рзун И.Г., Коновалова Е.В. // Экономика и предпринимательство. – 2015. – № 3. – С. 46-50.
3. Шевчик Е.В. Обеспечение финансовой безопасности автодилеров в современных условиях // TerraEconomicus. – 2014. – Т. 12. – № 2-3. – С. 149-157.
4. Старкова Н.О., Рзун И.Г., Аверина А.В. Оценка тенденций и перспектив // Актуальные вопросы экономических наук. – 2014. – № 41-1. – С. 168-173.
5. Старкова Н.О., Рзун И.Г., Польшикова К.С. Тенденции, перспективы, прогноз // Проблемы современной экономики. – 2014. – № 22-2. – С. 191-197.
6. Титова С.С. Тенденции развития автомобильного рынка в Украине // Экономика и менеджмент инновационных технологий. – 2014. – № 10 (37). – С. 82-85.
7. Шевченко И.В., Коробейникова М.С. Новые интегрированные структуры как инновационные формы развития экономики: теория и практика // Экономика: теория и практика. – 2014. – № 3 (35). – С. 13-21.
8. Гагарина Г. Ю., Чайникова Л. Н. Стратегирование развития территориальных систем в условиях новой экономики: методологический аспект // Плехановский научный бюллетень. – 2012. – № 2 (2). – С. 35-41.

ВПРОВАДЖЕННЯ СЛУЖБИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

*Біловол Раїса Іванівна,
к.е.н., доц. кафедри менеджменту і
логістики Полтавського національного
технічного університету імені Юрія
Кондратюка
e-mail: bilovolri@uk.net*

В сучасних нестабільних умовах ринкового господарювання важливого значення набуває економічна безпека всіх видів діяльності підприємства для його стабільного функціонування та розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним загрозам. Необхідність впровадження служби економічної безпеки підприємства зумовлюється об'єктивно наявним завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень економічної безпеки підприємства повинен залежати від того, наскільки ефективно її керівництво та фахівці будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки негативного впливу зовнішнього і внутрішнього середовища.

Головна мета служби економічної безпеки підприємства - гарантування стабільного та максимально ефективного функціонування всіх управлінських і виробничих підрозділів підприємства в нестабільних умовах господарювання та забезпечення потенціалу розвитку підприємства в тактичній і стратегічній перспективі. А тому мета керівництва підприємства зумовлює формування необхідних структуроутворюючих функціональних складових та побудови структури служби економічної безпеки підприємства.

Типову структуру функціональних складових служби економічної безпеки підприємства з коротким описом їхньої сутності представлено на рис.1.

Організаційними заходами щодо створення служби економічної безпеки підприємства повинні бути наступні дії керівництва, а саме: формування необхідних ресурсів (фінансових, інтелектуальних (персоналу), матеріальних,

інформаційних); стратегічне і тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому; стратегічне прогнозування та тактичне планування економічної безпеки за її функціональними складовими; оперативне управління фінансово-господарською діяльністю підприємства в цілому; здійснення функціонального аналізу рівня економічної безпеки підприємства; загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки підприємства.

Рис.1. Функціональні складові служби економічної безпеки підприємства

Серед функціональних складових належного рівня економічної безпеки фінансова складова вважається провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є стимулом для діяльності підприємства [1, с.143] .

Керівник фінансового відділу підприємства спочатку повинен оцінити загрози економічній безпеці, що мають політико-правовий характер і включають: внутрішні негативні дії; зовнішні негативні дії; непередбачувані обставини та обставини, наближені до форс-мажорних. У процесі оцінки поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства повинні підлягати аналізу: фінансова звітність і результати роботи підприємства; конкурентний стан підприємства на ринку; ринок цінних паперів підприємства та інше.

Належний рівень економічної безпеки у значній мірі залежить від складу кадрів, їхнього інтелекту та професіоналізму. Охорона визначених складових служби економічної безпеки повинна охоплювати взаємозв'язані і водночас самостійні напрями діяльності кадрової складової служби економічної безпеки підприємства: перший – зорієнтовано на роботу з персоналом, на підвищення ефективності діяльності всіх категорій персоналу; другий – націлено на збереження й розвиток інтелектуального потенціалу [2, с. 110].

Процес охорони техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства повинен охоплювати аналіз ринку технологій стосовно виробництва продукції, аналіз конкретних технологічних процесів і пошук резервів поліпшення технологій; аналіз товарних ринків за профілем продукції та ринків товарів-замінників; розробка технологічної стратегії розвитку підприємства; реалізація інноваційного плану технологічного розвитку підприємства в процесі виробничо-господарської діяльності [3, 98].

Суттєвими функціональними складовими служби економічної безпеки повинні бути політико-правова, інформаційна, екологічна та силова складові підприємства, які дадуть можливість підприємству розвиватись більш активно.

Таким чином, лише при умові взаємодії всіх функціональних складових служби економічної безпеки, керівництво спроможне подолати зовнішні і внутрішні загрози середовища.

Список використаних джерел

1. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства [текст]: навч. Пос. / Л. І. Донець; Н. В. Ващенко. — Київ: центр учбов. Літерат., 2008. — 240 с.
2. Штангрет А. М. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення: моногр. / А. М. Штангрет, Я. В. Котляревський, М. М. Караїм. — Львів : Укр. Акад. Друкарства, 2012. — 288 с.
3. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств: підручник / В.Л. Ортинський, І.С.Керницький, З.Б. Живко. — К.: Алерта, 2011. — 704 с.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В ПЕРІОД ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ

*Валенюк Наталія Валеріївна,
ст. викл. каф. фінансів
Національної металургійної академії
України
e-mail:NatalyaValenik@i.ua*

*Суботіна Ганна Олександрівна
ас. каф. фінансів
Національної металургійної академії
України*

Фінансово-економічні кризи негативно діють на потенціал промислових підприємств: скорочуються або взагалі припиняються інвестиції, старіє і зношується основний капітал, виснажуються науково-технічні можливості, звільняються найбільш кваліфіковані і молоді працівники. Перед підприємствами виникає актуальне завдання внутрішньої самооцінки і прогнозування свого стану з погляду виконання властивих їм виробничих функцій, вживання заходів захисту цих функцій, тобто забезпечення економічної безпеки виробництва від різних проявів зовнішнього і внутрішнього походження, що впливають на потенціал підприємства, створення системи моніторингу індикаторів безпеки, обґрунтування і встановлення їх максимальних значень, вживання заходів протидії загрозам [4].

Під терміном «загроза» в економічній літературі розуміють реальні потенційно можливі дії за умови навмисного, випадкового (ненавмисного)

порушення режиму функціонування підприємства шляхом нанесення матеріального (прямого чи непрямого) збитку, що призводять до фінансових втрат, включаючи й втрачену вигоду [1, 5].

У загальній системі класифікації загроз автори виділяють, як правило, два аспекти – внутрішній і зовнішній [1, 2, 3, 5]. На прикладі порівняння систем більш розширеної класифікації загроз авторами виділено загальні для всіх систем ознаки (рис. 1). Проведений аналіз дає підстави зауважити, що загрози економічній безпеці підприємницької діяльності різноманітні й можуть одночасно належати до різних груп класифікації.

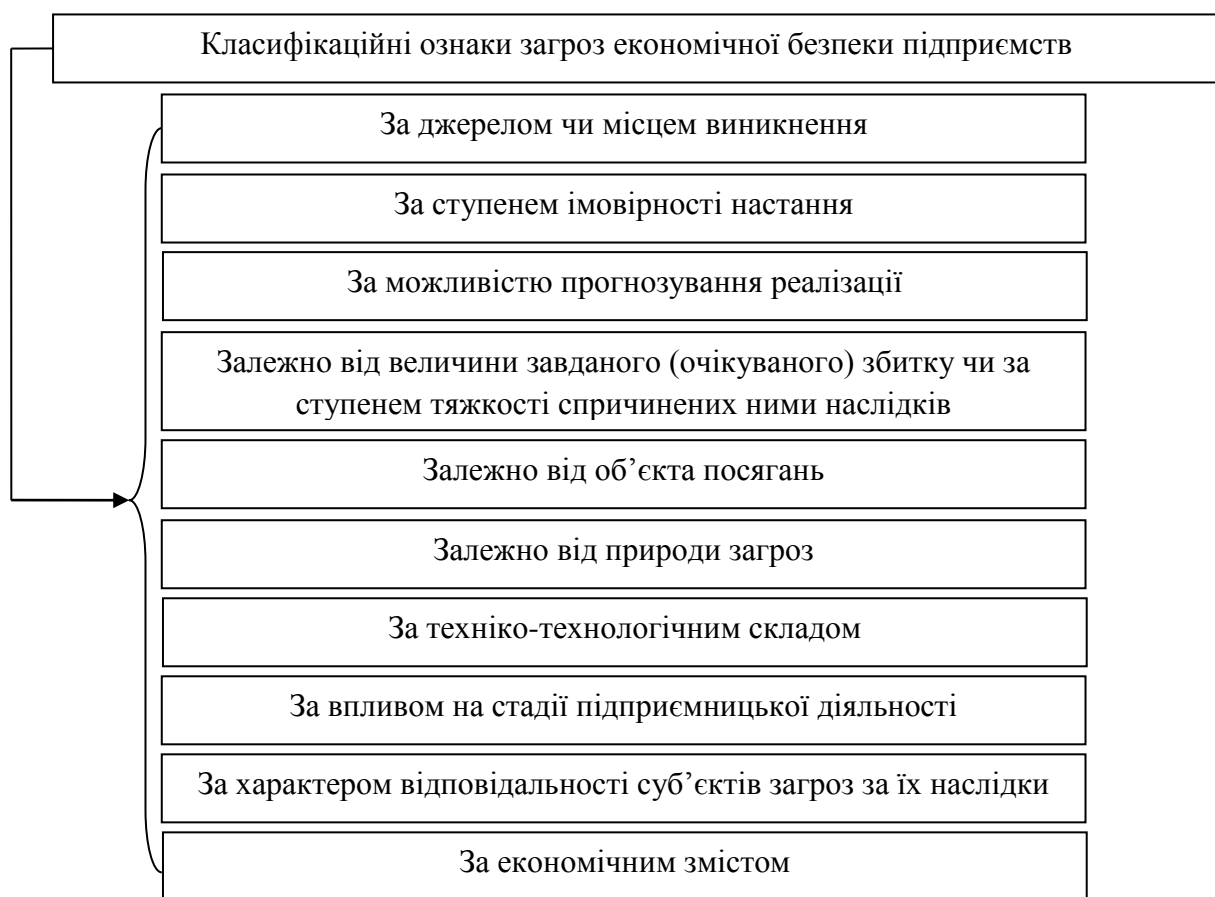

Рис. 1. Класифікаційні ознаки загроз економічній безпеці підприємств, що виділені в науковій літературі

Складено на основі [1, 2, 3, 5] та власними спостереженнями авторів

Проблеми власної економічної безпеки виникають перед кожним підприємством не лише в кризові періоди, але і при роботі в стабільному

економічному середовищі, комплекс вирішуваних при цьому цільових завдань має суттєві відмінності. У режимі стійкого функціонування підприємство при вирішенні завдань своєї економічної безпеки акцентує головну увагу на підтримці нормального ритму виробництва і збуту продукції, на запобіганні матеріальному і фінансовому збитку, на недопущенні несанкціонованого доступу до службової інформації і руйнування комп'ютерних баз даних, на протидії конкуренції і кримінальним проявам.

У кризові періоди розвитку найбільшу небезпеку для підприємства представляє руйнування його потенціалу (виробничого, технологічного, науково-технічного і кадрового), як головного життєдіяльності підприємства, його можливостей. Головний комплекс проблем і основні причини економічного неблагополуччя промислових підприємств криються в: незатребуваності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, в її низькій конкурентоспроможності; виснаженні інвестиційних ресурсів, що посилено фінансовою кризою, інфляцією, руйнуванням грошового ; невиконанні державою своїх зобов'язань щодо оплати замовлень для своїх потреб та ін. Все це впливає на здатність більшості підприємств самостійно і ефективно господарювати в умовах ринкових відносин.

Список використаних джерел

1. Гапак Н. М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основні оцінки / Н. М. Гапак // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1145/3/ЕКОНОМІЧНА%20БЕЗПЕКА%20ПІДПРИЄМСТВА%20СУТНІСТЬ,%20ЗМІСТ%20ТА%20ОСНОВИ%20ОЦІНКИ.pdf>.
2. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : [колективна монографія у 2т.]. - Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С.І.», 2014. – Т. 2. - 349 с. – С. 265 – 272.
3. Економічна безпека підприємства в умовах рейдерських загроз: колективна монографія / [О. А. Бурбело, С. К. Рамазанова, О. М. Заєць, Т. С. Гудіма, О. М. Кузьменко / за наук. ред. О. А. Бурбело, С. К. Рамазанова]. – Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. – 285 с. – С. 62 – 72.
4. Міщенко С. П. Концептуальні аспекти економічної безпеки підприємств у ринковій економіці / С. П. Міщенко // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Mimi/2011_2/4_5.pdf
5. Пашнюк Л. О. Економічна безпека підприємства: сутність, складові та фактори забезпечення / Л. О. Пашнюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 22.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Волошин Володимир Іванович
к.е.н., с.н.с., директор Регіонального
філіалу НІСД у м. Львові

Васильців Василь Григорович
аспірант Національного інституту
стратегічних досліджень
e-mail: vasylvasyltsiv@icloud.com

Розвиток сектору інформаційно-комунікаційних технологій позитивно позначається на всіх сферах якості життя населення, економічному розвитку (через збільшення обсягу ВВП), а також на важливих характеристиках економічної безпеки держави. Саме тому аналіз стану, передумов та чинників розвитку аналізованого сектору є важливою інформаційною базою в системі державної політики управління його розвитком, а також забезпеченням окремих важливих компонент економічної безпеки України.

В сучасних наукових дослідженнях достатньо багато уваги приділено обґрунтуванню інструментів та засобів державного регулювання і стимулювання розвитку сектору інформаційно-комунікаційних технологій в Україні та світі. Це зокрема праці таких науковців як Єсімов С. С., Плєскач В. Л., Сараєва І. М., Носова Н. І. У той же час значно активізувалися останніми роками і дослідження у сфері економічної безпеки, у т. ч. такої її складової як інформаційна. Тут зазначимо про результати досліджень таких науковців як Шевченко Л. С. [1, с. 222–226], Мунтіян В. І., Прокопенко О. В., Петрушенко М. М. [2, с. 368-370]

Наприкінці 2014 року у секторі інформаційно-комунікаційних технологій України працювало понад 114,3 тисячі суб'єктів господарювання різних форм власності, з них 13,3 тисячі підприємств та 101 тисяча фізичних осіб – підприємців [3]. Позитивно що за період з 2010 по 2014 рр. кількість суб'єктів

господарювання в галузі збільшилася у 2,0 рази. Головними чинниками цих тенденцій на нашу думку є високий попит на продукцію вітчизняного ІТ-сектора його висока конкурентоспроможність світовому на ринку (передусім за рахунок компоненти вартості) наявності системи якісної підготовки інтелектуально-кадрового забезпечення. До позитивного віднесемо також збільшення частки зайнятих у секторі від загальної зайнятих в економіці. Якщо у 2010 р. показник становив 2,6 % то у 2014 р. збільшився до 3,4 %. Тобто роль сектору в забезпеченості зайнятості в Україні зростає на 0,8 в. п. Водночас вважаємо цей показник не високим і за належного державного стимулювання тут може бути створено значно більше нових як додаткових так і суміжних робочих місць. Головними чинниками цих тенденцій, на нашу думку, є збільшення пропозиції у зростаючому сегменті ринку ІТ-товарів та послуг а також зростанні попиту на них в наслідок високого рівня оплати та хороших умов праці. Це позитивно позначається на соціальній та демографічній безпеці держави та в разі ефективної державної кластерної політики може значно зміцнити інвестиційно-інноваційну безпеку економіки.

Відмітимо також і значне покращення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств сектора інформаційно-комунікаційних технологій. Про це свідчить така інформація. Підприємства, що працювали за видом економічної діяльності "інформація та телекомунікації", у 2015 році за динамікою річного приросту залучених прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) вийшли на перше місце. Позитивно, що за період з 2010 по 2015 рр. обсяги прямих іноземних інвестицій в сектор збільшилися на 4,3 %, хоча у 2015 р. до 2014 р. темпи зростання скоротилися на 12,1 %. Очевидно це пов'язано з ускладненням політико-економічної ситуації в Україні через військові дії на сході держави і втратою через це частини ринку. Підтвердженням цього є все ще мала частка сектору в загально-державних інвестиціях, яка у 2015 р. становила 4,2 % [4].

За період з 2010 по 2014 рр. обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання сектору інформаційно-комунікаційних технологій

зріс на 44,8 %. Такий приріст забезпечений в більшій мірі збільшенням обсягів реалізованої продукції (товарів і послуг) підприємствами, абсолютний приріст яких у 2014 р. до 2010 р. зріс на 18,2 млрд грн. У загальній структурі обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) саме послуги складають основну частину.

Сектор інформаційно-комунікаційних технологій розвивається в позитивному напрямку, проте проблемами його розвитку в Україні залишаються: призупинення темпів збільшення кількості суб'єктів господарювання; уповільнення темпів зростання ролі сектора в зайнятості населення; нераціональна (щодо доданої вартості та інноваційності) структура чисельності суб'єктів господарювання та обсягів діяльності; висока частка "сірого" сектору галузі; недостатня ліквідність і платоспроможність; низький рівень інвестиційної активності, та власного капіталу; від'ємний фінансово-економічний стан сектору. В негативному плані стан сектору інформаційно-комунікаційних технологій на економічну безпеку України виражається в зростанні тинізації економіки через приховування частини діяльності фізичними особами-підприємцями; зниженні технологічної безпеки через продаж (за невеликий кошт) сучасних розробок; зростанні передумов до втрати інтелектуального потенціалу та зниження потенціалу науково-дослідної безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. — Х.: Право, 2009. — 312 с.
2. Економічна безпека держави: стратегія, енергетика, інформаційні технології : монографія / [Мунтіян В. І., Прокопенко О. В., Петрушенко М. М. та ін.]; за наук. ред. д.т.н., проф. Лук'яненко С. О., к.е.н., доц. Караєвої Н. В. — К. : Видавництво ООО «Юрка Любченка», 2014. — 468 с.
3. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України": Постанова Верховної Ради України від 31 березня 2016 року № 1073-VIII // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1073-19>.
4. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) із країн світу в економіці України. — К. : Державна служба статистики України, 2016 — Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2015/zd/ivu/ivu_u/ivu0415.html.

КАДРОВІ РИЗИКИ ЗА НАПРЯМАМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Гавкалова Наталія Леонідівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця

*Бушман Тетяна Сергіївна, аспірант Української інженерно-педагогічної академії
e-mail: tatiana.bushman@zaporizhstal.com*

Досвід функціонування більшості вітчизняних машинобудівних підприємств підтверджує той факт, що незважаючи на те, що персонал є найважливішим ресурсом, від результативності використання якого залежить конкурентоспроможність підприємства, він залишається основним джерелом його втрат. Тому більш детального розгляду потребує аналіз саме кадрових ризиків, диференційованих за напрямками управління персоналом.

Дослідженню кадрової безпеки присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: А. Кібанов [1], Н. Кузнецова [2], А. Маренич [3], Н. Мехеда [3], І. Чумарин [4] та інші. Незважаючи на достатнє вивчення цієї проблематики, залишаються дискусійними питання щодо класифікації кадрових ризиків і загроз, що впливають ефективність управління персоналом. Тому метою статті є обґрунтування кадрових ризиків за напрямками управління персоналом.

Кадрові ризики при плануванні, відборі та найму персоналу представляють собою міру небезпеки створення передумов для формування кадрового складу, кількісні та якісні характеристики якого не відповідають цілям організації і її потенціалу. На думку І. Чумаріна, кадрова безпека підприємства залежить від трьох основних факторів – найму, лояльності і контролю. При цьому діє принцип «компенсації уваги» до окремих факторів.

Якщо прийом на роботу не є частиною системи безпеки, не запроваджено і не проводяться заходи з підтримки лояльності персоналу – будуть потрібні значні ресурси на контроль, виявлення і розслідування збитків [4].

Кадрові ризики, що пов'язані з оцінкою, мотивацією, контролем персоналу, виникають в результаті відсутності діючих технологій і інструментів не тільки з управління персоналом, але і в сфері охорони праці та управління безпекою.

Кадрові ризики при розвитку персоналу представляють собою міру небезпеки зниження трудового потенціалу підприємства, що пов'язана з обмеженими можливостями або з недооцінкою важливості, або непередуманими рішеннями керівництва з управління розвитком персоналу. Важливу роль при інвестуванні в людський капітал має отримання ефекту і перш за все економічна сторона цього ефекту. Тому слід пам'ятати роботодавцю, що приймаючи рішення про інвестування будь-якого об'єкта, він повинен усвідомлювати, що піддає себе ризику. При цьому ризик буде різний при звичайних інвестиціях і інвестиціях в людський капітал. Тому при розробці та впровадженні системи навчання персоналу для того, щоб звести ризик неефективності навчання до мінімуму, необхідно приділити увагу наступним моментам: 1) правильний вибір послідовності навчальних курсів і програм. Таким чином, підвищується лояльність працівників до підприємства та знижується ймовірність того, що, отримавши професійні знання і навички, хтось із персоналу піде до конкурентів; 2) відповідність цілей навчання цілям підприємства; 3) правильний вибір працівників для навчання; 4) відсутність підготовки нових умов роботи, кар'єрного зростання навченому працівнику. У результаті кваліфікація навченого працівника стає вище, ніж вимоги до посади. Мотивація до роботи в такому випадку зазвичай падає, і виникає ризик втрати кваліфікованого працівника.

Незважаючи на те, що процедура вивільнення персоналу визначена Трудовим кодексом України, кадрові ризики присутні і в цій сфері кадрової роботи. При некоректній процедурі звільнення можлива як моральна шкода

підприємству у вигляді антиреклами, так і фінансовий збиток в разі звернення скривдженого працівника в суд. Всі юристи рекомендують не доводити трудові спори до суду, так як фінансові витрати в будь-якому випадку ляжуть на роботодавця. Отже, кадрові ризики за кожним зазначеним напрямом управління персоналом є складовими, тобто вони являють собою композицію простіших ризиків.

Також варто наголосити на тому, що сучасні технології протидії загрозам кадровій безпеці пронизують всі функції управління персоналом і передбачають: технологію відбору і перевірки кандидатів на вакантну посаду; технологію спеціального навчання персоналу методам забезпечення особистої і корпоративної безпеки; технологію захисту конфіденційної інформації підприємства від безвідповідальних і нелояльних співробітників; технології контролю над дотриманням персоналом вимог і правил майнової, інформаційної, інтелектуальної безпеки роботодавця; технології мотивації лояльної та відповідальної поведінки персоналу; технологію захисту від нелояльного і неблагонадійного персоналу, що включає комплекс заходів по оцінці ступеня лояльності, благонадійності персоналу, підвищення її рівня, профілактиці небажаної поведінки персоналу, а також застосування дисциплінарних стягнень щодо нелояльних, безвідповідальних співробітників.

Отже, в якості найбільш значимої класифікаційної ознаки кадрових ризиків бул визначено і проаналізовано напрями управління персоналом. Спрямування зусиль на їх попередження і розробка заходів щодо захисту від їх негативного впливу на менеджмент персоналу гарантує успішність реалізації поставлених завдань.

Список використаних джерел

1. Кибанов А. Я. Кадровая безопасность в системе безопасности организации / А. Я. Кибанов // Кадровик. Кадровый менеджмент. – 2010. – № 10. – С. 30–35.
2. Кузнецова Н. В. Теоретические подходы к классификации кадровых рисков / Н.В. Кузнецова // Известия. – 2011. – № 3. – С. 61.
3. Маренич А. І. Виявлення та запобігання загроз кадровій безпеці / А. І. Маренич, Н. Г. Мехеда // Фінансовий простір. – 2011. – № 3 (3). – С. 127–132.
4. Чумарин И. Работа с персоналом в контексте общей безопасности компании / И. Чумарин // Менеджмент по персоналу. – 2005. – № 1. – С. 34–40.

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Гріценко Сергій Іванович
д.е.н, проф. кафедри Маркетингу та
бізнес-адміністрування

Карандін Ігор Олегович
студент групи БА-15-М
Приазовського державного технічного
університету
e-mail: karandinigor92@gmail.com

Висока фінансова залежність держави, проблеми внутрішнього характеру й будь-які інші дестабілізуючі фактори стають причинами зниження економічної та, відповідно, національної безпеки. Тому необхідною умовою для нормального стійкого розвитку країни стає забезпечення захисту життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави. Саме тому, особливо важливим є забезпечення економічної безпеки, яка гарантує державний суверенітет України, є умовою його сталого розвитку і зростання добробуту громадян. Усе це зумовлює необхідність дослідження сутності економічної безпеки, вивченню її основних проблем та шляхів вирішення економічної безпеки держави.

Сутність економічної безпеки, її проблематику розглядали такі науковці: Біленчук П. Д. [1]., Дегтяр І. М. [2], Лункіна Т. І. [3] та інші.

За роки існування незалежності України не сталося бажаного покращення економіки. Проблеми економічної безпеки загострилися у країні в цілому, а також у головних її складових – державі, суб'єктах господарської діяльності та громадянина, про що свідчить стан поточних економічних показників. Отже, на сьогодні потрібно вирішити комплекс непростих питань, найгострішою з яких є проблема економічної безпеки країни та її громадян.

Метою економічної безпеки нашої країни є забезпечення такого економічного розвитку, при якому можливо було б створити умови для розвитку соціально – економічних інтересів громадян України, забезпечення

макроекономічної стабілізації, зберігання цілісності держави, що й забезпечать її економічну незалежність. Без забезпечення економічної безпеки неможливо вирішити жодної задачі як у внутрідержавному так і в зовнішньополітичному плані [3].

Отже, основними проблемами економічної безпеки України є:

- розвиток тіньової економіки, яка охоплює всі сфери життя суспільства.

З кожним роком виникають нові шляхи, методи та схеми накопичення тіньового капіталу;

- зростання зовнішньої та внутрішньої заборгованості держави;

– залежність забезпечення України від імпорту продовольчих товарів, товарів повсякденного попиту, технологічної продукції стратегічного значення;

- тенденція зростання доларизації економіки;

- високий рівень корупції у державно-управлінській сфері;

– відсутність експертної ради, яка б оцінювала проекти з точки зору їх корисності для держави і забезпечення економічної безпеки України;

- приховування та вивезення значних обсягів капіталів за кордон;

– скуповування іноземними фірмами підприємств України з метою усунення їх як з зовнішніх, так і внутрішніх ринків збуту та інші [1].

З метою уникнення вищезазначених проблем, необхідно здійснити комплекс заходів по виходу нашої держави з глибокої економічної кризи. Також, слід враховувати те, що економічна безпека, як і національна повинна посідати чільне місце в діяльності уряду.

На основі аналізу проблем економічної безпеки економіки, треба встановити напрямки забезпечення належної економічної безпеки України:

– створити самодостатню, конкурентоспроможну, соціально спрямовану, потужну національну економіку;

- проводити рішучу боротьбу з «тіньовою» економікою;

- підтримати вітчизняних експортерів;

- залучати внутрішні інвестиційні ресурси до розвитку економіки;

- створити достатні запаси державних золотовалютних резервів;

– забезпечити максимальну конвертованість національної валюти, з метою зменшення тиску від доларизації економіки [2].

Безпосереднє дотримання даних заходів допоможе підняти рівень економічної безпеки України. Однак, потрібно не забувати про те, що державні органи влади не усвідомлюють його значення в повній мірі. Забезпечення належної економічної безпеки – це забезпечення ефективної та стабільної національної економіки країни.

Отже, розглянувши проблеми економічної безпеки можна стверджувати, що в Україні не вдалося створити національну економічну систему, яка б забезпечувала прогресивний розвиток держави, її незалежність у формуванні й здійсненні внутрішньої та зовнішньої політики, у будові громадського суспільства, яке б відповідало сучасним світовим стандартам.

Кризові тенденції, що характеризують розвиток економіки України, зумовили визначення внутрішніх загроз для економічної безпеки України як таких, що набагато перевищують небезпеку зовнішніх і можуть призвести до дезінтеграції України, до загальнонаціональних техногенних та екологічних катастроф, соціального вибуху або істотного обмеження можливостей керівництва держави щодо вирішення внутрішніх проблем і дій на міжнародній арені. Необхідно правильно вибирати заходи та методи необхідні при усуненні проблем економічної безпеки та забезпеченні її ефективного розвитку для країни.

Список використаних джерел

1. Біленчук П. Д. Економічна безпека України в контексті небезпек, ризиків і загроз національним інтересам України: політико-правові та соціально-психологічні засади / П. Д. Біленчук, Ф. М. Ведмідь // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – №5. – С. 38 – 39.
2. Дегтяр І. М. Шляхи подолання тіньової економіки – забезпечення економічної безпеки країни / І. М. Дегтяр // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №4. – С. 64 – 67.
3. Лункіна Т. І. Розвиток України: сучасний стан / Т.І. Лункіна // Економіка і управління. – 2013. – №4. – С. 91 – 95.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Іртищєва Інна Олександрівна
д.е.н., професор кафедри
менеджменту Національного
університету кораблебудування
імені адмірала Макарова*

*Белякова Марія Юрійвна
студентка групи 6431м
Національного університету
кораблебудування імені
адмірала Макарова
e-mail: belyakova.m.yu@gmail.com*

Сьогодні суб'єкти господарювання функціонують в умовах, які динамічно змінюються і щодо багатьох параметрів є невизначеними та непрогнозованими. Несвоєчасне реагування на появу кризових явищ зумовлює розростання масштабів кризи, що може спричинити повну ліквідацію бізнесу. Тому важливим є процес постійного відстеження параметрів зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємства, своєчасне виявлення та усунення негативних явищ.

Проблемам антикризового управління та забезпечення економічної безпеки підприємств присвячено праці багатьох науковців. Підходи до трактування економічної безпеки підприємства, її складові та види розглянуто в працях таких науковців, як Т.Іванюта [1], І.Манцуров та О.Нусінова [2]. Особливості антикризового управління характеризували такі автори, як О.В. Коваленко [3], О.С. Синякова [4] та А.С. Полянська [5]. Питання антикризового управління достатньо глибоко розглянуто О.Терещенко [6]

Науковці не дають однозначного визначення поняттю «економічна безпека». Наприклад, у Т. Іванюти [1, с. 9–17] зазначено, що «економічна безпека підприємства – це такий стан господарюючого суб'єкта, за якого забезпечується його ефективне функціонування в поточному періоді, динамічний розвиток у майбутньому, надійний захист майна та персоналу від

впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, попередження небажаних подій, що можуть призвести до негативних наслідків”. В той же час автори І.Манцуров та О.Нусінова[2] стверджують, що економічна безпека суб’єкта господарювання – це його здатність до “ефективного функціонування (тепер) і успішного розвитку (в майбутньому)”.

Більшість науковців не сперечається з тим, що кожне управління має бути антикризовим. О.В. Коваленко [3, с. 162] доводить, що механізм антикризового менеджменту має включати в себе діагностику фінансового стану, постійне спостереження за зовнішнім і внутрішнім середовищем, оцінку бізнесу підприємства, організаційно-виробничий, фінансовий менеджмент, а також менеджмент персоналу та антикризову інноваційну політику.

Науковці звертають увагу на те, що під час кризи елементи антикризового менеджменту привласнюють особливі властивості, не характерні іншим. Наприклад, А.С.Полянська [5, с.88] зазначає, що основою антикризового управління є саме «система методів та принципів розробки та реалізації специфічних управлінських рішень, що приймаються в умовах суттєвих ресурсних та часових обмежень, підвищеного ризику, фінансових та інтелектуальних витрат для відновлення життєздатності підприємства та недопущення його ліквідації як господарюючого суб’єкта». Якщо розглянути роботи О.С.Синякової [4], доречно звернути увагу, що вона зазначає декілька базових складових антикризового менеджменту: нестабільність та мобільність внутрішнього і зовнішнього середовищ; висока небезпека саморуйнування підприємства внаслідок неточних управлінських дій; обмежений фінансовий і часовий ресурс на боротьбу з кризою.

В різних фазах життєвого циклу підприємства можуть з’являтися кризові явища, а саме у разі переходу: від фази виникнення (становлення) до фази економічного зростання; від фази економічного зростання до фази стабілізації; від фази стабілізації до періоду глобального спаду та депресії; від моменту оголошення банкрутом до ліквідації бізнесу [7, с. 103–104].

За проведеним дослідженням можна зробити висновок, що:

1. Економічна безпека підприємства означає не тільки захист майна та стабільність функціонування, а й стійкість його стану у майбутньому.
2. Антикризові заходи мають попереджувальний характер або реалізуються у подоланні кризової ситуації на підприємстві.
3. Для забезпечення рівня поточної, тактичної та стратегічної економічної безпеки повинні бути проведені антикризові заходи профілактичного характеру.

Список використаних джерел

1. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / Т.М.Іванюта, А.О.Заїчковський. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
2. Манцуров І.Г. Економічна безпека підприємства: сутність та види / І.Г.Манцуров, О.В.Нусінова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. - №4. – С.75–78.
3. Коваленко О. В. Антикризове управління: теорія, методологія та механізми реалізації: монографія / О. В. Коваленко. – Запоріжжя, ЗДІА, 2011. – 466 с.
4. Синякова О. С. Антикризове управління як засіб запобігання банкрутству підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2012_722/48.pdf
5. Полянська А. С. Використання ситуаційного підходу в управлінні розвитком підприємств: монографія / А. С.Полянська. – Івано-Франківськ: ТЗОВ “Видавництво “Акцент”, 2011. – 432 с.
6. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія / О.О.Терещенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 268с.

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК - МЕНЕДЖМЕНТУ У СУЧАСНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ

*Калінін Олександр Володимирович
к.е.н., доц. каф. «Маркетинг та бізнес-адміністрування» ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»
e-mail: kalininandkalinin@gmail.com*

На сьогодні одним із головних завдань будь якого бізнес - суб'єкту є не тільки отримання прибутків, а й забезпечення довгострокових конкурентних переваг. Одним з напрямів конкурентоспроможності є ризик-менеджмент, але на сьогодні в умовах глобалізації бізнес-клімату дуже важко отримувати довгострокові переваги та можливості з мінімізації ризиків. З наукової точки зору перспективним є напрями щодо дослідження стратегічних сфер

менеджменту які зможуть забезпечити підприємствам можливість зниження ризиків та створити базу на якій можливе зростання обсягів діяльності та прибутків.

Особливості та проблематику ризик-менеджменту досліджують такі вітчизняні вчені, як: В.В. Вітлінський[1], Старостіна А.О. [6], Ларка А. В.[5], Ріщук Л. І.[4], Шегда А. В.[2], Ілляшенко С.М.[3] Водночас проблеми з стратегічно важливих управлінських напрямів у вітчизняній літературі висвітлена недостатньо.

Найбільш вразливим місцем на багатьох сучасних підприємствах є концентрація уваги з прийняття управлінських рішень або тільки на рівні операційного керівництва, або тільки на стратегічному розвитку. Концентрація тільки на одному з цих аспектів є безперспективною з точки зору управління ризиками. Концентрація тільки на стратегії може негативно вплинути на фінансових та операційних аспектах менеджменту, а концентрація на детальному тактичному управлінні призводить до втрати головних параметрів конкурентоспроможності.

Топ менеджмент на сьогодні має сконцентрувати свої зусилля на трьох складових для забезпечення ефективного запобігання виникненню ризиків: маркетингу, фінансовому управлінні та операційній діяльності. Багато у науковій літературі було відзначено про ризик - менеджмент у сфері операційного управління (особливо напрями HR, управління основними, оборотними засобами, ТМЗ, та ін.) та ризик менеджмент у сфері фінансового керівництва. Значно менше йдеться про маркетингову діяльність та її взаємозалежність з фінансовим менеджментом.

Розглянемо де перетинається управління фінансовими ризиками і маркетинг. Маркетинг можна розглядати як інструмент фінансового ризик-менеджменту, так як за допомогою маркетингу значно знижуються фінансові ризики.

Візьмемо маркетингові дослідження. З їх допомогою (наприклад, за рахунок правильного визначення рівня попиту на продукцію фірми та

споживчих мотивацій) можна підвищити ефективність розподілення наявних фінансових ресурсів. Наприклад, керівництво компанії може відмовитися від залучення додаткових коштів за рахунок банківського кредиту, якщо з'ясується, що рівень попиту нижче запланованого раніше, що, в свою чергу, знизить такий вид фінансового ризику, як ризик незбалансованості структури капіталу.[6]

Аналогічно і інші компоненти маркетингу позитивно впливають на рівень фінансових ризиків компанії. Це стосується всіх видів маркетингових стратегій. Так, конкурентна стратегія дозволяє не витратити зайві кошти на конкурентну боротьбу. Широко відомі випадки, коли компанії були виснажені конкурентною боротьбою, і були поглинені сильнішими конкурентами.[6]

Стосовно маркетингових досліджень особливості управління ризиками пов'язано з конкретними етапами цього процесу. Традиційно прийнято виділяти наступні етапи: визначення цілей маркетингового дослідження; розробка дослідницьких завдань; оцінка цінності маркетингової інформації; організація і планування маркетингового дослідження; здійснення маркетингового дослідження; розробка рекомендацій; підготовка звіту та презентація результатів маркетингового дослідження. І на кожному з етапів є свої особливі фактори, які генерують ризики при проведенні маркетингових досліджень.

Управління операційними процесами перш за все спрямовано на ефективне розподілення власних та позикових ресурсів у виробництві товарів та послуг. Це в свою чергу надасть можливість тримати операційні витрати на низькому рівні, та запобігати незапланованим втратам підприємств.

Висновком можна вважати що незалежно від розміру підприємства (транснаціональні гравці або маленькі сімейні підприємства), країни діяльності, державного регулювання та інших чинників, актуальним є концентрація уваги з прийняття рішень у сфері ризик-менеджменту спираючись на результати маркетингової, фінансової та операційної діяльності підприємства. Наявність конкурентних переваг в цих сферах надасть можливість підприємству мати можливість отримання додаткових часток ринку (маркетинг), мати стабільну фінансову стійкість (управління фінансами та інвестиціями компанії), та мати

гарно мотивовану команду спеціалістів яка забезпечить ефективне використання коштів (операційне управління).

Список використаних джерел

1. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В. В. Вітлінський, П. І. Великоіваненко. — К. : КНЕУ, 2004. — 480 с.
2. Шегда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління : навч. посіб. / А. В. Шегда, М. В. Головатенко. — К. : Знання, 2008. — 271 с.
3. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент : підручник / С. М. Ілляшенко. – Суми : ВТД – Університетська книга, 2010. – 334 с.
4. Ріщук Л. І. Методичний підхід до оцінювання ефективності системи управління ризиками на підприємствах / Л. І. Ріщук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.14. – С. 336–339.
5. Ларка А. В. Організація аудиту системи ризик-менеджменту на підприємствах. Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва / А. В. Ларка. – Х. : НТУ "ХПІ", 2012. – 198 с.
6. Старостіна А.О. Міжнародні маркетингові дослідження та управління ризиками – важливі чинники підвищення конкурентоспроможності підприємств / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наук. праць. – Вип. 26. – С. 14-27

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИИ. КОНЦЕПЦИЯ РИСКОВОЙ СТОИМОСТИ

Калинин Александр Владимирович
к.э.н., доцент кафедры "Маркетинг и
бизнес-администрирование"
ГВУЗ "Приазовский государственный
технический университет"
e-mail: kalininandkalinin@gmail.com

Дудников Богдан Юрьевич
студент гр. БА-15(м)
ГВУЗ "Приазовский государственный
технический университет"
e-mail: bogdan.dudnikov@gmail.com

Современная бизнес-среда вынуждает к быстрым изменениям и необходимости снижения неопределенности в планировании, в определении и минимизации рисков. Концепция рисковой стоимости (VAR) – фундамент

современной теории финансового риск-менеджмента и с ее помощью можно усовершенствовать систему финансового планирования на предприятии.

Данной проблемой занимались такие ученые и эксперты как: В.П. Савчук, Т.В. Головач, Л.И. Донец, И.Ю. Ивченко, В.В. Лукьянова, А. Скрипник, Ю. Шевчук, В. Гайдук, Р. Колибаба, А. Дамодоран, Садвакасова А.Б., Т.В. Барсукова, Лукашов А.В., однако системный подход непосредственно к финансовой сфере раскрыт был недостаточно.

Впервые концепция рисковой стоимости стала использоваться крупными банками в конце 1980-х — начале 1990-х гг. для измерения совокупного риска трейдингового портфеля. Считается, что идея VaR принадлежит Дэннису Везерстоуну, председателю совета директоров банка J.P. Morgan, который хотел каждый день в 16:15 получать отчет о максимальных потерях по всем трейдинговым позициям в банке, ожидаемым в ближайшие 24 часа. Этот отчет должен был уместиться на одной странице и быть понятным совету директоров банка. Он был разработан в начале 1990-х гг. и получил известность как «Отчет 415». В 1993 г. термин «Value at Risk» впервые появился в публичном документе — в докладе *Derivatives: practices and principles*, подготовленном J.P. Morgan по заказу «Группы Тридцати» (G30), некоммерческой организации, объединяющей крупнейшие финансовые организации США [1]. В октябре 1994 г. банк J.P. Morgan опубликовал систему RiskMetrics™ и разместил в Интернете в открытом доступе ее подробное описание [2].

Концепция рисковой стоимости (VAR) – фундамент современной теории финансового риск-менеджмента, использующим формализацию на основе вероятностного подхода.

- В практике финансового менеджмента всегда существовала потребность в единой, оперативной и общепонятной оценке возможных потерь стоимости портфеля активов на определенный период времени.
- Показатель рисковой стоимости был разработан в конце 1980-х годов и сразу же завоевал признание среди крупнейших участников финансового рынка.

- Его популярность объяснялась тем, что благодаря известной упрощенности, он был доступен для понимания руководителей на всех уровнях управления компанией.
- Впоследствии показатель рискованности стал полноценным стандартом информации о риске фирмы:
  - Для менеджмента компании
  - Для инвесторов и финансовых институтов.

Для расчета показателя рискованности используются три различных экономико-математических метода:

- Аналитический;
- Метод исторического моделирования;
- Метод статистических испытаний Монте-Карло.
- Первый из них является параметрическим и позволяет получать оценки в замкнутом виде, а два других представляют своего рода математический эксперимент.

Начальным этапом и необходимым условием реализации этих методов является определение так называемых «факторов риска»:

- Цен;
- Процентных ставок;
- Нормативов затрат.

Выделение ограниченного набора рискованности факторов позволяет представить величину результирующего показателя как функцию этих факторов.

Методика рискованности предполагает свести все риски, связанные с неопределенностью колебаний рыночной конъюнктуры (цены, курсы, проценты, ликвидность и т.д.), к единому показателю оценки риска. В этом смысле VaR является суммарной мерой риска, способной производить сравнение риска как по портфелю, по отдельным финансовым инструментам так и при финансовом планировании в целом. Рассмотренные методы раскрывают различные подходы к определению стоимости риска.

Список использованных источников

1. Group of Thirty Global Derivatives Study Group (1993). Derivatives: practices and principles. Washington, D. C. [G-30 report].
2. J.P. Morgan. (1995). RiskMetrics™ Technical Document, 3rd ed. New York.
3. Энциклопедия финансового риск-менеджмента / Под ред. А. А. Лобанова, А. В. Чугунова. — 2-е изд. М.: Альпина Бизнес Букс, 2003.
4. Риск-менеджмент: базовые принципы и современные технологии. – Под ред. В. П. Савчук, К.: Companion Group, 2014. – 304 с.
5. Стратегия+Финансы: уроки принятия бизнес-решений для руководителей. - Под ред. В. П. Савчук, К.: Companion Group, 2009.
6. Стратегический риск-менеджмент. Под ред А. Дамодоран. –М.: Вильямс, 2010.

ХАРАКТЕРИСТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПОНЕНТИ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Кізін Герасим Васильович,
аспірант Львівського торговельно-
економічного університету
e-mail: zayarnaya3@rambler.ru*

Найпершою потребою особи, населення і суспільства є захист від військових, кримінальних, правових та економічних зазіхань на їх свободу, майно, інтереси, а найважливішими національними інтересами держави є: територіальна цілісність країни, державне самовизначення та політичне самоуправління народу, належне місце у світовому співтоваристві, процвітання країни і її населення на основі забезпечення прав особи та благополуччя всіх складників його соціальних груп. Звідси є очевидним виникнення окремого потужного комплексу проблем для органів державного управління кожної держави – наявність системи її безпеки, що і актуалізує представлене дослідження.

Своєю чергою, безпека також є системним і комплексним поняттям з власними складовими фізичного та силового захисту, фінансово-економічної самодостатності, екологічної чистоти, доступності до енергетичних та природних ресурсів, наявності факторів виробництва, зокрема, здорової і розумної робочої сили, а, відтак, – соціально-демографічної стабільності.

Попри рівнозначну, на наш погляд, їх взаємозалежність, важливість кожної з складових та напрямів безпеки держави, виокремимо її економічну компоненту, що і актуалізує представлене дослідження. Особливостями тут передусім є складність управління економічною безпекою держави, високий рівень залежності від стану розвитку системи національного господарства (причому від мікро- до макрорівня), визначальний характер впливу на більшість інших компонент безпеки держави, ін.

Виходячи з вищевикладеного, основним завданням дослідження є визначити роль і місце національного господарського комплексу як економічної складової безпеки держави.

В процесі управління економічною безпекою органи державної влади можуть обирати різні підходи або стратегії відносно її забезпечення. До прикладу, принципово різняться такі типи політики: перша полягає у відпуску ситуації на саморозвиток та компенсацію в подальшому всіх витрат і втрат, пов'язаних з реалізацією ризиків і загроз безпеці; інша – у постійному моніторингу ситуації, ретельному плануванні та здійсненні превентивних заходів задля недопущення настання ризиків і загроз. Як бачимо, обидва з підходів мають право на існування, володіючи при цьому перевагами й недоліками. Крім того, в будь-якому разі, кожен з підходів до здійснення державної політики потребує достатньо значного фінансового і ресурсного забезпечення, а також безпосередньо пов'язаний із управлінням функціонування та розвитку системи національного господарства.

Таким чином, доходимо до висновку, що національний господарський комплекс є безпосереднім об'єктом управління в процесі реалізації політики гарантування економічної безпеки кожної держави. Фактично, через регулювання процесів, які відбуваються в межах національної економіки, органами державного управління створюються умови для функціонування всіх елементів та ланок, суб'єктів економічних відносин та підсистем народногосподарського комплексу. Вони визначають обсяги, динаміку, структуру та ефективність економіки, а, звідси, і самодостатність та стійкість

держави, можливості її подальшого поступу в соціально-економічній сфері.

У більшості дослідженнях національний господарський комплекс трактують як структурно і організаційно поєднану сукупність взаємопов'язаних галузей і сфер діяльності людей, якій властива відповідна пропорційність, взаємозумовленість розміщення на території, обмеженій державними кордонами. Національна економіка є продуктом певних історичних процесів і періодів, оскільки становлення її здійснюється досить тривалий час.

У вузькому розумінні національний господарський комплекс є сукупністю економічних суб'єктів і зв'язків між ними, яка має просторово визначену і специфічно складену національну організаційну структуру, характеризується господарською цілісністю і спрямована на задоволення потреб суспільства у матеріальних і соціальних благах, що знайшло своє відображення у працях Савченко П. В. [4, с. 21-24], Градова А. П. [1, с. 40], Г. Г. Старостенко, С. В. Онишко [5, с. 14-16]. У широкому розумінні національний господарський комплекс – це структурована в галузевому та територіальному просторі економічна діяльність у масштабах країни, що регулюється інституціональною системою, яка відповідає економічному, політичному та ідеологічному устрою (порядку), сформованому в цій країні. Прихильниками цього підходу є Жаліло Я. А. [3, с. 87-88], Мочерний С. В. [2, с. 576].

Позаяк, не доцільно обирати лише один підхід до типології національного господарського комплексу і на його основі вибудовувати пріоритети, механізми та засоби державної політики регулювання його розвитку і формування системи економічної безпеки. Адже національний господарський комплекс, як і система його безпеки, є динамічними та їх структурні характеристики змінюються залежно від можливостей держави і стану розвитку її економіки. Крім того, об'єктивно існують особливості в розміщенні продуктивних сил, ризиках і загрозах, економічному і ресурсному потенціалі розвитку і життєздатності економік в регіональному чи просторово-структурному аспектах. Звідси висновок про доцільність застосування не визначеного певними рамками єдиного підходу, а класифікації видів (сегментів)

національного господарського сектору, що дозволяє більш комплексно врахувати усі його складові, що знайде своє відображення в наших подальших наукових дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Градов А. П. Національна економіка / Градов А. П. – СПб. : Питер, 2005. – 240 с.
2. Економічний енциклопедичний словник. – Т. 1 / Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.
3. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія / Жаліло Я. А. – К. : НІСД, 2009. – 336 с.
4. Національна економіка : підручник / Савченко П. В. – М. : Економіст, 2005. – 813 с.
5. Старостенко Г. Г. Національна економіка : навчальний посібник. – Ч. 2 / Г. Г. Старостенко, С. В. Онишко, Т. В. Поснова. – К. : Ліра, 2011. – 432 с.

ТОВАРИСТВА ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ ТА СТРАХОВІ КОМПАНІЇ, ЯК ІНФРАСТРУКТУРНА ОСНОВА МІНІМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ОСТРАХІВ

*Клапків Юрій Михайлович,
к.е.н., доц. каф. фінансів ім.С.І.Юрія
Тернопільського національного
економічного університету
e-mail: j.klapkiv@tneu.edu.ua*

В Українській науковій спільноті переважає думка, що страхування є відповіддю людини на страх. Саме таке твердження досить точно, передає ідею та основну ідеологію генезису вітчизняного страхування. Через страхування в загальному значенні забезпечувалась, певна стабільність та можливість не думати про можливі негаразди. Людина від початку свого існування бореться зі страхом, цю ситуацію не покращує і той факт, що наш основний супротивник - це природа з усіма своїми атрибутами. Значно ускладнює ризикогенне середовище той факт, що в сучасному світі головним фактором страху виступає інша людина.

Однак не слід девальвувати значення страху в історії людства і житті конкретного індивіда. Саме, страх (eustres — позитивний стрес, викликаний страхом, або dystres — стрес демобілізаційний) - це одна з рушійних сил

людських дій, його можна трактувати як "друга, якого не люблять." Страх, це первинна і найбільш людська емоція, що неодноразово рятує життя, мотивує і дозволяє розширювати вище межі власних можливостей. Хоробрість та відвага хоч і позитивні та красиві, веде до смерті.

З питанням страху пов'язують поняття ризику, як вимірника ймовірності виникнення негативної події. Страхування дозволяє розділити наслідок реалізації ризику на більше суб'єктів і тим самим зменшити ефекти небажаного результату для конкретної людини. Так, навіть не виокремившись в окремий фінансовий продукт, функціонувала страхова послуга у наших предків багато тисяч років тому. До виникнення відокремленої особистої власності, та в перші періоди розвитку суспільства: руйнування будинку не було проблемою однієї особи, а всього роду, селища або спільноти. За відсутності відмінності між приватною, публічною та колективною власністю, якщо взагалі можна говорити про такий поділ, страхові послуги існували як взаємне страхування, де кожен член спільноти ніс на собі частину наслідків події у разі настання збитку.

В деонтології над сучасним рівнем розвитку страхового сектора необхідно також враховувати економічні зміни та форми приватної власності. Історія страхування пов'язана з економічним розвитком і новими формами економічної діяльності. Перші страхові послуги в сучасному розумінні були пов'язані з ризикованими заходами, такими як - купецькі каравани чи морський транспорт. Це дозволяє сформулювати гіпотезу про залежність економічного зростання зі ступенем розвитку страхування. У минулому найбільш розвинені економіки, наприклад, у середньовічній Італії чи в Нідерландах мали представлену розвинену систему страхування. На українських теренах взаємне та комерційне страхування також не є новинкою. Перші страхові товариства взаємного страхування були пов'язані з небезпекою вогню, який неодноразово знищував цілі містечка. Значний їх розквіт страхових інституцій мав місце у міжвоєнний період на теренах західної України. Основу складали комерційні страховики, багато з яких має багаторічну і широко розвинену історію діяльності на ринку страхування.

Двадцяте століття характеризується явищем, глобалізації яке не оминуло також страхування[1]. Можна відзначити тенденцію до уніфікації як форм, так і брендів, під якими здійснюється реалізації страхових послуг. В даний час нова, інноваційна форма надання страхових послуг, яка ефективно працює в одній країні, вводиться на інших ринках. Уніфікація страхових компаній призводить до ситуації, коли виникає значна невідповідність між найбільшими міжнародними страховими компаніями та їх місцевими конкурентами за кількістю клієнтів, обсягом зібраних премій та реалізованих страхових продуктів.

Слід зазначити, що домінування великих компаній може, але не обов'язково мусить, призвести до обмеження кількості фінансових продуктів, доступних для індивідуальних клієнтів. Великі корпорації мають різні концепції маркетингу для різних груп клієнтів: бізнесу, заможних індивідуальних клієнтів, фізичних осіб чи підприємців. Іншою помітною тенденцією на ринку страхування є поширення єдиного бренду в межах регіональному і навіть на глобальному рівні. Таке рішення є, безсумнівно, вигідним для клієнтів, які є інтернаціональними та часто подорожують. Незалежно від країни, в якій вони на даний момент перебувають, у кризовій ситуації (а саме в такій найчастіше доходить до контакту із страховиком) вони можуть розраховувати на відомий стандарт і форму обслуговування, що дає комфорт і відчуття безпеки.

Слід зазначити, що страхові компанії, особливо комерційні розширюють спектр пропонованих продуктів на нові позиції, такі як: страхові поліси з накопичувальною складовою, що є формою інвестування грошей клієнтів. Це призводить до того, що страховики пропонують фінансові продукти, характерні для банків, однак більш вигідні для клієнтів через пільги в оподаткуванні.

Крім того, активні страхові компанії реалізують більш або менш агресивні рекламні кампанії. Не раз домінують морально сумнівні аспекти, що зачіпають, основні почуття людини та стосуються проблематики хвороби, смерті чи інвалідності. Це типово "грошовий" підхід до продажів, хоча він

можете демонструвати м'яке вираження проблеми — з метою поширення страхування або повністю базуватись на людських страхах, такий підхід безсумнівно, несприятливий для застрахованих[2].

Варто відзначити іще один моральний аспект в діяльності страхової компанії. Негативним явищем поширеним у всій галузі, є шахрайство і виплата страхового відшкодування на базі неіснуючих збитків чи заподіяних навмисно або перепродажу прав на отримання страхового відшкодування.

Однією з особливостей, що характеризують товариства взаємного страхування є зменшення даного ризику обумовленого специфікою цих товариств. Адже у разі шахрайства, вчиненого проти товариства взаємного страхування, збиток отримує не якась віддалена для клієнта корпорація, а він сам; його близькі, сусіди, колеги по роботі, які є членами того ж товариства чи соціуму.[3]

В теорії товариства взаємного страхування має мати певне почуття місії. Локальної, обмеженої певної групи людей, для якої змінюється навколишня реальність, через більш безпечне майбутнє. Де обмеження страхових виплат, здійснюється не через ряд виключень у страховому продукті, а превенцією та профілактикою. Саме вони мають для цього ряд можливостей, тому що добре знають умови життя і роботи застрахованих. Організовані ними акції профілактики страховий подій повинні мати вимірний характер, а кошти витрачені на громадські кампанії неодноразово компенсуються у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Клапків Юрій Глобалізація страхової галузі: наслідки для України / Юрій Клапків // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль. Науковий журнал ТАНГ. – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – Випуск 9. — С.70—78.
2. Budowa wspólnoty finansowej : ubezpieczenia wzajemne a ubezpieczenia komercyjne / pod red. Macieja Rapkiewicza.- Warszawa. – 2013. – 88 p.
3. Janowicz-Lomott Marietta Farm Income Insurance as an Alternative for Traditional Crop Insurance/ Marietta Janowicz-Lomott, Krzysztof Łyskawa, Pawel Rozumek // Procedia Economics and Finance.- Elsevier, 2015.- N 33. - P. 439-449.

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В ПЕРІОД КРИЗИ

Кулікова Людмила Василівна
доцент кафедри економіки підприємства
Одеської державної академії будівництва
та архітектури
e-mail: kulikoval2011@mail.ru

Господарська діяльність підприємств усіх форм господарювання в сучасний період, що характеризується мінливістю зовнішніх умов та нестабільністю оточуючого середовища, має метою, насамперед, підтримку конкурентоспроможності та платоспроможності. Антикризове управління, притаманне для всіх господарюючих суб'єктів, наразі стає нормою для виробничої діяльності останнім часом.

Досить ретельно розглянуто науковцями питання щодо формування кризи, та її стадій, показників кризового стану та саме, антикризового управління. Серед них слід відмітити праці Лігоненко Л.О., Тюріної Н.М., Шеметева А.А., Пилипчук В.В., Касьянова А.О., присвячені основам антикризового управління. Розгляд кризи як явища на окремому підприємстві досліджено такими авторами, як О. В. Василенко, З. Є. Шершньова, А. Г. Грязнова, В. Г. Кошкін, Р. А. Попов, А. Д. Чернявський, Е. А. Татарніков та інші.

Проте, багатогранність та складність кризових явищ, їх причин та наслідків не дає можливості використовувати тільки узагальнений світовий досвід. Потрібна актуалізація та адаптація антикризового управління для українських реалій саме для теперішнього періоду, що характеризується високою ступінню мінливості на тлі переходу до європейських норм та євроінтеграційних процесів, глобалізації економіки взагалі.

Кризовий стан підприємств є питанням для вивчення багатьох науковців, має багато інтерпретацій та сутнісних характеристик. Криза в діяльності підприємства може означати різні ситуації в його функціонуванні – від простих

перешкод та низької рентабельності чи її скорочення до передбанкрутного та банкрутного стану.

Фактори, що впливають на створення передумов кризової ситуації, поділяють на зовнішні та внутрішні. Але при діагностуванні фінансового стану підприємства, його платоспроможності, розглядаються тільки внутрішні чинники.

В Україні використовується законодавчо затверджена методика виявлення схильності до банкрутства «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства» [1]. Її розроблено для стандартизації процедури виявлення схильності до банкрутства та використання як типової схеми для всіх підприємств, з метою виявлення ознак неплатоспроможності.

Дослідження стану господарюючого суб'єкту проводиться на підставі даних балансу, виявленні динаміки показників власного оборотного капіталу, ліквідності та платоспроможності. Найбільш поширеними зарубіжними методиками є розрахунок коефіцієнтів Альтмана та Бівера.

Також вказані методичні рекомендації мають виявляти ознаки, що свідчать про приховування банкрутства, фіктивне банкрутство, сприяння банкрутству. Розрахунок показників, що зазначені в цих рекомендаціях, може допомогти при аналізі структури балансу та виявленні незадовільності в його формуванні.

Однак, методи, що використовуються в сучасній українській практиці для оцінки кризової ситуації, мають певні недоліки. Так, Мараховська Т.М., Слободянюк А.В., досліджуючи симптоми та фактори, що впливають на розвиток фінансової кризи на підприємстві, відмітили, що: «неадаптованість зарубіжного інструментарію кризової діагностики до діяльності вітчизняних підприємств; поширений управлінський підхід дає загальну характеристику кризовій ситуації, в той час, як прийняття рішень вимагає кількісного обґрунтування; серед аналітичних показників діагностики банкрутства не

виділено чітких критеріїв, орієнтованих на ідентифікацію ранніх ознак та глибини фінансової кризи; існує неузгодженість методичної та нормативно-правової бази антикризового регулювання в Україні» [2].

Необхідна розробка сучасної теоретично обґрунтованої методологічної бази, яка має ґрунтуватися на умовах, що адаптовані до реалій української економіки. Вказана методика має базуватися на основі відомих, розповсюджених та загальноприйнятих принципах, але мати особливості для трансформаційного періоду, в якому зараз перебуває Україна.

За умови виконання таких вимог господарюючи суб'єкти отримають змогу щодо попереднього аналізу незадовільності структури балансу, виявлення загрози неплатоспроможності та прогнозу банкрутства, що залишить більше часу для реагування.

Півень А.І., досліджуючи механізм побудови системи ранньої діагностики та подолання фінансової кризи на підприємстві, наполягає на необхідності впровадження комплексу організаційних, інформаційних, методичних та управлінських процедур, що призначені для розробки дієвого стабілізаційного управління в умовах нестабільності функціонування [3].

Використання цієї системи, за думкою деяких науковців [3,4], не вимагає структурної перебудови підприємства, але передбачає створення робочої групи спеціалістів з формування антикризової програми як постійно діючого консультативного органу.

Тобто, антикризові заходи повинні базуватися на системі взаємопов'язаних показників, що охоплюють характерні риси діяльності підприємств, схильних до занепаду. Також слід відмітити необхідність впровадження такої системи до планового моніторингу діяльності підприємства, що дозволить своєчасно виявляти ознаки кризи та проводити їх нейтралізацію.

Таким чином, реалії української економіки вимагають розробку сучасної методики визначення схильності до банкрутства з урахуванням не тільки світового досвіду, а й сучасного стану підприємств, яка має поєднувати у собі

кількісні та якісні показники, елементи прогнозування та урахування стратегічних напрямів подальшого функціонування.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [Електронний ресурс] // Міністерство економіки України. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME06025.html.

2. Мараховська Т.М. Фінансова криза на підприємстві: симптоми та фактори, що її спричиняють [Електронний ресурс] / Мараховська Т.М., Слободянюк А.В.. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64239.doc.htm.

3. Півень А.І. Механізм побудови ранньої діагностики та подолання фінансової кризи на підприємстві / Півень А.І. // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". – 2010. – №5. – С. 91–97.

4. Гудзь Т.П. Механізм впровадження системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи на підприємстві // Економічний простір. – 2008. - №15. – С. 238-244.

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Кулиняк Ігор Ярославович
к.е.н., доц. каф. МО Національного
університету «Львівська політехніка»
e-mail: igor.kuln@gmail.com

Черкіс Соломія Тарасівна
студентка Національного університету
«Львівська політехніка»

Кожне підприємство протягом свого життєвого циклу бореться з можливими кризовими ситуаціями – у певні періоди це відсутність прибутку або збитковість підприємства. Такі ситуації з короткочасним ефектом можуть перетворитися у довготривалу затяжну боротьбу за життя підприємства, і фатальним закінченням такої боротьби може стати банкрутство, а отже і припинення існування підприємства. У сучасних умовах нестабільності вітчизняної економіки такий гіркий досвід переживає значна кількість підприємств. Для того, щоб підприємство не опинилося у кризі потрібно вчасно виявити можливі причини виникнення кризового стану та вжити необхідних

заходів для їх ліквідації. Тому особливої уваги потребує вивчення питання щодо ефективного управління підприємством, яке можна забезпечити впровадженням новітніх методів, в основі яких лежить використання антикризових інструментів та підходів управління. Саме фінансовий контролінг є одним з тих ефективних інструментів антикризового управління сучасним вітчизняним підприємством.

Дослідження сутності фінансового контролінгу та його ролі в антикризовому управлінні підприємств покладено в основу наукових праць багатьох українських та іноземних вчених, серед яких: А. Дайле, О.О. Терещенко, В.Б. Дзьоба, О.Я. Здрак, Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова, З.О. Іванова та ін. Проте залишається відкритим питання щодо ефективного застосування фінансового контролінгу на вітчизняних підприємствах. Оскільки ця система потребує постійного удосконалення, то це й вимагає подальших досліджень.

Фінансовий контролінг розглядається як найбільш вагомий елемент контролінгу, оскільки для кожного підприємства важливим та необхідним є досягнення головної мети, на яку спрямована вся система управління – одержання максимального прибутку за найменших витрат або зростання вартості бізнесу. Тому планування і контроль фінансових результатів, а також їх оцінка, є фінішним бажаним етапом функціонування системи.

Кожне підприємство характеризується своїм рівнем розвитку. Залежно від фінансового стану підприємства розробляють різні стратегії розвитку. Стабільний фінансовий стан, високий рівень конкурентоспроможності вимагають подальших дій для підтримання та зміцнення діяльності, навпаки, низький рівень фінансових показників потребує розроблення заходів недопущення виникнення кризи та банкрутства. Залежно від напрямку розвитку підприємства – прогресивний чи регресивний – формуються різні набори засобів фінансового контролінгу на підприємстві. Пропонуємо фінансовий контролінг розглядати в двох аспектах: перший аспект – фінансовий контролінг як інструмент формування майбутнього фінансового стану підприємства

(прогресивний фінансовий контролінг), та другий аспект – як інструмент антикризового управління підприємством (регресивний фінансовий контролінг) (табл. 1).

Антикризовий фінансовий контролінг розглядається у наукових джерелах як сукупність взаємопов'язаних процесів, система інформаційної підтримки антикризових рішень, в основу яких покладено використання методів та процедур фінансової діагностики, методичного та інституційного забезпечення антикризового планування, контролю та ризик-менеджменту, а також визначення шляхів досягнення цілей, які підприємство ставить у процесі реалізації антикризового управління [1].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика прогресивного та регресивного видів фінансового контролінгу

Ознаки	Види фінансового контролінгу	
	Прогресивний	Регресивний (антикризовий)
Напрямок розвитку підприємства	Прогресивний	регресивний
Мета	– підвищення ефективності прийняття управлінських рішень; – максимізація прибутку; – збільшення вартості капіталу; – виявлення і розвиток сильних сторін; – формування довгострокових планів та прогнозів	– уникнення неузгодженостей під час прийняття управлінських рішень; – мінімізація ризиків, попередження виникнення негативних наслідків; – виявлення та виправлення відхилень у виробничому процесі; – забезпечення необхідного рівня ліквідності та прибутковості; – виявлення прихованого потенціалу
Сфера застосування	фінансовий менеджмент, стратегічний менеджмент	антикризовий менеджмент
Умови діяльності підприємства	звичайні, прогнозовані	непередбачувані, непрогнозовані
Рівень невизначеності середовища функціонування підприємства	середній або низький	високий
Очікуваний стан від застосування фінансового контролінгу	перехід до нового, більш досконалого, якісного стану розвитку	запобігання виникнення банкрутства або вихід із кризового стану

Низький рівень менеджменту на багатьох вітчизняних підприємствах може виявитися основною причиною появи кризової ситуації. Відсутність на українських підприємствах ефективної системи контролінгу, а особливо фінансового контролінгу, є визначальним чинником, що перешкоджає управлінському апарату підприємства приймати адекватні рішення щодо його діяльності та подальшого розвитку.

Впровадивши фінансовий контролінг, вітчизняні підприємства зможуть вирішити низку своїх проблем, серед яких: діюче управління зразка радянських часів, недовершеність системи внутрішньої звітності для розв'язання управлінських задач, низький рівень мотивації персоналу та його відповідальності щодо вирішення проблем високих витрат та результативності діяльності підприємства, низький рівень оперативності внутрішніх інформаційних потоків, брак оборотних коштів, низький рівень управління витратами. Основним сучасним дієвим елементом фінансового контролінгу, без якого неможливо запровадити ефективне антикризове управління підприємством, є система раннього попередження та реагування, основним завданням якої є виявлення загрози банкрутства – прогнозування банкрутства.

Отже, кожне вітчизняне підприємство повинно впроваджувати систему фінансового контролінгу як ефективного засобу забезпечення свого майбутнього сталого розвитку та який дасть шанс покращити фінансовий стан, в тому числі, підвищити рівень ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності й прибутковості. Також таке нововведення дозволить оптимізувати рівень використання усіх наявних видів ресурсів на підприємстві, підвищити результативність прийняття управлінських рішень, а отже, запобігти виникненню кризових ситуацій та отримати конкурентні переваги на ринку.

Список використаних джерел

1. Бабіна Н.О. Антикризовий фінансовий контролінг як фактор забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Н.О. Бабіна // Електронне наукове фахове видання “Ефективна економіка”. – № 5. – 2004. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3018>.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

*Лулак Руслан Любомирович,
к.е.н., доц. каф. економіки
Львівського торговельно-економічного
університету
e-mail: economist_555@mail.ru*

*Демчишин Ярослав Іванович,
аспірант Львівського торговельно-
економічного університету*

*Рудик Сергій Андрійович,
аспірант Львівського торговельно-
економічного університету*

Розвиток малих підприємств є високо динамічним процесом, який може суттєво забезпечувати потреби територій у вирішенні низки економічних та соціальних завдань. Важливою є їх діяльність у посиленні економічної безпеки держави, забезпеченні стабільності економіки, гарантуванні податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, зміцненні конкурентоспроможності країни, формуванні здорового конкурентного середовища, покращенні інноваційно-інвестиційного потенціалу економіки. Попри економічні завдання, малі підприємства здатні вирішувати соціальні, як забезпечення розвитку цивілізованого споживчого ринку, посилення принципів громадянського суспільства, розширення соціальних взаємостосунків у суспільстві, посилення рівня соціальної відповідальності бізнесу. Разом з тим, головним функціональним призначенням малих підприємств в економіці є створення нових робочих місць, а відтак, зниження рівня безробіття та соціальної напруги в суспільстві, підвищення рівня якості життя та доходів громадян тощо.

Передумови, стан та перспективи розвитку малих підприємств є предметом досліджень значної кількості науковців як О. Барановського, Т. Березнянко, З. Варналія, Т. Васильціва, В. Волошина, В. Герасимчука, Е. Гражданкіної, О. Іляш, О. Кузьміна, О. Мазур, Н. Міценко та ін. Втім діяльність

малих підприємств є високо динамічною і вектори їх розвитку постійно змінюються, що потребує постійного дослідження.

Розвиток малого підприємництва в Україні відбувається в рамках стратегії європейської інтеграції з одночасним застосуванням структурно-інноваційних механізмів оновлення економіки. Своїм можливостям малий бізнес зобов'язаний таким рисам, як значний ступінь сполучення власності і управління в руках одного підприємця; підприємницький тип управління, спрямований на пошук нестандартних та ризикованих рішень; простота в організації виробничої і керівницької структур; низька капіталомісткість; максимальне використання інтелектуальних ресурсів [3]. Кожен з тих, хто бере в ньому участь, має можливість знайти свою нішу у цьому секторі економіки, а зовнішні учасники – отримати позитивні результати: держава – збільшення ВВП, зростання кількості робочих місць у реальній економіці та зменшення соціальної напруги; місцева влада – податки та зайнятість; економічні партнери – гнучких та динамічних співучасників з низькими накладними витратами [1].

В економіці України відзначимо такі тенденції у розвитку малого підприємництва: низька ділова активність і мала кількість суб'єктів малого бізнесу у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, обмеженість підприємницьких ініціатив серед сільських жителів; малі обсяги та невисока ефективність фінансово-господарської діяльності представників малого підприємництва, обмеженість їх інтелектуально-кадрового, матеріально-технічного та ресурсного забезпечення; обмежена кількість практик формування інтегрованих торговельно-виробничих систем та коопераційних відносин за участі малих підприємств; низький рівень розвитку та ефективності функціонування суб'єктів інституційного забезпечення, відсутність належного дорожньо-транспортного сполучення, достатньої кількості об'єктів ринкової, фінансової, соціальної та інформаційної інфраструктури; низький рівень розвитку та ефективності функціонування суб'єктів інституційного забезпечення, відсутність належного дорожньо-транспортного сполучення, достатньої кількості об'єктів ринкової, фінансової, соціальної та інформаційної

інфраструктури [2]. Такі тенденції є негативними і перешкоджають розвитку малих підприємств, які за таких обставин жодним чином будуть нездатні виконувати свої соціальні та економічні функції в державі.

Таким чином у розвитку малих підприємств в Україні вагома роль повинна належати державним регулюючим органам, які варто активно зайнятись розробкою та реалізацією регіональних програм розвитку малого підприємництва, посилити стимулювання розвитку привабливих для територій видів економічної діяльності малих підприємств, забезпечити формування економічних стимулів для проведення горизонтальної та вертикальної кооперації малих підприємств, покращувати інституційно-правове забезпечення розширення можливостей малих підприємств до реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, продовжувати діяльність з підвищення рівня прозорості і ефективності дозвільної системи, забезпечити інформаційно-консультаційну підтримку населення щодо започаткування власного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства : навч. посіб. / Т. Г. Васильців, О. І. Іляш, Н. Г. Міценко ; за ред. д-ра екон. наук Т. Г. Васильціва. – К. : Знання, 2013. - 446 с.
2. Васильців Т. Г. Напрями стимулювання розвитку малого підприємництва на периферійних територіях західних регіонів України : аналітична записка / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, Р. Л. Лупак. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1290/>
3. Мазур О. Є. Формування механізму розвитку малого підприємництва в умовах трансформаційної економіки України : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03 / О. Є. Мазур. – Одеський державний економічний університет. – Одеса, 2004. – 18 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Малярчук Ірина Іванівна
к.е.н., доц. каф. ФЕБОіА
Української академії друкарства
e-mail: Lotoshka@ukr.net

Коваль Назар Ярославович
магістр Української академії друкарства

Важливим фактором виживання суб'єктів підприємництва у нестабільних та невизначених умовах господарювання виступає забезпечення відповідного

рівня його економічної безпеки. Економічна безпека охоплює всі аспекти діяльності підприємства і є досить широким поняттям, яке досліджують вітчизняні науковці та практики.

У складі системи економічної безпеки виокремлюють кадрову його складову. Теоретичні аспекти та практичні питання кадрової безпеки підприємства висвітлені у роботах таких вчених, як Н. Швець, А. Митрофанов, Г. Назарова, О. Лашенко, О. Кириченко, Л. Калініченко, О. Загорняк, Л. Гончаренко, З. Живко та інших. Зважаючи на зростання внутрішніх і зовнішніх загроз бізнесу, пов'язаних з людським фактором, забезпечення кадрової безпеки підприємства набуває особливої актуальності.

Кадрову безпеку розуміють як стан захищеності компанії від ризиків та загроз, пов'язаних з персоналом [1, 2], або розглядають як такий стан індивідуумів, колективу підприємства, його людського потенціалу та системи управління персоналом, при якому забезпечується ефективне використання економічного потенціалу та розвиток підприємства [3].

За твердженням фахівців з економічної безпеки вагома частка внутрішніх і зовнішніх ризиків бізнесу пов'язана із кадровою безпекою. Серед кадрових загроз називають: витік конфіденційної інформації; втрати від високої плинності кадрів; помилки, пов'язані з низькою кваліфікацією кадрів; незацікавленість результатами праці; відсутність або низький рівень наукової організації праці; професійна захворюваність; відсутність кар'єрного росту.

Виходячи з вище викладеного, до проблем кадрової безпеки можна віднести: забезпечення підприємства необхідними співробітниками; утримання співробітників, їх розвиток; розробка мотиваційних схем і ефективних схем оплати праці; усунення збитків, пов'язаних з трудовими спорами; підвищення лояльності співробітників; аналіз ситуації у конкурентів; робота з сайтами вакансій, кадровими агентствами; аналіз ситуації на ринку праці в регіоні; робота з кадровим резервом; оцінка компанії як роботодавця [4].

Механізмом забезпечення кадрової безпеки є ефективне управління персоналом, концепція якого передбачає проведення аналізу кадрового

потенціалу і охоплює оцінку забезпеченості підприємства персоналом, аналіз плинності кадрів, якісного їх складу, рівня оплати праці, ефективності виконання персоналу, якості мотиваційної системи.

Для оцінки кадрового потенціалу в системі управління найчастіше використовують такі показники: відповідність кваліфікації працівників ступеню складності виконуваних ними робіт, плинність персоналу, стабільність персоналу (середній стаж роботи на підприємстві), рівень дисципліни, співвідношення чисельності окремих категорій працівників.

Однак цієї сукупності характеристик кадрового потенціалу в системі економічної безпеки підприємства є недостатньо для висновку про рівень кадрової його безпеки. У процесі аналізу кадрового потенціалу підприємства слід також оцінювати підприємницькі здібності працівників, задоволення працею, творчу активність, рівень відповідальності, вікові здібності, стан здоров'я, стан взаємовідносин у колективі.

Оцінку кадрового потенціалу слід проводити за показниками, які можна об'єднати у такі групи [4]:

- фінансові та трудові показники (чисельність; укомплектованість кадрами; кваліфікаційний склад кадрів; загальна структура працівників; рух кадрів);

- соціально – економічні показники (вік, стать; якісний склад персоналу; рівень працездатності; професіоналізм; витрати на охорону праці; втрати від конфліктів; кількість винаходів, пропозицій на одного працівника; рівень якості продукції; втрати від браку; ефективність використання фонду робочого часу; рівень заробітної плати; дотримання внутрішнього розпорядку);

- соціально-мотиваційні показники (соціальна зрілість; інноваторство; діловитість; участь у прийнятті рішень; рівень трудової дисципліни);

- освітньо-професійні показники (наявність загальних та спеціальних знань і вмінь; відповідальність; професійна майстерність; знання документів і документообігу; вміння використовувати сучасну техніку та технологію; підвищення рівня освіти, кваліфікації; професійний розвиток; стаж роботи);

- психофізіологічні показники (схильність людини до праці; стан здоров'я; витривалість; психологічна сумісність; чесність; рівень конфліктності; стан морально-психологічного клімату; здатність адаптуватися до нових умов);

- інтегральні показники (лідерство; авторитетність; інтенсивність праці; культура мови; рівень інтелекту; комунікабельність; поведінка).

Результати дослідження дозволять сформувати ефективну мотивацію до праці, запобігти конфліктним ситуаціям, створити розумну політику руху кадрів, що підвищить рівень кадрової безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Швець Н. К. Методи виявлення і збереження кадрової безпеки, або як перемогти зловживання персоналу [Електронний ресурс] / Н. К. Швець // Персонал. – 2006. - № 5. – Режим доступу: <http://www.personal.in.ua/article.php?id=291>

2. Назарова Г. О. Передумови створення системи кадрової безпеки підприємства / Г. О. Назарова // Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. – 2010. – Вип. 15. – С. 34 – 37.

3. Калініченко Л. Л. Методологічний підхід до управління персоналом підприємств залізничного транспорту в умовах реформування галузі: монографія / Л. Л. Калініченко. – Харків: УкрДАЗТ, 2012. – 382 с.

4. Обліково-аналітичне забезпечення в умовах управління фінансово-економічною безпекою підприємства: монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. Немченко В. В. – Одеса: Фенікс, 2015. – 360 с.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Малярчук Ірина Іванівна
к.е.н., доц. каф. ФЕБОіА
Української академії друкарства
e-mail: Lotoshka@ukr.net

Трач Софія Ігорівна
магістр Української академії друкарства

У нестабільному ринковому середовищі зростає рівень невизначеності умов господарювання підприємницьких структур, що вимагає від них більшої гнучкості та мобільності, досягти чого є неможливим без ефективно діючої системи економічної безпеки.

Головна мета економічної безпеки підприємства – забезпечення стійкого і максимально ефективного його функціонування, створення високого потенціалу розвитку і зростання в майбутньому. Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і спеціалісти (менеджери) здатні уникати можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. Оскільки у діяльності будь-якого підприємства завжди відбуваються кризові процеси, актуальним в управлінні його економічною безпекою є застосування певних антикризових технологій.

Питання антикризового управління та його ролі в економічній безпеці досліджували у своїх працях І. О. Бланк, В. О. Василенко, З. Б. Живко, Л. О. Лігоненко, С. К. Рамазанов, О. О. Терещенко, З. Є. Шершньова, А. М. Штангрет, А. Д. Чернявський та інші.

Антикризове управління можна розглядати як спеціальне, постійно організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства [1].

Антикризове управління підприємством являє собою комплекс основних функцій менеджменту (планування, організація, мотивація та контроль), необхідних для того, щоб досягти поставлених цілей, втримати конкуренцію та вистояти в екстремальних економічних ситуаціях. Особливістю цього управління в кризових умовах порівняно з іншими функціональними видами управління підприємством є те, що ухвалення управлінських рішень часто здійснюється в обставинах зниження керованості підприємством, дефіциту часу, високої міри невизначеності, конфліктності інтересів різних груп працівників.

Основним змістом процесу антикризового фінансового управління підприємством є підготовка, прийняття й реалізація управлінських рішень з запобігання фінансовим кризам, їх подолання та мінімізації негативних

наслідків. Його основними завданнями можна вважати наступні: своєчасна діагностика передкризового стану з метою прийняття відповідних заходів щодо попередження фінансової кризи; оцінка й реалізація внутрішнього потенціалу для виходу з кризи; локалізація кризових явищ; вибір інструментів антикризового управління; недопущення банкрутства підприємства; запобігання повторенню кризи.

Антикризовому управлінню характерні певні особливості, які проявляються у технології його застосування: мобільність і динамічність у використанні ресурсів та реалізації відповідних програм; використання програмно-цільових підходів при розробленні й реалізації управлінських рішень; використання антикризового критерію якості рішень під час їх розроблення й реалізації; підвищена чутливість до фактору часу; посилення уваги до попередніх і наступних оцінок управлінських рішень і вибору альтернатив поведінки і діяльності [2].

Важливим завданням системи економічної безпеки підприємства є не лише діагностика поточного стану економічної безпеки та наявності певних загроз, але й встановлення моменту реалізації загроз, що може призвести до виникнення проявів кризи. У даній ситуації можливий розвиток кризи, спричинений поступовим переходом від кризових явищ до кризового стану підприємства. Тоді важливу роль відіграє можливість підприємства застосувати інструментарій антикризового управління шляхом реалізації превентивних та реактивних заходів. Характерною особливістю антикризового управління є здатність використовувати оперативні, тактичні, стратегічні та запобіжні механізми діагностики, стабілізації та виводу підприємства з кризових явищ, кризових ситуацій та кризового стану. Завдяки систематичному моніторингу можна ідентифікувати більшість загроз, спрогнозувати розвиток подій та реалізувати відповідні захисні рішення. Враховуючи нестабільність національної економіки, підприємство повинно бути завжди готовим застосовувати антикризові рішення [3].

Отже, рівень економічної безпеки підприємства залежить від спроможності керівництва уникати реальних загроз і ліквідувати шкідливі наслідки впливу негативних проявів зовнішнього і внутрішнього середовищ. Дієвим інструментом формування й забезпечення економічної безпеки підприємства виступає антикризове управління.

Список використаних джерел

1. Лігоненко Л. О, Антикризове управління підприємством: підручник / Л. О. Лігоненко. – К.: КНТЕУ, 2005. – 824 с.
2. Штангрет А. М. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. / А. М. Штангрет, О. І. Копилук. – К.: Знання, 2007. – 335 с.
3. Живко З. Б. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / З. Б. Живко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – Вип. 3 (44). – Режим доступу: www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/44/44_11.pdf
4. Шершньова З. Є. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / З. Є. Шершньова, Н. Д. Гетманцева; за заг. ред. З. Є. Шершньової. – К.: КНЕУ, 2007. – 680 с.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

*Мандзіновська Христина Орестівна
к.е.н., ас. каф. фінансово економічної
безпеки, обліку і аудиту
Української академії друкарства
e-mail: manzel@meta.ua*

Процес формування ринкових відносин в Україні супроводжується глибокою соціально-економічною кризою, яка спровокувала уповільнення суспільного розвитку. Комплекс проблем, які пов'язані з ринковими трансформаціями, підсилюється такими економічними явищами, як дефіцит державного бюджету, інфляція, спад виробництва, наявність безробіття та різке погіршення життя населення. Негативні економічні явища набувають ще більшого масштабу у зв'язку з відсутністю науково обґрунтованої стратегії національного розвитку, основаної на економічно безпечних орієнтирах. Останнє передбачає формування теоретичних засад та використання якісно нових наукових підходів до формування економічної безпеки держави.

Питанням забезпечення економічної безпеки присвятили свої роботи Анальгін В., Брендіков М., Барановський О., Войнаренко М., Геєць В., Грунін О., Гусін В., Демін В., Жаліло Я, Забродський В., Капустин Н., Колосов А., Косянчук Т., Крисін А., Лук'янова В., Ляшенко О., Макаренко І., Микитенко.

Дослідження поняття економічної безпеки, наведеного в публікаціях вітчизняних та зарубіжних авторів, свідчить про різноманітність його трактування. Пояснюється це тим, що категорія «економічна безпека» порівняно недавно стала повноправним об'єктом дослідження економічної науки. Цей термін почав використовуватися у працях вітчизняних економістів лише на початку 90-х рр.. минулого століття. Проте розвиток дослідження за цим напрямом відбувався досить бурхливо, на користь чого свідчить низка напрацьованих за час, що минув відтоді, фундаментальних праць науковців.

Необхідно наголосити, що у науковій економічній літературі поняття «економічна безпека» вивчається та досліджується на макро- та мікрорівнях, але враховуючи поставлену мету вважаємо за доцільне сконцентрувати увагу на макрорівні економічної безпеки.

Дослідження українськими економістами сутності категорії “економічна безпека” почалося з шляхів вирішення цієї проблеми в межах нашої держави. Концепція економічної безпеки України, яку було розроблено у 1999р. Інститутом економічного прогнозування (керівник проекту В.М.Геєць) визначає дану категорію, як “... спроможність національної економіки забезпечити свій вільний, незалежний розвиток ..., а також достатній оборонний потенціал країни за всіляких несприятливих умов і варіантів розвитку подій, та здатність Української держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз” [4, С.4].

У сучасній науковій періодиці зустрічаються різні тлумачення «економічна безпека»:

- це кількісна та якісна характеристика економічних властивостей системи з погляду її здатності до самовиживання та розвитку в умовах дестабілізуючої

дії непередбачуваних та важкопрогнозованих зовнішніх та внутрішніх факторів [4];

- це стан найбільш ефективного використання ресурсів з метою нейтралізації загроз та забезпечення стабільності в сучасності та майбутньому [2].

- це стан захищеності суб'єкта господарювання від усіх внутрішніх та зовнішніх загроз з метою найбільш ефективного використання наявних ресурсів для реалізації інтересів у відповідності до його стратегічних цілей і завдань [3].

Основними завданнями економічної безпеки є: забезпечення пропорційного та безперервного економічного зростання, приборкання інфляції та безробіття, формування ефективної структури економіки, скорочення дефіциту бюджету та державного боргу, забезпечення соціального захисту та підвищення якості життя населення, підтримка стійкості національної валюти, підвищення конкурентоспроможності країни тощо.

У цілому економічна безпека країни характеризується системою понять, основними з яких є: об'єкти, загрози, збитки, критерії і показники, стратегії і заходи забезпечення безпеки.

Уявлення про сутність категорії “економічна безпека” пройшло довгий шлях розвитку, починаючи з трактування економічної безпеки як забезпечення умов для зберігання та захисту комерційної таємниці на різних рівнях економіки, закінчуючи – як стану найбільш ефективного використання ресурсів та забезпечення стабільного функціонування економічної системи в теперішньому та майбутньому.

Висновки. Аналіз основних підходів до визначення поняття економічної безпеки дає змогу зробити висновок про необхідність подальших теоретичних розробок у даній сфері. Ця проблема актуалізується через відсутність чіткого законодавчого визначення поняття економічної безпеки, що породжує невизначеність у діях державного управлінського апарату і призводить до

помилку у формуванні програм економічного розвитку як України в цілому, так і її регіонів.

Список використаних джерел

1. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк; Нац. ін.-т проблем. міжнарод. безпеки при Раді нац. Безпеки і оборони України. — К., 2008. — 48 с.
2. Воробйов В. І. Методичні основи побудови комплексної системи економічної безпеки підприємства / В. І. Воробйов // Наук. Зап. (Укр. акад. друкарства). — 2011. — №1 (19) . — С. 38-44.
3. Капустін Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы / Н. Капустін // Бизнес-информ. — 1999. — № 11-12. — С. 45-47.
4. Концепція економічної безпеки України/ Інститут економічного прогнозування. — К.: Логос. - 1999. - 56 с.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

*Мандзіновська Христина Орестівна
к.е.н., ас. каф. фінансово економічної
безпеки, обліку і аудиту
Української академії друкарства
e-mail: manzel@meta.ua*

*Дулька Олег Богданович
студент Української
академії друкарства*

Функціонуючи в умовах динамічного зовнішнього та внутрішнього середовища, особливо нестабільного за останні роки, поглиблюються протиріччя, які існують в економічних відносинах вітчизняних підприємств та з'являються все нові загрози стабільному та ефективному їх розвитку. Підтвердженням зазначеного є виявлені тенденції розвитку економіки України, які доводять виключну актуальність та необхідність посилення уваги до проблеми забезпечення фінансової безпеки підприємства як пріоритетної. Проте, передусім, необхідно визначити та сформувані теоретичне підґрунтя цієї проблематики, що є в основі будь-якого дослідження.

Вагомий внесок у вирішення окремих теоретичних та практичних аспектів, щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства зробили

вітчизняні та зарубіжні дослідники, а саме: І. Бланк, К. Горячева, Ю. Кім, О. Марченко, Л. Матвійчик, Н. Капустін, М. Куркін, І. Мойсеєнко, А. Фоменко, В. Франчук, В. Ярочкін. Віддаючи належне науковій значущості праць названих вчених, необхідно зазначити, що до цього часу не існує єдиного погляду щодо трактування дефініції «фінансова безпека підприємства», що вимагає проведення подальших досліджень.

У процесі аналізу літературних джерел, визначено, що в економічній теорії термін «фінансова безпека підприємства» як самостійний об'єкт управління є відносно новим та маловивченим, дослідженням якого вітчизняні науковці почали займатися лише в останні десятиліття.

На сьогоднішній день єдиного погляду на визначення фінансової безпеки підприємства не існує, тому узагальнюючи погляди різних вчених можна виокремити підходи до визначення цього поняття. Фінансова безпека розглядається з різних сторін: - фінансова безпека, як певний стан; фінансова безпека, як ступінь захищеності; фінансова безпека, як складова економічної безпеки, фінансова безпека, як міра гармонізації.

Так, найбільш доцільними, на думку автора, є наступні визначення поняття фінансової безпеки:

- фінансова безпека - стан найбільш ефективного використання інформаційних, фінансових показників, ліквідності та платоспроможності, рентабельності капіталу, що знаходиться в межах своїх граничних значень [3];
- фінансова безпека - ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин або рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами достатніми для задоволення його потреб і виконання існуючих зобов'язань [1];
- фінансова безпека - складова економічної безпеки, яка полягає у найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів [4];

- фінансова безпека - як міра гармонізації в часі і просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів зовнішнього середовища, що діють поза його межами [2].

До понятійного апарату фінансової безпеки підприємства перш за все можна віднести: об'єкт, суб'єкт і предмет фінансової безпеки.

Об'єктом фінансової безпеки підприємства є фінансова діяльність підприємства, безпеку якої необхідно забезпечити. Фінансова діяльність - це процес, на який спрямовується функціонування підсистеми забезпечення фінансової безпеки.

Суб'єкти фінансової безпеки - це керівництво підприємства і його персонал.

Предмет фінансової безпеки підприємства - діяльність суб'єктів фінансової безпеки як реалізація принципів, функції, стратегічної програми або конкретних заходів щодо забезпечення фінансової безпеки, яка спрямована на об'єкти фінансової безпеки [5, с. 36].

Головною метою фінансової безпеки підприємства є забезпечення його стійкого і максимально ефективного функціонування в даний час і забезпечення високого потенціалу розвитку і зростання підприємства в майбутньому [6, с. 16].

Висновки. Узагальнюючи вище викладене можна зробити висновок, що, незважаючи на різноманіття наукових поглядів, всі вчені наголошують на пріоритетності та необхідності забезпечення фінансової безпеки підприємства за сучасних умов господарювання, що дозволить йому вчасно реагувати та запобігати кризовим явищам з метою гарантування стійкого розвитку в теперішньому та майбутньому періодах.

Комплексне дослідження теоретичних підвалин поняття фінансової безпеки підприємства можуть скласти основу для подальших наукових розробок даної наукової сфери.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія / О. І. Барановськей. – К. : Фенікс, 1999. – 338с.
2. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : моногр. / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра. – 2003. – 250 с.
3. Кузенко Т. Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии / Т. Б. Кузенко// БИЗНЕСИНФОРМ. – 2007. – № 12 (1). – с. 27-29
4. Покропивний С. Ф. Економіка підприємств : підручник Вид. 2-ге, перероб. та доп. [Текст] / С. Ф. Покропивний – К. :КНЕУ, 2005. - 528 с.
5. Мартюшева Л.С. Фінансова безпека підприємств. Конспект лекцій / Л. С. Мартюшева, Т. Б. Кузенко, О.Ю. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 140 с.
6. Радіонов О.В. Формування фінансової безпеки підприємства: монографія / О.В. Радіонов, С.І. Співак, Н.В. Тертична, О.С. Бондаренко, Г.С. Поповиченко, І.М. Манько. – Луганськ: Вид-во “Ноулідж”, 2011. – 248 с.

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

*Марків Галина Василівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Львівського національного аграрного
університету
e-mail: g_mark@ukr.net*

Інтенсивність розвитку банківського сектору змушує уважніше відноситися до діяльності фінансово-кредитних інститутів. У зв'язку з цим ризик-менеджмент є особливо актуальним в управлінні будь-яким банком, адже він стає не лише засобом попередження збитків, але і засобом отримання додаткових доходів. У зв'язку з постійним ростом впливу ризиків на фінансову діяльність, особливо актуальною стає проблема банківського менеджменту – управління банківськими ризиками, тобто використання різних засобів, що дозволяють в певній мірі прогнозувати настання ризикової події в банківській діяльності та приймати заходи щодо зниження даних ризиків.

Ризик-менеджмент можна розглядати як ціленаправлену дію на розвиток банківської діяльності та мінімізацію збитків. По мірі еволюції самих ризиків відбувався і розвиток ризик-менеджменту, який є необхідним практично в будь-якій діяльності, а особливо в банківській. Адже в банківському менеджменті управлінські рішення є досить ризиковими, важко

передбачуваними, оскільки фінансова сфера досить чутлива не лише до соціально-економічних, але й політичних факторів. Саме тому, аналіз, оцінка та управління різноманітними ризиками є важливою часткою управлінської діяльності банківських установ. Звідси випливає необхідність ефективного менеджменту, який би відповідав вимогам національних та міжнародних фінансових ринків, що досить швидко розвиваються.

Ефективність його функціонування багато в чому залежить від швидкості реакції на зміни ринкової кон'юнктури, економічної ситуації, фінансового стану банківської установи. Він повинен базуватися на знанні прийомів і методів управління банківськими ризиками, а також на вмінні швидко і правильно оцінювати конкретну економічну ситуацію, на здатності швидко знайти кращий, якщо не єдиний вихід з ситуації, яка склалася.

Варто виділити переваги ризик-менеджменту, зокрема: 1) покращує фінансову стійкість та ефективність діяльності банківської установи; 2) дозволяє оптимізувати використання ресурсів банку; 3) сприяє уникненню фінансових несподіванок; 4) сприяє підвищенню кваліфікації персоналу банку, знань, умінь та навичок при управлінні банківськими ризиками. Варто розрізняти банківський ризик-менеджмент як на мікро-, так і на макрорівні. На макрорівні, тобто на рівні банківської системи основними механізмами впливу на банківські ризики є: мінімальний розмір капіталу, вимоги до складу та нормативи достатності капіталу, вимоги до розкриття інформації про фінансовий стан та загальні ризики банківської системи, нормативні вимоги до кількісної оцінки ризиків і т.д. На рівні банківських установ окрім зовнішніх використовуються внутрішні механізми управління ризиками, які включають внутрішні моделі, оцінку та методи управління ризиками, а також організаційну структуру ризик-менеджменту банківських установ, нормативне забезпечення, кваліфікацію кадрового складу і т.д.

Застосувати ризик-менеджмент у діяльності комерційних банків України можна з врахуванням певних обставини, які ускладнюють їх дії, зокрема:

1) У нашому суспільстві тільки починає формуватися культура ризику. Яскравим прикладом цього є недовіра до банківського сектору. Про наявність культури ризику можна судити з того, наскільки керівництво свідоме того, які саме ризики прийняті банківською установою. Крім того, необхідне відкриття їх обговорення та розуміння ризиків всіма працівниками банку.

2) В Україні не розвинута інфраструктура ризик-менеджменту (тобто інститути та інструменти для управління банківськими ризиками).

3) Суттєво відрізняються величина та співвідношення різних видів банківських ризиків українських та зарубіжних банків і мотивація впровадження ризик-менеджменту у діяльність вітчизняних банківських установ. Так, специфіка української економіки полягає у величині окремих видів ризиків та нерозвиненості інструментів захисту від ризиків. Зокрема, до таких специфічних ризиків можна віднести нерегульованість відносин власності, корупцію, нерозвиненість фінансової інфраструктури тощо.

4) В Україні виявляється значний вплив політичних факторів ризику, коли нестабільна політична ситуація призводить до кризи ліквідності банківської системи. Ці обставини зумовлюють неадекватну ризикованість і неадекватну обережність банківських установ.

Банківські ризики, в першу чергу, носять соціальний ефект, адже в умовах, коли банки ризикують не лише власними коштами, а головним чином залученими ресурсами, то наслідки стають більш гострими, оскільки у випадку невдачі втрачає кошти не лише банк, а й його клієнти, які розмістили в ньому свої грошові кошти. Саме тому банківські кризи є найбільш болючими, оскільки призводять до фінансових втрат учасників, які є пов'язаними між собою грошово-кредитними зобов'язаннями.

Список використаних джерел

1 Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. – К. : Кондор, 2004. – 92 с.

2. Управління банківськими ризиками : навч. посіб. / [Л. О. Примостка, П. М. Чуб, Г. Т. Карчева та ін.]. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.

3. Заруцька О. П. Управління ризиками – провідний чинник фінансової стійкості вітчизняних банків / О. П. Заруцька // Фінанси України. – 2006. – № 3. – С. 94–105.

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ЯК СКЛАДОВА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

*Мирошниченко Юрій Вікторович, к. т. н.,
доц. каф. менеджменту Харківського
торговельно-економічного інституту
КНТЕУ*

*Подобед Тетяна Василівна, студентка V
курсу Харківського торговельно-
економічного інституту КНТЕУ
e-mail: podobedtiana95@gmail.com*

В період кризового стану економіки України, вітчизняні підприємства потребують ефективних заходів щодо управління ресурсним потенціалом для забезпечення конкурентоспроможної позиції на ринку.

Підприємство в своєму розвитку проходить певну послідовність стадій життєвого циклу. Однією з таких фаз є настання кризи, яка обумовлюється помилками не тільки в стратегічному та оперативному управлінні, а й об'єктивними причинами: коливаннями ринкової кон'юнктури, потребами в інноваціях, змінах в організації виробництва, оновленням персоналу та зовнішньо-економічними факторами. Ефективне функціонування підприємства на кожній стадії розвитку безпосередньо залежить від продуктивного використання його ресурсного потенціалу.

Актуальність теми управління ресурсами зростає в процесі ускладнення економічних взаємовідносин і зумовлена необхідністю опрацювання окремих аспектів формування, оцінки та управління ресурсним потенціалом, якими володіє підприємство, з метою прийняття керівництвом дієвих рішень стабільного та гнучкого розвитку компанії в довгостроковій перспективі.

Основні положення, що розкривають сутність і зміст ресурсного потенціалу підприємства, а також практичні питання управління і оцінки ресурсами закладені в працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених.

Проблеми оцінки та формування ресурсного потенціалу підприємства та визначення шляхів його ефективного використання розглядали Дж. Барней і Д. Кларк, Л. Балабанова і Р. Мажинський, З. Герасимчук і Л. Ковальська, О. Клімахіна, В. Павлова, С. Сердак, М. Щепакін і В. Цициліна та ін.

Ресурсний потенціал обумовлює здатність об'єкта виробляти певну кількість продукції або надавати певну кількість послуг при нормальній віддачі за наявних в його розпорядженні ресурсів і в певних природно-економічних умовах.

В економічній літературі не існує загальноприйнятого трактування терміну «ресурсний потенціал». Проведений аналіз теоретичних джерел дозволяє сформулювати власне визначення даного поняття: «ресурсний потенціал» – це сукупність виробничих, фінансових, трудових, інформаційних, матеріальних та нематеріальних резервів, що можуть бути використані підприємством для досягнення його стратегічної мети.

Важливим є оптимальна комбінація, координація і міжвидові зв'язки між даними резервами, що дозволяє підвищити ефективність діяльності підприємства і забезпечити високу конкурентоспроможність порівняно з конкурентами в сегментах ринку [1, с. 172].

Згідно концепції альтернативної цінності О. Вільямсона, всі ресурси підприємства поділяються на три групи [2, с. 58]:

– ресурси загального типу (в рамках підприємства і за його межами альтернативна вартість таких ресурсів однакова);

– ресурси специфічного типу (в рамках підприємства альтернативна цінність таких ресурсів на багато вище, ніж за його межами);

– ресурси інтерспецифічного типу (поза межами підприємства такі ресурси взагалі не мають альтернативної вартості).

Ресурси мають визначальний вплив на формування антикризової стратегії, оскільки їх правильне використання має вирішальне значення для успішної діяльності підприємства. Керівник повинен максимально мобілізувати ресурси підприємства і розподілити їх таким чином, щоб це дало найбільший ефект.

Антикризове управління полягає в розробці менеджерами підприємства програми, здатної своєчасно діагностувати стан основних показників діяльності підприємства на стадії входження в кризову зону [3, с. 86].

Антикризове управління є запорукою розширення резервів, позитивних змін на підприємстві та раціонального використання наявних ресурсів, що забезпечує зростання потенціалу компанії.

Використання ресурсів підприємства може мати екстенсивний, інтенсивний та комбінований характер. Екстенсивне використання ресурсів і, відповідно, екстенсивний розвиток базується на залученні у виробництво додаткових ресурсів. Інтенсифікація використання ресурсів полягає у залученні до виробництва порівняно меншої кількості ресурсів з використанням науково-технічного прогресу.

Таким чином, за умов нестабільного, передкризового становища сьогодення першочерговим завданням керівництва підприємства виступає підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

Оцінка можливостей ресурсного потенціалу компанії та управління ним як фактором стійкого розвитку підприємницької структури в сучасних кризових умовах є важливим завданням та передумовою стратегічного управління.

Список використаних джерел

1. Павлова В. А. Конкурентоспроможність підприємства: управління, оцінка, стратегія: колективна монографія / В. А. Павлова. – Д. : Дніпропетровський університет економіки та права імені Альфреда Нобеля, 2011. – 352 с.
2. Ланкіна В. Є. Менеджмент організації: навч. посіб. / В. Є. Ланкіна. – Т. : ТРТУ, 2010. – 147 с.
3. Куркіна М. П. Антикризове управління: навч. посіб. / М. П. Куркіна. – 2 вид-во. перероб. і доп. ; К. КДМУ, 2014. – 176 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Мирошниченко Юрій Вікторович,
к. т. н., доц. каф. менеджменту
Харківського торговельно-економічного
інституту КНТЕУ*

*Стась Олена Григорівна,
студентка Харківського торговельно-
економічного інституту КНТЕУ
e-mail: st.88.elena@gmail.com*

Небезпека появи кризової ситуації існує на будь-якому з життєвих етапів існування підприємств, особливо за умов високо рівня нестабільності політичних, економіко-соціальних та науково-технічних аспектів, актуалізує значущість впровадження в діяльність кожного суб'єкта господарської діяльності системи антикризового управління.

У діяльності будь-якого суб'єкта господарювання мають місце певні переломні моменти – кризові ситуації, обумовлені як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. З метою стабілізації стану фірми або пом'якшення впливу кризових ситуацій виникає потреба застосування дієвих інструментів антикризового управління.

Важливо зазначити, що проблема регулювання та виходу із кризи актуальна за умов глобальної економічної кризи, коли величина актуальності антикризового управління суттєво підвищуються, та за умов кризових ситуацій в масштабах окремої країни, галузі чи підприємства.

Характерні для сучасних умов тенденції посилення світових кризових явищ, привертають увагу до вирішення проблем антикризового управління підприємством все більшого числа науковців. З поміж іноземних вчених, праці яких присвячені дослідженню аспектів антикризового управління, можна віділити: Р. Брелі, С. Шмідт, Г. Бірман, Р. Хіт Дж. Фіннері,. Серед вітчизняних науковців, антикризове управління досліджували: Т. Н. Беляцька, А. А. Биков,

А. Н. Войцеховська, А. Г. Грязнова, В.Я. Захаров, С. М. Іванюта, Л. О. Лігоненко, Л. С. Ситник, В. О. Василенко, А. Д. Чернявський, З. Є. Шершньова та ін.

Раннє виявлення ознак кризової ситуації, є досить значимим на будь-якій стадії функціонування підприємства. Для деяких підприємств кризова ситуація – сигнал для мобілізації, для інших – джерело стресу, та не зважаючи на такі обставини підприємству, яке зацікавлене в подоланні кризи, необхідно переступити через часткові аспекти виробничих негараздів і орієнтуватися переважно на стабільне підвищення якості управління в умовах кризи [1].

Для своєчасного попередження настання кризової ситуації та її несприятливих наслідків, сучасна фірма повинна наперед виділити перелік потенційно негативних змін та впроваджувати у свою діяльність антикризове управління. Саме воно є дієвим інструментом, завдяки якому вітчизняні підприємства мають змогу своєчасно оновити і впровадити нові, більш ефективні процедури управління, здійснити трансформацію та коректування діючих бізнес-моделей, що є гарантом утримання конкурентних позицій на споживчому ринку.

Сутність антикризового управління виражається в наступних положеннях: кризові процеси можливо передбачати та очікувати; кризи до певної міри можна випереджати чи відкладати; до кризи необхідно підготуватися; кризові процеси в певній мірі керовані; управління процесами виходу з кризових ситуацій здатне збільшувати темпи протікання кризи і мінімізувати ризики негативних наслідків [2].

Кризова ситуація – переломний момент у функціонуванні будь-якої системи, у процесі якого вона піддається впливу ззовні чи зсередини, що вимагає якісно нового реагування з боку цієї системи [3].

Отже, підприємство повинно бути готовим до гнучкого реагування на чинники кризових ситуацій. Адаптивна система управління підприємством є результативною, вона краще і швидше пристосовується до загроз внутрішнього та зовнішнього оточення.

Високий рівень антикризової готовності підприємства є гарантом збереження конкурентних переваг, оперативного реагування на динамічні й нестабільні умови діяльності, високої спроможності підприємства адаптуватися до умов зовнішнього середовища.

На підприємствах України є потреба в антикризових програмах, метою яких є стабілізація ситуації, блокування подальшого поглиблення кризи, завчасне попередження кризових процесів і оперативне застосування заходів стабілізації.

Основними перетворенням на українських підприємствах при подоланні наслідків кризових явищ в межах антикризового управління є покращення адаптивності: організаційної системи підприємства, технологій виробництва, персоналу, виробничого потенціалу.

Таким чином, високий ступінь невизначеності зовнішнього середовища; циклічність виникнення кризових явищ, що характерна для сучасних умов господарювання підприємств; стратегічна орієнтація на розвиток відповідно до динамічних умов господарювання; гостра необхідність пристосуватися до змін зовнішнього бізнес-оточення – все це обумовлює необхідність застосування антикризового управління на вітчизняних підприємствах.

Список використаних джерел

1. Антикризове управління підприємством: Навч. посіб./ З. Є. Шершньова, В. М. Багацький, Н. Д. Гетманцева; За заг. ред. З. Є. Шершньової. – К.: КНЕУ, 2007. – 680 с.
2. Василенко В. О. Антикризове управління підприємствам [текст] / В. О. Василенко - Київ: ЦУЛ, 2003. – 504с.
3. Бланк, И. А. Антикризисное финансовое управление предприятием [Текст] / И. А. Бланк – К.: Эльга, Ника-Центр, 2006. – 672 с.

СУЧАСНІ ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

*Мушнікова С. А.
к.е.н., доц. каф. фінансів
Національної металургійної академії
України
e-mail:svetamush@gmail.com*

*Доброскок А.Д.
студентка Національної металургійної
академії України*

Банківська система є однією з найважливіших складових фінансової системи, як світу, так і окремої країни, тому питання, які пов'язані із забезпеченням банківської фінансової безпеки, повинні вивчатися та досліджуватися більш ретельно. Забезпечення фінансової безпеки неможливе без впровадження системи постійного моніторингу, діагностики та дослідження потенційних загроз та ризиків, що забезпечить підтримку належного рівня фінансової безпеки в банківській установі. Одним із напрямків такої системи є управління кредитними ризиками, які мають прямий вплив на рівень фінансової безпеки банку.

Кредитна діяльність є найпоширенішою операцією банківських установ. Вона виступає джерелом основних доходів, зокрема чистого прибутку, з якого формуються фонди банку. Оскільки кредитні операції найприбутковіші, то кредитні ризики є найвищими. При неповерненні чи частковому неповерненні кредиту в банку зменшується капітал та прибуток, погіршується ліквідність. Якщо втрати від кредитних операцій великі, банк може зазнати фінансового краху неплатоспроможності чи взагалі банкрутства. Тому управління кредитними ризиками є необхідною частиною стратегії та тактики в рамках підвищення рівня фінансової безпеки комерційної установи.

Дослідженням окремих аспектів управління кредитним ризиком, в тому числі, і питаннями їх оцінки займалися такі українські вчені, як

В.В.Вітлінський, О.П.Ковальов та іноземні: С.Н. Кабушкин, П.П.Ковалев та ін.

За результатами оцінки сучасного стану банківської системи наглядовим органом НБУ відзначено, що банківські установи часто переоцінювали фінансову спроможність позичальників при вивченні їх кредитоспроможності і зволікали з визнанням активів проблемними. Тому, з огляду на це НБУ затвердив положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, метою якого є забезпечення повної та своєчасної оцінки банками величини кредитного ризику, що сприятиме коректному розрахунку їх капіталу та, в кінцевому результаті, посилить фінансову стійкість банківського сектора.

Важливою особливістю нового положення є поєднання чітких деталізованих правил та загальних принципів оцінки кредитного ризику, що передбачає можливість використання обґрунтованого судження як банку, так і регулятора. В результаті, банки не зможуть не визнавати низьку якість активів посиляючись на формальні правила. Починаючи з 3 січня 2017 року банки в обов'язковому порядку повинні здійснювати розрахунок розміру кредитного ризику згідно з вимогами Положення, затвердженого постановою №351.

Для розрахунку величини очікуваних збитків наступним положенням передбачено застосування рекомендованої Базельським комітетом з банківського нагляду формули, яка використовує три компоненти [5]:

1) ймовірність дефолту боржника (PD – probability of default) - ймовірність, з якою дебітор протягом деякого терміну може виявитися неплатоспроможним;

2) рівень втрат в разі дефолту (LGD – loss given default) - частка від суми, яка підлягає кредитному ризику, що може бути втрачена в разі дефолту;

3) борг за активом (EAD - exposure at default) - загальний обсяг зобов'язань дебітора, контрагента перед організацією, сума вкладень у цінні папери емітента і т. д.

З урахуванням вищезазначеного кредитний ризик (R) визначається за формулою:

$$R = PD * EAD * LGD.$$

Положення про визначення рівня кредитного ризику банківської установи також передбачає [5]:

- застосування стандартизованих підходів до оцінки фінансового стану боржників банку (економетричної скорингової моделі – для боржників-юридичних осіб, переліку якісних та кількісних показників – для інших боржників);

- можливість оцінки кредитного ризику позичальника на основі характеристик групи компаній, з якою позичальник пов'язаний відносинами контролю або спільним економічним ризиком. Сьогодні кредитний ризик оцінюється виключно на індивідуальній основі для кожної компанії-позичальника. Фінансовий стан групи компаній може як покращити, так і погіршити оцінку кредитного ризику компанії-позичальника банку;

- інші фактори ідентифікації рівня кредитного ризику (зокрема, своєчасність виконання боржником своїх зобов'язань);

- розширення групової (портфельної) оцінки активів та визначення основних критеріїв такої оцінки. Кредити суб'єктам господарювання та фізичним особам у сумі до 2 млн. грн. оцінюватимуться банками на портфельній основі;

- удосконалені вимоги до переліку забезпечення та умов його прийнятності. Зокрема, майнові права (окрім майнових прав на депозити) виключено із переліку застави, яка може враховуватися банками при визначенні розміру кредитного ризику.

Один з основних заходів зниження ризику неплатежу за позикою є ретельний відбір потенційних позичальників. Існує безліч методик аналізу фінансового стану клієнта і його надійності щодо своєчасного погашення боргу банку.

Список використаних джерел

1. Вітлінський В. В. Концептуальні засади ризикології у фінансовій діяльності // Фінанси України. – 2003. – № 3. – С. 3–9.

2. Дж. Синки-мл. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг: Пер. с англ. 6-го изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 1018 с.
3. Гольдштейн Г. Я. Экономический инструментарий принятия управленческих решений – основы риск-менеджмента [Электронный ресурс]. – Доступно с: www.aup.ru.
4. Ковалев А. П. Кредитный риск-менеджмент: Монография – К.: Сузір'я, 2007. – 406с.
5. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс] – Доступний з: www.bank.gov.ua.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “КАДРОВА БЕЗПЕКА” ПІДПРИЄМСТВА

*Ніконенко Уляна Михайлівна,
к.е.н., доц. кафедри ФЕБ, ОіА
Української академії друкарства
e-mail: verkon@ukr.net*

*Гапченко Андрій Анатолійович,
студент Української академії друкарства*

В сучасних умовах господарювання одним із актуальних питань є управління підприємством з позицій економічної безпеки, важливою складовою якої є кадрова безпека. Кадрова безпека охоплює всі сфери роботи кадрової служби на підприємстві: від набору персоналу до його розвитку всередині компанії або звільнення. Працівники підприємства впливають на всі аспекти його життєдіяльності, вони є головним активом підприємства, й відповідно, головним джерелом небезпеки. Кожен етап кадрової роботи має бути безпечним для підприємства. Саме тому все більшої актуальності набувають питання щодо забезпечення кадрової безпеки підприємства, що й потребує поглибленого вивчення та вдосконалення.

Вагомий внесок у дослідження проблем теорії та практики кадрової безпеки зробили зарубіжні та вітчизняні вчені-науковці, зокрема, В. Алькема, О. Ареф'єва, І. Бурда, К. Дорофєєв, А. Кібанов, О. Кіріченко, С. Кавун, О. Литовченко, Н. Логінова, Г. Назарова, О. Герасименко, О. Сліпа, Т. Полозова, Ю. Поскрипко, Ю. Чаплигіна, Н. Швець та інші.

Варто зазначити, що на сьогоднішній день не існує єдиної думки з приводу трактування суті поняття “кадрова безпека”. Проведений аналіз

наукової літератури дає можливість систематизувати основні підходи до визначення кадрової безпеки підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Основні підходи до визначення поняття “кадрова безпека”

Автор	Визначення поняття “кадрова безпека”
В. Алькема [2]	Процес запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства через ризики і погрози, пов’язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами загалом.
О. Ареф’єва [1]	Така робота з персоналом, що націлена на встановлення таких трудових і етичних відносин, які можна було б визначити як “беззбиткові”. Вся ця діяльність не є окремим напрямком у функціоналі менеджера з персоналу, а лише органічно вписується в нього. І тут практично не залучаються будь-які додаткові ресурси, за умови, що в компанії присутні всі етапи організації та управління персоналом.
І. Бурда [3]	Складова економічної безпеки підприємства, пріоритетним завданням якої є захист від загроз з метою створення умов для найефективнішого управління персоналом як визначального ресурсу для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства.
К. Дорофєєв [5]	Це комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на виявлення, відображення і ліквідацію наслідків різних загроз діяльності організації.
С. Кавун [4]	Це заходи спрямовані на запобігання економічних загроз і ризиків, пов’язаних з персоналом підприємства, вирішення конфліктних ситуацій в колективі.
А. Кібанов [6]	Генеральний напрям кадрової роботи, сукупність принципів, методів, форм організаційного механізму з опрацювання цілей, завдань, що спрямовані на збереження, зміцнення і розвиток кадрового потенціалу, а також створення відповідального та високопродуктивного згуртованого колективу, який здатен вчасно реагувати на мінливі вимоги ринку з урахуванням стратегії розвитку організації.
О. Кіріченко [7]	Правове та інформаційне забезпечення процесу управління персоналом, вирішення правових питань трудових відносин, підготовка нормативних документів, що їх регулюють, забезпечення необхідною інформацією усіх підрозділів управління персоналом.
О. Литовченко [10]	Особлива керована категорія, що визначається конкретними критеріями, функціональними складовими, а також може бути кількісно і якісно виміряна.
Н. Логінова [8]	Найважливіша складова економічної безпеки підприємства, яка має на меті виявлення, знешкодження, запобігання, відвернення та попередження небезпек і ризиків, які спрямовані на персонал та його інтелектуальний потенціал, і ті, які йдуть безпосередньо від нього, що повинно проявлятися в системі управління трудовими ресурсами та в кадровій політиці підприємства.
Н. Швець [9]	Процес запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства через ризики і загрози, пов’язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами загалом.

Аналіз різних точок зору на поняття “кадрова безпека” дозволяє вважати його синтетичною категорією економічної теорії, теорії управління персоналом, економіки праці, соціології та політології. Зміст категорії “кадрова безпека” характеризує стан економічної системи, за якого відбувається ефективно функціонування всіх її складових, забезпечення захищеності і здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім впливам, що пов’язані з персоналом.

Отже, одним із головних чинників забезпечення економічної безпеки підприємства є зміцнення кадрової безпеки, оскільки саме персонал та керівники несуть відповідальність за фінансового-господарську діяльність підприємства.

Список використаних джерел

1. Ареф’єва О.В. Кадрова складова в системі економічної безпеки машинобудівних підприємств / О. В. Ареф’єва // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №11. – С. 95-100.
2. Алькема В.Г. Ключові напрямки розвитку системи економічної безпеки автотранспортних підприємств / В.Г. Алькема // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). – 2011. – Вип. 38. – С. 8-13.
3. Бурда І.Я. Механізм забезпечення кадрової безпеки в процесі формування та реалізації кадрової політики / І.Я. Бурда // Наук. зап. Укр. акад. друкарства. – 2012. – №3(40). – С. 88-95.
4. Кавун С.В. Система економічної безпеки: методологічні та методичні засади: монографія / С.В. Кавун. – Х.: ХНЕУ, 2009. – 299 с.
5. Дорофеев К.Н. Кадровая безопасность в системе экономической оценки деятельности фирмы / К.Н. Дорофеев, Е.В. Гараева // Молодой ученый. – 2013. – №6. – С. 327-331.
6. Кибанов А.Я. Управление персоналом организации / А.Я. Кибанов. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 638 с.
7. Кіріченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібн. 3-тє вид. переробл. і доп. / О.А. Кіріченко. – К.: Знання-Прес, 2002. – 384с.
8. Логінова Н.І. Місце кадрової безпеки в економічній безпеці підприємства / Н.І. Логінова // Коммунальное хозяйство городов: наук.-техн. сборник– 2009. – №87. – С.371-376.
9. Швець Н. Методи виявлення і збереження кадрової безпеки, або як перемогти зловживання персоналу / Н. Швець // Персонал. – 2006. – №5 – С. 26-27.
10. Литовченко О.Ю. Формування кадрової безпеки підприємств АПК: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.00.04. “економіка та управління підприємствами” /О.Ю. Литовченко. – Київ, 2010. – 22 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ПОРТОВОЇ ГАЛУЗІ

*Прокопович Леонід Борисович
к.е.н., каф. «Облік і аудит»
Національного університету
кораблебудування
імені адмірала Макарова*

*Стойкова Ірина Миколаївна
студентка Національного
університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
e-mail: stoikova.ira@yandex.ua*

Якість проведення діагностики економічної безпеки підприємств портової галузі значно залежить від своєчасного забезпечення процесу управління необхідною достовірною інформацією, яка характеризує процеси та явища, що відбуваються на тому чи іншому об'єкті управління.

У наш час необхідно розуміти важливість створення адекватної потребам підприємств портової галузі системи інформаційно-аналітичного забезпечення, тому що повноцінна стратегія неможлива без створення системи раннього виявлення перспективних тенденцій, не тільки зовнішнього, а й внутрішнього середовища.

В існуючих наукових працях достатньо серйозно досліджена сутність та складові економічної безпеки: С.В. Васильчак, С.М. Ілляшенко, В.А. Предборський, С.Ф. Покропивний, та ін. Але істотних розробок стосовно інформаційно-аналітичного забезпечення підприємств з урахуванням галузевих особливостей діяльності не проводилося.

Головною метою інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств є добування необхідної інформації для планування та проведення конкретних заходів необхідних для попередження певних дій, які можуть нанести економічні збитки підприємству. Отже, інформаційне забезпечення діагностики економічної безпеки будь-якого підприємства (в тому

числі і підприємств портової галузі) передбачає збір, перевірку, систематизацію та обробку даних про зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства [1].

Основними завданнями здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення для підприємств портової галузі є:

1) оцінка стану економічної безпеки підприємства портової галузі та фінансової надійності його потенційних партнерів;

2) визначення інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень відносно співпраці з партнерами в умовах виявлених загроз та небезпек, а для конкурентів з метою виявлення стратегії їх діяльності на ринку;

3) визначення ризиків і потенційних загроз, пов'язаних з недостовірною обліковою інформацією з метою їх мінімізації;

Інформаційна база діагностики формується за допомогою цільового підбору даних, яка надходить з численних джерел (рис. 1) і є процесом перетворення сукупності даних в інформацію на основі їх аналітичної обробки та пристосування для використання в управлінні економічною безпекою підприємств портової галузі.

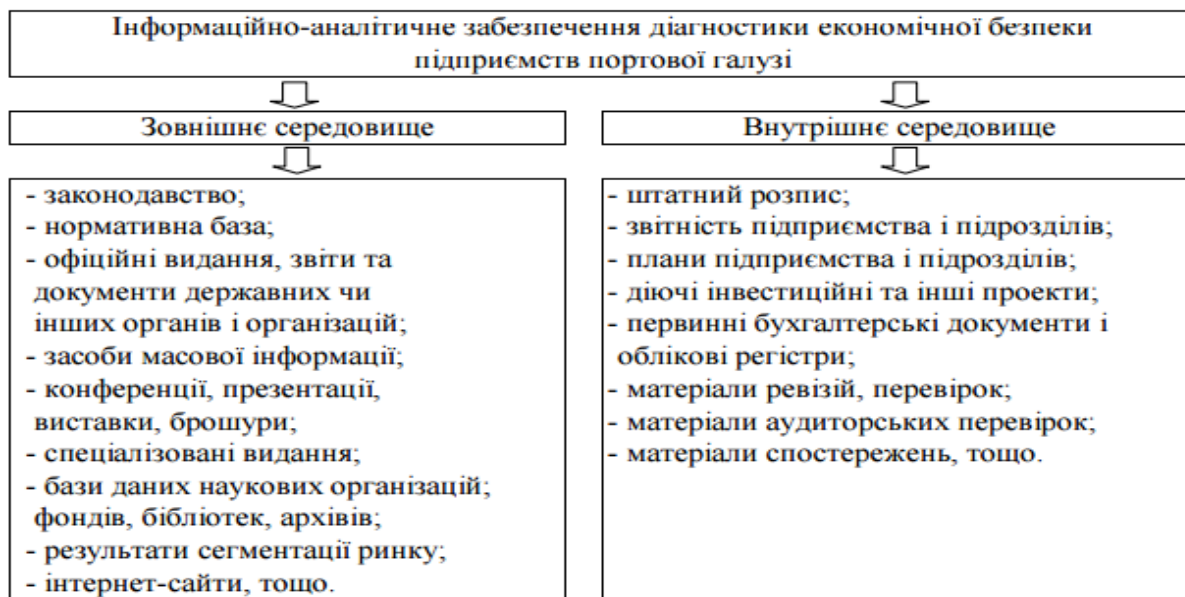

Рис. 1. Інформаційно-аналітичне забезпечення діагностики економічної безпеки підприємств портової галузі

В частині джерел зовнішнього середовища інформаційно-аналітичне забезпечення є індивідуальним для кожного підприємства, достовірність та достатність його формування напряду залежить від аналітика, що здійснює підготовку матеріалів для діагностики.

Одержана інформація про джерела й носіїв загрози дає можливість визначати найбільш ефективні методи впливу й захисту, форми організації роботи, а також обирати ті засоби (організаційно-управлінські, господарсько-правові, оперативно-розшукові та ін.) розв'язання завдання із забезпечення економічної безпеки, які за своїми властивостями та якостями дозволяють досягти максимального результату за мінімального використання ресурсів.

Важливим напрямком у вирішенні питань інформаційного забезпечення підприємств портової галузі є визначення аналітичних аспектів розкриття фінансової інформації, методик її аналізу, і обґрунтування рекомендацій, направлених на підготовку якісної інформаційної бази на основі структуризації системи показників.

Звертаючи увагу на вищевикладене можна сказати, що необхідно активізувати теоретичні дослідження і розробки методичного забезпечення аналітичної компоненти звітності суб'єктів господарювання для посилення системності діагностики економічної безпеки підприємств портової галузі.

Список використаних джерел

1. Предборський В.А. Економічна безпека держави: Монографія. – К.: Кондор, 2005. – 391с.

СКЛАДОВІ ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

*Пурій Ганна Володимирівна
к.е.н., ст.викл. каф. економіки та
стратегії підприємств
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
ім. Вадима Гетьмана»
Криворізький економічний інститут
e-mail: ann-koreika@ukr.net*

За сучасних умов господарювання при трансформації економіки України, значно зростає роль своєчасної та якісної оцінки економічного стану підприємств, а також пошуку шляхів підвищення й зміцнення стабільності.

Господарська діяльність підприємств з незадовільним станом має за мету вихід із кризового стану на основі розробленого плану або своєчасного попередження кризи шляхом оздоровлення. Загроза виникнення кризи існує завжди тому, що господарська діяльність підприємства здійснюється в умовах невизначеності бізнесового середовища, яке само собою є сукупністю економічних ризиків. Це означає, що господарська діяльність залежить від дії низки факторів, які реально загрожують втратити прибуток, виникненню кризового стану та можливого банкрутства.

Тому, у завдання оцінки економічного стану підприємства входить виявлення загрози кризового стану на самих її ранніх стадіях. Процес оцінки економічного стану потрібно розглядати як комплексну систему досліджень, які в сукупності дають можливість сформулювати необхідні висновки стосовно стану, в якому опинилось підприємство, та можливі шляхи виходу з кризи.

Найбільш поширеним методом оцінки економічного стану є експрес-діагностика кризового стану підприємства [1]. Поглиблена діагностика банкрутства є системою оцінки параметрів кризового розвитку підприємства, що здійснюється методами факторного аналізу та прогнозування.

Можливим настанням банкрутства є кризовий стан підприємства, при якому воно нездатне здійснювати фінансове забезпечення своєї господарської

діяльності. Подолання такого кризового стану, що діагностується як «загроза банкрутства», вимагає розроблення й здійснення спеціальних заходів з попередження кризового стану.

Існує безліч методик проведення діагностики кризового стану, що відрізняються об'єктами спостереження, етапами проведення аналізу, масштабами дослідження, а також набором показників, за допомогою яких проводиться аналіз. Остаточне визначення масштабів кризового фінансового стану включає аналітичні й прогностичні результати фундаментальної діагностики кризи та визначення можливих напрямків відновлення фінансової рівноваги підприємства.

Існують різні підходи до визначення терміну банкрутства. Шеремет А. Д. під банкрутством суб'єкта господарювання розуміє «нездатність фінансувати поточну операційну діяльність і погасити термінові зобов'язання». Учений розглядає банкрутство як наслідок розбалансованості економічного механізму відтворення капіталу суб'єкта господарювання, результатом його неефективної цінової, інвестиційної і фінансової політики [2]. Білоліпецький Н. П. дає визначення банкрутства суб'єкту господарювання, як його крах, викликаний технічною або фізичною неспроможністю суб'єкта господарювання погасити взяті на себе фінансові зобов'язання: «банкрутство суб'єкта господарювання - це стан, коли реальна ринкова вартість активів фірми нижче суми її зобов'язань» [3].

Особливої уваги потребує детальне вивчення причин виникнення банкрутства. Це, у свою чергу, допомогло б у розробленні конкретних шляхів недопущення ознак банкрутства, що є вкрай необхідним, особливо в сучасних мінливих умовах господарювання.

Причини кризи досить тісно взаємопов'язані та створюють складний комплекс причинно-наслідкових зв'язків. Наслідками впливу причин та факторів на фінансово-господарський стан підприємства є: втрата клієнтів та покупців готової продукції; зменшення кількості замовлень та контрактів з продажу продукції, неритмічність виробництва, неповне завантаження

потужностей; підвищення собівартості продукції та різке зниження продуктивності праці; збільшення розміру неліквідних оборотних активів та наявність понаднормових запасів; виникнення внутрішньовиробничих конфліктів та підвищення плинності кадрів; підвищення тиску на ціни; суттєве зменшення обсягів реалізації та, як наслідок, недоодержання виручки від реалізації продукції.

Зазначені показники характеризують ефективність здійснення фінансової та операційної діяльності підприємств. Тому можна стверджувати, що причинами та наслідками кризи є погіршення фінансової та операційної діяльності на підприємстві. Ідентифікація причини кризи є необхідною передумовою правильної та своєчасної реакції на неї. За умов наявності належної інформації щодо причин кризи та відповідних механізмів управління нею, можна запобігти банкрутству на підприємстві. Отже, можна зробити висновок, що банкрутство підприємств - це наслідок не тільки фінансової, а і операційної кризи, система заходів щодо управління якими не дала позитивних результатів. Виокремлення впливу цих складових на економічний стан підприємства дозволить вчасно попередити настання кризового стану.

Список використаних джерел

1. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: Підручник/ Кер. кол. авт. і наук. ред. А.М.Поддєрьогін - К. : КНЕУ, 2005. – 535 с.
2. Шеремет А. Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности предприятий : Учебное пособие . / А. Д. Шеремет – М. : «ИНФРА-М», 2006 – 415 с.
3. Скворцов Н.Н. Как избежать банкротства предприятия? От выживания к процветанию / Н.Н. Скворцов– К.: Будівельник. – 1995. – 143 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

*Сабліна Наталія Вікторівна
к.е.н, доц. каф. фінансів
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця
e-mail: nsablina@bigmir.net*

В умовах динамічності сучасних економічних взаємовідносин, дестабілізації банківського ринку під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів,

підвищеної фінансової нестабільності та збиткової діяльності багатьох банків України важливого значення набуває проблема підвищення ефективності їх діяльності, упровадження гнучких до ринкових умов систем управління банком, які б забезпечували можливість оперативного реагування на зміни в економічному середовищі та належний рівень фінансової стійкості банківської установи. Проблема забезпечення та підвищення рівня фінансової стійкості банків набула загальнонаціонального значення для України. Від рівня розвитку банківської системи, її ресурсного потенціалу, надійності та високого рівня платоспроможності залежить забезпеченість фінансовими ресурсами всіх галузей народного господарства країни. Саме тому ефективне управління та забезпечення власної фінансової стійкості в умовах економічної глобалізації має бути обов'язком та основним стратегічним завданням кожного банку.

Вагомий внесок у розробку питань забезпечення фінансової стійкості банків та банківської системи зробили зарубіжні та вітчизняні науковці, а саме: А. А. Пересада, А. О. Спіфанов, В. В. Вітлінський, А. М. Герасимович, М. І. Савлук, Е. Дж. Делан, Р. Л. Петерсон, Е. Рід, П. С. Роуз, та інших.

Розглядаючи сутність поняття фінансової стійкості банку, В.В. Коваленко у своїй монографії «Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика» зазначив, що тлумачення поняття «фінансова стійкість» у даний час має численні дефініції, які запропонував згрупувати за такими напрямками [1]:

фінансова стійкість банку забезпечується через дотримання певних параметрів діяльності банку в допустимих межах та означає врівноважене і збалансоване зростання позитивних та зниження негативних параметрів діяльності банку в межах допустимого ризику відповідно до визначеної системи узгоджених стратегічних і поточних цілей його функціонування у процесі прогресивного розвитку (Л.А. Ключко, Ю.С. Масленченков);

фінансова стійкість – своєрідне перевищення доходів над витратами (В.П. Пантелєєв, С.П. Халява);

під фінансовою стійкістю банку розуміють якісну інтегральну характеристику спроможності установи ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів та мінімізації ризиків витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, тобто автори акцентують увагу на здатності банку надавати комплекс специфічних банківських послуг належної якості (І.М. Васькович, В.Н. Живалов, В.М. Кочетков, І.Є. Склеповий, Н. Шелудько).

Тобто, фінансова стійкість банку – це інтегральна динамічна характеристика, що передбачає сталий розвиток банку в обраному стратегічному напрямі та його здатність в стислі терміни повернутися до рівноважного фінансового стану після виходу з нього під впливом несприятливих чинників.

На фінансову стійкість банківської системи впливає безліч факторів, які, залежно від якісних і кількісних характеристик їх впливу, мають як позитивне (стимулятори), так і негативне (дестимулятори) значення. До стимуляторів відносять фактори, високі значення яких бажані з економічної точки зору та свідчать про сприятливі умови для підвищення рівня конкурентоспроможності банку. До дестимуляторів належать фактори із протилежними якостями. Однак внаслідок орієнтації банків на обслуговування певних цільових сегментів ринку банківських послуг, одні й ті самі фактори можуть бути як стимуляторами, так і дестимуляторами [2].

Процес забезпечення фінансової стійкості банківської системи базується на певних принципах: зростання основних позитивних параметрів діяльності банку та зниження негативних параметрів, активізація зв'язків банківського і виробничого секторів системи, комплексності процесу управління фінансовою стійкістю, альтернативності підходів і організаційних рішень при досягненні поставленої мети, взаємозв'язку й взаємообумовленості елементів механізму забезпечення фінансової стійкості банку, гнучкості механізму й процесу забезпечення фінансової стійкості банку [3], дотримання яких дозволить

ліквідувати незбалансованість кредитного та депозитного портфелів, ризиковість, підвищити рівень рентабельності.

Таким чином, забезпечення фінансової стійкості банку є цілісною системою взаємопов'язаних елементів, що відображають відповідні заходи банківського менеджменту, виконання яких сприятиме збільшенню рівня прибутковості, зниженню ризиків, підвищенню ліквідності й платоспроможності та конкурентної позиції на банківському ринку.

Список використаних джерел

1. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика [Текст] : монографія / В.В. Коваленко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с
2. Вовк В. Я. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи [Текст] / В. Я. Вовк, Ю. В. Дмитрик // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 2. – С. 43.
3. Піскунов Р. О. Формалізація теоретичних підходів до визначення фінансової стійкості банківської системи / Р. О. Піскунов, А. А. Лазько [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.business-inform.net/pdf/2012/9_0/272_278.pdf

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Соколова Людмила Василівна
д.е.н., проф. каф. ЕК Харківського національного
університету радіоелектроніки

Кончаковська Оксана Сергіївна
ст. гр. САУМ-16-1 Харківського національного
університету радіоелектроніки
e-mail: oksana.konchakovska@nure.ua

У теперішній час економіка України орієнтована на євроінтеграцію, що актуалізує питання забезпечення як ефективної та стабільної діяльності вітчизняних підприємств, так і їх економічної безпеки, у тому числі у сфері торгівлі. Це обумовлено схильністю сучасного зовнішнього ринку до постійних змін масштабного характеру, при цьому їх швидкість настільки велика, що пристосування до них стає суттєвою перевагою у конкурентній боротьбі [3, с. 47]. При такій високій швидкості змін підприємства, які прагнуть до

зміцнення своїх конкурентних позицій, повинні відмовлятися від колишніх методів роботи з ринком і орієнтуватися на нові підходи, принципи і методи організації та ведення бізнесу, в основі яких лежить адаптація підприємств до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища. Отже, адаптація тісно пов'язана з ринковою діяльністю українських підприємств, оскільки характеризує не лише процес їх функціонування на ринках збуту, але і результати, що досягаються.

Сьогодні важливим напрямом забезпечення не тільки життєдіяльності торгових підприємств, а також їх конкурентоспроможності у перспективі, стає формування відповідної системи економічної безпеки як запобіжника негативного впливу дестабілізуючих чинників зовнішнього та внутрішнього середовища [2]. Оскільки реально неможливим є існування ідеально безпечного середовища господарювання, то основною задачею при забезпеченні економічної безпеки є мінімізація негативних впливів внутрішніх та зовнішніх загроз на діяльність підприємства та отриманий економічний результат. Отже, визначення шляхів забезпечення та управління економічною безпекою підприємств торгівлі є актуальною проблемою у теперішній час.

Базові поняття економічної безпеки, загроз, факторів зовнішнього та внутрішнього середовища розглянуті в працях багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців, зокрема таких учених, як Г. Козаченко [1], Т. Логутова [2], О. Ляшенко [1], Д. Нагаєвський [2] та інших. Зміна умов зовнішнього середовища функціонування підприємств торгівлі, посилення впливу дестабілізуючих факторів потребують розробки ефективних організаційно-економічних заходів за напрямом посилення економічної безпеки, оптимізації її структурних складових. Економічна безпека підприємств торгівлі сприяє підвищенню ефективності торгової діяльності, формуванню надійної системи управління, забезпеченню сталого фінансування, безпеці праці персоналу, збереженню матеріальних цінностей, захисту інформації.

Відповідно до поставлених цілей, загальними завданнями забезпечення економічної безпеки підприємств торгівлі повинні бути: прогнозування, тобто

своєчасне виявлення і усунення загроз особистої безпеки власників, керівників, працівників, причин і умов, які здатні завдати фінансових, матеріальних і моральних збитків, порушити стабільне функціонування підприємств торгівлі; створення механізму і умов оперативного реагування на загрози економічної безпеки та прояви негативних тенденцій у функціонуванні підприємств торгівлі; створення умов для максимально можливого повернення і локалізації збитків, що виникли в результаті дії будь-яких загроз; впровадження заходів, спрямованих на послаблення негативного впливу наслідків порушення техніки безпеки. На нашу думку, забезпечення економічної безпеки підприємств торгівлі вимагає створення організаційно-економічних механізмів розвитку партнерських відносин із суб'єктами ринку і органами державного управління для здійснення моніторингу ринку та розробки заходів, спрямованих на недопущення виникнення загроз в процесі взаємодії з різними суб'єктами ринку. В таблиці 1 представлено ідентифікацію загроз економічної безпеки для підприємств торгової сфери.

Таблиця 1

Ідентифікація загроз економічної безпеки підприємств торгівлі в процесі взаємодії з різними суб'єктами господарювання

Суб'єкт господарювання	Ідентифікація загрози
Постачальники	Непередбачуване збільшення цін на товари і витрат на їх поставку; несвоєчасність поставок товарів; поставки неякісної продукції
Споживачі	Низький рівень впливу груп споживачів на несправедливу цінову політику підприємств торгівлі та на співвідношення «ціна-якість» продукції; зниження платоспроможності
Конкуренти	Недобросовісна конкурентна політика; співробітництво конкурентів з органами влади; переманювання персоналу; впровадження технічних інновацій; монополізація зв'язків із постачальниками
Органи державного управління	Недосконалість чинного законодавства; лояльність до окремих підприємств торгівлі; наявність корупційних дій; непрозорість дозвільної системи; збільшення податкового тиску

Таким чином, забезпечення економічної безпеки підприємств торгівлі характеризується протидією негативному впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища. Запропонована модель забезпечення безпеки підприємств торгівлі враховує цілі та задачі, загрози, ризики, а також основні напрямки, за допомогою яких можна протидіяти руйнівному впливу на господарюючу діяльність суб'єктів торгової сфери.

Список використаних джерел

1. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
2. Логутова Т.Г. Экономическая безопасность предприятия: сущность, задачи и методы обеспечения / Т.Г. Логутова, Д.И. Нагаевский. – ПДТУ. Мариуполь, 2011. – Т. 2. – С. 204-207.
3. Соколова Л.В. Управління діяльністю підприємства у конкурентному середовищі: наукове видання / Л.В. Соколова, Г.М. Верясова, О.М. Манакова, О.Є. Соколов та інші; під заг. ред. докт. екон. наук, проф. Л.В. Соколової. – Харків: СМІТ, 2010. – 227 с.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВИКА: СУТЬ ТА УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

*Стеців Леся Петрівна
доц. каф. ФЕБОА
Української академії друкарства
e-mail: FEOKS2010@yandex.ua*

*Яремій Роман Петрович
студ. групи УФЕБ-61
Української академії друкарства*

Головною метою економічної політики будь-якої країни є збільшення темпів економічного зростання за умови фінансової стабілізації та створення на цій основі сприятливих умов для структурних перетворень. Зацікавленість держави в розвитку страхового ринку полягає в тому, що завдяки страхуванню уможливлується підвищення соціального захисту населення та господарюючих суб'єктів; зменшується навантаження на державний бюджет у частині відшкодування непередбачуваних збитків природно-техногенного характеру;

вирішуються окремі проблеми соціального забезпечення завдяки перенесенню державних соціальних виплат з коштів бюджету на страхові виплати.

Отже, страхування суттєво впливає на соціально-економічну стабільність суспільства і як таке — належить до кола чинників, що безпосередньо визначають рівень економічної безпеки країни.

Сьогодні ефективна діяльність страхової компанії насамперед пов'язана зі спроможністю страховика уникати та протидіяти негативним проявам зовнішніх та внутрішніх чинників, основними з яких є: відсутність платоспроможного попиту на страхові послуги внаслідок низького рівня життя населення, обмеженість корпоративних фінансів, нестійкість податкової системи, системні проблеми у банківській сфері, відсутність економічних стимулів розвитку страхування. За таких умов важливим завданням для страховиків є створення системи забезпечення фінансової безпеки, яка сприятиме мінімізації впливу негативних факторів та стане запорукою ефективного функціонування страхової компанії.

Фінансова безпека страхової компанії – це інтегральна характеристика успішного функціонування страхової компанії, що включає фінансову надійність, платоспроможність та доходність й характеризує фінансовий стан страхової компанії у довгостроковому періоді [1].

Фінансова надійність страховика – це спроможність страховика виконати страхові зобов'язання, прийняті за договорами страхування та перестрахування у випадку впливу несприятливих чинників. Для своєчасного виявлення ризиків у діяльності страховика Нацкомфінпослуг розробила тести раннього попередження, де передбачається розрахунок 11 показників для страхових компаній ризикових видів страхування та 9 – для страхових компаній життя. Сукупність показників розраховується Нацкомфінпослуг й виставляються оцінки по 4-бальній системі в залежності від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника [2]. За своєю характеристикою тести раннього реагування дають змогу виявляти ступінь проблемності страхових компаній і, таким чином, ухвалювати відповідні рішення щодо

протидії дестабілізуючим впливам. Проте, результати такого тестування щодо страхових компаній України є інформацією з обмеженим доступом, що значно знижує ефективність та результативність таких досліджень для учасників страхового ринку.

Важливим показником оцінки рівня фінансової безпеки є показник платоспроможності страховика, який свідчить про можливість страхової компанії покривати зобов'язання за рахунок власних активів. Оцінка платоспроможності проводиться на основі порівняння фактичного та нормативного запасу платоспроможності. Показник платоспроможності страховика має високий ступінь інтеграції, оскільки охоплює значну кількість чинників: вартість активів; обсяг страхових надходжень та страхових виплат; частку страхових премій, що належать перестраховикам; власні фінансові ресурси та загальну суму зобов'язань страховика.

Особливо привабливим з точки зору фінансової безпеки є стабільне перевищення обсягів доходів над витратами, чим досягається фінансова стійкість всіх або переважної більшості страхових операцій. В основі її забезпечення лежать, насамперед, раціональні величини тарифних ставок (вигідні страховику й прийнятні для страхувальників), а також необхідний рівень концентрації коштів в страховому фонді.

Забезпечення фінансової безпеки страховика потребує виконання таких дій: розробка загальної стратегії діяльності страхової організації та встановлення пріоритетів фінансового менеджменту, спрямованих на досягнення безпечного рівня її діяльності; забезпечення збалансованості страхового портфеля, тарифної, інвестиційної та перестраховальної політики страховика; обґрунтування та реалізація найраціональніших форм, методів, способів і шляхів створення, вдосконалення й розвитку системи фінансової безпеки страхової організації; забезпечення безперервного контролю та управління фінансовою безпекою; постійне прогнозування ймовірних загроз діяльності страхової компанії з метою адаптації до зовнішнього середовища. Під адаптацією до зовнішнього середовища розуміються дії, що

супроводжують пристосування компанії до нових сприятливих можливостей розвитку бізнесу, а також до нових обмежень, які виникають на цьому шляху. Беруться до уваги як зміни в законодавстві, так і інтереси потенційних страхувальників, посередницьких структур, компаній-конкурентів та інших суб'єктів страхового ринку.

Список використаних джерел

1. Рубан О. О. Фінансова безпека страхової компанії як інтегральна характеристика фінансового стану / О. О. Рубан // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – Вип. 33. – С. 330-337.
2. Про затвердження рекомендацій щодо аналізу страховиків: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.03.2005 р. № 3755 [Електронний ресурс] / Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/FIN12426.htm

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ЗАХОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

*Ткаченко Ірина Віталіївна
старший викладач Кременчуцького
національного університету
ім. Михайла Остроградського*

*Шахмаєва Анна Олександрівна
студентка Кременчуцького
національного університету
ім. Михайла Остроградського
e-mail: anitabarskih@gmail.com*

Період кризи є невід'ємним етапом циклічного розвитку всієї економічної системи. Проте, тривалість кризи та її масштабність напряму залежить від вчасно прийнятої системи заходів як на рівні держави, так і на рівні підприємства. Таку систему заходів відносять до антикризового управління.

Сутності та методикам антикризового управління були присвячені роботи таких вчених, як: З.Є. Шершньова, В.О. Василенко, В.Я. Захарова, А.Г. Грязнова, В.С. Король, Н.П. Приходько, А.Д. Чернявський.

В економічній літературі існують різні підходи до визначення поняття антикризового управління підприємством. Одні дослідники вважають його специфічним типом управління, спрямованим на виявлення ознак кризових явищ та створення відповідних передумов для їх своєчасного запобігання, послаблення, подолання з метою забезпечення життєдіяльності суб'єкта підприємницької діяльності, недопущення ситуації його банкрутства [1].

Організація антикризового управління потребує постійного аналізу фінансового та економічного аналізу стану підприємства, моніторинг ринку та дослідження покупної спроможності населення, впровадження заходів стосовно покращення засобів та методів праці, пошук альтернативних джерел підвищення прибутку.

Для кращого розуміння сутності антикризового управління, необхідно виділити його основні принципи (рис.1) [2]:

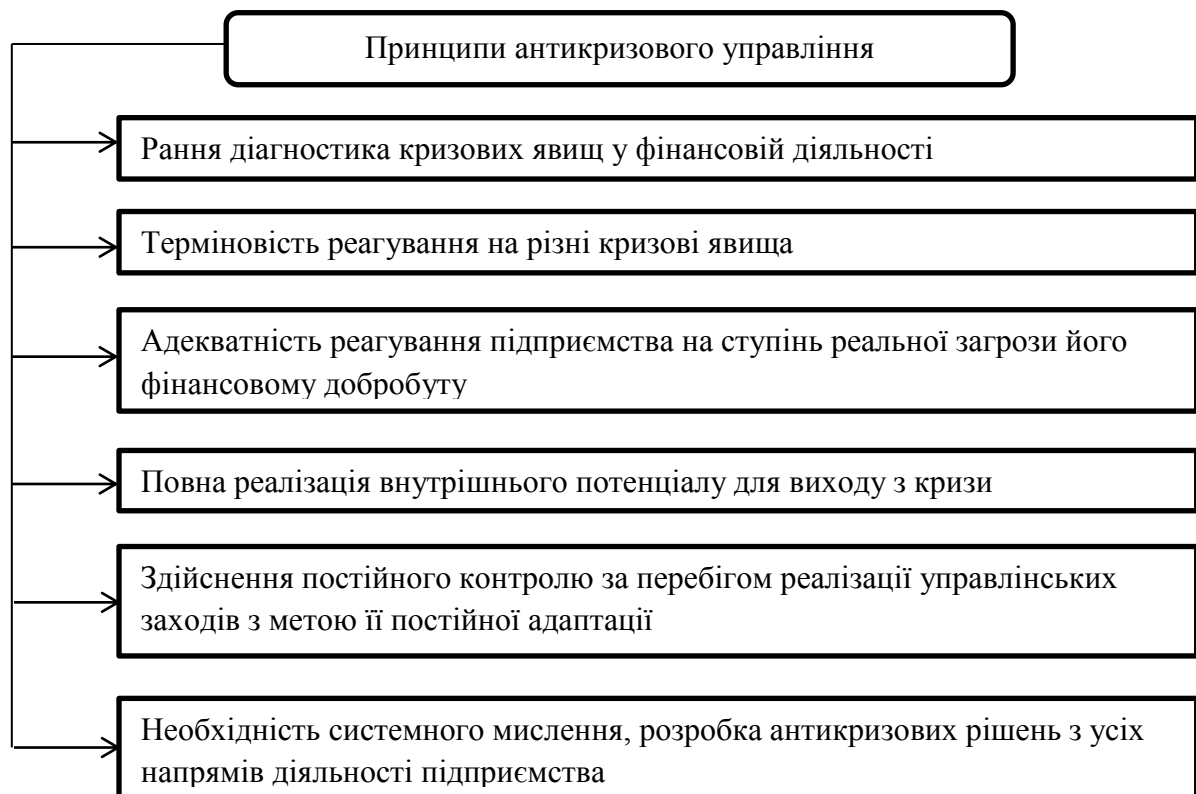

Рис. 1. Принципи антикризового управління підприємством

А.Д. Чернявський виділяє 2 методи антикризового управління — реактивний і антиципативний. Кожен з цих методів має власний комплекс заходів і задач, які висуваються на перше місце.

Метою реактивного методу є відновлення попереднього, тобто докризового стану підприємства. Основними завданнями для нього є забезпечення ліквідності, платоспроможності, балансування доходів і витрат, збереження факторів виробництва.

Метою антиципативного методу є довгострокове планування і охоплення всіх підрозділів підприємства. Цей метод застосовується не в період гострої кризи, а протягом усієї діяльності. Криза в такому випадку розглядається як необхідність для еволюції та перебудови застарілої системи. Основними завданнями є підвищення спроможності до адаптації та подолання прихованої невизначеності [3].

Серед методів антикризового управління варто також виділити метод реінжинірингу бізнес-процесів (РБП). РПБ — це сукупність методів і засобів, призначених для кардинального поліпшення основних показників діяльності підприємства шляхом моделювання, аналізу і перепроєктування існуючих бізнес-процесів. Цей метод є найскладнішим і часто потребує зосередження і роботи не лише менеджерів, а всього персоналу загалом.

Отже, антикризова політика управління повинна містити в собі не лише заходи стосовно подолання кризи, а й заходи, які попереджають виникнення та розвиток кризових ситуацій у майбутньому. Ефективність обраної стратегії антикризового управління залежить від правильного визначення причини кризи, аналізу реального стану підприємства, виявлення всіх загроз та ризиків, які можуть бути спричинені кризою.

Важливо пам'ятати, що успішна реалізація антикризових заходів буде можливою лише за умови використання комплексного підходу та залучення всіх можливих резервів.

Список використаних джерел

1. Антикризове управління підприємством: Навч. посіб. / З.Є. Шершньова, В.М. Багацький, Н.Д. Гетманцева; За заг. ред. З.Є. Шершньової. – К.: КНЕУ, 2007. – 680 с.
2. Теория и практика антикризисного управления / Под ред. С. Г. Беляева, В. И. Кошкина. - М. : Закон и право: ЮНИТИ, 2005. - 469 с.
3. Чернявський А.Д. Антикризове управління підприємством / А.Д. Чернявський– К.: МАУП, 2006. – 256 с.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Федотова Тетяна Анатоліївна
к.е.н., доц. кафедри економіки та
управління національним господарством
Дніпропетровського національного
університету імені О.Гончара*

*Васильєва Аліна Віталіївна,
студентка Дніпропетровського
національного університету імені О.
Гончара
e-mail: alinavasilyevaa@gmail.com*

Економічна безпека виступає, як матеріальна основа суверенності країни. У системі національної безпеки вона має головну роль з чітко визначеними межами функціонування. Економічна безпека нерозривно пов'язана з політичною, інформаційною, військово-політичною безпеками через відповідні інструменти. В наш час, коли відбувається глобалізація, яка сприяє взаємодії держав та їх економічних систем, спричиняючи фундаментальні перетворення у всіх сферах суспільного життя.

Глобалізація робить національну економіку України більш відкритою та відповідно більш вразливою. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток та функціонування країн в останні роки був та є доволі чутливим. Тому гарантування економічної безпеки в умовах глобалізації, вироблення механізму протидії до негативних процесів є важливим питанням, яке підлягає детальному вивченню.

Вивченням проблем та заходів підвищення рівня економічної безпеки держави займався Гаврилюк О. В., який привів методи та моделі, сформував

відповідні шляхи усунення проблем [2]. Дудка Ю. П. проаналізувала, що процес глобалізації економіки, в який втягнута і Україна, поряд із формуванням нових умов і джерел розвитку несе в собі велику кількість ризиків і загроз для економічної безпеки держави [3]. Теоретичні аспекти моделювання систем економічної безпеки, узагальнення досвіду застосування різних методологічних підходів до вирішення цієї проблеми розглянуто у праці Кириченко О. А. [4]. Соскін О. І. висвітлив і проаналізував які відбулися основні глобалізаційні зміни у світовому середовищі, як вони впливають на розвиток різних економік світу, запропонував методи пристосування української моделі економічного розвитку до сучасних глобалізаційних зрушень у світовому просторі [5].

Економічний суверенітет України, економічний розвиток, ефективна соціальна політика, конкурентоспроможність на міжнародному рівні формує економічну захищеність держави.

Загалом, вона означає стійкість економіки до негативних дій зовнішнього середовища, які можуть призводити до погіршення економічного стану країни. Гарантом національних економічних інтересів і їх захисту є держава. Як інституційний представник держава має орієнтуватися на власні національні інтереси. Наскільки правильно визначені національні інтереси і наскільки послідовно та рішуче державне керівництво їх відстоює та реалізує у внутрішніх і зовнішніх стосунках, наскільки вона підтримує дієздатність господарських суб'єктів і залежать умови життєдіяльності населення та добробут нації в цілому і як наслідок стан національної безпеки.

Поряд з позитивними тенденціями фінансова глобалізація створює вагомі загрози внутрішньому середовищу економіки країни та її економічній безпеці:

- З'являється пряма залежність національного фінансового ринку від глобального. Це в свою чергу спричиняє вивезення капіталу. Надалі це може призвести до втрати економічної самостійності держави.

- Спостерігається зростання частки капіталу іноземного походження у державних структурах, направлених у національну економіку.

- Від глобалізації економічно розвинутих країнам вдається отримати більше фінансових вигод, ніж іншим країнам з менш розвинутою економікою, як в Україні.

- Система глобального фінансового ринку, розвиваючись, стає складною . Це завдає системі значні ризики та нестабільність елементів світового фінансового ринку.

- Через рухливість капіталу виникають загрози фінансових криз, які можуть бути неминучими для України.

Як вже зазначалося, економічна безпека держави безпосередньо пов'язана з її економічним суверенітетом, який досягається за наступних умов: по-перше, контролю за національними ресурсами, досягнення високого рівня виробництва та якості продукції, тим самим забезпечуючи конкурентоспроможність на світовому торговельному ринку; по-друге, створення найбільш вигідних умов для підприємницької діяльності, подолання кримінальних чинників, які дестабілізують ситуацію, створення досконалої законодавчої бази; по-третє, формування сприятливого інвестиційного середовища, безперервного удосконалення виробництва, застосування інноваційних продуктів, підвищення культурного й освітнього рівнів населення [1].

В умовах глобалізації необхідно забезпечити економічну безпеку Україні, шляхом будівництва ефективної економіки. У ролі гаранта повинна виступати держава, яка визначає механізм реалізації економічної безпеки й умов взаємодії держави із зовнішнім середовищем.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Економічна безпека України: стан, критерії виміру та превентивні заходи її зміцнення / В.Г. Андрійчук // Економіка, фінанси, право. – 2013. – № 6. – С. 12–17.
2. Гаврилюк О. В. Глобалізація й суверенітет: економічні критерії та засоби забезпечення / О. В. Гаврилюк // Фінанси України. - 2011. - № 3. - С. 111 - 126.
3. Дудка Ю. П. Стратегія подолання ризиків та загроз економічній безпеці України в глобалізованій економіці / Ю. П. Дудка // Економіка та держава. - 2009.- № 3. - С. 23 - 27.
4. Кириченко О. А. Сучасне моделювання систем економічної безпеки / О. А. Кириченко, О. М. Шикова // Інвестиції: практика та досвід. - 2011. - № 3. - С. 35 - 38.
5. Соскін О. І. Механізм адаптації економічної моделі України до сучасних цивілізаційно-глобалізаційних зсувів / О. І. Соскін // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - № 2. - С. 16 - 27.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

*Федотова Тетяна Анатоліївна,
к.е.н., доц. каф. економіки та управління
національним господарством
Дніпропетровського національного
університету імені Олеся Гончара*

*Кузьміна Карина Павлівна,
студентка Дніпропетровського
національного університету імені Олеся
Гончара*

Антикризове управління досить нове поняття для українського бізнесу, але необхідно щоб воно стало важливою та невід'ємною частиною діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, бо стан значної частини українських підприємств фахівці визнають як кризовий. Єдиного поняття до визначення антикризового управління підприємством немає. Таким чином у роботі Олега Терещенко антикризове управління підприємством розуміється як застосування специфічних методів та прийомів управління фінансами, які дозволяють забезпечити стабільне функціонування підприємства на основі управління зовнішніми та внутрішніми ризиками попередження та подолання кризи [2]. Основною метою антикризового управління є розробка й реалізація заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності т адостатнього рівня фінансової стійкості підприємства задля уникнення його банкрутства.

Причини криз можуть бути різноманітними, їх можна поділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх можна віднести: фінансово-економічну ситуація у країні, природні катаклізми, складну соціально-політичну ситуацію, несприятливий інвестиційний клімат; що стосується внутрішніх причин, то до них відносимо: непрофесійне управління, жорстка конкуренція, протиріччя у колективі, ризиковий розвиток підприємства (його стратегія).

Можемо зробити деякі висновки щодо фінансових результатів діяльності вітчизняних підприємств (табл. 1), за даними Державної служби статистики України за останні три роки (2013-2015 рр.).

Фінансові результати діяльності підприємств за сферами діяльності [1]

Сфера діяльності	Фінансовий результат до оподаткування (млн. грн.)		
	2013	2014	2015
Усього	29283,2	-523587	-340100,3
сільське, лісове та рибне господарство	15147,3	21677,4	103455,7
Промисловість	13698,3	-166414	-179073,1
Будівництво	-5126,6	-27288,4	-27450,7
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	-6047,5	-128134,8	-86341,7
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	834,3	-19703,9	-14184,6
тимчасове розміщування й організація харчування	-1270,5	-6579	-6300,9
інформація та телекомунікації	6817,6	-15373,9	-10074,8
фінансова та страхова діяльність	24041,2	35960,6	-3702,7
операції з нерухомим майном	-9571,4	-105597,6	-57039,9
професійна, наукова та технічна діяльність	-6823,8	-98958,1	-48086,6
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-1224,8	-9219,4	-7244,7
Освіта	140,2	82,6	-68,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-31,9	-1111	-967,8
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-1280,4	-2911,4	-3319,7
надання інших видів послуг	-18,8	-16,1	299,7

Бачимо, що з усіх сфер діяльності підприємств в Україні тільки сільське, лісове та рибне господарство має позитивний фінансовий результат на кінець 2015 року, та значно перевищує показник 2013 року. Особливо важка ситуація у промисловості, яка почала активно занепадати після 2013 року. Найнижчі показники у таких сферах як оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність. Також можемо зробити висновок, що 2014 рік був найбільш кризовим для діяльності багатьох підприємств, які працюють у таких сферах як: транспорт та складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, оптова та роздрібна торгівля, інформація та телекомунікації, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги.

Значне погіршення фінансового стану підприємств, торкнулося майже усіх сфер діяльності, це зумовлено різними факторами, насамперед нестабільністю національної валюти, конфліктною ситуацією у країні, негативним соціально-політичним середовищем, несприятливими умовами для торгівлі.

Політика антикризового фінансового управління є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає в розробці та використанні системи методів попередньої діагностики загрози банкрутства та механізмів фінансового оздоровлення підприємства, що забезпечують його захист від банкрутства [3]. Здійснення політики антикризового управління підприємством передбачає такі заходи: здійснення постійного моніторингу стану фірми з метою завчасного виявлення ознак його кризового розвитку; дослідження головних факторів, які характеризують кризовий розвиток підприємства; формування системи напрямків виходу підприємства з кризового стану.

Отже, антикризове управління є однією з головних складових діяльності будь-якого підприємства, воно є важливим фактором для розвитку вітчизняних фірм у сучасних умовах. Для результативної діяльності підприємства антикризове управління має здійснюватися на постійній основі та з дотримання вищезазначених умов.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 560 с.
3. Ткаченко А. М., Телин С. В. Антикризове управління як один з напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства // Економічний вісник Донбасу. – 2010. - №3 (21). – С. 122-124.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ

*Федотова Т.А.,
к.е.н., доц. каф. економіки та управління
національним господарством
Дніпропетровського національного
університету ім. О. Гончара*

*Михалочкіна М. О.,
студентка Дніпропетровського
національного університету ім. О.
Гончара
e-mail: maryresh168@gmail.com*

Проблемі економічної безпеки підприємства присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, підходи до трактування економічної безпеки, види та її складові розглянуто в працях таких науковців, як Т. Іванюта, І. Манцуров, О. Нусінова та Г. Лянного. Питання антикризового управління достатньо глибоко розглянули В.Василенко, О.Терещенко та ін. Серед зарубіжних науковців Ерроу К. Дж., Кауфман Д., Край А., Норт Д. та інші.

Поняття «економічна безпека» Г. Лянный трактує як стан захищеності підприємства від негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, дестабілізуючих факторів, при яких забезпечується реалізація основних інтересів та цілей його діяльності [1]. Для кожного підприємства існують свої індивідуальні «внутрішні» та «зовнішні» загрози. Але разом з тим, на думку науковців, вказані категорії включають в себе окремі елементи, котрі допустимі майже кожному суб'єкту господарської діяльності. До зовнішніх загроз та дестабілізуючих факторів можна віднести, наприклад, протиправну діяльність конкурентів чи кримінальних структур, осіб, що займаються промисловим шпигунством або шахрайством тощо. А до внутрішніх можна віднести дії пасивності (у тому числі умисні і ненавмисні) співробітників підприємства, що суперечать інтересам його діяльності, наслідком яких можуть бути нанесення економічного збитку тощо.

Кількісний та якісний аналіз перелічених загроз дозволяє зробити висновок про те, що надійний захист економіки кожної фірми можна досягти лише за комплексного та систематичного підходу до її організації.

З точки зору того ж Г. Лянного, системою економічної безпеки підприємства є комплекс організаційно-управлінських, технічних, профілактичних заходів, направлених на якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз [1]. До задач системи економічної безпеки можна віднести: захист законних прав інтересів підприємства та його робітників, вивчення партнерів, клієнтів, конкурентів, кандидатів на роботу, протидія технічному проникненню в злочинних цілях тощо.

Основний зміст таких систем полягає у тому, що вона має носити попереджувальний характер, а основними критеріями її надійності та ефективності є: забезпечення стабільної роботи підприємства, попередження кризових ситуацій тощо. Особливістю та складністю при побудові системи економічної безпеки є те, що її практична дія цілком залежить від людського фактору. На практиці, навіть за рахунок сучасних технічних засобів, професійно підготовленого начальника служби безпеки, на підприємстві може не бути досягнуто бажаних результатів до тих пір, поки кожен робітник не буде усвідомлювати необхідність заходів щодо економічної безпеки [2].

Щодо сучасного розуміння антикризового управління, то воно є доволі неоднорідним і багатозначним, зі значним діапазоном інтерпретацій. Зокрема, В.Василенко визначає антикризове управління як управління підприємством в умовах загальної кризи економіки, далі - як на управління підприємством, що потрапило в кризову ситуацію в результаті незадовільного управління [3]. Необхідно відзначити, що будь-яке управління у деякій мірі повинно бути антикризовим.

Накопичений досвід західними країнами антикризового управління має велике значення для вирішення проблем, що стоять перед Україною, але слід враховувати, що цей управлінський досвід доводиться застосовувати в

принципово інших умовах. Насамперед, антикризове управління практично вже склалося як певна наукова "протопарадигма" в умовах сформованої ринкової економіки з діючими законами конкуренції та стабільною соціально – політичною ситуацією.

Щодо кожного підприємства, яке потрапило у кризову ситуацію не через форс-мажорні обставини, якісні зміни є обов'язковими, адже лише вони зможуть забезпечити його фінансову стійкість та конкурентоспроможність. Розробка концепції подолання кризи включає в себе: аналіз та оцінку стану підприємства; розробку стратегії по стабілізації, подоланню кризи підприємства тощо. У разі прийняття рішення про санацію підприємства під час провадження справи про банкрутство також необхідним є підтримання економічної безпеки підприємства. У цьому разі йдеться про поточну економічну безпеку, яка передбачає насамперед відсутність порушень законодавства у судовому процесі, захист майна підприємства.

Можемо зробити висновок, що економічна безпека досягається лише за антикризового управління та впровадження антикризових заходів. Антикризові заходи можуть мати попереджувальний характер або полягати в подоланні кризової ситуації на підприємстві. Слід пам'ятати, що подолання кризового стану – це керований процес. Успіх його перш за все залежить від своєчасного виявлення кризи та застосування практичних заходів щодо її усунення.

Список використаних джерел

1. Лянной Г. Система экономической безопасности предприятия / Г.Лянной // ВOS – журнал о личной и коммерческой безопасности. – 2006. – №7. – С. 16-19.
2. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / Т.М.Іванюта, А.О.Заїчковський. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
3. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 504 с.

НАПРЯМКИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ РИНКОМ ПРАЦІ

*Федотова Тетяна Анатоліївна,
к.е.н., доцент кафедри економіки та
управління національним господарством
Дніпропетровського національного
університету ім. Олеса Гончара
e-mail: fedy@ukr.net*

*Шостак Юлія Петрівна,
студентка Дніпропетровського
національного університету ім. О.
Гончара*

В сучасних умовах розвитку економіки особливої актуальності набувають проблеми ефективної зайнятості населення країни, створення ринку робочої сили і запобігання масового безробіття. Стан ринку праці дзеркально відображає політичні, економічні і соціальні процеси, що відбуваються в державі. Одними із суттєвих деструктивних чинників впливу на ринок праці є: на макрорівні – кризові явища в економіці країни, а на мікрорівні – кризовий стан підприємств та кризи управління персоналом. Саме з цим пов'язані найбільш гострі проблеми ринку робочої сили: високий рівень безробіття, посилення структурних диспропорцій зайнятості, відтік робочої сили за кордон, зниження якості та професійного рівня персоналу, мотивації праці, падіння рівня доходів населення.

Кризові явища на ринку робочої сили супроводжуються наступними проблемами:

- Дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили.
- Безробіття перевищує природній рівень.
- Домінування попиту на кваліфіковану робочу силу.
- Незбалансоване зростання оплати праці за категоріями і спеціальностями.
- Неконтрольовані міграційні процеси.

Зазначені проблеми потребують вирішення через використання інструментів антикризового управління, а також частково через регулювання

функціонування ринку робочої сили. Інструменти антикризового управління розподіляються на такі, що пристосовуються на макро- та мікрорівнях. Стосовно ринку праці, то на ньому представлені потенціальні працівники, які були вивільнені з підприємства через різні причини, закінчили навчальні заклади або бажають у перспективі змінити роботу. Тобто всі суб'єкти ринку праці, які пропонують свою робочу силу, в минулому або в майбутньому будуть входити до штату підприємств, через що доцільно надати огляд мікрорівневих інструментів антикризового управління через зміст пріоритетів і завдань такого управління. Так можна представити зміст завдань антикризового управління трудовими ресурсами [1]:

- формування підрозділу антикризового управління;
- формування ефективної організаційної структури;
- аналіз потреби в кадрах;
- дослідження і оцінка персоналу;
- визначення основних джерел і підбір трудових ресурсів на підприємство;
- формування системи стимулювання ефективної праці працівників.

Макрорівневими завданнями, які слід вирішувати в межах антикризового управління на ринку робочої сили є такі:

- створення єдиної інформаційної бази попиту-пропозиції робочої сили з метою спрямування до певної збалансованості ринку робочої сили;
- створення в межах державної служби зайнятості підрозділу, який розробляє програму антикризового управління, надає консультативну допомогу суб'єктам ринку робочої сили з питань антикризового управління та здійснює контроль за її реалізацією;
- розробка принципів працевлаштування працівників при їх масовому звільненню;
- забезпечення розвитку потенційних працівників за рахунок підвищення їх кваліфікації та перепрофілювання на базі державної служби зайнятості.

Комплекс антикризових заходів, які застосовуються практично всіма

розвинутими країнами, має три головні напрямки [2]:

- заходи з підтримки та стимулювання національного економічного механізму;

- заходи для пом'якшення соціальних наслідків кризи, серед яких збільшення допомоги з безробіття, різноманітні пільги й субсидії для незабезпечених верств населення, зниження податків;

- заходи з підготовки сприятливих умов післякризового соціально-економічного зростання (розвиток інфраструктури, додаткове фінансування освіти, науки, охорони здоров'я, стимулювання розробки енергозберігаючих технологій, джерел енергії, що відновлюються тощо).

Отже, основними напрямками удосконалення політики зайнятості населення в кризових умовах слід зазначити наступні:

- збереження ефективних і створення нових робочих місць на підприємствах усіх форм власності, передусім, приватної;

- сприяння самостійній зайнятості населення, розвитку підприємництва;

- планування й прогнозування кількості робочих місць в економіці, показників зайнятості й безробіття;

- забезпечення допомоги звільненим працівникам, стимулювання їх до пошуку роботи, повернення зареєстрованих безробітних до продуктивної зайнятості;

- детінізація відносин у сфері зайнятості населення і посилення мотивації працівників до легальної продуктивної зайнятості.

Список використаних джерел

1. Пушкарь А. И. Антикризисное управление : модели, стратегии, механизмы : науч. изд./ А. И. Пушкарь, А. Н. Тридед, А. Л. Колос. – Х. : ООО Модель вселенной, 2001. – 252 с.
2. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. для студ. ВНЗ / І. В. Кривов'язюк. – К. : Кондор, 2008. – 366 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Халіна Олена Василівна
к.е.н., асис. каф. ФЕБООіО Українська
академія друкарства
e-mail: ds-23ryt@yandex.ua

В сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств, для яких характерною особливістю є стрімкий ріст конкуренції, особливої актуальності набуває потреба гнучкого реагування їхньої управлінської системи на зміни в ринковому середовищі.

Забезпечення апарату управління підприємством вчасною, достовірною та актуальною інформацією гарантує прийняття ефективних управлінських рішень. На сьогоднішній день, саме система контролінгу, будучи новим напрямком в економічній науці, взяла на себе функцію інформаційно-аналітичного забезпечення.

Дослідженням проблеми формування та розвитку системи контролінгу займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці як: Й. Вебер, Н.Г. Данилочкіна, А.М. Карминський, Е. Майєр, Р. Р. Манн, С.Н. Петренко, Т. Рейхман, Л.А. Сухарева, С.Г. Фалько, Д. Хан та ін.. Беручи за основу неоцінений вклад науковців, ми продовжуємо пошук нових механізмів, які б забезпечили ефективну роботу системи контролінгу.

Контролінг – це складова системи менеджменту, основною метою функціонування якої, є інформаційне забезпечення апарату управління підприємством для прийняття ефективних рішень, а також координація і контроль діяльності підприємства з метою забезпечення його стабільного функціонування.

Основною метою контролінгу, на думку Сухаревої Л.А. є діагностування фактичного фінансово-економічного стану та орієнтація управлінського процесу на досягнення всіх цілей, що стоять перед підприємством. Для цього контролінг забезпечує виконання наступних функцій : [4]

- інформаційне забезпечення;
- аналітичний облік фінансово-господарської діяльності;
- координація та регулювання фінансово-господарських процесів
- аналітичний контроль за проведенням фінансово-господарських операцій.

Система контролінгу акумулює в собі всі інструменти спостереження та аналізу з метою контролю та координації фінансово-господарської діяльності підприємств. Для того, щоб забезпечити постійний потік та обробку інформації, орієнтованої на досягнення основних цілей підприємства, всі інструменти і структура контролінгу повинні бути простими і гнучкими.

Необхідно підкреслити, що ефективність функціонування системи контролінгу, в найбільшій мірі визначається рівнем організаційного забезпечення, що виконує роль певного зв'язуючого фактору між усіма її елементами і є основним інструментом формування і впровадження всієї інформаційної системи підприємства.

Організаційне забезпечення функціонування системи контролінгу на підприємстві можна визначити як комплекс положень і правил, які регламентують роботу системи контролінгу, підкріплених відповідними рішеннями апарату управління підприємством, а також як організацію взаємозв'язків між окремими елементами системи контролінгу та суб'єктами зовнішнього середовища, що передбачає адаптацію системи до зміни умов функціонування з метою забезпечення її стійкості та життєздатності [5].

Слід наголосити, що організаційне забезпечення управління системою контролінгу включає в себе перш за все організуючий фактор, який проявляється в здатності чітко окреслити поле діяльності самої системи, організувати, координувати і контролювати її роботу.

Метою організаційного забезпечення є підтримка стабільного функціонування системи контролінгу підприємства, реалізація запланованих програм через забезпечення необхідними ресурсами, організації взаємозв'язків

між окремими елементами та ліквідації відхилень, що можуть виникати у системі.

Підводячи підсумки хочемо зазначити, що функціонування системи контролінгу, головне завдання якої полягає у забезпеченні апарату управління підприємством актуальною, достовірною і вчасною інформацією для прийняття ефективних рішень, пов'язано із науково-організованою взаємодією всіх її елементів, що є неможливим без організаційного забезпечення, яке, будучи сформованим у відповідності до масштабів та специфіки діяльності певного суб'єкта господарювання, регламентує процес функціонування системи контролінгу.

Список використаних джерел

1. Карминский А.М., Оленев Н.И., Примаков А.Г., Фалько С.Г. / Контроллинг в бизнесе: методологические и практические основы построения контроллинга в организациях /А.М. Карминский, Н.И. Оленев, А.Г. Примаков, С.Г. Фалько. // М.: Финансы и статистика, 1998. - 256с.
2. Контролинг как инструмент управления предприятием / Е.А. Ананьина, С.В. Данилочкин, Н.Г. Данилочкина и др. / под ред Н.Г. Данилочкиной. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999ю – 149 с.
3. Манн Р. Контролинг для начинающих. Система управления прибылью / Р. Манн, Э Майер; [пер. с нем. Ю. Г. Жукова]. – М.: Финансы и статистика. – 2004.
4. Сухарева Л.А. Контролинг – основа управления бизнесом / Л.А. Сухарева, С.Н. Петренко. – К.: Эльга, Ника-Центр. – 2002. – 208 с.
5. Теоретико-методичні засади формування організаційного забезпечення управління економічною безпекою машинобудівного підприємства : моног. /Халіна О.В., Штангрет А.М., Сухомлин Л.Є. Мельников О.В. [за заг.редак. А.М. Штангрета]. – Львів: Укр.акад.друкарства, 2016. – 248 с.

ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Худавердієва Вікторія Анатоліївна,
к.е.н., доц. кафедри менеджменту,
економіки та маркетингу Харківської
державної зооветеринарної академії
e-mail: zakonzakon13@i.ua*

*Бажинів Олександр Олександрович,
студент Харківської державної
зооветеринарної академії*

У сучасних умовах успіх бізнесу значною мірою залежить від ступеня його захищеності. Проблеми економічної безпеки підприємства доводиться

вирішувати не тільки в кризові періоди, але і при роботі в стабільному економічному середовищі. Керівники вимушені практично щодня приймати ряд рішень і шукати відповіді на десятки питань, що стосуються сфери економічної безпеки бізнесу [1].

За визначенням відомих вчених під економічною безпекою розуміють сукупність заходів (організаційних, правових, режимних, технічних, інформаційних), направлених на досягнення достатнього рівня безпеки від дії різних погроз внутрішнього і зовнішнього середовища [2].

До основних завдань системи економічної безпеки підприємства належать:

- захист законних прав і інтересів підприємства і його співробітників;
- збір, аналіз, оцінка даних і прогнозування розвитку;
- вивчення партнерів, клієнтів, конкурентів, кандидатів на роботу;
- своєчасне виявлення можливих джерел зовнішніх погроз безпеки;
- недопущення проникнення на підприємство структур економічної розвідки конкурентів;
- протидія технічному проникненню в злочинних цілях;
- виявлення, попередження і припинення можливої протиправної і іншої негативної діяльності співробітників підприємства;
- забезпечення збереження матеріальних цінностей і відомостей, що становлять комерційну таємницю підприємства;
- добування необхідної інформації для вироблення найбільш оптимальних управлінських рішень з питань стратегії і тактики діяльності;
- фізична і технічна охорона будівель, території і ін.;
- контроль за ефективністю функціонування системи безпеки, вдосконалення її елементів [1-3].

Ще не так давно до найбільш поширених причин порушення стабільної діяльності підприємства відносили стихійні біди, пожежі і розкрадання матеріальних цінностей. Сьогодні все частіше доводиться стикатися з шахрайством, недобросовісною конкуренцією, корумпованістю чиновників,

посяганнями на комерційну таємницю і інтелектуальну власність, криміналом. Недостатньо висока ефективність державних органів по захисту законних прав кредиторів вимушує керівників підприємств приділяти питанням забезпечення безпеки свого бізнесу все більш серйозної уваги.

В даний час виділяють декілька основних груп засобів і методів забезпечення економічної безпеки бізнесу: організаційно-правові; інженерно-технічні; інформаційно-технологічні; морально-психологічні; спеціальні [4].

До найважливіших завдань забезпечення економічної безпеки підприємства відносяться:

- оцінка внутрішніх і зовнішніх погроз безпеки підприємства, бізнесу, проектів, контрактів;
- проведення ділового маркетингу (конкурентна розвідка і контррозвідка);
- підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів про ринки, проекти, контракти, партнерів;
- перевірка ділової репутації і платоспроможності контрагентів і партнерів;
- запобігання погрозам і протиправним діям з боку недобросовісних конкурентів;
- перевірка благонадійності персоналу;
- проведення ділових переговорів з дебіторами, мінімізація дебіторської заборгованості;
- взаємодія з правоохоронними органами;
- захист конфіденційної інформації і ін.[1-3].

Наявність численних чинників, що несуть в собі загрози економічної безпеки підприємства, робить актуальним питання про створення системи моніторингу з метою завчасного попередження небезпеки і вживання необхідних заходів захисту і протидії. Світова практика свідчить, що для забезпечення безпечної роботи організації необхідне створення системи комплексного захисту. Типових рецептів для цього не існує: через індивідуальність кожного підприємства і його бізнесу.

Список використаних джерел

1. Бондарь Л. Экономическая безопасность бизнеса: что, где и с кем? / Л Бондарь // Генеральный директор. - [Электронный ресурс]: <http://search.ligazakon.ua>
2. Шлыков В. В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В. В. Шлыков. – СПб.: Алетейя, 2012. – 138 с.
3. Економіка підприємства: теорія і практикум : навч. посіб. / [Блонська В. І., Васильків Т. Г., Гриневич С. С. та ін.; за ред. Міценко Н. Г., Яценко О. І]. – Львів:Магнолія, 2013. – 688 с.
4. Сулима О. Й. Діагностика загроз діяльності промислового підприємства: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (підприємства машинобудівної та металургійної галузей)» / Олександра Йосипівна Сулима; [Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля].– Луганськ, 2009. – 17 с.

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Худавердієва Вікторія Анатоліївна,
к.е.н., доц. кафедри менеджменту,
економіки та маркетингу Харківської
державної зооветеринарної академії
e-mail: zakonzakon13@i.ua*

*Вусань Дмитро Петрович,
студент Харківської державної
зооветеринарної академії*

Економічна безпека підприємства - це стан найбільш ефективного використання ресурсів для запобігання погрозам і забезпеченню стабільного функціонування підприємства. Економічна безпека підприємства характеризується сукупністю якісних і кількісних показників, найважливішим серед яких є рівень економічної безпеки [1].

Для того, щоб досягти високого рівня економічної безпеки, підприємство повинне стежити за забезпеченням максимальної безпеки основних функціональних складових системи економічної безпеки підприємства. За визначенням вітчизняних вчених функціональні складові економічної безпеки підприємства — це сукупність основних напрямів його економічної безпеки, що істотно відрізняються один від одного за своїм змістом [1,2].

Виділяють наступні функціональні складові економічної безпеки підприємства: фінансову; інтелектуальну і кадрову; техніко-технологічну; політико-правову; екологічну; інформаційну; силову. Світова практика

свідчить, що для забезпечення безпечної роботи компанії необхідне створення системи комплексного захисту. Типових рецептів для цього не існує: через індивідуальність кожного підприємства і його бізнесу.

Забезпечення економічної безпеки компанії починається з пошуку відповіді на питання: кому доручити рішення цієї важливої задачі? Один із шляхів вирішення цієї проблеми є створення власної служби безпеки на підприємстві. Створення власної служби безпеки починається з вибору ключової фігури — керівника, якому можна довірити практично всю інформацію про підприємство, його діяльність, сильні і слабкі сторони, можливості і потенційні погрози [3,4].

Підбір керівника служби безпеки є вельми складним завданням. Людина на цій посаді повинна задовольняти ряд специфічних вимог. Керівник служби безпеки повинен бути ознайомленим не тільки з силовими методами боротьби, але і з маркетингом, економічними аспектами роботи підприємства, джерелами економічної інформації. Необхідність проведення аналітичної роботи з метою виявлення і оцінки ризиків бізнесу припускає наявність у керівника служби безпеки якостей маркетолога. Адже найвищу прибутковість приносять найбільш ризиковані операції, а ризик неможливо оцінити без знання специфіки і динаміки ринку, споживчого попиту, позицій партнерів і конкурентів, впливу чинників законодавства і ін. [1, 5].

Таким чином, керівник служби безпеки повинен володіти сучасними методами ділового маркетингу або, іншими словами, економічної розвідки і уміти організувати її проведення на користь підприємства в рамках чинного законодавства. Керівник служби безпеки постійно використовує інформацію як важливий компонент для вирішення завдань економічної безпеки підприємства. Проведення інформаційно-аналітичної роботи припускає необхідність створення і постійного оновлення власних інформаційних ресурсів. Не кожне підприємство, особливо малого і середнього бізнесу, здатне організувати процес збору даних з різних джерел.

Існує якийсь бар'єр створення ефективної власної служби. Крім зарплати персоналу, це витрати, пов'язані з придбанням необхідних інформаційних ресурсів. До того ж, оплата праці керівника служби безпеки і інших співробітників даного підрозділу — це лише незначна частина витрат на забезпечення безпеки. Адже для ефективної діяльності служби безпеки необхідна достовірна інформація про конкурентів, партнерів, постачальників, споживачів, обстановку в регіоні [1].

Служба економічної безпеки підприємства тільки тоді відповідатиме вимогам, що пред'являються до неї, коли весь персонал розуміє важливість забезпечення безпеки і свідомо виконує всі встановлені вказаною системою вимоги. Досягається ж дана мета в результаті проведення безперервної, копійкової виховної і профілактичної роботи із співробітниками підприємства, їх навчання і спеціальної підготовки з питань чинного законодавства і різних аспектів економічної безпеки [5].

Формування структури безпеки повинно проводитися під конкретні завдання і з урахуванням економічних можливостей підприємства. За відсутності внутрішньої служби безпеки, рішення задач по забезпеченню економічної безпеки підприємства можна покласти на спеціалізовані фірми, що надають послуги в цій області.

Список використаних джерел

1. Гончаренко Л.П. Процесс обеспечения экономической безопасности предприятия / Л.П. Гончаренко // Справочник экономиста. - [Электронный ресурс]: <http://search.ligazakon.ua>
2. Економіка підприємства : підруч. / [М. Г. Грещак, В. М. Колот, А. П. Наливайко та ін.; за заг. ред. С. Ф. Покропивного]. - [2-ге вид., перероб. та доп.]. - К.: КНЕУ, 2010. - 528 с.
3. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Ляшенко. - К. : Либра, 2013. - 280 с.
4. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / [за ред. В. М. Геєця]. - Х. : ІНЖЕК, 2012. - 240 с.
5. Бондарь Л. Экономическая безопасность бизнеса: что, где и с кем? / Л. Бондарь // Генеральный директор. - [Электронный ресурс]: <http://search.ligazakon.ua>

ПОЛІТИКА І СТРАТЕГІЯ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Худавердієва Вікторія Анатоліївна,
к.е.н., доц. кафедри менеджменту,
економіки та маркетингу Харківської
державної зооветеринарної академії
e-mail: zakonzakon13@i.ua*

*Гуренко Валерія Валеріївна,
студентка Харківської державної
зооветеринарної академії*

У сучасних умовах процес успішного функціонування і економічного розвитку підприємств багато в чому залежить від вдосконалення їх діяльності у області забезпечення економічної безпеки. Економічна безпека підприємства — це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх погроз, дестабілізуючих чинників, при яких досягається стійка реалізація головних комерційних інтересів і цілей діяльності [1].

Політика безпеки є системою поглядів, заходів, рішень, дій у області безпеки, які створюють сприятливі умови для досягнення мети бізнесу, тобто політика безпеки дозволяє підприємству виконувати виробничу програму, випускати конкурентоздатну продукцію (товари, послуги, роботи), підвищувати ефективність виробництва, примножувати власність, одержувати прибуток і т.д. [2].

На думку науковців, зокрема А.В. Козаченко, В. П. Пономарьова, А. Н. Ляшенко, під стратегією безпеки розуміють сукупність найбільш значущих управлінських рішень, направлених на забезпечення високого рівня безпеки функціонування підприємства [3].

Стратегії безпеки за своїм змістом бувають трьох типів. Перший тип - це стратегія, пов'язана з необхідністю раптово реагувати на реально виниклі загрози виробничій діяльності підприємства. Другий тип - це стратегія, орієнтована на прогнозування, завчасне виявлення небезпек і загроз, на цілеспрямоване дослідження економічної і криміногенної ситуацій як усередині

підприємства, так і в навколишньому середовищі. Виділені для вирішення цього завдання фахівці, створені підрозділи і служби безпеки дають можливість усвідомлено і цілеспрямовано проводити роботу із створення сприятливих умов для підприємницької діяльності. Третій тип - це стратегія безпеки, направлена на відшкодування (компенсацію) нанесеного збитку. Дана стратегія може вважатися прийнятною лише тоді, коли збиток надолужуваний, або тоді, коли немає можливості здійснити стратегії першого або другого типу [2,4].

Система безпеки підприємства є відмежованою безліччю взаємопов'язаних елементів, що забезпечують безпеку підприємства і досягнення ним цілей бізнесу. Складовими елементами такої системи є об'єкт і суб'єкт безпеки.

Об'єктом безпеки виступає все те, на що направлені зусилля по забезпеченню безпеки. До об'єктів слід віднести: а) різні види діяльності підприємства (виробнича, комерційна, постачальницька, управлінська і ін.); б) майно і ресурси підприємства (фінансові, матеріально-технічні, інформаційні, інтелектуальні і ін.); в) персонал фірми, її керівників, акціонерів, різні структурні підрозділи, служби, партнерів, співробітників, що володіють інформацією, що становить комерційну таємницю, і т.д. [5,6].

Суб'єктами безпеки підприємства є ті особи, підрозділи, служби, органи, відомства, установи, які безпосередньо займаються забезпеченням безпеки бізнесу. Оскільки діяльність по забезпеченню безпеки підприємства багатоаспектна, це завдання неможливо вирішити за допомогою одного - двох органів.

Як правило, до суб'єктів безпеки підприємства відносяться багато органів, які можна класифікувати за різними ознаками. Синтезувавши суб'єкти безпеки в дві групи було визначено, що до першої групи відносяться ті суб'єкти, які входять в структуру самого підприємства і вирішують задачі по забезпеченню його безпеки. До складу цієї групи входять спеціальні суб'єкти (служба безпеки, або охорона, пожежна команда, рятувальна служба), а також вся решта персоналу фірми, який також піклується про безпеку свого підприємства [2].

До другої групи відносяться ті суб'єкти, які знаходяться за межами підприємства і не підпорядковуються його керівництву. Це перш за все державні органи, які створюють умови забезпечення безпеки підприємства. До них відносяться: законодавчі органи - приймають закони, що створюють правову основу діяльності по забезпеченню безпеки на рівні держави, регіону, підприємства і особи; виконавчі органи влади - проводять політику, деталізують механізми безпеки; судові органи - забезпечують дотримання законних прав підприємства і його співробітників; державні інститути - здійснюють охорону межі, митний, валютно-експортний, податковий контроль і т.п.; правоохоронні органи - ведуть боротьбу з правопорушеннями і злочинами; система науково-освітніх установ - реалізує завдання по наукових опрацюваннях проблем безпеки і підготовки кадрів [7].

Список використаних джерел

1. Экономическая безопасность предприятия . - mpaantiterror@mail.ru
2. Бондарь Л. Управление безопасностью предприятий в условиях рыночной экономики / Л. Бондарь // Генеральный директор.- [Электронный ресурс]: <http://search.ligazakon.ua>
3. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Ляшенко. – К. : Либра, 2013. – 280 с.
4. Грунин О. А. Экономическая безопасность организации / О. А. Грунин, С. О. Грунин. – СПб. : Питер, 2012. – 180 с.
5. Гусев В.С. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов / В.С. Гусев. – СПб.: ИД . - 2011. – 224 с.
6. Драга А.А. Обеспечение безопасности предпринимательской деятельности / А.А. Драга. – М.: Изд-во МГТУ им. Н. Э. Баумана. - 2012. – 304 с.
7. Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны : монография / Г. А. Андрощук, П. П. Крайнев. – К. : Издательский Дом «Ин Юре», 2010. – 400 с.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Худавердієва Вікторія Анатоліївна,
к.е.н., доц. кафедри менеджменту,
економіки та маркетингу Харківської
державної зооветеринарної академії
e-mail: zakonzakon13@i.ua*

*Карел Тетяна Григорівна,
студентка Харківської державної
зооветеринарної академії*

Забезпечення економічної безпеки підприємства — це процес реалізації функціональних складових економічної безпеки з метою запобігання можливих загроз і досягнення максимального рівня економічної безпеки в даний час і в майбутньому. Способи забезпечення економічної безпеки підприємства — це набір заходів і система організації їх виконання і контролю, які дозволяють досягати найбільш високого рівня економічної безпеки підприємства [1,2].

Науково-обґрунтоване визначення «зовнішніх» і «внутрішніх» загроз підприємства визначено у працях авторів: О.І. Барановського і В.І. Мунтіяна і ін. До зовнішніх загроз і дестабілізуючих чинників можна віднести протиправну діяльність конкурентів, фірм і приватних осіб, що займаються промисловим шпигунством або шахрайством. До внутрішніх погроз і чинників відносяться дії або бездіяльність співробітників підприємства, що суперечать інтересам його комерційної діяльності, слідством яких можуть бути нанесення економічного збитку організації, витік або втрата інформаційних ресурсів, підрив її ділового іміджу в кругах бізнесу, виникнення проблем у взаєминах з реальними і потенційними партнерами, конфліктні ситуації з представниками кримінального середовища, конкурентами, контролюючими і правоохоронними органами, виробничий травматизм або загибель персоналу і т.д. [3-5].

Механізм управління економічною безпекою підприємства є об'єктивно обумовленою послідовністю дій по забезпеченню економічної безпеки

підприємства. До основних його елементів можна віднести: визначення потреб в забезпеченні безпеки, сил і засобів, а також організаційно-господарського механізму, формулювання цілей і завдань забезпечення безпеки [4].

Формування системи безпеки, і перш за все створення її органів (суб'єктів), залежить від розмірів підприємства, його економічних, фінансових, виробничо-технічних, інформаційних і інших можливостей. Як показує досвід, малі підприємства найчастіше користуються послугами зовнішніх спеціалізованих приватних організацій: консалтингових, охоронних, інформаційних і ін. Середні підприємства можуть використовувати комбіновану систему безпеки. З одного боку, у разі потреби вони можуть одержувати послуги від зовнішніх організацій, а з іншою - активно спиратися на можливості своїх служб і підрозділів, зокрема, юридичної, фінансової, маркетингу, охорони, техніки безпеки, кадрів, економічного аналізу, пропускового режиму, діловодства і т.д.[5].

В цілях підвищення ефективності діяльності служб і підрозділів по захисту економічних інтересів на підприємстві повинен бути створений координуючий орган або призначений один з керівників, що відповідає за економічну безпеку. Для крупного підприємства доцільно створення власної служби безпеки. Для вироблення пропозицій і виконання консультативних функцій може створюватися рада з безпеки [6].

Служба безпеки може включати самі різні відділи, групи, підрозділи. До найбільш значущих з них слід віднести наступні підрозділи: охорони, режиму, по роботі з кадрами, інженерно-технічного захисту, розвідки і контррозвідки, інформаційно-аналітичної діяльності, оперативного реагування, кризову групу і ін. При цьому забезпечується пожежна безпека, збереження майна, запобігає несанкціонований доступ на об'єкт, здійснюється контроль і т.д. За допомогою організаційних заходів створюються спеціальні підрозділи, пости, патрулі, зони безпеки і т.д. Система безпеки підприємства зможе вирішувати завдання, що стоять перед нею тільки тоді, коли її невід'ємним елементом будуть практичні дії по забезпеченню безпеки бізнесу [2].

В результаті розгляду системи економічної безпеки підприємства можна зробити наступний висновок: служба безпеки підприємства покликана на основі ефективного використання корпоративних ресурсів створити умови для досягнення мети бізнесу, своєчасно виявити і максимально ослабити дію різного роду небезпек і погроз в умовах конкуренції і господарського ризику. Ефективна система безпеки підприємства повинна будуватись згідно наступних принципів: комплексність, або системність; пріоритетність заходів попередження (своєчасність); безперервність; законність; плановість; економічність; взаємодії; компетентність. Система безпеки підприємства повинна будуватися відповідно до політики, що проводиться, і стратегії безпеки.

Список використаних джерел

1. Степаненко А.П. Процесс обеспечения экономической безопасности предприятия / А.П. Степаненко // Справочник экономиста. - [Електронний ресурс]: <http://search.ligazakon.ua>
2. Артемьев В. Управление безопасностью предприятий в условиях рыночной экономики / В. Артемьев // Генеральный директор. - [Електронний ресурс]: <http://search.ligazakon.ua>
3. Барановський О. І. Фінансова безпека : монографія / О. І. Барановський; Ін-т екон. прогнозування. – К. : Фенікс, 2010. – 338 с.
4. Мунтіян В. І. Економічна безпека України : монографія / В. І. Мунтіян. – К. : Вид-во КВІЦ, 2011. – 464 с.
5. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД, 2012. – 144 с.
6. Тамбовцев В. Экономическая безопасность хозяйственных систем: структура и проблемы / В. Тамбовцев // Вестник МГУ. – 2014. – №3. – С.17-24.

ПЕРЕДАЧА ФУНКЦІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В АУТСОРСИНГ

*Худавердієва Вікторія Анатоліївна,
к.е.н., доц. кафедри менеджменту,
економіки та маркетингу Харківської
державної зооветеринарної академії
e-mail: zakonzakon13@i.ua*

*Рудич Василь Олександрович,
студент Харківської державної
зооветеринарної академії*

Економічна безпека підприємства - це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх погроз, чинників, що

дестабілізували, при якому забезпечується стійка реалізація основних комерційних інтересів і цілей статутної діяльності. У своїх працях вчені Тарнавська Н.П., Лапін Є.В. вказують, що ззабезпечення безпеки підприємства може здійснюватися зовнішніми організаціями, що професійно спеціалізуються в даній області, у формі абонентського обслуговування або надання разових послуг. Таку організацію робіт сьогодні називають аутсорсингом [1, 2].

Не дивлячись на те, що цей сектор росте значними темпами, керівники багатьох підприємств все ще прагнуть самостійно вирішувати виникаючі проблеми, у тому числі і забезпечувати безпеку свого підприємства.

Служба економічної безпеки кожної організації суто індивідуальна. Її повнота і дієвість багато в чому залежать від наявної в державі законодавчої бази, матеріально-технічних і фінансових ресурсів, що виділяються керівником підприємства, розуміння кожним із співробітників фірми важливості забезпечення безпеки бізнесу, а також від знань і практичного досвіду начальника служби економічної безпеки, що безпосередньо займається побудовою і підтримкою в «робочому стані» самої системи [3,4].

Таким чином, надійний захист економіки будь-якої компанії можливий тільки при комплексному і системному підході до її організації. У зв'язку з цим в лексиконі професіоналів, що займаються забезпеченням безпеки бізнесу комерційних структур, з'явився термін «система економічної безпеки» підприємства. Системою економічної безпеки підприємства є комплекс організаційно-управлінських, режимних, технічних, профілактичних і пропагандистських заходів, направлених на якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх погроз.

Сьогодні численні охоронні фірми в Україні, а також агентства з надання інформаційно-консультаційних послуг в області безпеки бізнесу пропонують аутсорсинг по забезпеченню економічної безпеки. У переважній більшості — це підприємства, які професійно здійснюють фізичну охорону об'єктів і особисту охорону керівництва, взаємодіють з правоохоронними органами, а також готують різні інформаційні довідки бізнесу про ділових партнерів і

конкурентів, про положення в окремих секторах ринку і регіонах. Свої послуги з врегулювання правових питань активно пропонують юридичні фірми. Фінансові сторони роботи підприємства можуть вирішити незалежні фінансові консультанти, аудитори [3].

Проте їх залучення для комплексного забезпечення економічної безпеки містить дуже серйозну загрозу, пов'язану з можливим просочуванням конфіденційної інформації. Чим більше зовнішніх структур обслуговує підприємство, тим вище цей ризик. Чим більше людей і організацій присвячені в справі компанії, тим важче контролювати захист безпеки, і тим вище вірогідність її небажаного розповсюдження. У прагненні забезпечити економічної безпеки, частиною якої є і захист інформації, замовник відкриває свої секрети не одному партнеру (керівнику своєї економічної безпеки або охоронному агентству), а декільком.

Послуги аутсорсинга носять індивідуальний характер, що гарантує додатковий захист інформації про вас і вашого підприємства. Якщо економічна безпека підприємства — це його імунна система, то надання індивідуальних послуг із забезпечення безпеки — це свого роду «таємниця».

Відомо, що саме дотримання конфіденційності є одним з вразливих місць аутсорсинга. І хоча достоїнств у цього механізму співпраці більше, ніж недоліків, захист комерційної таємниці залишається під питанням, а зниження цього ризику — одним з головних чинників успіху партнерів по аутсорсингу [5]. Досвід західних країн показує, що найближчим часом в Україні аутсорсинг знайде закономірну популярність.

Список використаних джерел

1. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання на засадах інноваційного розвитку : автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / Наталія Петрівна Тарнавська; [Терноп. нац. екон. ун-т]. — Тернопіль, 2009. — 40 с.
2. Лапін С.В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.07.01 «економіка промисловості»/ Євген Васильович Лапін; [Нац. техн. ун-т «Харк. політехн. ін-т»]. — Х., 2012. — 36 с.
3. Бондарь Л. Экономическая безопасность бизнеса: что, где и с кем ?/ Л. Бондарь // Генеральный директор.- [Електронний ресурс]: <http://search.ligazakon.ua>

4. Шкарлет С. М. Діагностика потенціалу економічної безпеки підприємства у функціональному аспекті його інноваційної політики / С. М. Шкарлет // Культура народів Причорномор'я. – 2013. – № 8. – С. 155-161.

5. Новоселецький О. М. Моделювання стійкості функціонування підприємства з урахуванням ризику : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.11 «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці» / Олександр Миколайович Новоселецький; [Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»]. – К., 2008. – 18 с.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Черепня Галина Миколаївна
к.е.н., заступник директора
Департаменту культури і туризму,
начальник управління туризму ХОДА*

Ризик є одним із факторів формування прибутку, тому одержання істотної частини прибутків зумовлено диференційованим управлінням ризиком. Перед кожним підприємством постає проблема вибору між високим прибутком від ризикових операцій (з небезпекою втратити не тільки прибуток, а й вкладений капітал) та низьким прибутком від безризикових проектів. Зростання ступеню впливу ризиків на результати діяльності підприємства і в цілому на результати виробничо-господарської діяльності пов'язане зі швидкою зміною економічної ситуації і кон'юнктури ринку, розширенням сфери відносин підприємства, появою нових технологій, інструментів та іншими факторами [2-4].

Зважаючи на той факт, що джерелом усієї сукупності ризиків, що формуються в результаті здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, являється будь-яке управлінське фінансове рішення щодо тієї чи іншої господарської операції, яка здійснюється в рамках згаданих вище напрямків діяльності підприємства, управління ризиками є об'єктивною необхідністю та обов'язковою умовою ефективності моделі менеджменту на підприємстві. У свою чергу, ефективність та результативність моделі управління ризиками підприємства в ринкових умовах господарювання безпосередньо залежить від рівня адекватності фінансово-математичного, інформаційно-методологічного, а також нормативно-правового забезпечення

такої моделі. При цьому, у якості забезпечення потреб моделі управління ризиками необхідно розуміти сукупність інформаційних каналів, механізмів та форм первинного зведення, узагальнення та обробки фінансової інформації з метою покриття потреб виявлення, ідентифікації, оцінки та нейтралізації фінансових ризиків в операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності підприємства [6-7].

Зростання ступеня впливу ризиків на результати діяльності машинобудівних підприємства пов'язано зі швидкою зміною економічної ситуації в країні і кон'юнктури ринку, розширенням сфери відносин, появою нових технологій і інструментів та інших факторів.

Формування системи управління ризиками машинобудівних підприємств, забезпечення її ефективності передбачає обґрунтування провідних завдань та методів нейтралізації ризиків.

Нейтралізація ризиків – це фінансово-математична технологія обґрунтування, прийняття, виконання та контролю виконання управлінських фінансових рішень щодо реалізації превентивних заходів фінансового, організаційного або правового характеру з метою забезпечення зі ставності результативності господарської операції та рівнів операційного і фінансового важелів як складових сукупного ризику підприємства [2].

Система внутрішнього механізму нейтралізації ризиків машинобудівного підприємства включає: уникнення ризику; лімітування концентрації ризику; хеджування; диверсифікацію; розподілення; самострахування; інші методи.

При формування системи управлінні ризиком машинобудівних підприємств розробляється ризик-стратегія, яка забезпечує правомірність і допустимість ризику конкретного виду в ризикових рішеннях щодо конкретних соціально-економічних систем і ситуацій. Орієнтується на критерії вибору, що передбачають розробку меж ризику і динаміку зміни втрат залежно від обсягу продажів, розміру витрат, зміни цін, інфляції тощо.

Отже, розробка шляхів і засобів нейтралізації і компенсації негативних наслідків ризику, страхування й інші можливості захисту від ризику

розглядаються в ситуаційному менеджменті як необхідні умови формування і реалізації ризик-рішень та використовуються, у тій чи іншій мірі, при виконанні робіт на кожній стадії процесу системи управління ризиком.

Розробка послідовності реалізації процесу управління ризиками підприємства дуже необхідна, оскільки важливо оцінити ступінь впливу факторів-ризиків не просто на окремі показники, а на рівень усєї стратегічної складової підприємства.

Таким чином, основним напрямом забезпечення досягнення точки рівноваги підприємством в умовах ризику є скорочення об'єму споживання ресурсів. Перелік методичних заходів з покращення становища є індивідуальним для кожного з підприємств та залежить від сфери в якій ведеться бізнес, груп продукції, кон'юнктури ринку, регіональної інфраструктури, системи управління, структури витрат на виробництво і управління, техніко-технологічних особливостей та інших факторів. Отже, успішна реалізація заходів щодо нейтралізації ризиків буде можливою лише за умови використання комплексного підходу до визначення ризик-факторів та дасть змогу сформуванню ефективної системи управління ризиками на підприємстві, адекватну сучасним умовам господарювання.

Список використаних джерел

1. Николайчук, М. В. Оптимізація процесу оцінки ризиків сучасного підприємства / М. В. Николайчук // Фінанси України. – 2007, № 3. – С. 109-115.
2. Підлісна, О.А. Оцінка ризиків: проблема вибору методик / О.А. Підлісна, Ю.В. Тюленева // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2005. – Вип. 209, т. 4. – С. 967 – 974.
3. Донець, Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання / Донець Л. І. – К.: Центр навч. літератури, 2006. – 312 с.
4. Ілляшенко, С. М. Економічний ризик: [навч. посібник] / С.М. Ілляшенко. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 220 с.
5. Лук'янова, В.В. Розробка програми управління ризиком на підприємстві / В.В. Лук'янова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2006. – №2, Т.2. – С. 27 – 31.
6. Мороз, О.В. Оптиміальне управління економічними системами в умовах невизначеності та ризику: монографія / О.В. Мороз, А.В. Матвійчук. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2003. – 177с.
7. Прохорова В.В. Економічна ідентифікація параметрів стійкості та ризикованості функціонування складних виробничо - господарських систем / В.В. Прохорова // Збірник наукових праць «Економіка: проблеми теорії та практики» // ДНУ. Дніпропетровськ. –2010- Вип. 265, Т.4 – С. 956-967.

РОЛЬ ПРОМЫШЛЕННОГО ШПИОНАЖА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Чобиток Виктория Ивановна
к.э.н., доц. каф. ЭиОДСХ
Украинской инженерно-
педагогической академии
e-mail: vika_chobitok@mail.ru

Куликов Владислав Вадимович
студент Украинской инженерно-
педагогической академии

Чрезвычайно эффективным средством в конкурентной борьбе является постоянное слежение за конкурентами, их новейшими изобретениями, опытно-конструкторскими разработками, применяемыми технологиями. Для субъектов рынка, находящихся в конкурентной среде, всегда важно иметь сведения о своих соперниках, об их планах, намерениях, о личной жизни конкурентов, об их связях и контактах.

С другой стороны, каждый участник конкуренции стремится сохранить наиболее важные сведения втайне от своих визави, что ограничивает набор способов легального получения информации. В то же время важность коммерческой информации для хозяйственной деятельности осознавалась во все времена и у всех народов, что и предопределило возникновение целой отрасли нелегального сбора информации методами недобросовестной конкуренции – промышленного шпионажа [2].

С одной стороны, предприниматели вынуждены защищать свои секреты (ценную информацию), а с другой - пытаться завладеть секретами конкурента, чтобы выжить в рыночном противоборстве.

Основное предназначение промышленного шпионажа — экономия средств и времени, которые требуется затратить, чтобы догнать конкурента, занимающего лидирующее положение, либо не допустить в будущем отставания от конкурента, если тот разработал или разрабатывает новую

перспективную технологию, а также чтобы выйти на новые для предприятия рынки сбыта [1].

В предпринимательстве конкурентная борьба невозможна без получения информации. Стремления получить сведения в условиях закрытого к ним доступа законным путем порождает неизбежно недобросовестную конкуренцию, т.е. объективную потребность шпионить за конкурентом.

Без владения информацией о действиях конкурента, предполагаемом спросе на продукцию, перспективных научных разработках трудно, а порой и невозможно быть конкурентоспособным. Возникает два тесно взаимосвязанных обстоятельства: предприниматель вынужден выступать в качестве защитника своих секретов (ценной информации); предприниматель вынужден в целях конкуренции добывать (воровать, покупать) чужие защищаемые секреты.

Промышленный шпионаж является единственной предпринимательской отраслью, которая не страдает от возникающих периодически кризисов экономики. Мало того, по мере роста инфляции, усиления конкуренции и социальной напряженности промышленный шпионаж лишь активизируется.

Практика свидетельствует, что негосударственные организации, занимающиеся промышленным шпионажем, проявляют наибольший интерес к ряду показателей фирм, организаций и банков, детально это показано на рис. 1.

Существует множество способов получения конфиденциальной информации о деятельности конкурентов. Условно их можно разделить на две большие группы: законные и незаконные методы, что, собственно, и подразумевает деление источников получения информации на экономическую разведку и промышленный шпионаж [3].

Основное отличие промышленного шпионажа от экономической разведки в том, что промышленный шпионаж нарушает нормы законодательства, прежде всего, уголовного, тогда как экономическая разведка этого делать не может.

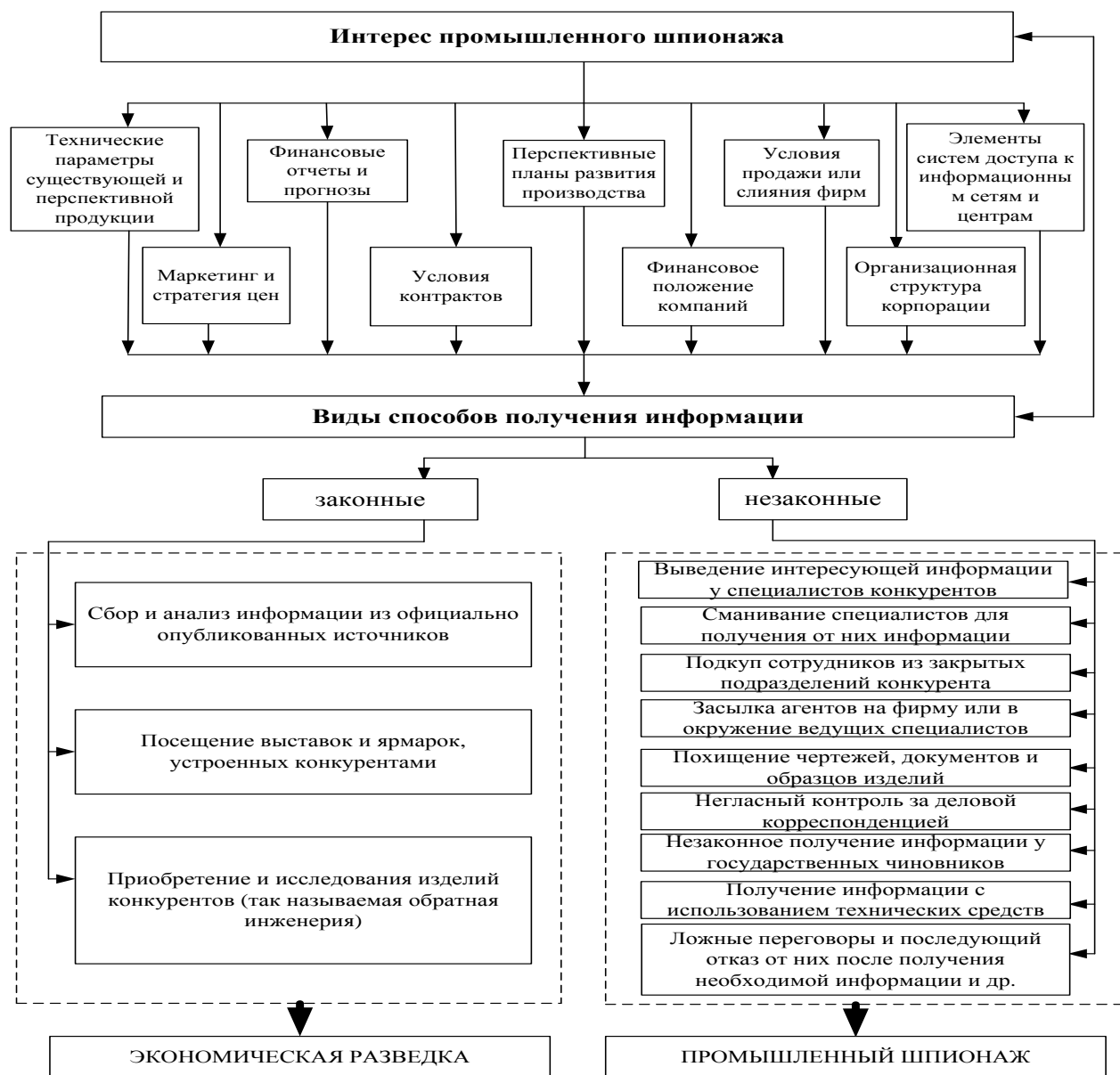

Рис.1. Промышленный шпионаж в современных условиях

Следовательно, промышленный шпионаж остаётся, и будет оставаться мощным инструментом разведок, предназначение которых направлено на прямое нарушение законов предприятий в интересах развития своего предприятия.

Список использованных источников

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki>
2. <http://vadim-galkin.ru/business-basics/unfair-competition/spying/>
3. <http://knowledge.allbest.ru/economy1>

4. Штангрет А. М. Антикризовий механізм управління економічною безпекою підприємства / А. М. Штангрет, М. М. Караїм, Л. Є. Сухомлин // Формування ринкових відносин. – 2016. - №3. – С. 51-55.

ВПЛИВ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Чорненька Олена Богданівна
к.е.н., доц. каф. ФЕБ, О і А
Української академії друкарства
e-mail: volovych@i.ua*

*Шперун Ігор Володимирович
магістр Української академії друкарства*

На сучасному етапі розвитку економіки України стан розрахунків з дебіторами та кредиторами вітчизняних підприємств є достатньо напруженим, що виявляється у значних сумах заборгованості та тривалих термінах її погашення. Такий стан здійснює негативний вплив на економічну безпеку підприємства.

Дослідження різних аспектів управління заборгованістю знайшли своє відображення у наукових працях таких науковців: І.О. Бланк, Є. Брігхем, Є.В. Кильницька-Дубровська, Т.С. Єдинак, Н.С. Ільяшенко, О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, М.М. Нашкерська, О.А. Подолянчук, О.М. Рибалко, М.Б. Сичова, М. Стельмах, Л.В. Таратута, О.М. Угляренко, Л.В. Харакоз, Л. Хасан-Бек та багато інших. Разом з тим залишаються недостатньо дослідженими аспекти щодо впливу заборгованості на потенціал економічної безпеки підприємства.

В процесі господарської діяльності підприємства виникає дебіторська та кредиторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість є особливим видом активів, який визначає права підприємства на отримання від контрагентів грошових коштів. Від умов її визнання, достовірності оцінки, а особливо своєчасності погашення залежить рівень платоспроможності підприємства, його економічна безпека. [1]

Продукція, яка відвантажена покупцям, надані послуги та виконані роботи замовникам, термін оплати яких не настав або здійснена попередня оплата за постачання товарів (виконання робіт, надання послуг), - це нормальна дебіторська заборгованість (з високим рівнем ймовірності погашення), яка спричиняє збільшення обсягів реалізації та розширення ринків збуту. Крім того, відтермінування платежів за поставлені товари, надані послуги, виконані роботи потенційно дає можливість встановити вищі ціни, внаслідок чого, підприємство зможе отримати більший прибуток, що підвищує потенціал безпеки підприємства.

Разом з тим, дебіторська заборгованість у випадку її прострочення (особливо у значних обсягах) спричиняє тимчасове «заморожування активів». А у випадку коли прострочена дебіторська заборгованість трансформується у безнадійну, вона спричиняє втрату коштів підприємства, що зменшує його можливості розвитку, а отже негативно впливає на економічну безпеку підприємства.

У свою чергу, кредиторська заборгованість виступає найдешевшим джерелом залучених ресурсів.

Проте вона також є джерелом певних фінансових ризиків для підприємства:

– протермінування погашення кредиторської заборгованості може мати негативні наслідки у формі фінансових штрафних санкцій, накладених на підприємство відповідно до законодавчих документів (у випадку заборгованості за податками чи іншими обов'язковими платежами) чи згідно з умовами договірних відносин;

– збільшення обсягу кредиторської заборгованості призводить до зниження рівня фінансової незалежності підприємства та погіршує потенціал економічної безпеки.

Відповідно, підприємство у своїй діяльності повинно встановити оптимальний рівень обох видів заборгованості з метою їх позитивного впливу на економічну безпеку підприємства.

Для досягнення оптимального рівня заборгованості підприємства необхідно:

- встановити умови реалізації відповідно до яких здійснюватиметься надходження коштів;
- забезпечити якість дебіторської заборгованості;
- здійснювати захист дебіторської заборгованості від знецінення;
- сформувати механізм розрахунків з контрагентами;
- визначити максимально допустиму суму оборотного капіталу, яка відволікатиметься у дебіторську заборгованість;
- визначити плановий розмір резерву сумнівних боргів;
- застосовувати здійснення факторингових операцій;
- своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості (значне перевищення першої загрожує економічній безпеці підприємства і потребує залучення додаткових джерел фінансування):
  - контролювати стан розрахунків з покупцями, продавцями за відстроченими (простроченими) заборгованостями шляхом деталізації бухгалтерської інформації та їх оцінки;
  - розширити сферу кредитних відносин з постійними господарськими партнерами по товарних операціях.

Отже, здійснення вищезазначених заходів дасть змогу покращити фінансовий стан підприємства і підвищити потенціал економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Сорока Р.С. Реструктуризація заборгованості як елемент формування економічної безпеки підприємства / Р.С. Сорока, І.В. Брень, О.М. Колич // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України . – Львів: НЛТУУ. – 2014. – Вип. 24.2 – С.288-298.

СЕКЦІЯ 5 ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК БАНКІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Авраменко Олена Іванівна,
старш. викладач каф. ОАА
Кременчуцького національного
університету ім. М. Остроградського*

*Хижняк Юлія Олегівна,
студентка каф. фінансів та кредиту
Кременчуцького національного
університету ім. М. Остроградського
e-mail: julia-hiz@ukr.net*

Сучасні умови розвитку економіки в Україні характеризуються високим рівнем процесів інтеграції в європейський простір. Однією з основних умов для євроінтеграції України є існування ефективної податкової системи, яка повинна сприяти формуванню позитивного іміджу країни у світовому економічному просторі. Так як банківський сектор є центром зосередження та перерозподілу капіталу та істотно впливає на розвиток економіки в державі, то стабільність такого розвитку економіки неможлива без постійного надходження фінансових ресурсів, що забезпечується банківськими установами. Тому можна стверджувати, що вдосконалення оподаткування банків України як основних учасників економічних відносин, є обов'язковою умовою для поліпшення економічного «клімату» в державі.

Значний внесок у розробку теорії податкового регулювання доходів банків здійснили такі науковці: О.І.Барановський, П. Буряк, А. Крисоватий, В.Мельник, В. Опарін, М.Савлук, А. Чухно, С. Юрій та інші.

Податок на прибуток займає особливе місце в податковому регулюванні банківської діяльності. Одним з важливих факторів податкового регулювання

банківської діяльності є податкове навантаження, яке має своє відображення у вигляді ставки податку на прибуток. Динаміка зміни ставки податку на прибуток за останні 7 років наведено на рис. 1.

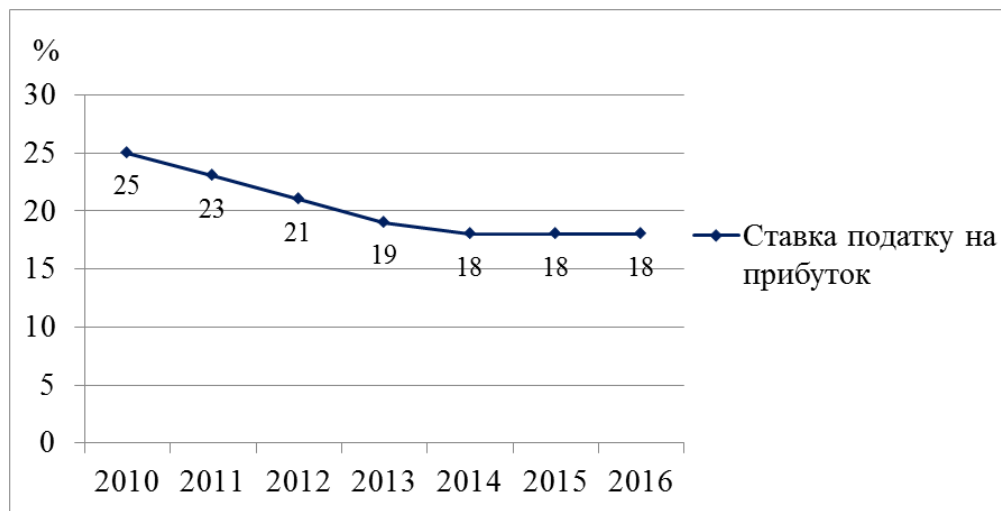

Рис. 1. Динаміка ставки податку на прибуток за 2010-2016 рр.
(побудовано за даними [1])

Бачимо, що податкове навантаження вітчизняних підприємств поступово зменшується. Це дозволить організаціям, у тому числі й банкам, зменшити податковий тягар та бути більш конкурентоспроможними на економічному ринку в Україні та за її кордонами. Але треба розуміти, що лише зниженням ставки прибуткового податку країна не зможе знизити податкове навантаження банків.

В Україні існує й проблема правого регулювання податкової політики щодо банківської діяльності. В багатьох європейських державах, на відміну від України, існують окремо виділені банківські кодекси, складовою яких є банківське оподаткування, що дає змогу встановлювати для банків окремі податкові ставки в залежності від терміну функціонування банку, від розмірів його активів чи доходів, а також встановлювати пільгові ставки. Це є стимулом для розвитку банківського сектору в державі.

У правовій системі України банківське право виділене як окрема ланка, але окреме відокремлення та регламентування оподаткування банківської системи відсутнє [2, с. 119]. Отже, якщо порівнювати податкове право банків

України та розвинутих країн Європи, можна зробити висновок, що банки сплачують майже однакові податки, але сам розмір податкового навантаження має суттєву різницю.

Ще однією з головних проблем оподаткування банківської діяльності в Україні є ухилення банків від оподаткування внаслідок застосування схем мінімізації прибутку [3, с. 37]. Слід підкреслити, що допустимий рівень податкового навантаження на фінансові установи в Західній Європі встановлений на рівні 30-40% доходу. При перевищенні верхньої межі у банків зникають стимули до здійснення банківської діяльності, ініціатива і зацікавленість у веденні банківського бізнесу.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що для підвищення ефективності оподаткування банківської діяльності до європейського рівня в Україні перш за все необхідно:

- покращити правове регулювання оподаткування банків шляхом окремого від інших суб'єктів господарювання регламентування оподаткування банківської системи;
- знизити податкове навантаження банків через диференціювання ставок податків для банків;
- запобігти застосуванню непрозорих схем банками, користуючись різними інструментами податкової політики для стимулювання розвитку банківського сектору.

Отже, внесення змін до законодавства сприятиме підвищенню фінансової стійкості банків, збільшенню надходжень до бюджету та отримання банками відповідного прибутку.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Легостаєва О. О., Шопіна А. І. Шляхи удосконалення оподаткування вітчизняних банків з урахуванням міжнародного досвіду країн Європи / О. О. Легостаєва, А. І. Шопіна // Молодий вчений. – 2015. - №1 (16). – С. 119-121.
3. Старостенко Г. Г., Сурженко А. В. Податкове регулювання банків в умовах становлення інформаційного суспільства / Г. Г. Старостенко, А. В. Сурженко // Ефективна економіка. – 2013. - №11. – С. 35-39.

ОЦІНКА РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Алексєєва Тетяна Іванівна
к.е.н. доц. каф. ЕП та ЕТ
Харківського торговельно-
економічного інституту КНТЕУ
e-mail: t.i.alekseeva@gmail.com*

*Баканова Юлія Костянтинівна
студентка Харківського
торговельно-економічного
інституту КНТЕУ*

Посилення євроінтеграційних процесів, активним учасником яких є Україна, має значний вплив на усі сфери суспільного життя. Ці процеси позначаються на діяльності національних підприємств, особливо тих, які мають зовнішньоекономічні зв'язки. Вихід на зовнішні ринки дає їм не лише доступ до нових джерел ресурсів та технологій, а й можливість розширення своєї діяльності, що є передумовою їх сталого економічного розвитку.

Зміна інтеграційних векторів держави зумовлює потребу підприємств обирати нові напрями, форми і види діяльності, потребу пошуку нових ринків і споживачів, при цьому важливо, щоб їх продукція користувалась попитом. Тому при виході на зовнішні ринки для вітчизняних підприємств важливим є забезпечення таких конкурентних переваг, які б гарантували можливість їх закріплення та розвитку в міжнародному конкурентному середовищі. За значного рівня глобалізації економічних процесів саме конкурентоспроможність підприємств на зовнішньому ринку забезпечує передумови для його подальшого функціонування.

Варто враховувати, що ряд проблем, пов'язаних із особливостями виходу українських підприємств на зовнішні ринки, зумовлений потребою їх адаптації до мінливості не лише міжнародного бізнес-середовища, а й до зміни національних інтеграційних процесів, які обумовлені впровадження угоди з Європейським Союзом. Саме динаміка зовнішнього середовища та поширення

глобалізаційних процесів у сучасному світі спричиняє потребу детального вивчення питань, пов'язаних із особливостями виходу українських підприємств на зовнішні ринки, активізації їх зовнішньої діяльності, забезпечення ефективності функціонування та міжнародної конкурентоспроможності.

Так, за оцінкою Всесвітнього Економічного Форуму (World Economic Forum) індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index) України на початку 2015 року склав 4,15 [1], у результаті чого вона посіла 69 місце із 146 країн. А у вересні 2016 року цей індекс склав 4,0 [2], зайнявши 79 місце із 140 країн.

Така оцінка України за міжнародним рейтингом свідчить про низький рівень конкурентоспроможності нашої держави на світових ринках, що спричиняє певну недовіру до вітчизняних підприємств з боку іноземних контрагентів. У свою чергу, така недовіра ускладнює співпрацю вітчизняних підприємств з іноземними партнерами при їх виході на ринки відповідних країн.

Одним із пріоритетних напрямів державної інвестиційної політики України є підвищення інвестиційної привабливості підприємств, галузей та регіонів, а також проведення системних і комплексних заходів щодо стимулювання й залучення іноземного та вітчизняного капіталів. Проте, в сучасних умовах господарювання інвестиційна привабливість регіонів, галузей і підприємств зокрема, значно знизилась, причинно-наслідковим зв'язком даного процесу є вплив факторів фінансово-економічної кризи.

Інвестиційна привабливість вітчизняних підприємств безпосередньо впливає на формування рівня розвитку галузі та регіону, що в свою чергу визначає темпи функціонування вітчизняного інвестиційного ринку, обсяги та джерела інвестиційних ресурсів. Водночас, перед інвестором постає низка бар'єрів, які перешкоджають їх активному входженню в економіку України, зокрема: нестабільність вітчизняного законодавства, бюрократія, низький рівень ділової та професійної кваліфікації, застаріла матеріально-технічна база тощо.

В основному, за результати опитування журналу «Forbs Україна», переважними факторами, які перешкоджають роботі бізнесу в Україні, є корупція (її відзначили 14% респондентів), політична нестабільність (13,2%), інфляція (11,9%), неефективність державної бюрократії (11,4%), важкий доступ до фінансування (11,2%), нестабільність державної політики (8,2%), податкові ставки (7,3%) та податкове регулювання (6,8%) [3].

Таким чином, на шляху до євроінтеграції одним із найважливіших завдань держави є забезпечення інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, оскільки набуття та збереження стійких конкурентних переваг на міжнародній арені в сучасному світі можливим лише за умов стрибка в інноваційну економіку. Впровадження інвестицій на українських підприємствах вимагає значних інвестиційних вливань, що потребує підвищення обґрунтованості оцінки об'єктів інвестування.

Враховуючи вище викладене, можна запропонувати такі шляхи підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в аспекті її євроінтеграції: сформувати та реалізувати державні інноваційні програми, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності підприємств; здійснити структурні зрушення в системі господарювання шляхом впровадження інноваційно-інвестиційних процесів; створити бізнес-середовище для національних підприємств шляхом оновлення та впровадження нової матеріально-технічної бази; впровадити новітні технології на виробництві, що є свідченням інтенсивного розвитку системи господарювання; забезпечити постійне підвищення кваліфікації робітників та апарату управління підприємств.

Список використаних джерел

1. Ukraine – Global Competitiveness Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://countryeconomy.com/government/global-competitivenessindex/ukraine>
2. World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>
3. Журнал «Форбс Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/news/1421743-ukraina-opustilas-v-rejtinge-konkurentosposobnosti>

ФОРМУВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ В КОНТЕКСТІ ЗБІЛЬШЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Білявський Валентин Миколайович
к.е.н., доц. кафедри менеджменту ЗЕДП
Національного авіаційного університету
e-mail: nbilyavskiy@gmail.com*

Початок ХХ ст. відзначено зростанням наукового та суспільного інтересу до феномену інтеграції, виявлення її сутності та визначення ступеня впливу на різні сфери життя окремих країн. Починаючи з 90-х рр. минулого століття спостерігається різке прискорення процесу формування регіональних інтеграційних об'єднань. В цей час виникли майже всі регіональні утворення, які визначають обличчя сучасного світу – це: угода про вільну торгівлю між країнами АСЕАН та загальний ринок країн Південного конуса – МЕРКОСУР (1992 р.), ЄС (1993 р.), а також Північноамериканська асоціація вільної торгівлі – НАФТА (1994 р.). При цьому соціально-економічна і політична основа формування інтеграційних об'єднань в 90-ті роки суттєво відрізнялися. Ця обставина викликає необхідність комплексного аналізу взаємозв'язків та взаємозалежностей між суб'єктами міжнародних відносин. Тому дослідження цих процесів, наразі, є досить актуальним.

Особливу важливість в умовах посилення євроінтеграційних процесів набуває оцінка пріоритетів і перспектив подальшого розвитку міжнародного співробітництва України, яка будучи в геополітичному просторі європейською державою, зацікавлена саме у процесах, що сприяють зміцненню регіональної безпеки на континенті. До євроінтеграційних пріоритетів України в Європі належать необхідність технологічної модернізації виробництва та можливість оволодіння наукомісткими технологіями тощо. Необхідно звернути увагу, що для європейських країн Україна є потенційним партнером, і не лише з політичної точки зору, як важливий чинник формування системи колективної безпеки на європейському континенті, а й з економічної – як великий

споживчий ринок, джерело дешевої робочої сили, як країна з невикористаним повною мірою інтелектуальним, науково-технічним і виробничим потенціалом.

Останній етап розширення ЄС виходить за рамки загального ряду інтеграційних процесів, як за масштабом економічних наслідків, так і за ступенем переплетення соціально-економічних і політичних аспектів євроінтеграції. Створення в Європі потужного міждержавного об'єднання з населенням понад 500 млн. осіб суттєво змінює економічну ситуацію в світі. Також слід відзначити, що приєднання до ЄС країн Прибалтики та Центральної і Східної Європи завершує найбільший політичний проект, що покликаний забезпечити поширення ринкової демократії на ці країни. У зв'язку з цим актуальним для України стає питання про важелі впливу євроінтеграційних процесів на збільшення конкурентоспроможності національної економіки.

Орієнтація України на ведення бізнесу за європейськими стандартами робить актуальним вивчення принципів побудови фінансово-економічної системи ЄС з метою використання її найкращих елементів у підвищенні конкурентоспроможності національної моделі.

Згідно ст. 133 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1], Україна забезпечує поступове узгодження законів із законодавством ЄС. Всі директиви повинні бути імplementовані за певним графіком адаптації нормативних актів. Для наближення вітчизняного законодавства Угодою визначено перехідний період, який складає 6 років. Однак, ця Угода не є панацеєю, оскільки вона є лише певним інструментом за допомогою якого можна досягти цілі, яка у свою чергу полягає в спробі інтегруватися до спільного європейського правового, соціально-економічного та політичного просторів, що також є лише певним інструментом досягнення мети, оскільки основною виступає підвищення рівня добробуту населення та його згуртованості, що можуть вимірюватися за допомогою індексу згуртованості. До того ж невизначеність моделі координації діяльності з впровадження Угоди між Україною та ЄС, а також відсутність чіткої системи керівних документів у цій сфері ускладнює вибір нормативно-

правових актів (Укази Президента України, або розпорядження, чи постанови КМУ).

У контексті дослідження слід звернути увагу на необхідність дотримання такої послідовності етапів, як: концепція – стратегія – державна програма – план. Відштовхуючись від цього в роботі запропонована наступна ієрархія документів у сфері євроінтеграції, а саме: про засади зовнішньої та внутрішньої політики, документом що її конкретизує може бути Національна стратегія євроінтеграції (Указ Президента України, визначення пріоритетів та їх прив'язка до пріоритетів національного розвитку); національна програма імплементації Угоди про асоціацію та реалізація інших взаємодоповнюючих напрямів державної політики у сфері євроінтеграції може бути прийнята на рівні КМУ з подальшим їх відображенням у державних цільових програмах.

Таким чином, проведене дослідження євроінтеграційним пріоритетів України доводить, що розвиток її, як незалежної держави за умов збереження національних цінностей, захисту економічного та політичного суверенітету, а також власної соціально-культурної ідентичності впливає на створення необхідних передумов щодо підвищення конкурентоспроможності економіки України. А саме формування нового світогляду вітчизняних підприємців, власників і топ-менеджерів, ядром якого повинно бути усвідомлення потреби в інноваціях та технологічному розвитку, сприйняття неможливості іншого шляху розвитку бізнесу та довгострокової конкурентоспроможності. Цей інтерес сьогодні стає загально визнаним як серед політичної еліти країни, так і в громадській свідомості, а його реалізація є головною передумовою забезпечення безпеки, добробуту, соціо-культурного розвитку всіх громадян.

Список використаних джерел

1. Проект Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] — Систем. Вимоги: Pentium-266; 32 Mb RAM; Windows 98/2000/NT/XP. — Режим доступу: [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf).

НАПРЯМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПІДПРИЄМСТВА АПК УКРАЇНИ

*Ботвіна Наталія Олександрівна
д.е.н., проф.каф.ЕП
Одеська державна академія
будівництва та архітектури
e-mail: nataliabotvina@ukr.net*

Пріоритетність розвитку агропромислового сектору України і його провідних галузей дає можливість забезпечити населення продовольчими товарами, промисловість – сировиною, а зовнішню торгівлю – експортними товарами.

Інвестиційна діяльність є базисом процесу розширеного відтворення, ліквідації значної частини диспропорцій у розвитку галузей АПК. Складність регулювання інвестиційної діяльності в агросфері полягає в тому, що вона охоплює різні напрями – природокористування, фінансово-банківський із різними формами господарювання, комерційний тощо. Нині для залучення коштів у підприємства агросфери необхідно, щоб вони були інвестиційно привабливими для інвестора. Важливою умовою цього є оцінка рівня перспективності розвитку галузі та її експортні можливості, середньогалузева норма прибутку та її зміна в динаміці, галузеві інвестиційні ризики, розвиток ринкових відносин в агросфері, відповідність діяльності підприємства міжнародним вимогам, зокрема їх впливу на стан навколишнього природного середовища [1].

Інвестиційна ємність галузі є однією з важливих умов прийняття рішення інвесторами, особливо іноземними, щодо вкладення коштів.

При цьому важливе значення має оцінка інвестиційних потреб і можливостей галузі. Галузь потребує серйозної модернізації. Для реального відновлення виробничого ресурсу аграрного сектору без іноземних інвестицій галузі не обійтись. Однак за обсягами залучення іноземних інвестицій аграрний сектор України істотно відстає від економіки в цілому, в якій теж рівень залучення іноземного капіталу порівняно з іншими країнами низький.

Інвестиційна привабливість Одеської області забезпечується значним сільськогосподарським регіональним потенціалом разом із достатньо сприятливою політикою регіональних органів влади щодо розвитку аграрного бізнесу. Сільськогосподарський потенціал проявляється у досить значній кількості фермерських підприємств та сільськогосподарських господарств, розгалуженій спеціалізації аграрного сектору регіону, вдалому географічному розміщенні, забезпеченості різними ресурсами, а також розвинутій транспортній інфраструктурі [3].

Великі потреби в капіталовкладеннях, особливо для технічної модернізації, не можуть бути поки що забезпечені за рахунок власних коштів підприємств, кредитів банків і, тим паче, бюджетного фінансування. Тому, важливим джерелом інвестиційного ринку для аграрного сектору є залучення в галузь іноземного капіталу.

Серед причин незадовільної реалізації великого інвестиційного потенціалу аграрного сектора України є насамперед низький імідж галузі на всіх рівнях її функціонування. Досвід розвинутих країн доводить, що для широкомасштабного залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки необхідно проводити ефективну інвестиційну політику держави, спрямовану на формування та поліпшення інвестиційного іміджу галузі на всіх рівнях — центральних, місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Перспективним напрямком інвестиційної діяльності на підприємствах АПК є впровадження прогресивних енергозберігаючих технологій.

Досягнення поставлених цілей відбуватимуся завдяки досягненню наступних більш конкретизованих підцілей:

Оперативні: внести зміни в Земельний кодекс України, якими буде встановлено, що земля може бути предметом торгівлі, тобто купуватися та продаватися; створити законодавчу базу у сфері агрострахування, якою передбачити основні засади, порядок, умови, наявність або відсутність

преференцій для підприємств агропромислового комплексу при укладенні договорів страхування [2].

Тактичні: підвищити інвестиційну привабливості аграрного сектору; збільшити обсяг надходжень іноземних інвестицій в аграрний сектор, підвищити рівень механізації в сільське господарство; покращити врожайності сільськогосподарських культур.

В разі досягнення цілей підвищиться рівень фінансової і матеріальної забезпеченості населення, що працює в галузі; створюватимуться нові підприємства; збільшаться обсяги кредитування підприємств агропромислового виробництва; зменшиться залежність від імпортової продукції; зростуть темпи розвитку сільськогосподарського підприємництва.

Список використаних джерел

1. Ботвіна Н.О. Управління та оцінка ефективності фінансових інвестицій / Н.О.Ботвіна // Науково-виробничий журнал Бізнес-навігатор – № 2 (17). – Херсон, – 2009. – С. 88–91.
2. Ботвіна Н.О. Удосконалення державної інвестиційної політики в трансформаційних умовах економіки / Н.О.Ботвіна // Теоретичні та прикладні аспекти міжнародних відносин в умовах інтеграції та глобалізації: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Херсон, – 2010. – С. 23-26.
3. Ботвіна Н.О. Оцінка якісної ефективності окремих інструментів фінансових інвестицій / Н.О.Ботвіна // Важелі і механізми формування сталого розвитку економіки в умовах світової глобалізації: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Інтернет-конференція. – Т.: Крок, – 2010. – С. 94-96.
4. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. <http://www.minagro.ua/>

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

*Вербицька Галина Любомирівна,
к.е.н., доцент кафедри ММП
Національного університету «Львівська
політехніка»
e-mail: galinaverbicka@ukr.net*

Актуальність дослідження проблем підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграційних процесів є очевидною. На

сьогоднішній день, майже всі підприємства України функціонують у складній економічній ситуації. Погіршення технічного та технологічного стану виробництва, криза платежів, пасивна інвестиційна діяльність, повільна структурна перебудова призводять до збиткової діяльності великої кількості підприємств.

Проблеми конкуренції та забезпечення конкурентоспроможності економічних суб'єктів в умовах міжнародної інтеграції досліджували такі вчені, як Желіховська М.В. [1], Марченко В.М., Євтушенко О.М. [2], Павлова В.А., Губарєв Р.В. [3] та інші. Але, незважаючи на велику кількість праць, присвячених цьому питанню, рівень конкурентоспроможності більшості вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграційних процесів і досі залишається вкрай низьким.

Метою дослідження є розробка та обґрунтування заходів, щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграційних процесів з врахуванням зарубіжного досвіду.

Конкурентоспроможність підприємства є важливою категорією ринкової економіки, яка характеризує ступінь адаптації підприємства до умов конкурентного середовища [2]. Термін «конкуренція» походить від латинського слова *conspicere*, що означає «зіштовхуюсь» [3]. Конкуренція – це суперництво між учасниками ринкового господарства за найвигідніші умови виробництва, продажу і купівлі товарів та послуг, за привласнення найбільших прибутків. Конкуренція змушує суб'єктів підприємницької діяльності не зупинятися на досягнутому, а постійно самовдосконалюватися, знижувати витрати на виробництво, покращувати якість продукції (послуг), що пропонуються на ринку, підвищувати свою конкурентоспроможність. Критерієм конкурентоспроможності є рівень продаж і стабільне місце на ринку.

Важливою умовою зростання ефективності виробництва і підвищення конкурентоспроможності підприємств є активізація інноваційної діяльності [1]. Міжнародна практика свідчить, якщо у ВВП країни частина інноваційної продукції складає менше 20%, то національна продукція втрачає

конкурентоспроможність. На світовому ринку високих технологій частина продукції США досягає 32%, Німеччині – 18%, вітчизняна продукція займає менш одного відсотка [4]. Недостатнє впровадження інноваційних технологій обумовлюють низьку конкурентоспроможність багатьох видів продукції вітчизняних підприємств.

В Україні усунення слабких сторін і нарощення конкурентних переваг вимагають розробки та реалізації системних заходів не тільки з боку уряду країни, але й всіх гілок влади і суб'єктів господарювання. Загалом підвищення конкурентоспроможності економіки та перехід на інноваційний шлях розвитку є ключовим завданням державної економічної політики, головною метою якої є створення передумов до вступу України в ЄС.

Система забезпечення внутрішньої конкурентоспроможності має охоплювати наступні напрями: заходи на підвищення технічного рівня і якості продукції (перебудову системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, підвищення культури виробництва, поліпшення умов праці; зміцнення бази та покращення організації НДДКР; прискорену реалізацію структурних зрушень та інвестиційної політики відповідно до пріоритетів НТП і соціального розвитку; підвищення на цій основі ефективності капіталовкладень; організацію ефективної діяльності груп якості та цільового навчання керівного і робочого персоналу, створення соціальних умов якості праці, перебудову завдань і функцій управління якістю продукції; стандартизацію); заходи, спрямовані на зниження ресурсоемності продукції, витрат виробництва; заходи щодо вдосконалення сервісного обслуговування, реклами, вивчення ринку збуту.

Отже, в умовах глибоких структурних змін міжнародного та національного ринку головне завдання підприємства полягає у знаходженні своєї ніші в жорстких умовах конкуренції на світовому ринку. Для цього підприємство, що діє в глобальній економіці, повинно враховувати особливості сучасного ринку. На перше місце в умовах глобальної економіки виходять такі чинники підвищення конкурентоспроможності підприємства: проведення

інноваційної політики, яка визначає можливість підприємства конкурувати не тільки на внутрішньому, а й на зовнішніх ринках; наявність кваліфікованих трудових ресурсів, що відповідають вимогам міжнародного ринку праці; гнучка система управління якістю на підприємстві. Підприємство, чия стратегія визначається як глобальна, повинно враховувати також культурні, соціальні, політичні, технологічні, екологічні та юридичні особливості ринку окремо взятої країни.

Список використаних джерел

1. Желіховська М.В. Розробка стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства / М.В. Желіховська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 225-227.
2. Марченко В.М. Наукове забезпечення конкурентоспроможності підприємства / В.М. Марченко, О.М. Євтушенко // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2015. – № 1. – С. 15-18.
3. Павлова В.А., Губарєв Р.В. Система управління конкурентоспроможністю підприємства / В.А. Павлова, Р.В. Губарєв // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 2. – С. 168-176.
4. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»: Постанова ВР України // Відомості Верховної Зароди України. – 2011. – № 11.

СПОСОБЫ ОПТИМИЗАЦИИ ЗАТРАТ ПРЕДПРИЯТИЯ

Гриценко Сергей Иванович
д.э.н., проф. каф. маркетинга и бизнес-
администрирования
Приазовского государственного
технического университета

Пасенко Евгений Васильевич
студент группы БА-15-М
Приазовский государственный
технический университет
e-mail: eugeny.pasenko@yandex.ru

Кацаран Екатерина Фёдоровна
студентка группы БА-15-М
Приазовский государственный
технический университет

В реализации современных методов управления затратами украинская практика рыночного периода существенно отстала от западной. В связи с этим

возникает необходимость рассмотрения методов, составляющих ядро систем управления затратами на современном промышленном предприятии.

Практически перед каждым предприятием стоит задача получить максимальную прибыль для своих акционеров и собственников. Решить ее можно двумя способами: наращивать объемы продаж либо сокращать затраты. Принимая во внимание жесткую конкуренцию на рынке и ограниченный спрос, второй вариант представляется более предпочтительным.

Развитие рыночной экономики требует совершенствования управления и активного регулирования социально-экономических процессов. Указанную проблему подробно рассмотрели в работах *Гагарский В. [1], Денисов Д. В.[2], Штурлак Н. Г. [3], Редченко К. [4]*.

Цель любой оптимизации - повышение эффективности работы организации, а не просто снижение затрат. Сокращение затрат неотделимо от понятия «эффективность затрат», или, говоря языком экономики, «рентабельность затрат».

Существует три основных модели повышения эффективности затрат:

- «чистое» снижение затрат - снижение издержек за счет избавления от непроизводительных затрат. Основная экономия идет за счет постоянных затрат. Эффективно в случае «ожирения» компании;
- «интенсификация» затрат - происходит даже некоторое увеличение издержек, но при этом более существенно увеличивается и выручка. Как правило, это происходит при внедрении нового оборудования, технологий, которые увеличивают производительность оборудования, а следовательно, и выручку. Эффективно для развивающихся компаний на развивающихся рынках;
- «фиксация» затрат - когда при увеличении выручки затраты не увеличиваются. Как правило, это либо увеличение цены на продукцию, либо равноценное увеличение производительных затрат и снижение непроизводительных. Эффективно для «выносливых» компаний, т. е. использующих бережливое производство [1].

Практика выработала ряд методов, которые используются для оптимизации затрат:

1) Метод применения носителей затрат;

Носители затрат - причины, факторы, влияющие на величину затрат. Анализ носителей затрат позволяет обосновать управленческие решения и проводить оптимизацию затрат [1].

2) Применение Закона Вильфредо Парето

Выявляем наиболее важные, значимые статьи затрат, так как только по ним можно получить существенную экономию. Применяем закон Парето (правило 80/20): для получения 80 % эффекта достаточно выявить и оптимизировать статьи затрат составляющие наибольший удельный вес (20 %). То есть для получения существенной экономии необходимо оптимизировать весомые затраты [2].

3) Сравнение затрат, построение диаграмм, бенчмаркинг

Бенчмаркинг (Benchmarking) - система оценки деятельности предприятия при помощи сравнения с каким-либо подходящим аналогом [2].

4) *Анализ тенденций по диаграмме затрат.*

Метод предполагает анализ изменения затрат в прежние периоды, выявление важных и существенных затрат, их отклонений, причин и последующую разработку мер по устранению причин возникновения отклонений [3].

5) ABC-метод (Activity Based Costing) учета, анализа и оптимизации затрат по процессам

Метод ABC позволяет предприятию с высокой степенью достоверности определять стоимость и производительность операций, оценивать эффективность использования ресурсов и вычислять себестоимость продукции (работ, услуг) [3].

6) *Таргет-костинг* (Target Costing) - формирование себестоимости новой продукции, исходя из планируемой рыночной цены и ожидаемой прибыльности продаж.

Себестоимость + Прибыль = Цена, которая в концепции таргет-костинг трансформировалась в равенство:

Процесс усовершенствования продукта на Западе осуществляется следующим образом:

Проектирование > Себестоимость > Перепроектирование [4].

7) *Кайзен-костинг (Kaizen Costing)* - усовершенствование маленькими шагами, постепенное и непрерывное снижение себестоимости как результат специальной программы предприятия [4].

Список использованной литературы

1. Гагарский В. Сокращение издержек компании. / В. Гагарский– П.: Питер, 2012. – 288 с.
2. Денисов Д. В. Анализ существующих подходов к совершенствованию системы управления затратами. [Электронный ресурс] / Д. В. Денисов. – Режим доступа: http://biznes-planirovanie.ru/analiz_sushestvuiushih_podhodov_k_overshenstvovaniu_sistemy_upravleniia_zatratami.html.
3. Штурлак Н. Г. Выбор приоритетных направлений управления затратами [Электронный ресурс] / Н. Г. Штурлак. – Режим доступа: http://biznes-planirovanie.ru/vybor_prioritetnyh_napravlenij_upravleniia_zatratami.html.
4. Редченко К. Таргет-костинг. [Электронный ресурс] - / К. Редченко. – Режим доступа: http://www.cfin.ru/ias/target_costing.shtml.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дем'яненко Тетяна Іванівна
к.е.н., доц. каф.ЕтаОДСГ
Української інженерно-педагогічної
академії
e-mail: tanja.demjanenk@rambler.ru

На сьогоднішній день проблема підвищення конкурентоспроможності підприємства стає все більш актуальною. Ринкова ситуація багато в чому залежить від стану і результатів конкурентної боротьби. У період розвитку ринкової економіки визначається необхідність формування виробничого потенціалу та підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств. Підприємства надають великого значення аналізу своїх сильних і слабких

сторін для оцінки реальних можливостей у конкурентній боротьбі і розробці заходів і коштів, за рахунок яких промислове підприємство могло б підвищити конкурентоспроможність і забезпечити свій успіх. У процесі маркетингового дослідження для оцінки конкурентоспроможності підприємства користуються деякими чисельними показниками, які свідчать про ступінь стійкості положення підприємства, здатності випускати продукцію, що користується попитом на ринку і забезпечує підприємству одержання намічених та стабільних кінцевих результатів [1]. Промислове підприємство, що має більш низькі витрати виробництва, отримує більшу величину прибутку, що дозволяє розширювати обсяги виробництва, підвищувати його технічний рівень, економічну ефективність та якість продукції, а також удосконалювати систему збуту. В результаті конкурентоспроможність такого підприємства і що випускається їм продукції, що сприяє збільшенню її частки за рахунок інших підприємств, що не мають таких фінансових та технічних можливостей. Важливе значення має аналіз витрат обігу, вироблений шляхом віднесення величини збутових витрат до розмірів прибутку. Таке зіставлення робиться зазвичай не тільки по всій сумі збутових витрат, але і по окремих елементах: збутових філій, торговельним посередникам, по конкретних товарах і ринкам збуту [2].

У ринковій економіці стає ясно, що підвищення конкурентоспроможності промислового підприємства зокрема і національної економіки в цілому є необхідною умовою для інтеграції країни в глобальну економіку. Розробка концепції комплексного підходу підвищення конкурентоспроможності підприємства. Її рішення не може бути однаковим навіть для двох дуже схожих підприємств, що працюють на одному ринку і ставлять перед собою однакові цілі. Тому в залежності від впливу зовнішнього середовища, внутрішніх факторів, стратегічних завдань, індивідуальних особливостей підприємства концепція підвищення конкурентоспроможності може включати в себе безліч різних елементів: організаційно-управлінських, технологічних, маркетингових, фінансових, інвестиційних.

Конкурентоспроможність базується на якості, швидкості прийняття рішень, технічній перевазі, обслуговуванні та диференціації продукту. Змінюється природа виробництва і його організації, так само як і зміни ринкової ситуації, вимагає нових концепцій продуктивності [3].

Безумовно, що на підвищення конкурентоспроможності підприємства величезний вплив робить сам ринок, тобто ринкова середовище, в якому функціонує підприємство, та його особливості

Виходячи з проведеного вище аналізу, можна сказати, що в умовах глибоких структурних змін міжнародного та національного ринку головне завдання підприємства полягає в знаходженні своєї ніші в жорстких умовах конкуренції на світовому ринку. Для цього підприємство, що діє в глобальній економіці, повинно враховувати особливості сучасного ринку.

На перше місце в умовах економіки виходять такі фактори підвищення конкурентоспроможності підприємства: проведення інноваційної політики, яка визначає можливість підприємства конкурувати не тільки на внутрішньому, але й на зовнішніх ринках; наявність кваліфікованих трудових ресурсів, відповідних вимогам міжнародного ринку праці; гнучка система управління якістю на підприємстві; безперервне вдосконалення реалізованої на внутрішньому ринку продукції національних виробників та розширення їх діяльності на міжнародному ринку.

Підприємство, чия стратегія визначається як глобальна, має враховувати також культурні, соціальні, політичні, технологічні, екологічні та юридичні особливості ринку окремо взятої країни.

Список використаних джерел

1. Волынский Г. О конкурентных преимуществах в условиях глобализации //Г.О.Волынский //Экономика Украины. – 2006. — №12.- С. 68-72.
2. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства: навч. пос. /І.З.Должанський, Т.О.Загорна. - Київ: Центр навч. Літератури, 2006. - 384с.
3. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. - М.: ИНФРА-М, 2000. - 312 с.

ОГЛЯД ПІДХОДІВ ТА МЕТОДІВ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Доценко Ганна Євгенівна
викладач кафедри маркетингу
ДВНЗ УДХТУ
e-mail: vidov61@mail.ru

Проблематика практичної оцінки конкурентоспроможності вже давно обговорюється в економічній літературі поряд з теоретичними дослідженнями сутності конкуренції та конкурентоспроможності. Оцінка конкурентоспроможності є частиною системи маркетингових досліджень в компанії, яка розуміється як систематичне і об'єктивне виявлення, збір, аналіз, поширення і використання інформації для підвищення ефективності ідентифікації та вирішення маркетингових завдань і використання маркетингових можливостей.

Визначення конкурентоспроможності компанії є важливою та невід'ємною частиною діяльності будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності. Це буде одним з перших елементів процесу стратегічного планування його розвитку.

Оцінка конкурентоспроможності підприємства здійснюється за певними взаємопов'язаними етапами. Конструктивно цей процес представлений у вигляді типової схеми оцінки конкурентоспроможності на рисунку 1 [1].

Основне завдання дослідника, який вивчає проблему оцінки конкурентоспроможності підприємств, є знаходження критеріїв конкурентоспроможності, її джерел та факторів.

Найбільш відомі методи оцінки конкурентоспроможності підприємства можна умовно розподілити на дві великі групи: якісні та кількісні. Класифікація методів оцінки конкурентоспроможності підприємства представлена на рисунку 2 [2].

Рис. 1. Типова схема оцінки конкурентоспроможності підприємства [1]

До якісних методів відносять метод профілів і модель М. Портера. Суть методу профілів або багатокутника конкурентоспроможності полягає в порівняльній оцінці конкурентоспроможності шляхом порівняння графічних профілів конкурентоспроможності. Модель М. Портера передбачає побудову матриці на основі концепції конкурентної стратегії, при цьому увага приділяється не тільки задоволенню потреб споживачів, а й сила конкуренції на ринку.

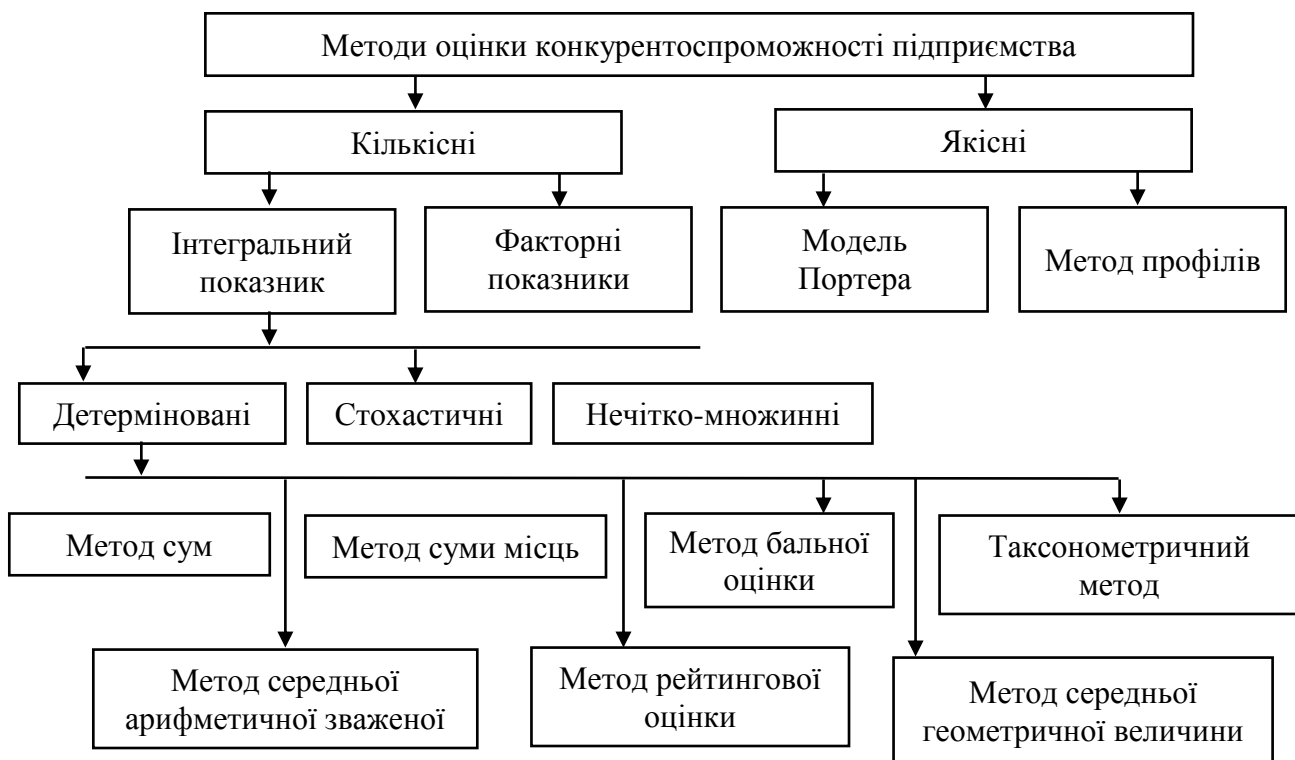

Рис. 2. Класифікація методів оцінки конкурентоспроможності підприємства

На відміну від якісних, кількісні методи дозволяють зробити узагальнену оцінку конкурентоспроможності. При цьому кількісні методи, по виду показника, умовно можна поділити на методи з інтегральним показником і факторними показниками.

Незважаючи на те, що універсальна методика всебічної оцінки конкурентоспроможності підприємств в даний час не існує, використання різних методів оцінки конкурентоспроможності підприємства дозволяє отримати необхідну довідкову інформацію для розробки шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Список використаних джерел

1. Завьялов П.С. Маркетинг в схемах, рисунках, таблицах: учеб. пособие / П.С. Завьялов. — М.: ИНФРА-М, 2000. — 226 с.
2. Аблаев А.Р. Выбор метода оценки конкурентоспособности предприятия / А.Р. Аблаев, Р.Р. Аблаев // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 130/2012. Серія: Економіка і фінанси. — Севастополь, 2012. — С. 3-7.

ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Душина Людмила Михайлівна
к.т.н., доц. каф. економіки промисловості
Національної металургійної академії
України
e-mail: Ljusta@i.ua*

*Губаренко Лариса Михайлівна,
ст. викл., каф. економіки промисловості
Національної металургійної академії
України*

Для залучення інвестиційних ресурсів підприємство повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим. В економічній літературі немає однозначного визначення дефініції «інвестиційна привабливість» [1, 2]. На думку Довбні С. Б. інвестиційну привабливість підприємства слід розуміти як оціночну характеристику стану підприємства, що задовольняє вимогам інвестора та переконує його в доцільності вкладання коштів в даний об'єкт [3]. Цей підхід не визначає, які саме оціночні показники вказують на інвестиційну привабливість.

В свою чергу хочемо внести наше трактування до визначення поняття інвестиційна привабливість: «ІПП» - це інтегральна характеристика підприємства, як об'єкта майбутнього інвестування, з позиції доцільності для інвесторів вкладення коштів в підприємство для перспективи його розвитку.

Аналізуючи існуючі підходи до оцінювання інвестиційної привабливості підприємства, можна виділити такі напрямки: підхід, що ґрунтується на аналізі фінансових показників діяльності підприємства; комплексний підхід, який, не заперечуючи необхідності проведення фінансового аналізу, враховує інші аспекти функціонування суб'єкта господарювання та оцінює підприємство різнопланово; ринковий підхід, який базується на оцінці привабливості цінних паперів компанії та аналізі показників фондового ринку; вартісний підхід, у

рамках якого критерієм інвестиційної привабливості підприємства є зростання його вартості.

У процесі аналізу інвестиційної привабливості промислового підприємства ПАТ «Запоріжвогнетрив» запропоновано алгоритм розрахунку індексу інвестиційної привабливості, який базується на аналізі внутрішньої стратегії його розвитку. В якості головних слабких сторін його розвитку виділено собівартість вогнетривів, коефіцієнт фізичного зносу основних засобів, капіталоемність та довгострокові зобов'язання. Так само були відзначені сторони: обсяг продажу, обсяг експорту, прибуток від операційної діяльності та реальні інвестиції.

Мірилом інвестиційної привабливості підприємства прийнято індекс ІПП, який визначається як відношення індексу сильних сторін до індексу слабких сторін розвитку підприємства.

Економічний сенс запропонованого нами показника полягає в тому, що він відображає середньозважене перевищення позитивних сторін розвитку підприємства над негативними сторонами, в порівнюваних періоді або по відношенню до еталонних рівнях ключових показників. Вагові коефіцієнти були обрані виходячи з принципу убуючих рівнів, а також з того, що їх сума повинна дорівнювати кількості показників: $K_i \in \{1,75; 1,25; 0,75; 0,25\}$.

Для визначення індексів позитивних і негативних сторін діяльності підприємства використано формули

$$I_{\text{Поз.стор.}} = \sqrt[3]{I_{\text{обс.продажу}}^{1,75} * I_{\text{м.Альтмана}}^{1,25} * I_{\text{реальн.інвест}}^{0,75} * I_{\text{рентаб.продаж}}^{0,25}}$$

$$I_{\text{Нег.стор.}} = \sqrt[3]{I_{\text{собіварт.}}^{1,75} * I_{\text{матеріаломіст.}}^{1,25} * I_{\text{зносу}}^{0,75} * I_{\text{довгострок.зобов.}}^{0,25}}$$

Результати розрахунків наведено у табл. 1.

Результати розрахунків індексу ІІІ

Показник	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Індекси інвестиційної привабливості підприємства					
Індекси ІІ (позитивних сторін розвитку)	1,000	1,006	1,306	0,911	0,885
Індекси ІІІ (негативних сторін розвитку)	1,000	1,043	1,109	1,154	0,898
Індекси ІІІІ (інвестиційної привабливості)	1,000	0,964	1,177	0,790	0,986

Наведені розрахунки свідчать про нестабільність інвестиційної привабливості підприємства. За останні роки зростає вплив негативних сторін розвитку ПАТ «Запоріжвогнетрив»: внаслідок підвищення тарифів на енергоносії збільшується собівартість вогнетривів, в найбільшому ступені магнезійних виробів.

Список використаних джерел

1. Ситник О.В. Економічна сутність інвестиційної привабливості підприємства та її характеристики : IV всеукраїнська науково-практична конф. «Одеса–2009» / О. В. Ситник // Вісник НУК. –2009. – №1. – С. 5.
2. Савенкова Е.В. Экономические методы приоритетного развития инвестиционного предпринимательства / Е.В. Савенкова. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 113 с
3. Методичні засади формування інвестиційної привабливості підприємства. / С.Б. Довбня Т. Л., Охлопкова // Економічний вісник національного гірничого університету. – 2007. – № 4. – С. 43.

ОЦІНКА ВАРТОСТІ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

*Завидівська Ольга Ігорівна
к.е.н., ст. викл. каф. економіки та
управління персоналом
Львівського інституту ДВНЗ
«Університет банківської справи»
e-mail: zoiggg@gmail.com*

*Легка Руслана Ігорівна
Магістрант Львівського інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

Оцінка вартості людського життя – винахід не сучасний. Це поняття з'явилося в глибоку давнину, так само, як і уявлення про те, що

одні життя цінніші за інші. В Україні вивченням питань оцінки вартості людського життя займались: Трунов І.Л., Ревуцький Л.Д., Шевчук О.О. та ін., однак і на сьогодні ця тематика залишається актуальною і доволі суперечливою, оскільки й досі не існує єдиного правильного підходу до визначення та розрахунку вартості людського життя.

На сьогодні існує декілька підходів до тлумачення поняття «вартість людського життя». Згідно з «дохідним» підходом, вартість людського життя розглядається як виражена у грошовій формі величина, що отримується шляхом визначення чистої теперішньої вартості вигід, які інші особи (чоловік, дружина, залежні особи, утриманці, партнери, роботодавці) могли б очікувати від майбутніх зусиль індивіда, чиє життя оцінюється. За таким підходом очікувані доходи людини впродовж усього життя вимірюються, як правило, на основі усереднених даних про заробітну плату, трудовий стаж, рівень інфляції у країні [1].

Із ще одного («витратного») підходу випливає, що вартість життя людини – це осучаснена на момент проведення оцінки загальна сума витрат грошових коштів, які були понесені на підтримання існування і забезпечення життєдіяльності індивіда з моменту народження до смерті [2]. У такому разі економічний еквівалент вартості життя визначатиметься сумою витрат, у які доцільно включити заробітну плату, видатки на людину з державного бюджету, бюджету сім'ї тощо (табл. 1).

З позиції держави, еквівалент вартості життя повинен оцінюватись, виходячи з втраченої вигоди для економічної системи, нереалізованого економічного потенціалу середньостатистичного працівника, обумовлених його смертю (за вирахуванням передбачуваної майбутньої заробітної плати, виплат і пільг із суспільних фондів) [4].

Розрахунок економічного еквіваленту вартості людського життя в Україні

Формула для розрахунку	
$ЕЕВЖ = ПМ1*В1*N + ПМ2*В2*N + ПМ3*В3*N + ПМ4*В4*N$, де	
ЕЕВЖ – це економічний еквівалент вартості життя;	
ПМ – це прожитковий мінімум на одну особу, певної категорії;	
В – час, протягом якого будуть здійснюватися ці витрати;	
N – кількість місяців.	
Значення	
середня тривалість життя в Україні – 71 рік, вік виходу на пенсію – 60 років, вік до початку роботи – 18 років, тривалість життя на пенсії – 11 років.	Розмір прожиткового мінімуму в розрахунку на одну особу, станом на 01.05.2016 року в Україні [3]: діти віком до 6 років (ПМ1) – 1228 грн., діти віком від 6 до 18 років (ПМ2) – 1531 грн., працездатні особи (ПМ3) – 1450 грн., особи, які втратили працездатність (ПМ4) – 1130 грн.
Розрахунок	
$ЕЕВЖ = 1228*6*12 + 1531*12*12 + 1450*42*12 + 1130*11*12 = 1\ 188\ 840$ грн.	

Як бачимо, вартість життя українця повинна становити понад 1 млн. грн., якщо його розраховувати методом «витрат» (див. табл. 1).

Проте, реалії українського законодавства по-іншому оцінюють вартість життя своїх громадян. Наприклад, за даними, Фонду соцстрахування від нещасних випадків на виробництві, за I квартал 2016 року середньомісячна виплата по втраті годувальника в Україні склала 1728,4 грн., компенсація самому потерпілому на виробництві (у разі часткової чи повної втрати працездатності) – 2008 грн. Одноразова допомога в разі смерті потерпілого на одну сім'ю в I кварталі 2016 року в середньому призначалась у розмірі 124,1 тис. грн. [5].

За законом у випадку смерті військовослужбовця одноразова допомога призначається і виплачується в розмірі 500-кратного прожиткового мінімуму. Це сьогодні складає трохи більше 600 тис. грн., набагато менше виплачують родичам загиблих через ненавмисні дії власників зброї – всього 11 тис. грн. Якщо людина помирає під час перевезення небезпечних вантажів або в результаті пожеж та аварій на

об'єктах підвищеної небезпеки, то її життя оцінюється в Україні в сумі не більше 8,5 тис. грн. [3].

На нашу думку, необхідно розробити єдиний комплексний підхід для оцінки вартості життя на державному рівні, який буде враховувати економічний, соціальний, інтелектуальний капітал людини. Запровадження єдиної методики визначення вартості людського життя, сприятиме збільшенню інвестицій у безпеку, адже встановить адекватну ціну за шкоду, завдану життю і здоров'ю громадян.

Список використаних джерел

1. Трунов И. Л. Эквивалент стоимости жизни / И. Л.Трунов, Л. К. Айвар, Г. Х. Харисов // Юридический консультант. – 2006. – №9. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trunov.com/content.php?act=showcont&id=1858>.
2. Ревуцкий Л. Д. Стоимость, экономическая ценность, социальная ценность и цена жизни человека /Л. Д. Ревуцкий // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpilib.ru/article.php?page=542>.
3. Офіційний сайт страхової компанії «Брокбізнес» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.insurance.lviv.ua>.
4. Шевчук О.О. Економічний еквівалент вартості життя як стимул розвитку страхового ринку та модернізації економіки України / О. О. Шевчук // Вісник Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ) : [зб. наук. пр.]. – К. : УБС НБУ, 2014. – № 2 (20). – С. 13–18.
5. Офіційний сайт фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.social.org.ua/view/5723>.

МАРКЕТИНГ ПЕРСОНАЛУ ЯК ДЖЕРЕЛО ОПТИМІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

*Кір'ян Олена Іванівна
канд. екон. наук, доц. каф. менеджменту
Української інженерно-педагогічної
академії
e-mail: 3zk@ukr.net*

*Кондрашкін Максим Юрійович
студент Української інженерно-
педагогічної академії*

Ефективність діяльності кожного підприємства суттєво залежить від його потенціалу, що повинен бути врахований при розробці стратегії розвитку, та

персоналу як гнучкого ресурсу цієї ж стратегії та, в водночас, як її автора щодо розробки та реалізації. При цьому дослідженням потенціалу підприємств займалися такі видатні науковці як Д.Васильківський [1], В.Іванов, В.Прохорова, В.Хомяков, В.Шинкаренко та ін.; питаннями персоналу, кадрової стратегії Л.Васил'єва, Н.Гавкалова, В.Гриньова, А.Кибанов, В.Колпаков, А.Солов'єв та ін. [2]. Зміст їх досліджень висвітлює та обумовлює й значення якості маркетингу персоналу для вітчизняного виробника, але, на наш погляд, питання впливу якості маркетингу персоналу на потенціал підприємства потребує додаткової уваги.

Формування та використання потенціалу підприємства залежить від вмінь та навичок персоналу, тобто, від його якості. Ці показники є взаємозалежними від підсистеми розвитку персоналу та ефективного маркетингу персоналу, бо останній формує базовий стан кадрів, так званий фундамент, який вже має певні якості та здатність розвиватися, щоб в подальшому формувати та використовувати з максимальною ефективністю весь потенціал підприємства. Сформувати ж висококваліфікований колектив на базі наявного персоналу з недостатнім для цього рівнем характеристик досить складно або не можливо.

Проблемою стає саме зміст маркетингу персоналу, його взаємозалежність від того самого персоналу, який займається цим процесом. Він може або посилювати кадровий потенціал, або поступово його погіршувати, тим самим впливаючи на інтенсивність та якість використання всіх ресурсів, всього потенціалу підприємства.

Визначимо проблемні складові маркетингу персоналу.

В ході маркетингових досліджень є ризик виконати їх поверхнево, не враховуючи потенціалу робітників, руху робочої сили (при аналізі внутрішнього середовища), змісту та тенденцій щодо змін на ринку робочої сили та в конкурентів (при аналізі зовнішнього середовища). Відсутність навичок аналізу, потенційних вмінь прогнозувати розвиток тих чи інших процесів, формувати перелік показників, що є потрібними та достатніми для

дослідження – це первинна проблема здійснення маркетингу персоналу, бо формує зміст всіх інших кроків. Тому підприємству важливо мати потенційно сильних аналітиків при виконанні даного аналізу.

Другим досить суттєвим ризикованим елементом маркетингу персоналу, на наш погляд, є розробка якісних вимог до персоналу та претендентів на певні посади. Саме від змісту вимог залежить дослідження їх наявності, особливо потенційних стратегічно важливих можливостей та здібностей претендента (вміння вчитися, керувати, здійснювати певні нові види діяльності тощо). При відсутності в персоналу, що формує перелік вимог, розуміння їх змісту та значущості, вмінь визначитись з пріоритетами щодо наявних характеристик при відсутності окремих складових ставить під загрозу стратегічний розвиток кадрового складу підприємства, унеможлиблює його ефективну реалізацію, скорочує використання потенційних можливостей підприємства наявним на певний час персоналом. Тому підприємству важливо мати фахівців, що здатні сформулювати перелік вимог до кадрів під наявні та стратегічні потреби забезпечення життєдіяльності підприємства та максимально ефективного використання й подальшого формування його потенціалу.

Наступною проблемою вважаємо здійснення оцінки на наявність в претендентів, в робітників потрібних якостей та здібностей. Особливу складність викликає оцінка якісних характеристик (потенційного вміння навчатися та використовувати отримані знання, керувати в певних умовах середовища, виконувати певні види робіт довгий час з максимальним ефектом тощо). Похибки в виборі механізму та методів оцінки формують кадровий склад, що не здатен в довгостроковій перспективі забезпечувати розвиток та використання потенціалу підприємства, реалізацію стратегії в повному обсязі з визначеними витратами. Працівник, що здійснює цей процес, повинен розумітися на змісті кожного з прийомів та методів оцінки, в їх перевагах та недоліках; знати характеристики членів оціночної комісії.

При здійсненні всіх складових маркетингу персоналу з максимальним ефектом підприємство отримає кадровий потенціал, що забезпечить в кожен

проміжок часу максимальну віддачу всіх ресурсів підприємства, використання всього потенціалу підприємства та його поступове нарощення. Тому пропонуємо для оптимізації маркетингу персоналу використовувати зовнішній аудит фахівців відповідного профілю для оцінки власного маркетингу персоналу, визначення його переваг та недоліків, на базі чого або передати дану функцію зовнішнім компаніям (при негативному результаті аудиту), або визначити власні «вузькі місця» й навчити відповідних працівників та тимчасово також передати, але вже окремі функції, зовнішнім компаніям з завданням пошуку або підготовки потрібних власних фахівців. Крім того, вважаємо за необхідне запропонувати підприємствам регулярно здійснювати оцінку потенціалу підприємства та частки його використання, що буде одним з показників ефективності маркетингу персоналу.

Список використаних джерел

1. Васильківський Д.М. Формування та реалізація механізму підвищення економічного потенціалу підприємства / Д. М. Васильківський Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора екон. наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) – Хмельницький.: ХНУ, 2016. – 43 с. Електронний ресурс. Режим доступу на 08.10.16: <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-21-40-15.pdf>

2. Воронкова В. Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади: Навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів / В. Г. Воронкова та ін.; під ред. В. Г. Воронкової – Київ : ВД «Професіонал», 2006. – 576 с. Електронний ресурс. Режим доступу на 08.10.16: http://pidruchniki.com/17280924/menedzhment/marketing_personalu

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

*Корінь Мирослава Василівна
к.е.н., доц. кафедри «ЕУВКБ»
Українського державного університету
залізничного транспорту
e-mail: miraslava87@mail.ru*

Залізничний транспорт є важливою ланкою системи економічних відносин країни, яка реалізує її зовнішньоекономічні зв'язки та задовольняє

потреби в перевезеннях. Однак, останні роки демонструють постійне падіння конкурентних позицій залізничного транспорту як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках перевезень. Це є наслідком як розірвання економічних відносин в рамках СНД, так і поглиблення соціально-економічної кризи в промисловості. Відсутність попиту на послуги з перевезення вантажів з боку промисловості обумовило обвальне падіння протягом останніх років рівня вантажних перевезень, а відповідно, і зумовило загострення фінансового становища галузі. Нестача фінансових ресурсів для нормального відтворення основних фондів залізничного транспорту, падіння інвестиційних рейтингів ПАТ «Українська залізниця» призвели обумовили зростання рівня незадоволення послуг залізничного транспорту якістю та вартістю транспортного обслуговування.

Обраний державою вектор економічного зростання вказує на стратегічну значимість залучення залізничного транспорту до європейських процесів формування міжнародних транспортно-логістичних систем і відповідно, обумовлює необхідність реалізації інноваційних змін, спрямованих на створення в галузі конкурентоспроможного портфелю транспортних послуг.

Пріоритетність реалізації інноваційних перетворень на залізничному транспорті як основи подолання технологічного відставання українських залізниць від залізниць європейських країн підтверджується і Концепцією Державної програми реформування залізничного транспорту. Згідно з останньою для прискорення темпів європейської інтеграції, налагодження тісного міжнародного співробітництва та підвищення конкурентоспроможності залізничного транспорту на ринку транспортних послуг необхідно забезпечити реалізацію економічних і техніко-технологічних передумов щодо запровадження принципів європейської транспортної політики [1].

Враховуючи існуюче становище техніко-технологічної бази залізничного транспорту України та погоджуючись з думкою вітчизняних науковців щодо необхідності реалізації інноваційних змін в галузі, стратегічним засобом підвищення її конкурентоспроможності варто визначити саме інноваційний

розвиток ПАТ «Українська залізниця» на якісно нові технологічній основі.

Адже можливості підтримання залізничним транспортом довготривалих конкурентних переваг на європейському ринку транспортних послуг залежить від рівня впровадження інноваційних технологій, накопичення знань і їх трансформації в сучасні інноваційні розробки. Саме тому, єдиним шляхом виходу залізничної галузі на європейський рівень розвитку є формування в галузі інтегрованої кластерної структури, що об'єднає виробничі можливості та інтелектуальний потенціал промислових підприємств залізничного транспорту і створить умови для їх втілення в високотехнологічну продукції для потреб залізничної галузі [2].

Інноваційно-технологічний кластер залізничного транспорту на основі поєднання економічних інтересів залізничного транспорту, промислових підприємств залізничної галузі, що спеціалізуються на виробництві продукції залізничного машинобудування, а також проектно-вишукувальних, науково-дослідних організацій має забезпечувати потреби залізничної галузі в сучасних зразках рухомого складу та технологіях організації перевезень. Окрім цього, учасниками кластеру виступатимуть об'єкти інноваційної інфраструктури, а саме бізнес інкубатори, технопарки та центри трансферту технологій, та органи місцевого самоврядування, як суб'єкти підтримки інноваційного підприємництва та сприяння їх кредитуванню.

Запорукою ефективності функціонування даного кластеру є наявність наступних передумов для його створення, а саме по-перше, зацікавленість керівництва ПАТ «Українська залізниця» в розвитку галузі на основі кластерного підходу та всіляка підтримка процесів міжгалузевої кооперації; по-друге, наявність інтересу з боку промислових підприємств залізничного транспорту у такого роду співробітництві для реалізації інноваційного розвитку залізничної галузі; по-третє, підтримка з боку органів місцевого самоврядування, що передбачає законодавчо-нормативну та фінансову підтримку інноваційного розвитку як самого залізничного транспорту, так і тих галузей, які забезпечують його інтенсивний розвиток.

Отже, створення такого роду кластеру в сфері залізничного транспорту дозволить не тільки технологічно модернізувати галузь, але й забезпечить:

- формування ефективних форм міжгалузевої взаємодії та державної підтримки процесів інноваційного розвитку залізничного транспорту;
- збільшення обсягів виробництва промислових підприємств залізничного транспорту та можливість переходу на нові технології виготовлення продукції залізничного призначення;
- розширення можливостей для залучення фінансових ресурсів у процеси інноваційної модернізації галузі як за рахунок об'єднання фінансових можливостей учасників кластеру, так і за рахунок гарантій;
- підвищення конкурентоспроможності залізничного транспорту та прискорення його інтеграції в європейську транспортно-логістичну систему.

Список використаних джерел

1. Концепція Державної програми реформування залізничного транспорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/651-2006-%D1%80>. – Назва з екрана.
2. Дикань В.Л. Основи логістичної інтеграції при формуванні логістичних систем через утворення територіально-промислового кластера / В.Л. Дикань // Українські залізниці. – 2014. - №9(15). – С. 22-26.

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Леховіцер В.О.
аспірант Запорізького національного
технічного університету
e-mail: lehovitser_v_o@ukr.net*

Важливість інноваційного розвитку для сучасної економіки України переоцінити неможливо. Інновації є фактором економічного зростання як країни в цілому, так і окремих галузей економіки. Сьогодні українська промисловість має певний рівень конкурентоздатності на міжнародному рівні,

але швидкі темпи інноваційного розвитку як в розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються свідчать, що для активного виходу української продукції на світові ринки необхідно мати інноваційну продукцію.

Проблема інноваційного розвитку машинобудування як пріоритетної галузі України в сучасних соціально-економічних та інституційних умовах набуває все більшої актуальності. Дослідженню інноваційного розвитку машинобудування присвячено багато наукових праць, в яких визначено зміст, чинники, напрями та методи забезпечення такого типу розвитку на рівні держави, регіонів, галузей і підприємств, але недостатньо дослідженими залишаються питання оцінки інноваційного розвитку машинобудівної галузі на національному рівні в умовах євроінтеграційних процесів. Тому метою дослідження є аналіз методичних підходів до оцінки впливу євроінтеграційних умов на інноваційний розвиток машинобудівної галузі.

Вплив євроінтеграції та її взаємозв'язок з розвитком інноваційних процесів в машинобудуванні досить складне завдання, з огляду на статистичну базу. Але варто відмітити, що багатьма науковцями активно досліджуються методичні підходи до оцінки інтеграційних процесів на національному рівні. Доречною є думка Р. Радзівської, яка пропонує оцінювати ступінь інтеграції економіки України з ЄС за допомогою «коефіцієнта інтеграції (дезінтеграції) – k_i » [1, с. 7]. Схожим підходом оцінити ступінь інтеграції на галузевому рівні з ЄС пропонує оцінювати Ю. Шевченко. «Коефіцієнт інтеграції (дезінтеграції)» визначається як відношення коефіцієнт зростання товарообороту країни з країнами об'єднання до коефіцієнту зростання загального товарообороту країни [2].

Досить цікавим з наукової точки зору є підхід до розрахунку індексу євроінтеграційного поступу Поліського фонду міжнародних та регіональних досліджень [3], який пропонує розраховувати інтегральну величину на основі агрегування одиничних показників, котрі відображають прогрес у досягненні основних цілей економічної інтеграції з ЄС у регіональному вимірі.

На основі аналізу цих методичних підходів та вдосконалюючи попередні підходи [1; 2; 3] пропонуємо розрахувати індекс інтегрованості України з ЄС за формулою:

$$I_{i\in\text{ЄС}} = \frac{EK_{m(Y\rightarrow\text{ЄС})}}{EK_{m(Y\rightarrow\text{КС})}} + \frac{EK_{n(Y\rightarrow\text{ЄС})}}{EK_{n(Y\rightarrow\text{КС})}} + \frac{IM_{m(Y\leftarrow\text{ЄС})}}{IM_{m(Y\leftarrow\text{КС})}} + \frac{IM_{n(Y\leftarrow\text{ЄС})}}{IM_{n(Y\leftarrow\text{КС})}} + \frac{ПІІ_{m(Y\leftarrow\text{ЄС})}}{ПІІ_{m(Y\leftarrow\text{КС})}} \quad (1)$$

де

– $EK_{m(Y\rightarrow\text{ЄС})}$, $EK_{n(Y\rightarrow\text{ЄС})}$ обсяги експорту товарів і послуг з України до ЄС;

– $EK_{m(Y\rightarrow\text{КС})}$, $EK_{n(Y\rightarrow\text{КС})}$ загальні обсяги експорту товарів і послуг з України до країн світу;

– $IM_{m(Y\rightarrow\text{ЄС})}$, $IM_{n(Y\rightarrow\text{ЄС})}$ обсяги імпорту товарів і послуг до України з ЄС;

– $IM_{m(Y\rightarrow\text{КС})}$, $IM_{n(Y\rightarrow\text{КС})}$ загальні обсяги експорту товарів і послуг до України з країн світу;

– $ПІІ_{m(Y\leftarrow\text{ЄС})}$ загальні обсяги прямих іноземних інвестицій з ЄС до України;

– $ПІІ_{m(Y\leftarrow\text{КС})}$ загальні обсяги прямих іноземних інвестицій до України з країн світу.

Даний коефіцієнт використаємо для аналізу впливу фактору інтегрованості України з ЄС на інноваційний розвиток машинобудівної галузі, який представимо часткою інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції. З огляду на зазначене пропонується здійснювати оцінку впливу такого фактора як євроінтеграція на розвиток інноваційний розвиток машинобудівної галузі на основі методичного підходу до вивчення процесів інтеграції, який охоплює чотири етапи: 1) аналіз торгових та інвестиційних потоків з ЄС та оцінка рівня інтегрованості України з країнами ЄС шляхом розрахунку індексу інтегрованості України з країнами ЄС; 2) визначення рангу країн ЄС на основі індексу інтегрованості України з країнами ЄС; 3) групування країн ЄС за рівнем інтегрованості з Україною; 4) оцінювання взаємозв'язку між економічними зв'язками України з ЄС та інноваційним розвитком машинобудівної галузі.

Таким чином, запропоновано методичний підхід до оцінки впливу євроінтеграції на інноваційний розвиток машинобудівної галузі. В його основу покладено алгоритм проведення аналізу, який складається з чотирьох етапів. На основі компаративного, рангового та кореляційного аналізу можна визначити який зв'язок існує між інтегрованістю України з ЄС на інноваційним розвитком машинобудівної галузі. Результати аналізу слугуватимуть основою для удосконалення механізму розвитку машинобудування в умовах євроінтеграційних процесів.

Список використаних джерел

1. Радзиевская С. А. Вступление Украины в ЕЭП – важнейший фактор, определяющий темпы и результаты инновационного и технологического развития регионов России, Украины и других стран Евразии [Электронный ресурс]. / С.А. Радзиевская. – Режим доступа : <http://www.gosbook.ru/node/81113>
2. Шевченко Ю.О. Визначення векторів інтеграції національної сфери послуг задля ефективного управління її розвитком / Ю.О. Шевченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених «Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення», 11-12 квітня 2014 р. – С. 59–60.
3. Индекс євроінтеграційного економічного поступу регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pfirs.org/periodichni-doslidzhennya/indeks-evrointegratsijnogo-ekonomichnogo-postupu-regioniv-ukrajini/indeks-evrointegratsijnogo-ekonomichnogo-postupu-regioniv-ukrajini-2014.html>

РОЛЬ КОНСОЛІДОВАНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Лупак Руслан Любомирович
к.е.н., доц. каф. економіки
Львівського торговельно-економічного
університету
e-mail: economist_555@mail.ru*

*Качмар Назарій Мирославович
аспірант Львівського торговельно-
економічного університету*

*Камарчук Ігор Михайлович
аспірант Львівського торговельно-
економічного університету*

Підприємства для забезпечення конкурентоспроможності впливають на розвиток суспільства і відповідно досягають результатів шляхом прозорості та

добросовісної поведінки на ринку, яка відповідає чинному законодавству і міжнародним нормам, сприяє сталому розвитку суспільства, зважає на інтереси держави. Все частіше ефективність управління конкурентоспроможністю підприємства залежить від здатності не порушувати закони і норми державного регулювання, зменшувати тіньові обсяги формування прибутків, обов'язково враховувати людські та соціальні аспекти впливу своєї діяльності на працівників, партнерів, споживачів, здійснювати позитивний внесок у вирішення соціальних проблем суспільства.

Очевидно, що формування у підприємства соціальної відповідальності не здатне швидко підвищити його конкурентоспроможність. Втім, врахування суспільних потреб розглядаємо більше як майбутні резерви, що можна буде використати у кризові періоди на ринку. Зокрема, підприємство зможе використовувати позитивний імідж у розширенні масштабів діяльності, отримати підтримку від державних інституцій при реалізації бізнес-проектів, інтелектуалізувати трудову діяльність, швидше впроваджувати інноваційні розробки тощо.

Проблеми формування соціальної відповідальності та її впливу на діяльність підприємств досліджують Д. Богиня, А. Василик, Т. Васильців, З. Галушка, А. Гальчинський, С. Гринкевич, О. Іляш, В. Давиденко, К. Девіс, Е. Дюркгейм, Б. Кауфман, А. Керролл, А. Колот, Е. Лібанова та ін. Проте недостатньо визнаними залишаються аспекти соціальної відповідальності в контексті управління конкурентоспроможністю підприємства.

Попри недостатнє поширення практики соціальної відповідальності у діяльності вітчизняних підприємств, форми її впровадження постійно змінюються. Однією з новітніх тенденцій слід вважати консолідовану соціальну відповідальність, згідно якої для ефективного управління конкурентоспроможністю підприємства необхідно, щоб соціально відповідальним був не окремий, а всі суб'єкти конкурентного середовища, які мають право очікувати від інших адекватної соціально відповідальної поведінки [1].

Відомо, що конкурентоспроможність підприємства в основному залежить від якості ресурсного потенціалу, але ефективність його використання може бути різною в міру соціальних обставин. Так, сьогодні важко достовірно спрогнозувати соціальні цілі споживачів, обрати соціальні заходи, що забезпечать зростання прибутку, правильно оцінити соціальні потреби працівників та ін. Ефективним слід розглядати напрям консолідації соціальної відповідальності, в межах якого підприємство розвиватиме партнерські відносини з конкурентами у вирішенні соціальних проблем населення, прийматиме участь в реалізації державних програм покращення соціально-економічного становища та передумов розвитку території функціонування, активно долучатиметься до соціальних проектів міжгалузевого та міжрегіонального співробітництва. Водночас, спільні зусилля представницьких органів роботодавців і найманих працівників щодо підвищення конкурентоспроможності, також потенційно дають можливість підприємству одержувати більш високі прибутки, персоналу – зберегти робоче місце й одержувати належну заробітну плату.

Консолідована соціальна відповідальність заперечує домінування індивідуального і колективного егоїзму, натомість передбачає рівноцінну відповідальність усіх соціальних партнерів. Так, підприємство, яке виконує свої зобов'язання перед власним персоналом, державою, громадою та постійно прагне підвищити свій внесок у їх соціальний добробут, має право очікувати адекватної соціальної поведінки від інших партнерів суспільної коаліції.

Зростання консолідованої відповідальності відбувається за умов, коли якнайповніше поєднуються інтереси соціальних партнерів, їх дії узгоджені та рівноцінні згідно внеску в загальну відповідальність. Важливо, щоб соціальна відповідальність поставала не тільки як індивідуальна відповідальність окремого суб'єкта, а й як консолідована відповідальність усіх суб'єктів конкурентного середовища [2; 3].

Таким чином в системі управління конкурентоспроможністю підприємства соціальна відповідальність є інструментом, віддача від якого

може бути довготривалою, не потребуватиме додаткових ресурсів та постійно зростатиме в міру дотримання встановлених норм і правил до її формування.

Список використаних джерел

1. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів [Електронний ресурс] / А. М. Колот. – Режим доступу : <http://kneu.edu.ua/userfiles/...of...and.../statya.doc>.

2. Колот А. М. Формування та розвиток системи соціально-трудова відносин: інституційні аспекти [Електронний ресурс] / А. М. Колот. – Режим доступу: <http://www.ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/11629/1/159-165.pdf>.

3. Конспект лекцій. Соціально відповідальна корпоративна культура [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mykonspekts.ru/1-67354.html>.

УПРАВЛІНСЬКІ МЕТОДИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Майборода О. Є.

*к.е.н., доцент, заступник начальника
управління аналітики, прогнозування та
зведення інформації Департаменту
економіки і міжнародних відносин ХОДА*

Організація управлінської інноваційної діяльності передбачає впорядкування у просторі й синхронізацію у часі проведення заходів і виконання робіт зі створення та освоєння виробництва нової чи вдосконаленої продукції. Виробничо-господарська діяльність підприємств спрямована на задоволення потреб наявних і потенційних споживачів відповідного сегмента ринку. Незалежно від того, до якої галузі належить підприємство, яких споживачів обслуговує, поряд із ним на ринку зазвичай функціонують інші підприємства, що займаються аналогічною діяльністю. Чим привабливішим з погляду отримання доходів є ринковий сегмент, тим щільнішою є на ньому конкуренція.

Конкурентна боротьба між суб'єктами господарювання змушує їх дбати про поліпшення своєї діяльності, що можливо лише за умов систематичних нововведень - як у виробничий процес з метою вдосконалення способу виготовлення продукції, так і в саму продукцію з метою її модифікації, надання

нових властивостей, поліпшення дизайну, експлуатаційних характеристик.

Насичення ринку певними товарами зменшує підприємницький дохід фірми. Це підштовхує підприємців відшукувати нові можливості для його отримання, які можуть критися у зміні напряму діяльності, в освоєнні виробництва нового продукту, у нових способах використання традиційних ресурсів, у залученні принципово нової технології, яка радикально поліпшує властивості товару (як це було, наприклад, із телевізорами при переході від лампових до транзисторних, а відтак - і цифрових). Все це управлінські інновації, які можуть забезпечити підприємству конкурентні переваги, створити умови для зміцнення його ринкових позицій, стабільного розвитку [6].

Внутрішні чинники впливу на попит характеризують виробничо-торговельну стратегію виробника і вказують напрям його дій з метою підвищення попиту на новий продукт. Зовнішні чинники впливу на попит характеризують середовище функціонування підприємства, що виготовляє або реалізує інноваційну продукцію [4].

Завдяки управлінським інноваціям компанії створюють унікальні конкурентні переваги, що відкривають перед ними принципово нові сприятливі можливості на ринку, або ж створює умови для освоєння тих сегментів ринку, на які інші конкуренти не звертають уваги. Це дозволяє їм акумулювати надприбуток і диктувати свої умови. Тому компанії щорік вкладають значні засоби в НІОКР і вихід на ринок нових товарів і послуг, не дивлячись на невизначеність економічної кон'юнктури і значного ризику інноваційної діяльності[5]. Якщо підприємство задіює для підвищення конкурентоспроможності лише неінноваційні чинники, то воно може генерувати певний час більш привабливі, ніж конкуренти, пропозиції по ціні, тобто бути ціново-конкурентоспроможним. Але така конкурентоспроможність має короткий часовий горизонт.

Головною причиною поширеності використання неінноваційних чинників (реорганізації виробництва, застосування методів логістики, скорочення витрат та ін.) є їх швидка дія на можливість надавати привабливі ринкові пропозиції по

ціні. Для забезпечення конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі підприємству необхідно задіювати управлінські інноваційні чинники, але в тактичному плані, особливо на початковому етапі накопичення інноваційного досвіду на підприємстві, коли вплив з боку інноваційної активності підприємства на його конкурентоспроможність є незначний, доцільним є використання неінноваційних чинників.

Роль інформації в даній сфері важко переоцінити. Якщо управлінські інновації на підприємстві використовуються без знання про тенденції технологічного розвитку галузей-покупців, про новітні наукові та технологічні досягнення, які потенційно можуть входити в сферу інноваційних інтересів підприємства, то інноваційний процес має високі шанси бути відірваним від реальності, а отже й вплив його на конкурентоспроможність буде відсутнім.

Таким чином, підприємства, які успішно здійснюють управлінську інноваційну діяльність, показує, що основним спонукальним мотивом для розробки інновацій є бажання і прагнення керівництва вести стратегічну діяльність взагалі і здійснювати інноваційну зокрема. Іншими словами, на підприємстві повинен бути лідер-новатор, який готовий виділити ресурси на розробку нової продукції і постійно зацікавлювати в інноваціях весь персонал. Кінцевою метою управлінського інноваційного процесу є комерційне освоєння інновації і її рентабельне використання.

Список використаних джерел

1. Ваганов П. И. Теория и методология инновационного управления и управленческих инноваций / Ваганов П. И. - СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2003. – 213 с.
2. Воробьев В.П., Платонов В.В., Рогова Е.М. /Инновационный менеджмент: Учебное пособие.- 2-е изд. / под ред. д-ра экон. наук, проф. С.Ю. Шевченко. – СПб.: Издательство ГОУ ВПО «Санкт-Петербургский государственный университет экономики и финансов», 2005. – 115 с.
3. Гавкалова Н. Л. Місце управлінських інновацій в забезпеченні ефективного управління. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр.: у 2-х ч. – Х.: Вид. ХарРІНАДУ «Магістр», 2011.
4. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 278 с.
5. Інвестиційна та інноваційна діяльність: Монографія / Національний ун-т "Львівська політехніка" ; Національний банк України; Львівський банківський ін-т; О.Є. Кузьмін, Н.В. Тувакова, А.Я. Кузнєцова, та ін. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 233 с.: іл., табл. – Бібліогр.: с. 218–231.

6. Інноваційна діяльність промислових підприємств та способи її фінансування в Україні: Монографія / Г.В. Возняк, А.Я. Кузнєцова; Національний банк України; Університет банківської справи. Львівський ін-т банківської справи. – К.: УБС НБУ, 2007. – 183 с. – Бібліогр.: с. 173-183.

7. Соколов Д.В. Управленческие инновации: механизмы реализации. Учебное пособие / Соколов Д.В., Юркан Е.И. - СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2008. – 106 с.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

*Ніконенко Уляна Михайлівна
к. е. н, доц. кафедри ФЕБ, ОіА
Української академії друкарства*

*Чернюшок Юлія Степанівна
студентка Української академії
друкарства
e-mail: julia-tkachuk3@rambler.ru*

Вектор Європейського вибору України нагально вимагає наближення рівня продуктивності праці, заробітної плати і доходів найманих працівників до рівня розвинутих країн шляхом створення відповідних умов для високопродуктивної трудової діяльності як з боку роботодавців, так і держави. Нееквівалентно низька зарплата не лише поширює бідність та знижує якість робочої сили а й сприяє деградації вітчизняного трудового потенціалу, активізує розвиток тіньових процесів і відплив найбільш здібних фахівців за кордон. Тому організація ефективної системи оплати праці є однією з найважливіших проблем ринку праці в Україні.

Питання організації оплати праці в Україні постійно знаходяться в центрі уваги теоретиків та практиків, зокрема, В. Данилюка, А. Колота, Г. Кулікова, Е. Лібанової, Н. Павловської В. Василенка, О. Ветлужської, О. Коваленко, П. Матюшка, Ю. Іванечко, Т. Сизикової, С. Цимбалюк та багатьох інших. Розроблено ряд пропозицій щодо вдосконалення діючого механізму організації заробітної плати, проте і надалі існує цілий комплекс проблем, які вимагають свого вирішення, зокрема, визначення методологічних основ становлення

мінімальних соціальних гарантій у сфері оплати праці в Україні, ліквідація “тіньової” зарплати тощо.

В умовах сьогодення однією з найбільших соціально-економічних проблем України є низький рівень заробітної плати а також несвоєчасна її виплата, що в свою чергу призводить до зниження продуктивності праці, руйнує трудовий потенціал, сприяє розвитку тіньових процесів і відпливу кваліфікованих кадрів за кордон.

Актуальною проблемою оплати праці є також її диференціація. На сьогодні в нашій країні в галузях, де працюють найбільш кваліфіковані працівники середньомісячна заробітна плата значно нижча, ніж середня зарплата по країні. Впродовж останнього десятиліття абсолютними лідерами за темпами зростання заробітної плати були не ті види діяльності та галузі, які визначають прогрес держави, а ті які пов’язані або з монопольним становищем галузі або з фінансовими структурами. Це означає, що заробітна плата не формується під впливом чинників, що визначають рівень оплати праці в світовій практиці: кількості і якості праці, результатів праці, а визначається належністю до певної сфери економічної діяльності.

Також гостро постає проблема заборгованості заробітної плати. За даними Держкомстату заборгованість з виплати заробітної плати в Україні на 1.07. 2016 р. становить 1967,6 млн. грн. [1]. Найбільш негативним наслідком заборгованості із заробітної плати є те, що вона підштовхує працівників шукати іншу чи додаткову роботу, і вони легко погоджуються на “неформальну зайнятість”, що є ще однією гострою проблемою в Україні як для працівників, так і для держави. Адже, на підприємствах наявні неофіційні позаоблікові нарахування й виплати заробітної плати працівникам без сплати встановлених податків і платежів, так звана заробітна плата “у конвертах”.

Важливою проблемою ринку праці є й те, що спостерігається перерозподіл зайнятості в сторону некваліфікованої робочої сили. Значна частина працівників зайнята на посадах, що не відповідають їхньому рівню освіти, а відповідно і рівню заробітної плати. Як свідчить досвід іноземних

країн, вирішенням проблеми непов'язаності заробітної плати із рівнем кваліфікації, може слугувати зміна орієнтації підприємців і менеджерів у сфері стимулювання праці з кількісних на переважно якісні показники діяльності [2].

Ще однією серед важливих проблем організації заробітної плати є пошук механізму зацікавленості працівників, здатного забезпечити максимально тісний взаємозв'язок їх заробітної плати з фактичним трудовим внеском. Традиційні системи оплати праці на основі тарифної системи дозволяють при їхньому раціональному застосуванні забезпечувати такий зв'язок. Разом з тим у кожній організації є свої особливості, залежно від яких повинна розроблятися система оплати праці. На кожному підприємстві можна розробити оптимальну схему нарахування заробітної плати. Але при розробці систем оплати необхідно вирішити два основні завдання. По-перше, кожна система має спрямувати зусилля працівника на досягнення таких показників трудової діяльності, які забезпечать отримання необхідного роботодавцеві виробничого результату: випуску потрібної кількості конкурентоспроможної продукції з найменшими витратами. По-друге, кожна система оплати повинна надавати працівникові можливість для реалізації наявних у нього розумових і фізичних здібностей, дозволяти йому домагатися в робочому процесі повної самореалізації як особистості [3].

Вдосконалення організації оплати праці, пошук нових рішень, глибоке вивчення західного досвіду, вже в найближчому майбутньому сприятиме підвищенню зацікавленості працівників до високопродуктивної праці і стане стимулом економічного зростання країни загалом.

Список використаних джерел

1. Основні показники соціально-економічного розвитку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ2016/mp/op_u/op0716_u.htm.
2. Затайнайченко К. Необхідність реформування в системі оплати праці України, основні напрямки реалізації реформ / К. Затайнайченко. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/2146>.
3. Коваленко О.В. Вдосконалення системи оплати праці на підприємстві / О.В. Коваленко, К.В. Привалова // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії: зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 8. – С. 60-66.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ VIP-ТОВАРІВ В УКРАЇНИ

Окландер Михайло Анатолійович
д.е.н., проф., зав. каф. Маркетингу
Одеського національного політехнічного
університету
e-mail: imt@te.net.ua

Квахненко Катерина Віталіївна
студентка Одеського національного
політехнічного університету
e-mail: crusio45@gmail.com

Сьогодні ринок VIP-товарів в Україні – один з не найпопулярніших ринків. Через сучасну ситуацію в країні більшість людей не можуть дозволити собі купувати товари преміум класу, а значна частина людей, що могли собі дозволити, зараз переживає не найкращі часи.

На сьогоднішній день товари преміум сегменту можна побачити в різноманітних галузях: і товари для дому, і комп'ютери, і їжа. Через зниження рівня життя такі товари зовсім не користуються попитом. Розглянемо, наприклад, нині існуючі проблеми ринку антикваріату. Одна з головних проблем ринку - закриті кордони. Не можуть колекціонери вивозити безперешкодно мистецтво, яке вони тут купували, і це неправильно. Багато з тих, хто виїжджає з країни, змушені продавати свої колекції дуже дешево. Це обвалює ринок. Не краща ситуація і з ввезенням, хоча років п'ять тому з'явився закон, за яким твори старше 50 років не обкладаються ввізним митом. Але для предметів сучасного мистецтва мито становить 20%.

Перша причина - соціально-політична. При зміні влади кожного разу формуються нові еліти. Люди, які вирішили побутові проблеми, починають вирішувати проблеми екзистенційні. Багато хто знаходить задоволення в колекціонуванні автомобілів, зброї, антикваріату, мистецтва, іноді навіть сучасного. З'являється навіть якась мода на колекціонування, після чого до влади приходять інші люди і пішли стає вже не до колекціонування, а прийшли

- ще не до колекціонування; проходить ще один цикл, і все починається спочатку.

Друга причина - неструктурований ринок. У розвинених країнах чітко прописані взаємини всіх його учасників: держави, що підтримують мистецтво фондів, музеїв, аукціонних домів, галерей, художників, критиків, кураторів. Ці правила в ряді випадків формувалися століттями. Структурно визначені всі типи взаємовідносин між гравцями, все формалізовано контрактами. Знаю, про що говорю, оскільки щороку наша галерея бере участь в зарубіжних ярмарках. В Україні всього цього практично немає. Наявність хоча б річного контракту галереї з художником - велика рідкість. Ринок сучасного мистецтва в Україні дуже слабкий, галерей дуже мало.

Третя причина - потрібно чітко розуміти, звідки ми вийшли. Був Радянський Союз, ринку мистецтва не було як такого, існував держзамовлення. Єдиним дозволеним видом образотворчого мистецтва був так званий соцреалізм, який вирішував не тільки естетичні, скільки ідеологічні завдання. Повністю була відсутня культура колекціонування. Сучасне мистецтво у вигляді творчості художників-нонконформістів була витіснена на маргінес і носило підпільний характер. [1]

Також до ринку преміум класу відносять ювелірні вироби з коштовних металів. Попит на такі ювелірні вироби досить знизився серед жителів України. В Україні підвищення вартості ювелірних виробів, крім загального падіння економіки, сприяє нею ж викликана податкова реформа. Нагадаємо, з 1 січня 2015 року за подачі прикрас на таврування в Пробірну палату оплачується 10% збір на державне пенсійне страхування. Додатковими 5% обкладається імпорт дорогоцінних каменів і металів. Ще 10% (замість 5%, як раніше) відраховуються до Державного пенсійного фонду при продажу виробів із золота і срібла.

Крім того, українські виробники ювелірних прикрас використовують імпорتنу сировину, вартість якого прив'язана до зростаючого курсу долара.

Подорожчання золотих виробів і загальне зниження купівельної спроможності населення сприяло помітного падіння попиту. Хоча для тих, у кого вільні кошти є, в тому числі після вилучення депозитів з банку, золоті ювелірні прикраси залишаються одним з найнадійніших способів зберегти заощадження [2].

Список використаних джерел

1. <http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1397872-proshlis-po-rynku>
2. http://www.segodnya.ua/press_releases/razvitie-rynka-yuvelirnyh-ukrasheniy-v-krizis-639369.htm
3. <http://www.jewellerynews.ru/2016/05/na-kakie-ukrasheniya-eshhe-ostalis-dengi-u-ukraincev/20357/>

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КЕРОВАНО-ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

*Прохорова Вікторія Володимирівна
д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки
та організації діяльності суб'єктів
господарювання, Українська інженерно-
педагогічна академія, м. Харків*

Формування конкурентоспроможного потенціалу суб'єкту господарювання потребує підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку підприємства, що набуває особливу актуальність в сучасних економічних умовах. Вона органічно зв'язана з основними завданнями, що постають перед вітчизняними підприємствами. На даний час підприємства вирішують протиріччя, що обумовлені недосконалістю структурних відносин. Спостерігається високий ступінь зношеності устаткування, нестача власних джерел фінансування, неприступність кредитів, низька купівельна спроможність стримує попит на продукцію. Не можливо ефективно управляти підприємством, кількісно не оцінивши власні ресурси. Тому оцінка ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства є однією з найважливіших функцій корпоративного

менеджменту. Визначення рівня використання ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства дозволять ранжирувати підприємства за критеріями інвестиційної привабливості, відповідаючи існуючому різноманіттю інтересів і поглядів власників.

Колу питань, пов'язаних з методами оцінки ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства, присвячено роботи таких науковців, як І. Ансофф [1], О. Арєф'єва [2], В. Василенко [3], М. Мескон [5], О. Коваленко [4], І. Мягких [6] та ін.

Незважаючи на спектр охоплених дослідженнями питань, недостатньо опрацьованими як в науковому, так і практичному аспектах залишаються проблемні питання сутності та методичного інструментарію ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємств, а рекомендації щодо підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку потребують подальшого наукового обґрунтування.

Взаємозв'язок підходів до управління та оцінки управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку підприємства наведено на рис. 1.

До базових підходів, в основу яких покладено методіку управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку підприємств належать:

1. Аспектний – передбачає управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку як комплексним процесом, що направлений на розвиток основних його структурних елементів та функціональних сфер;

2. Ситуаційний – формує певне припущення, яке має вплив на стан та розвиток ресурсного потенціалу. На основі такої гіпотези можливо краще визначити, які саме фактори будуть сприяти розвитку ресурсного потенціалу, а які, навпаки, будуть лише його стримувати в майбутньому;

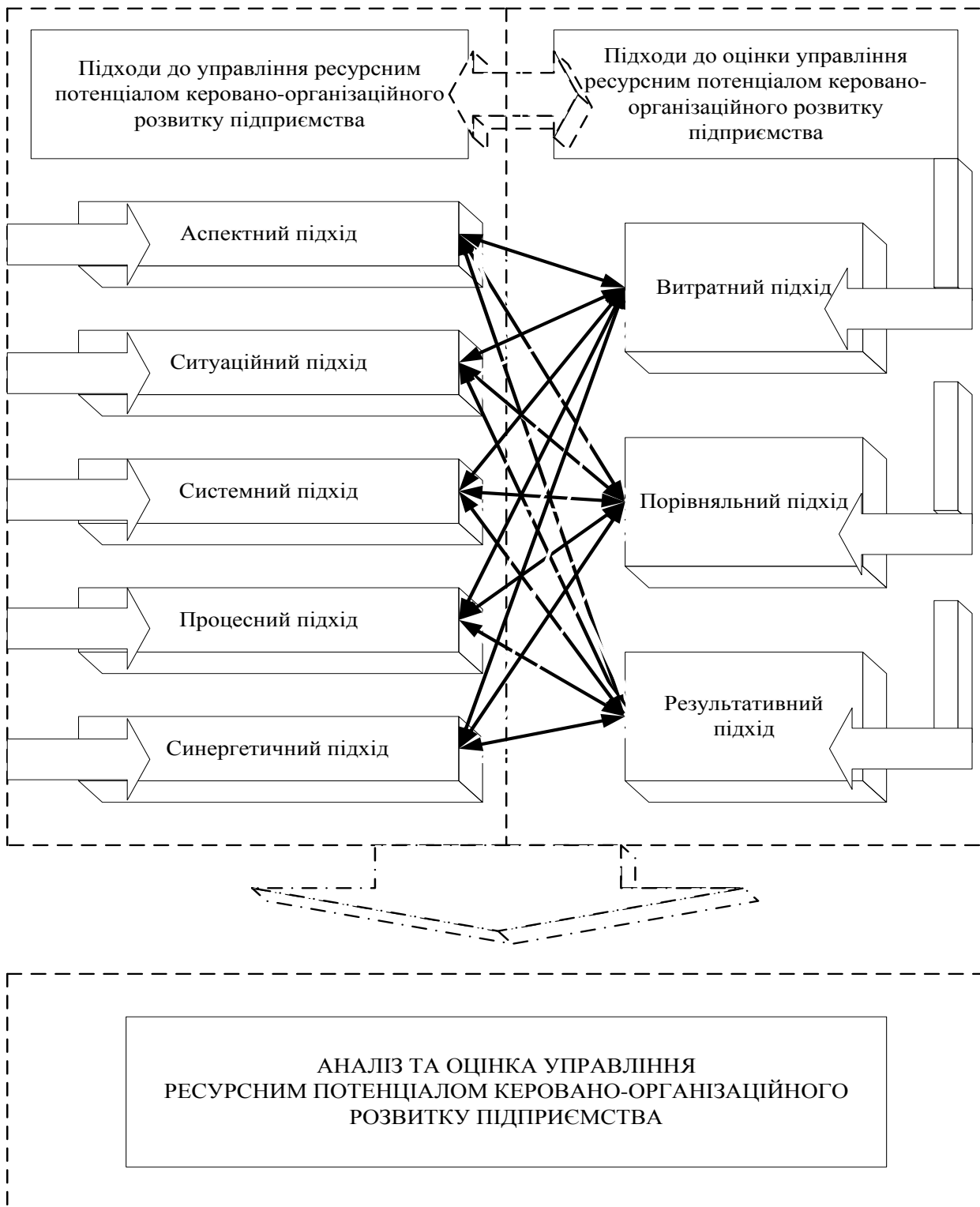

Рис. 1.1. Взаємозв'язок підходів до оцінки та управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку підприємства

3. Системний – один із спеціальних способів наукового пізнання, за яким досліджуваний об'єкт можливо поділити на елементи, які будуть розглянуті як

взаємопов'язана система. Управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку з точки зору даного підходу дає можливість визначити основні елементи системи та встановити стійкі, а також змінні взаємозв'язки між ними з метою виявлення факторів впливу внутрішнього та зовнішнього середовища;

4. Процесний – розглядає управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку підприємства як мережу взаємодіючих процесів, що протікають в структурі потенціалу і реалізують мету його існування та розвитку. Підприємства повинні забезпечувати процес придбання ресурсів, перетворення їх в готову продукцію та, відповідно, її реалізацію. Дане твердження є наслідком того, що процес – це логічна послідовність дій, тривала в часі, що призводить до послідовної зміни проміжних станів системи, у якій цей процес протікає, і перетворює початкові (вхідні) ресурси в кінцеві (вихідні);

5. Синергетичний – полягає в дослідженні процесів самоорганізації та становлення нових упорядкованих структур потенціалу. Синергетичний підхід передбачає ймовірне бачення світу, базується на дослідженні нелінійних систем. Образ ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства постає як сукупність нелінійних процесів. Ідея нелінійності включає багатоваріантність, альтернативність шляхів еволюції та її незворотність.

Оцінка ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства полягає в визначенні в грошовому обчисленні вартості, що може бути найбільш ймовірною ціною. Ціллю оцінки управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку підприємства є визначення якої-небудь оцінної вартості, що необхідно для ухвалення управлінського рішення. Проблеми оцінки ресурсного потенціалу слабо опрацьовані на рівні окремого підприємства. Оцінка ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства дає змогу: оцінити ступінь залучення ресурсів в господарський оборот; оцінити ступінь використання активної

частини потенціалу; оцінити ефективність вкладених ресурсів, вкладених в формування і розвиток ресурсного потенціалу.

Слід підкреслити, що необхідність та значення оцінки керовано-організаційного розвитку підприємства зумовлені потребою систематичного аналізу та вдосконалення роботи за ринкових відносин, переходу до самоокупності, самофінансування, потребою в поліпшенні використання ресурсів, а також пошуком резервів зміцнення потенціалу підприємства. А заходи щодо поліпшення управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку підприємств припускають комплексну оцінку діяльності всіх аспектів їх діяльності, а також вироблення рекомендацій, що стосуються всіх сторін виробничо - господарської діяльності підприємств, включаючи виробничу, маркетингову, і власне фінансову підсистему. Оскільки, при оптимальному управлінні поточні активи і поточні пасиви можуть змінюватися щодня і вимагають ретельного моніторингу.

Список використаних джерел

1. Ансофф И. Стратегическое управление: сокр. пер. с англ. / И. Ансофф ; науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
2. Ареф'єва О. В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О. В. Ареф'єва, Т. В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 71–76.
3. Василенко В. А Менеджмент устойчивого развития предприятий : монографія / В. А. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2005. – 648 с.
4. Коваленко О. В. Ефективність використання ресурсного потенціалу підприємств / О. В. Коваленко // Вісник аграрної науки. – 2008. – № 7. – С. 70–72.
5. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хеддоури ; пер. с англ. – М. : Дело, 1998. – 799 с.
6. Мягих І. М. Аналіз та оцінка використання ресурсного потенціалу в системі споживчої кооперації / І. М. Мягих // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1(91). – С. 136–142.

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА В УМОВАХ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Прушківський Володимир Геннадійович
д.е.н., професор, проректор
Запорізького національного технічного
університету
e-mail: v_v2016@ukr.net*

*Буряк Володимир Вікторович
аспірант кафедри економічної теорії
та підприємництва
Запорізького національного технічного
університету*

В умовах активізації євроінтеграційних процесів спостерігається прямий зв'язок між розвитком та конкурентоспроможністю. Реалії економічного буття довели, що місто не є виключенням, тобто чим вище рівень соціально-економічного розвитку міста, тим більший його конкурентоспроможний потенціал. Разом із тим значна концентрація людських і економічних ресурсів розвитку не здатна забезпечити місту об'єктивні переваги.

Найбільш вагомі дослідження конкуренції та теорії конкурентних переваг регіонів й міст, а також факторів, що визначають їх конкурентоспроможність зроблені таким вченими як М. Портер, І. Бегг, В. Бramezza, М. Паркінсон, С. Янсен-Батлерта інші.

Основні теоретичні засади формування конкурентоспроможного потенціалу міст розглядаються в працях українських вчених економістів: Л. Антонюк, О. Білоруса, В. Безуглої, П. Беленького, В. Геєця, Д. Лук'яненка та інших.

Місто виконує роль центра розвитку та модернізації, яке визначає конкурентоспроможність держави, галузі, та регіону, маючи при цьому різний конкурентоспроможний потенціал, який визначається наявністю ресурсної бази та ефективністю управління.

Значущість міст підтверджується постійним зростанням кількості населення. За даними Державної служби статистики України станом на 1 січня 2014 р. міське населення складало 68,9 % від загальної чисельності, на 1 січня 2015 р. – 69,1 %, а вже станом на 1 січня 2016 р. – 69,2 % [1, с. 12].

У сучасному світі міста відіграють роль організуючих і структуруючих елементів національної економіки. Саме на території міст здебільшого зосереджені фінансові та товарні ринки, тут формуються рішення, що визначають економічне життя. Міста, що концентрують виробничий потенціал і розвинені системи товарообігу створюють більшу частину валового внутрішнього продукту. Саме тут формується і зосереджується основне багатство національних економік [2].

Значна кількість наукових досліджень щодо розвитку міст та формування конкурентоспроможного потенціалу присвячено виокремленню факторів, які його визначають. Спільним підходом для вчених є те, що вони розглядають конкурентоспроможність міста в залежності від конкурентоспроможності містоутворюючих підприємств. На нашу думку, таке розуміння є вузьким і властиве індустріальному підходу, оскільки конкурентоспроможність міста включає в себе економічні ресурси, соціальну та економічну інфраструктури, а також якість та ефективність управління соціально-економічними процесами.

На основі вищезазначеного виокремимо основні складові конкурентоспроможного потенціалу міста, який включає:

- ресурсний потенціал (трудові ресурси, географічне розташування, наявність природних ресурсів, кліматичні умови, земельні ресурси);
- потенціал якості життя (рівень соціального захисту, якість житла);
- креативний потенціал (якість культурного середовища);
- фінансовий потенціал (бюджетна забезпеченість, рівень розвитку банківської, фінансової, страхової інфраструктури, інвестиційний клімат);
- екологічний потенціал (стан навколишнього середовища);
- організаційний потенціал (політична стабільність, ефективність структур управління).

На нашу думку, конкурентоспроможним може називатися місто, в якому створено і реалізується такий соціально-економічний, політичний, культурний, екологічний, релігійний, інституціональний порядок, за якого кожна людина не тільки задовольняє свої фактичні потреби, але і має резерви для реалізації потенційних можливостей.

Конкурентоспроможність міста – здатність міста максимально відповідати інтересам всіх його суб'єктів (мешканців, господарюючих суб'єктів, інвесторів, а разом з тим і держави (в особі органів державної влади)), – і залучати нових. Адже, кожен суб'єкт оцінює місто, виходячи з особистих інтересів: споживач зацікавлений в тому, щоб за допомогою придбання набору товарів і послуг максимізувати отриману корисність; метою господарюючих суб'єктів є мінімум зусиль та максимальна результативність; інвестор зацікавлений в тому, щоб проект, в який він вкладає свої кошти, дав йому досить високу прибутковість, щоб можна було вважати цей проект перспективним і доцільним; держава зацікавлена в забезпеченні ефективності використання наявних на його території ресурсів (праці, землі, капіталу, знань, підприємницьких здібностей), але при цьому – щоб дотримувалися певні соціальні стандарти.

Формування конкурентоспроможного потенціалу міста визначає траєкторію його розвитку. Однак для того, щоб цей потенціал реалізувався, нагальною є ефективна взаємодія між окремими людьми, підприємствами та місцевими органами (державою). Для цього необхідним є усвідомлення ролі міста як економічного суб'єкта в регіоні, країні та світі, який дозволяє знайти спільне та поєднати інтереси всіх.

Список використаних джерел

1. Чисельність наявного населення в розрізі регіонів, районів, міст, селищ міського типу / Публікації. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2016 р. – Київ: Державна служба статистики України, 2016. – 86 с.
2. Джекобс Дж. Міста і багатство націй / Дж. Джекобс. – Новосибірськ, 2009. – 332 с.

СТРАТЕГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

*Сластяникова Анжеліка Ігорівна,
к.е.н., ст. викладач каф. ЕОДСГ
Української інженерно-педагогічної
академії*

На сучасному етапі ринкове середовище висуває жорсткі вимоги до підвищення ефективності наявних ресурсів та напрямів розбудови і зміцнення ресурсного потенціалу, зниження затрат на виробництво, підвищення якості товарів. Оскільки системний характер взаємозалежності й взаємообумовленості виробничих зв'язків, які виникають в ході задоволення суспільних потреб, в свою чергу, зумовлює необхідність консолідації та узагальнення усього різноманіття виробничо-господарських відносин у межах створення нової вартості, а створення нової вартості у цілому та, зокрема, одна з найважливіших складових цього процесу – ресурсне забезпечення [5], являють собою досить специфічні об'єкти управління, різноманіття яких вимагає обов'язкового формування відповідно складної керовано-організаційної системи. Тобто, стратегічний розвиток допомагає задати таку точку ординат розвитку підприємства, при якій підприємство досягає бажаної цілі управління і вкладається при цьому в обмеження за ресурсами, а погано керована система досягає наміченої цілі не точно, а приблизно або перевищує встановлені обмеження за ресурсами. Дослідження факторів впливу на систему управління ресурсним потенціалом має обов'язково визначати фактори зовнішнього середовища: перш група – які підприємство може нівелювати чи хоча б мінімізувати їх вплив на систему управління ресурсним потенціалом, а друга – на які підприємство не в змозі впливати.

В якості механізму слід розглядати комплексну систему, що складається з системи забезпечення, функціональної та цільової системи, які містять певну сукупність організаційних і керованих важелів, які впливають на економічні і організаційні параметри системи управління підприємством з метою

забезпечення ефективності управління. Наступний аспект механізму формування підприємства є похідним досліджень співвідношень структурних елементів потенціалу підприємства [1]. Так, їх елементарний набір ще не формує потенціал підприємства і не формує механізм. Таке об'єднання повинне забезпечувати взаємодію між окремими елементами, встановлення між ними певних взаємозв'язків, які б відповідали цілям підприємства, стратегії та тактиці забезпечення його конкурентоспроможності та розвитку. І, що особливо важливо, - дозволяли б отримувати синергетичний ефект, оскільки в його складі є керований розвиток, в об'єднанні процеси реструктуризації та реінжинірингу, інноваційні та інвестиційні процеси, що ведуть до кількісних та якісних змін у всіх функціональних галузях підприємства, а також контури управління на основі зворотніх зв'язків [9].

Процес реалізації формування ресурсного потенціалу стратегічного розвитку підприємства потребує створення відповідної системи забезпечення, адекватної сучасним ринковим вимогам в напрямі збереження стійкості підприємства та нарощування його ресурсного потенціалу. Фінансове забезпечення передбачає формування обсягу фінансових ресурсів, достатнього для вирішення завдань фінансового управління в напрямі забезпечення сталого розвитку шляхом застосування ресурсозбереження, раціонального використання ресурсів і підтримання стійкого функціонування підприємства.

Підготовка визначених завдань вимагає забезпечення всебічної поінформованості на підприємстві, обґрунтованості, припускає ознайомлення і з'ясування керівниками характеру і наслідків застосованого рішення, що передує даному. Ознайомлення з діючими інструкціями, одержання додаткової інформації від осіб і підрозділів компетентних в галузі даної проблеми. Саме тому, при пошуку оптимального рішення виходять із порівняння очікуваного результату на підставі прогнозних альтернатив. Слід враховувати вплив некерованих факторів на наслідки реалізації прийнятого рішення, а також ступінь можливого максимального ризику. Проблема оптимального вибору на стадії прийняття рішення потребує врахування корисності та витрат ресурсів.

Таким чином, в умовах значних змін, що відбуваються в Україні, запропоновані аспекти формування ресурсного потенціалу стратегічного розвитку підприємства, підкріплені належним рівнем та обсягом забезпечення дозволяють збалансувати реалізацію заходів системи фінансового управління з іншими управлінськими системами підприємств, підвищити рівень економічного обґрунтування фінансових рішень, які відповідають визначеному напрямку по досягненню стратегічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Гопкало О.І. Механізм управління ресурсним потенціалом підприємства: принципи, цілі, задачі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eaf.nmu.org.ua>.
2. Довгаль Н. С. Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні основи / Н. С. Довгаль // Науково-технічна інформація. - 2009. - № 1. - С. 42-45.
3. Євдєєв Д. В. Сутність управління потенціалом, його значення в ринкових умовах / Д. В. Євдєєв // Пошук. — 2005. — № 5, травень. — С. 140—143.
4. Калінеску Т. В. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток : монографія / [Калінеску Тетяна Василівна, Романовська Юлія Анатоліївна, Кирилов Олег Дмитрович] ; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. — Луганськ, 2007. — 272 с.
5. Михайленко С.О. Формування організаційного потенціалу розвитку економічної безпеки підприємств [Текст] : моногр. / В.М. Михайленко, С.О. Ареф'єв .- Львів : Укр. акад. друкарства, 2010.-224 с.
6. Прохорова В. В. Потенціал як ресурсна основа управління економічним розвитком підприємства / В. В. Прохорова, О. В. Божанова // Проблеми системного підходу в економіці . – 2010. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/index.htm>.
7. Прохорова В. В. Ресурсний потенціал економічного зростання / В. В. Прохорова // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2009. – № 28.– С. 120–125.
8. Шелегеда Б. Г. Стратегічне управління потенціалом підприємства / [Шелегеда Белла Григорівна, Касьянова Наталія Віталіївна, Берсуцький Антон Якович]; НАН України ; Інститут економіки промисловості; Донецький ун-т економіки та права. — Донецьк : ДонУЕП, 2006. — 219 с.

ПРОБЛЕМИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

*Федотова Тетяна Анатоліївна
к.е.н., доц. каф. економіки та управління
національним господарством
Дніпропетровського національного
університету ім. Олеся Гончара
e-mail: fedyu@ukr.net*

*Фінько Аліна Володимирівна
студентка Дніпропетровського
національного університету ім. Олеся
Гончара
e-mail: alya.finko@mail.ru*

Незважаючи на позитивні соціологічні, територіальні, економічні та політичні зміни, які відбуваються на теренах сучасної України, з метою інтеграції її економічної системи у європейський простір, залишається ще низка проблем та перешкод на цьому шляху. На сьогоднішній день основною метою має стати визначення цих проблем, причин та способів їх подолання.

Вирішенню економічних проблем України в сучасних умовах присвячені праці провідних вітчизняних вчених таких як: Амоша О.І., Белінська Я.В., Бобух І.М., Геєць В.М., Жаліло Я.А., Лукінов І.І., Покришка Д.С., Семиноженко В.П., А. С. Гальчинського, О. А. Корнієвського, В. Опришко і ін.

Про те, що економіка України має низку перешкод на шляху до євроінтеграції свідчать незалежні експертні оцінки та статистична інформація. У товарній структурі зовнішньої торгівлі за I півріччя 2016 року найбільшу частку мають недорогочінні метали та вироби з них – 23,2%, продукти рослинного походження – 20,7% та мінеральні продукти – 7,4% [1]. Отже, більше половини українського експорту складає сировина та невисокотехнологічні товари. З такою направленістю експорту Україна не може ввійти в європейський простір. Мінеральна сировина швидко вичерпується і її

завжди можна замінити експортом з іншої країни. Це призводить до коливання її ціни та еластичності попиту на неї.

Окрім цього, Україна за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2015-2016 посіла 79 місце серед 140 країн світу, що свідчить про досить низький рівень конкурентоспроможності. Україна найбільше втратила позицій за показниками, які характеризують розвиток інфраструктури, макроекономічне середовище та розвиток фінансового ринку країни [2].

Про невідповідність України європейським нормам свідчить й індекс економічної свободи країни за яким у 2016 році Україна посіла 162 місце з 178 країн світу і була визнана країною з невільною економікою. Найбільшою проблемою нашої країни дослідники вважають боротьбу з корупцією. Також причиною такого низького рейтингу стала слабка судова система та політична нестабільність, причиною якої можна вважати застарілість норм Кодексу законів про працю, впливом Уряду на ціни через державні компанії [2].

Отже, можна зробити висновок, що проблеми економічної системи України мають комплексний внутрішній характер, адже їх причиною є внутрішні невідповідності країни світовим стандартам. Таким чином має сенс і повне, комплексне реформування економічної системи України.

В умовах жорстокої світової конкуренції в першу чергу потрібно розвивати основні галузі, покращення яких позитивно вплине на економіку держави. До таких галузей можна віднести промисловість, основною перевагою якої є наявність запасів широкого спектру природних ресурсів (вугілля, руда, кухонна і калійна солі).

Головними проблемами інфраструктури України є те, що електроенергетика не може в повному обсязі забезпечити всі потреби українського господарства, а потреба в нафтогазових ресурсах задовольняється за рахунок імпорту, що робить нашу державу залежною від імпорту газу. Така ситуація та нездатність до управління, призвели до великих витрат і навантаження на бюджет України. Альтернативою міг би стати видобуток і експорт вугілля. Але зважаючи на сучасну економічну і політичну ситуацію,

вугільна галузь переживає стагнацію. Тому одним з основних напрямків реформування має бути відновлення роботи шахт та модернізація устаткування.

На стан економічної системи також значно впливає фінансовий сектор. Через різке падіння курсу гривні за останні роки, відсутність стабільного фондового ринку та наявність проблемних активів фінансовий сектор не розвивається і знаходиться у занепаді. У цьому випадку має сенс інноваційний розвиток цього сектору, формування стратегії необхідних дій для цього та досягнення максимізації прибутку, забезпечення фінансової стійкості, забезпечення інвестиційної привабливості для іноземних вкладників.

Перешкодою на шляху розвитку економічної системи України є також соціальна сфера. Високий рівень життя населення також є однією з основних якостей сучасної та розвинутої країни. По-перше, потребує реформ сфера соціальної підтримки, адже через відсутність моніторингу більша частина допомоги надається забезпеченим сім'ям, а отже вона не є ефективною. По-друге, якість медичного обслуговування знаходиться на низькому рівні, через нерівномірний розподіл бюджетних коштів у цю галузь. По-третє, особливу увагу слід звернути на питання освіти. Адже підготовка кваліфікованих кадрів є основою розвитку економіки в цілому.

Отже, на шляху до євроінтеграції економічної системи України все ще залишається багато проблем та перешкод. Для досягнення позитивних результатів Україні необхідно розробити стратегію реформування економічної системи. З метою забезпечення необхідного рівня конкурентоспроможності національна економіка повинна являти собою розгалужений і збалансований комплекс.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2015-2016 // Економічний дискусійний клуб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika>.

ОБҐРУНТУВАННЯ АКТИВІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Циган Раїса Миколаївна
ст. викл. каф. ОАА Кременчуцького
національного університету
e-mail: raisaoaa@gmail.com

Гребінна Елеонора Юріївна
студентка Кременчуцького
національного університету
імені М. Остроградського

Для комплексного функціонування економіки країни найважливішою його складовою є експортна діяльність. Актуальність даної проблеми полягає в тому, що за останні роки зовнішньоекономічна діяльність України набула одностороннього характеру, а саме переважання імпорту над експортом. Порівняно зі світовою, вітчизняна економіка має необхідність в новітніх технологіях, фінансових та інвестиційних ресурсах. Міжнародне співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями є значним джерелом та дієвим інструментом у сприянні економічному розвитку України.

Важливою складовою експортно-орієнтовної діяльності підприємства є реалізація продукції та її обов'язковий перетин через митний кордон з метою постачання цих товарів партнеру з-за кордону. Експорт продукції на світовий ринок сприяє вирішенню ряду важливих завдань: зростанню прибутковості, збільшенні обсягів продажу, ухиленні від сезонності попиту на товари тощо.

Тому завданням дослідження є оцінка сучасного стану економіки України, її експортної діяльності, дослідження динаміки обсягів експорту та визначення перспектив розвитку найближчим часом.

Значний внесок у розвиток експортної економіки зробив Пол Кругман. У новій теорії Кругмана розглядається швидке зростання світової торгівлі і підвищення концентрації економічної активності у найбільших містах планети.

У своїй роботі він виокремлює те, що покупці схильні до того, щоб урізноманітнити своє споживання. Саме це розвиває монополістичну конкуренцію, яка полягає у боротьбі великої кількості брендів.

Для стабільного економічного розвитку України важливе значення має перехід від стратегії імпортозаміщення до побудови експортно-орієнтовної економіки. Домінування в експорті недорогоцінних металів та виробів з них впливає на економіку країни таким чином, що вона стає значно залежною від коливання попиту на світових ринках та стає суттєвим для розвитку відповідних галузей, а в імпорті – відповідно товарів з високою доданою вартістю.

Показники експортної діяльності України є значно нестабільними. З 2008 року по 2015 обсяг товарів, які постачалися на зовнішні ринки мав значні коливання (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягу експорту товарів за 2008-2015 роки

Роки	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Обсяг, млн. дол. США	66967,3	39695,7	51405,2	68394,2	68830,4	63320,7	53901,7	38127,1

Починаючи з 2013 року обсяги експорту товарів постійно знижуються.

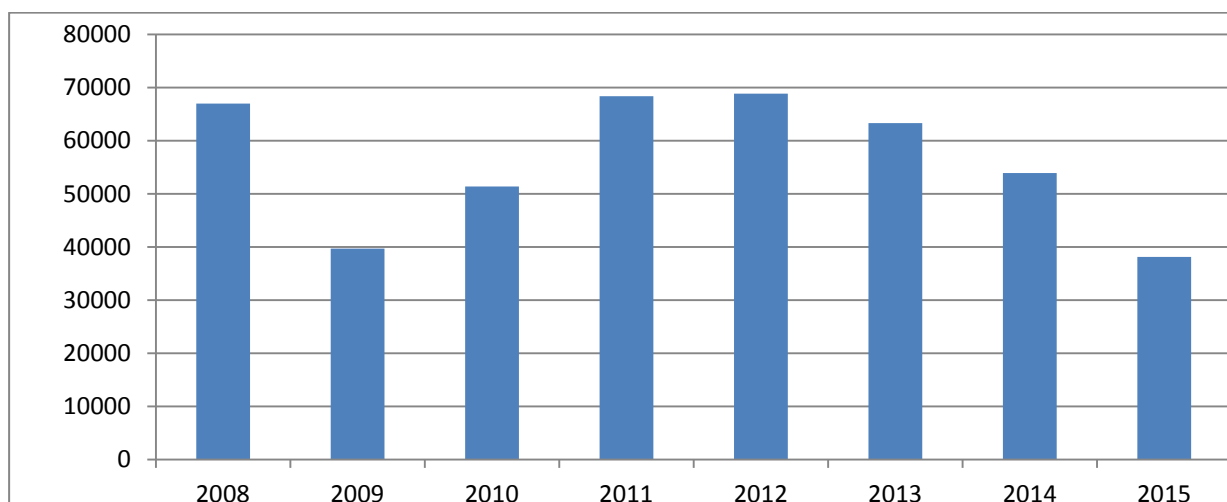

Рис.1. Аналіз динаміки обсягу експорту за 2008-2015 роки

Таким чином, можна зробити висновок, що в період з 2008 року по 2015 експортна діяльність України зазнала значних змін. Найвищого рівня вона досягла в 2012 році – 68830,4 млн. дол. США, а найнижчого в 2015 р. – 38127,1 млн. дол. США (рис.1). На даний момент Україна знизилася обсяги постачання вітчизняної продукції на світові ринки. Таке положення пов'язане з нестабільною воєнно-політичною ситуацією в Україні та світовою економічною кризою.

Зовнішній сектор української економіки формується в умовах реструктуризації міжнародної економіки. Саме це полягає у створенні на економічному мегарівні багатопольної системи суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності країни. Вихід вітчизняних підприємств на світовий рівень треба розпочинати з дослідження зовнішніх ринків.

Важливим зовнішнім чинником розвитку багатофункціональної моделі зовнішньої економіки України є співробітництво з міжнародними організаціями. Експортно-орієнтовна модель економіки повинна підпорядковуватися ідеї європейської інтеграції, використанню саме тих форм та механізмів, які забезпечать повне та ефективно використання взаємозв'язків України з провідними країнами світу. Україна вважалася і залишається на даний момент аграрною державою, тому аграрний комплекс може і повинен стати рушієм для розвитку національної економіки та зростанню її конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність експортної продукції визначають показники попиту на неї, а економічний ефект характеризується обсягом прибутку реалізованої продукції на експорт. Вітчизняним підприємствам слід враховувати той факт, що суть конкурентної боротьби на даний момент полягає в завоюванні конкретних споживачів, які обирають послуги або товари конкурентних виробництв.

Вітчизняній економіці необхідно значно посилити зовнішньоекономічні зв'язки з провідними країнами світу, для яких Україна може стати перспективним партнером, зокрема, щодо транзитних перевезень,

агропромислового виробництва, машинобудування, рекреаційно-туристичної галузі.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: Статистична інформація – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ ВИХОДУ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЕБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЄВРОРИНОК

*Циган Р. М. старший викладач
Кременчуцького національного
університету імені М. Остроградського*

*Назаренко К. І.
студент гр. ОА-13-1, e-mail:
motoreks007@gmail.com*

Сучасний етап функціонування світового господарства характеризується швидким розвитком міжнародних економічних відносин, посиленням інтернаціоналізації виробництва на основі міжнародного поділу праці. Одним із пріоритетних напрямів політики України виступає інтеграція в європейський союз. Економічна привабливість Євросоюзу для України полягає насамперед у можливості долучитися до можливостей ведення ефективної господарської діяльності та підйому національної економіки до аналогічного рівня, що і в європейських країнах.

Дослідження проблеми інтеграції та співпраці України з ЄС знайшли своє відображення у багатьох вітчизняних дослідженнях таких науковців, як Е. Майкова [1], О. Федоршина [2], А. Фіалко, І. Осташ та багато інших.

Євроінтеграція для України представляє собою насамперед вирішення проблеми з відсталістю економіки, недостатнього залучення іноземних інвестицій та відсутністю новітніх технологій, низького рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняного товаровиробника.

Для ефективного виходу українських підприємств на європейський ринок необхідно мати значні обсяги ресурсів та можливості для подальшого ведення прибуткової господарської діяльності за межами України. Тому, необхідно приділити значну увагу дослідженню експортного потенціалу, адже саме це поняття визначає спроможність підприємств експортувати наявні товари та нарощувати експорт нових видів продукції, ресурсів та послуг.

Оскільки автомобілебудування є однією з основних складових елементів промисловості України, тому необхідно визначити можливість виходу саме цієї галузі на європейський ринок.

На експортний потенціал (як частину зовнішньоекономічної діяльності) автомобілебудування впливає досить багато чинників, як позитивних, так і негативних, це, зокрема і рівень кваліфікації працівників, і ресурсне забезпечення, і складність продукції вітчизняних підприємств та багато інших.

Ефективному розвитку торговельно-економічних відносин України з ЄС заважає багато невирішених проблем (рис. 1).

Загалом, проблеми виходу українських товаровиробників на європейський ринок можна розділити за двома головними ознаками: зовнішні (проблеми макрорівня – на рівні держави) та внутрішні (проблеми мікрорівня – на рівні діяльності підприємств).

Серед зовнішніх проблем найголовнішими є:

- недостатня підтримка автомобілебудівної галузі з боку держави, адже практика показує, що багато країн створює систему дотацій та податкових пільг для галузей машинобудування.

- низький рівень стандартизації та сертифікації: автомобілі європейського виробництва мають дуже високий рівень якості, тому українських виробникам необхідно виробляти конкурентоспроможну продукцію.

Внутрішні проблеми українських підприємств характеризуються:

- низьким рівнем науково-технічного прогресу;
- високою собівартістю, що унеможлиблює встановлення низького рівня цін на автомобілі;

- низьким рівнем підготовки кадрів для автомобілебудівної галузі.

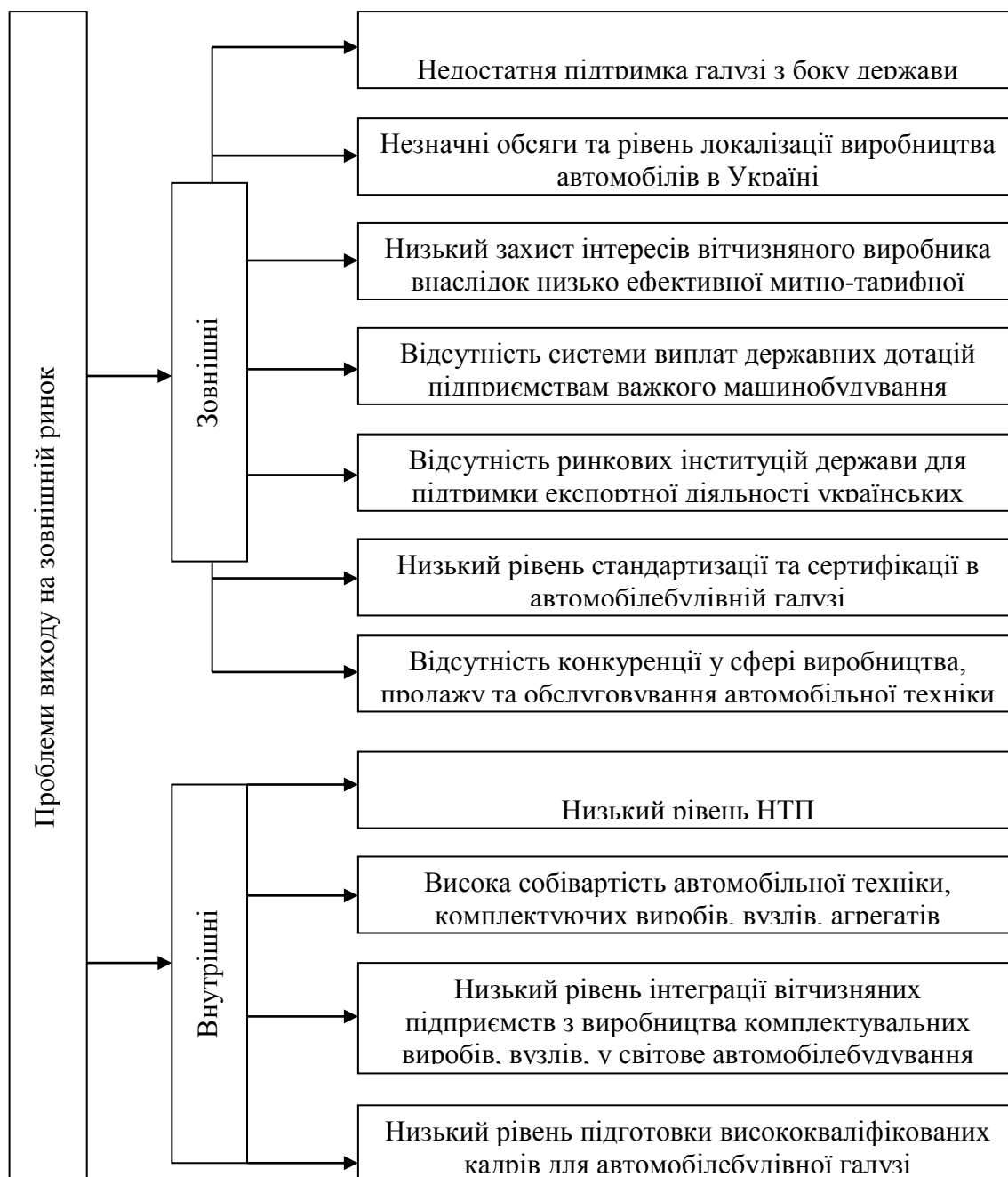

Рис. 1 Проблеми виходу України на європейський ринок

Таким чином, європейська інтеграція для України є шляхом покращення та модернізації економіки, залученням іноземних інвестицій, формування нових ринків збуту, створення стимулів для розвитку вітчизняної системи економіки. Разом з тим, ефективний вихід України на європейський ринок можливий лише

за умови вирішення проблем формування експортного потенціалу, що включає створення конкурентоспроможної продукції, підтримки держави та створення високого рівня стандартів для суб'єктів автомобілебудування.

Список використаних джерел

1. Майкова Е. В. Економічні проблеми інтеграції України до Євросоюзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://http://www.nbu.gov.ua/>
2. Федоршина О. О. Проблеми інтеграції України до Європейського союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/>
3. Фіалко А., Осташ І. та ін. Проблеми та перспективи інтеграції України до ЄС [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.uceps.org.ua/ua/>

ВЕКТОР РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

*Циган Раїса Миколаївна
ст. викладач каф. Обліку, аналізу і аудиту
Кременчуцького національного
університету ім. М. Остроградського*

*Синято Альона Олексіївна
Студентка 4 курсу каф. Обліку, аналізу і
аудиту Кременчуцького національного
університету ім. М. Остроградського
e-mail: sinyato@mail.ua*

Харчова промисловість є однією із провідних галузей української економіки. Вона безпосередньо бере участь у забезпеченні продовольчої безпеки держави, формуванні її експортного потенціалу і здатна позитивно впливати на динаміку економічного зростання України.

Важливість галузі для економіки країни обумовлена її питомою вагою у загальних обсягах виробництва і реалізації промислової продукції, експортним потенціалом та обсягами податкових надходжень, які вона забезпечує.

Так, у 2015 році реалізовано продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (у відпускних цінах без ПДВ і акцизу) на суму 339,8 млрд грн, що складає 22,6% в загальному обсязі реалізованої промислової продукції України [1].

Разом з тим, обсяги виробництва більшості видів продукції харчової промисловості у 2015 році знизились (рис. 1). Значний вплив на загальне зниження промислової продукції галузі мало зменшення обсягів виробництва продукції кондитерської та молочної промисловості як наслідок застосування в поточному році країнами Митного союзу обмежувальних заходів стосовно імпорту українських виробів.

Також зниження індексу промислової продукції відбулося за рахунок зменшення обсягів виробництва деяких видів підакцизних товарів. Зокрема, у 2015 році у порівнянні до 2014 року, зменшено обсяги виробництва пива солодового, горілки, продукції олійно-жирової промисловості, соків фруктових та овочевих, їх сумішей, овочів консервованих натуральних, борошна, цукру, більшості круп, пшеничного хліба та виробів хлібобулочних та інше [2].

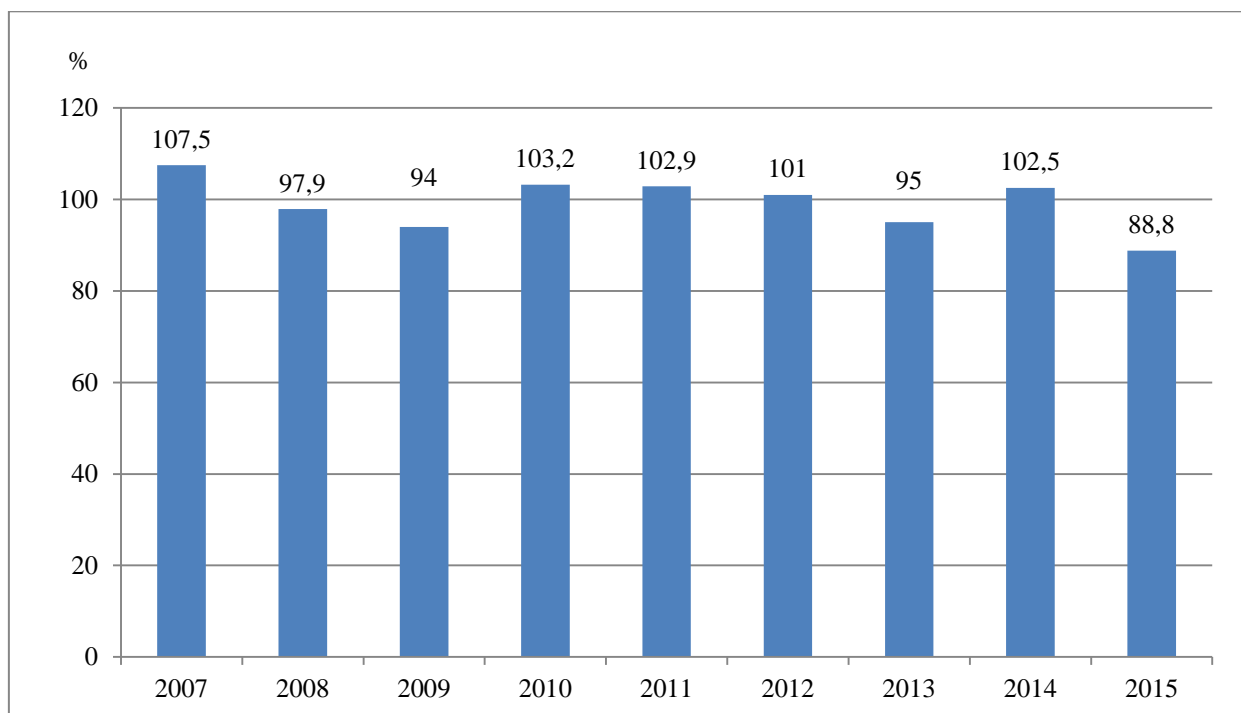

Рис. 1 Динаміка індексів промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, у % до попереднього року [1].

При цьому необхідно зазначити, що внутрішній ринок забезпечений продовольчими товарами у повному обсязі. Крім того, завдяки наявності достатніх потужностей з виробництва харчових продуктів та запасів сировини і

надалі буде забезпечено насичення внутрішнього ринку відповідно до його потреб.

Галузь має також значний експортний потенціал, що робить її привабливою для іноземних інвесторів. За статистичними даними, ця галузь займає друге місце за обсягами прямих іноземних інвестицій. Наприклад, у 2015 р. на харчові підприємства України надійшло 2,7 млрд. дол. США. прямих іноземних інвестицій [3].

Та, незважаючи на значні грошові надходження із-за кордону, однією з основних проблем даного сектору залишається підвищення технічного рівня підприємств харчової промисловості.

Покращити умови і збільшити ефективність діяльності підприємств харчової промисловості можна завдяки:

- налагодженню постійної системи збору, обробки і використання інформації, об'єктом якої повинен бути споживач, його потреби і рівень доходів;
- урахуванню ринкового попиту на певний вид продукції в процесі планування діяльності підприємства при визначенні обсягу виробництва;
- розробці ефективної стратегії подальшого розвитку підприємств, врахувавши заходи у сфері державного регулювання та прогнозовані зміни галузі;
- налагодженню партнерських відносини між сільськогосподарськими підприємствами, які постачають сировину підприємствам харчової промисловості, і останніми;
- розробці ефективних механізмів державного захисту ринку від недоброякісної продукції з метою захисту здоров'я та інтересів споживачів;
- імпортуванню тільки тих товарів, виробництво яких відсутнє в Україні.

Харчова промисловість посідає важливе місце в промисловому комплексі України. Вона забезпечує населення харчовими продуктами, забезпечує робочими місцями значну частину працездатного населення, робить суттєвий внесок у бюджет країни, забезпечує надходження іноземних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Підсумки роботи харчової промисловості за 2015 рік [Електронний ресурс] // Міністерство аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/20612>
2. Статистичний щорічник «Україна у цифрах у 2015 році» [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
3. Основні показники роботи харчової промисловості України [Електронний ресурс] // Департамент продовольства Міністерства аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/system/files/Харчова%202014%20рік>.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

*Чобіток Вікторія Іванівна
к.е.н., доц. каф. ЕтаОДСГ Української
інженерно-педагогічної академії
e-mail: vika_chobitok@mail.ru*

*Грабар Маргарита Вадимівна
студентка Української інженерно-
педагогічної академії*

Питання дослідження конкурентоспроможності підприємств є важливими й актуальними для економіки країни в цілому, та окремих виробників. Висока конкурентоздатність суб'єктів господарювання є важливим шляхом отримання високого і стабільного прибутку. Висока конкурентоспроможність – основна умова розвитку і функціонування підприємства.

Питаннями конкурентоспроможності підприємств займалися такі вчені: Азоєв Г.Л., Кадирус І. Г., Клименко С.М., Янковий О.Г. та інші.

Конкурентоспроможність підприємств – здатність ефективно розпоряджатися власними і позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку. Виробництво і реалізація конкурентоспроможних товарів — обов'язкова умова конкурентоспроможності фірми.[2]

Тобто, конкурентоспроможність можна оцінювати шляхом порівняння конкурентних позицій кількох підприємств на певному ринку.

При цьому обов'язковою вимогою є порівнянність оціночних параметрів, а саме:

- а) технології,
- б) потенційних можливостей обладнання,
- в) рівня персоналу,
- г) системи управління,
- д) рівня інновацій,
- е) стану комунікацій,
- є) рівня маркетингової політики,
- ж) експортно-імпортних можливостей та інших параметрів.

Основними умовами забезпечення конкурентоспроможності є:

- застосування наукових підходів до стратегічного менеджменту;
- забезпечення єдності розвитку техніки, технології, економіки, управління;
- застосування сучасних методів дослідження й розробок (програмно-цільове планування, теорія прийняття рішень і т.д.);
- розгляд взаємозв'язків функцій управління будь-яким процесом на всіх стадіях життєвого циклу об'єкта;
- формування системи заходів із забезпечення конкурентоспроможності різних об'єктів.[1]

Аналізуючи визначення сутності «конкурентоспроможність» можна виділити ознаки даного поняття (рис. 1).[1]

Конкурентоспроможність підприємства повинна забезпечуватися такими показниками, як висока виробнича ефективність, яка реалізується завдяки сучасному обладнанню, технологіям, кваліфікованими працівниками та здатністю завоювати й тривалий час утримувати стійні позиції на ринку, що забезпечується завдяки ефективному використанню принципів маркетингового управління. [1]

Аналіз конкурентоспроможності підприємства на ринку допускає вивчення факторів, що впливають на відношення покупців до підприємства та її продукції і як результат — зміна частки продукції підприємства на ринку. Усі

фактори конкурентоспроможності можна умовно розділити на зовнішні й внутрішні (рис. 1). [3]

Рис. 1. Ознаки та фактори конкурентоспроможності

Отже, конкурентоспроможність підприємства – здатність виробляти й реалізовувати свою продукцію швидко, дешево, якісно, продавати її в достатній кількості, при високому технологічному рівні обслуговування. Конкурентоспроможність проявляється в умовах конкуренції і через конкуренцію. Необхідно відмітити, що єдиного підходу до визначення даної категорії у вітчизняній та зарубіжній науці не існує, але кожне підприємство створює свою систему забезпечення високого рівня конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Кадирус І. Г. Конкурентоспроможність підприємства та фактори, що на неї впливають [Електронний ресурс] / І. Г. Кадирус // Ефективна економіка. – 2014. – № 5. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3390>
2. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навчальний посібник. / Клименко С.М., Дуброва О.С., Барабась Д.О., Омеляненко Т.В., Вакуленко А.В. - К.: КНЕУ, 2006. - 527 с.

3. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: [монографія / за заг. ред.. О.Г. Янкового]. – Одеса: Атлант, 2013. – 470 с.

ОЦІНКА БЕЗПЕКИ ПРОДУКЦІЇ МАШИНОБУДУВАННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Чукурна Олена Павлівна
к.е.н., доц. каф. маркетингу
Одеського національного політехнічного
університету
e-mail: elenchukurna@yandex.ua

Давидова Анна Віталіївна
асистент кафедри маркетингу
Одеського національного політехнічного
університету
e-mail: masi4ka90@bk.ru

Однією з основних вимог Європейського Союзу до якості товарів є їх відповідність вимогам безпеки. Наприклад, процес оцінки відповідності машин та устаткування європейським стандартам і директивам Європейського Союзу передбачає визначення під які гармонізовані стандарти і Директиви підпадає виріб. Залежно від стандарту і вимог Директив, процедура може проводитися за одним або кількома модулями, які обґрунтовані у стандартах і Директивах.

Оцінку безпеки товарів, виробів, а також машин й устаткування здійснює європейські нотифіковані інститути. Одним з найбільш відомих є SIA "International Center for Quality Certification-ICQC" (Латвія, м. Юрмала), в якому можна отримати повну інформацію про захисні заходи, що знизять ризики для конкретної продукції машинобудування.

Показники безпеки продукції машинобудування регламентуються європейською Директивою 2006/42 / ЄС щодо машин та механізмів (безпека машин та устаткування), в якій чітко визначені вимоги до технічної документації з оцінки ризиків (розділ Загальні принципи, Додаток I). Крім того, додаток VII Директиви 2006/42 / ЄС вимагає введення оцінки ризиків як частини "технічної документації". Відповідність Директиві по машинам і

механізмам в обов'язковому порядку включає документування процедури оцінки небезпеки.

Багато стандарти вимагають, щоб оцінка ризиків була проведена вже на стадії проектування і цей документ (оцінка ризиків) повинен бути дійсний для всього життєвого циклу машини, включаючи проектування, виготовлення, зберігання, монтаж, налагодження, експлуатація (в тому числі й модернізація), ремонт, технічне та сервісне обслуговування й утилізація.

Одним з першорядних завдань проектувальників і виробників різних машин є проектування, виробництва та дії машин та механізмів таким чином, що травми та більш серйозні інциденти не повинні виникати при правильному використанні машин. Захисні заходи є поєднанням заходів, прийнятих проектувальниками, виробниками і користувачами. Захисні заходи, які вже можуть бути реалізовані на етапі проектування і виготовлення мають пріоритет над заходами, які повинен виконувати користувач.

Міжнародний стандарт, EN ISO 12100 «Безпека машин - основні поняття, загальні принципи конструювання», надає детальний перелік з ідентифікацією небезпек, описує ризики, які розробники повинні брати до уваги, містить принципи проектування, виготовлення і мінімізації ризиків. EN ISO 14121 «Безпека машин - Принципи оцінки ризику» описує методи аналізу ризиків, оцінки ризиків і мінімізації ризиків для досягнення необхідної безпеки машини. Функціональна безпека є одним з основних елементів в проектуванні й виробництві машин та механізмів. Отже, вимоги Директиви 2006/42 / ЄС з машинобудування повинні бути виконані в кожному конкретному випадку.

Машини повинні працювати надійно і безпечно в будь-якій ситуації та в разі втрати функції, вона повинна бути відразу переведена в безпечний стан.

Директива з машин та комп'ютерного обладнання 2006/42 / ЄС включає в себе тільки загальні вимоги з техніки безпеки, не пропонуючи точні дієві рішення. Застосування стандартів та директив ЄС відрізняється, залежно від галузі, типу машини і технічного обладнання. З розвитком техніки, ці стандарти є предметом постійного моніторингу, регулярного перегляду і оновлення.

Виробники обладнання стикаються з проблемою системного контролю функціональних вимог безпеки машин. Особливо це стосується тих вимог, які не входять до вимог стандартів Європейського Союзу й повинні враховувати майбутні зміни в гармонізованих європейських або міжнародних стандартах і регламентах.

Безпека машин і механізмів є однією з вимог для розміщення продукції на ринку ЄС, а так само на ринках, що не входять до ЄС, також вимагають доведення безпечності машин, тому виробники, які бажають отримати доступ до міжнародних ринків також повинні продемонструвати, що їх продукція відповідає вимогам національних стандартів. Для досягнення цієї мети, виробник машин і механізмів повинен оцінити ризики машини, на підставі відповідних стандартів - таких як: IEC 61508, EN ISO 62061, ISO 12100, а також EN ISO 13849-1 та EN ISO 13849-2.

Ризик є показником того, наскільки безпечним є застосування або експлуатація машин. Найбільш важливими факторами впливу на виникнення ризиків є ймовірність нещасного випадку й важкість наслідків. Імовірність того, що працівник буде вступати в контакт з небезпечними рухомими частинами машини може бути низькою при незначних пошкодженнях та високою при отриманні серйозних травм. Якщо контакт з рушійними частинами машини майже напевно може статися і очікувані травми дуже серйозні, рівень ризику є екстремально високим.

Щоб реально оцінити ризики машин і супутнього устаткування, треба розуміти, яким чином рухомі частини машини можуть травмувати працівника. Оцінка ризику повинна включати заходи не тільки по відношенню до оператора, обслуговуючого персоналу, а й по відношенню до керівника підрозділу. Якщо хтось може отримати доступ до небезпеки, повинні бути додаткові гарантії безпеки.

Список використаних джерел

1. International center for quality certification - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://icqc.eu/ru/standards.php>
2. Center for testing and European Certification - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ctec.lv/ru/index/>

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Чумак Лариса Федорівна
к.е.н., доц. каф. ЕОДСГ Української
інженерно-педагогічної академії

Гнилицька Віта Олександрівна
студентка Української інженерно-
педагогічної академії
e-mail: gnilitka97@mail.ru

В сучасних умовах жорсткої ринкової конкуренції проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємства набувають особливу актуальність. Ринковий механізм пропозиції і попиту доводить побажання споживачів до підприємства-виробника продукції, а ті в свою чергу, задовольняють їх різноманітними способами. Конкуренція визначає розширення виробництва і зниження цін на продукцію до рівня затрат на виробництво. До того ж саме конкуренція змушує підприємства якнайбільше використовувати науково-технічні досягнення, застосовувати ефективну техніку, технологи, сучасні методи організації виробництва і праці. Діючи в умовах конкурентного середовища, фірми використовують різноманітну економічну комбінацію ресурсів для виробництва певного обсягу продукції, оскільки це відповідає їх власній вигоді.

Формування конкурентоспроможності підприємства базується на попереднім визначенні конкурентних переваг. Питанням розробки методології визначення, оцінки та управління конкурентними перевагами присвячені роботи як закордонних вчених-економістів - Ф. Котлера, М. Портера, А. А. Томпсона, І. Ансоффа, Г. Ассель, А. П. Градов, М. К. Моїсеєва, Р. А. Фатхутдінов, Г. Л. Азоев, А. Д. Юданов, Е. П. Пешкова, Н. Е. Симеонова, Е. П. Голубков, так і вітчизняних дослідників - В. І. Герасимчука, І. Л. Решетнікова, Є. М. Азарян, А. Е. Воронкової, Ю. Ф. Ярошенка та інші.[1]

Мета дослідження полягає у визначенні проблем підвищення конкурентоспроможності підприємств на сучасному етапі розвитку економіки країни.

В теперішній час в Україні починає формуватись система конкурентних і ефективних підприємств. Забезпечення високих фінансових результатів і стійкої конкурентної позиції можливе завдяки ефективній реалізації та підтримці існуючих конкурентних переваг підприємства, які власне й забезпечують його конкурентоспроможність. Вирішення цього завдання потребує розробки науково-методичного забезпечення процесів оцінювання та формування ефективних і стійких конкурентних переваг підприємства. Проблеми оцінювання та формування конкурентних переваг промислових підприємств є актуальними для будь-якого вітчизняного виробника, оскільки від наявності стійких конкурентних переваг залежить рівень конкурентоспроможності підприємства на ринку та стійкість його конкурентної позиції.

Завоювання і утримання конкурентних переваг - ключові фактори успіху підприємства в конкурентній боротьбі. Особливої гостроти ця проблема досягає в умовах посилення інтенсивності конкуренції на окремих ринках, де виробник продукції і послуг повинен постійно відстежувати рентабельність активів, які залежать від ступеня використання нових підходів у сфері стратегічного маркетингу, зміни попиту, вартість сировинних джерел. Добре налагоджені конкурентні відносини сприяють створенню розвиненого, цивілізованого ринку, що включає сферу виробництва і товарообміну. В результаті виникнення розвитку ринкових відносин, підвищився інтерес до проблем конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, в наслідок чого з'явилася велика кількість розробок, спрямованих на вирішення цієї проблеми.

Найголовнішим фактором підвищення розвитку фірми та поліпшення її роботи виступає ефективність. Також важливою є обрана конкурентна стратегія, бо це одна з обов'язкових умов перемоги в конкурентній боротьбі. При її виборі важливо враховувати маркетингові стратегії інших підприємства,

приведення у відповідність з мікросередовища кількісну оцінку конкурентоспроможності та ефективності організації, враховувати специфіку розробки стратегії дрібних, великих, спеціалізованих та інших фірм, а так само розвиток конкурентних відносин між підприємствами в Україні на сучасному етапі.[3]

Отже, у результаті дослідження, основних проблем підвищення конкурентоспроможності підприємства в Україні, було виявлено що необхідно вибрати стратегію конкурентних переваг і забезпечити реалізацію цієї стратегії.

Підвищення ефективності і роботи підприємства можна досягти тільки шляхом з'єднання прогресивної техніки і технології з раціональною організацією виробництва і праці, тобто впровадження менеджменту. Таким чином, тільки глибокий аналіз конкурентного середовища конкретного господарюючого суб'єкта та умов його діяльності може дозволити встановити чинники, які надають найбільший вплив на його конкурентоспроможність. Далі, шляхом цілеспрямованого впливу на ці фактори з'являється можливість підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Список використаних джерел

1. Конкурентоспроможність: проблеми науки і практики: монографія / [М.О. Кизим, О.М. Тищенко, Ю.Б. Иванов та ін.]; Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, ХНЕУ. – Харків: ІНЖЕК, 2006. – 248 с.
2. Царев В.В., Кантарович А.А., Черныш В.В., Юнити-Дана/Оценка конкурентоспособности предприятий (организаций). Теория методология: учебное пособие - К, 2012. –799 с.
3. Философова Т. Г., Быков В. А. Конкуренция. Инновации. Конкурентоспроможність - К, 2015. – 195с.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Чумак Лариса Федорівна
к.е.н., доц. каф. ЕОДСГ
Української інженерно –
педагогічної академії*

*Лісняк Альона Олексіївна,
студентка III курсу Української
інженерно-педагогічної академії
e-mail: super.eleana-96@ya.ru*

На сьогодні економічне зовнішнє та внутрішнє середовище Україні в цілому характеризується нестійкістю та швидкими змінами. В сучасних умовах переходу до стійкого розвитку та формування соціально-орієнтованої економіки, актуальною є проблема підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства. На шляху інтегрування до європейського економічного простору вітчизняні підприємства штовхаються з високим рівнем невизначеності і комерційних ризиків, з загостренням конкурентної боротьби, що значне ускладнює діяльність підприємств.

Різним аспектам досліджуваної проблематики приділяли і приділяють велику увагу вітчизняні і зарубіжні вчені-економісти. Зокрема, такі як О.Я. Кібанова, Р.А. Фатхутдінова, О. Грішнова, О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, О. І. Олексюк, О. Шпирко, О.Ю. Славгородська та В.Г. Щербак.

Актуальною залишається проблема вивчення та пошуку шляхів досягнення реальної конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Важливою характеристикою конкурентоспроможності потенціалу є здатність до адаптації в умовах змін зовнішнього середовища. Швидка адаптація потенціалу має забезпечуватися на основі комплексу інтелектуальних, технічних, технологічних, організаційних та економічних характеристик, які визначають успішну діяльність підприємства на ринку.

Конкурентоспроможність потенціалу підприємства в цілому – це властивість об'єкта, що характеризується ступенем реального чи потенційного

задоволення їм конкретної потреби порівняно з аналогічними об'єктами, що діють на даному ринку, а також можливість передбачати, оновлюватися і використовувати всі можливості для розвитку, це здатність організації за інших рівних умов краще задовольняти потреби клієнтів [1].

Вивчення економічної літератури показало, що існує досить різне трактування поняття «конкурентоспроможність потенціалу підприємства» (табл.1).

Таблиця 1

Аналіз визначення категорії «конкурентоспроможність потенціалу підприємства» [3]

Автор	Визначення категорії «конкурентоспроможність потенціалу підприємства»
Д. Є. Салавеліс	Економічна категорія, яка надає порівняльну характеристику та відображає рівень переваги результативних показників оцінки стану системи його ресурсів і можливостей відносно аналогічних показників конкурентних підприємств на ринку
І. В. Крючкова	Сукупність таких можливостей підприємства, які забезпечують йому стійкі позиції на ринку
А. Е. Воронкова	Сукупність виробничо-фінансових, інтелектуальних і трудових можливостей підприємства, які забезпечують йому конкурентні переваги на ринку
Н. С. Краснокутська	Комплексна порівняльна характеристика потенціалу, що відображає ступінь переваги сукупності індикаторів якості використання ресурсів та організації зв'язків між ними, які визначають ефективність потенціалу на певному ринку в певний проміжок часу щодо сукупності індикаторів підприємств-аналогів
О. С. Федонин, И. Н. Репіна, О. И. Олексюк	Комплексна порівняльна характеристика, яка відображає рівень переважання сукупності показників оцінки можливостей підприємства, що визначають його успіх на певному ринку за певний проміжок часу щодо сукупності аналогічних показників підприємств-конкурентів
Т. О. Загорна	Сукупні можливості торгового підприємства створювати, зберігати і розвивати стійкі конкурентні переваги для забезпечення довгострокової ефективної діяльності на ринку

Для забезпечення конкурентоспроможності потенціалу, підприємства повинні постійно піклуватись про найбільш повне та ефективне використання ресурсів.

Одним з важливіших складових потенціалу підприємства в сучасних умовах є трудові ресурси. На жаль, трансформаційні процеси, які торкнулися економіки України в останні десятиліття, не вирішили проблеми формування конкурентного середовища на ринку праці. Не останню роль у цьому процесі відіграє недосконалість законодавства, несприятливі умови для ведення бізнесу, корупція, недостатність кредитних ресурсів.

За таких умов роботодавці не поспішають залучати персонал до інноваційної діяльності, примножувати людський капітал, а, як відомо, відставання з вирішенням проблеми розвитку трудового потенціалу здатне гальмувати економічне зростання [2].

За результатами аналізу можна визначити, що посприяти підвищенню ефективності управління конкурентним потенціалом може створення моделі, яка складається з трьох блоків: перший – конкурентний аналіз, який поєднує в собі внутрішнє середовище підприємства, зовнішнє середовище підприємства, внутрішні конкурентні можливості та можливості конкурентного оточення; другий – формування конкурентного потенціалу який здійснюється шляхом порівняння сильних сторін конкурентної позиції підприємства та конкурентів, виявленням ключових чинників успіху, які забезпечують конкурентну раціональність підприємства та стійкі конкурентні переваги, визначення конкурентного потенціалу, виявлення слабких сторін конкурентної позиції підприємства та конкурентного ризику; третій – управління конкурентним потенціалом мета якого використання мінімальних ресурсів для досягнення максимального результату в потрібний час, в потрібному місці, планування використання потенціалу відповідно до вибраної стратегії конкурентної поведінки, реалізація стратегії управління конкурентним потенціалом, контроль раціональності використання конкурентного потенціалу.

Таким чином, основними умовами створення та реалізації конкурентоспроможного потенціалу підприємства є створення міцної,

жорсткої, всеосяжної системи управління конкурентоспроможністю підприємства.

Список використаних джерел

1. Особливості конкурентоспроможності вищих навчальних закладів у період змін [Електронний ресурс] / Толков О.С. // Режим доступу до журн.: http://dspace.kpnu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1930/1/2009_Tolkov_Konkurent.pdf
2. Федонін О. С., Репіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004
3. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / Режим доступу до журн.: <http://www.studfiles.ru/preview/5010111/>

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ОКРЕМИХ КРАЇН ЄС

Шляхетко Віталій Васильович
к.е.н., доц. каф. УФЕБ, О і А
Української академії друкарства
e-mail: vit_shl@ukr.net

Пус Захар Сергійович
магістрант
Української академії друкарства

Трачук Максим Володимирович
магістрант
Української академії друкарства

Малі та середні підприємства є важливим елементом в економічному розвитку багатьох країн. Зростання ролі цієї групи суб'єктів ринку розпочалося в 70-ті рр. ХХ ст. у Європі і Сполучених Штатах, де вони поступово завойовували ринкову нішу великих корпорацій. Однією з причин, які вплинули на розвиток цього сектору, була швидкість реакції і адаптації до змін в економічному середовищі.

У США, Японії, Великобританії, Німеччині, Італії, Франції на малий та середній бізнес припадає близько 95% усіх підприємств. Важливо, що саме малий та середній бізнес створює більшу частину ВВП у країнах з розвинутою

ринковою економікою – до 50-60%. В Україні ця цифра за оцінками складає лише 10–15% [1].

Як свідчить світовий досвід – при кризовому стані економіки саме активізація підприємницької діяльності у сфері малого та середнього бізнесу стає одним із шляхів виходу з критичної ситуації. Ось чому дослідження тенденцій розвитку цього сектору економіки є дуже актуальним в даний час.

Відомими вітчизняними і зарубіжними вченими, які досліджували розвиток теорії малого бізнесу та малого підприємництва й вивчали їх проблеми на різних рівнях ієрархії управління, сьогодні вважаються С. П. Азізова, З. С. Варналій, Л. І. Воротіна, В. І. Ляшенко, В. В. Хахулін та ін.

Водночас слід відзначити, що в умовах євроінтеграції України в західну спільноту, недостатньо уваги приділено вивченню досвіду колишніх соціалістичних держав, тепер повноцінних членів ЄС, які наприкінці 90 років ХХ століття пройшли шлях зародження і розвитку малого підприємництва, як основної рушійної сили економіки.

Об'єктом дослідження у даній роботі було обрано Польщу, Чехію та Україну, які згідно з даними «Рейтингу легкості ведення бізнесу» перебувають відповідно на 25, 36 та 83 місці серед 189 країн світу [2].

Критерії для класифікації малих і середніх підприємств у різних країнах світу відрізняються. Найчастіше використовують показники чисельності і обороту. За іншою класифікацією, за визначенням Європейської Комісії існує наступна градація в залежності від кількості працівників, річних балансу та обороту (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії віднесення підприємств до малих, середніх і великих у ЄС

<i>Тип підприємства</i>	<i>Кількість працівників</i>		<i>Річний оборот (в млн. <u>євро</u>)</i>		<i>Річний баланс (в млн. <u>євро</u>)</i>
<i>Дуже мале підприємство</i>	<i>< 10</i>	<i>та</i>	<i>≤ 2</i>	<i>або</i>	<i>≤ 2</i>
<i>Мале підприємство</i>	<i>< 50</i>	<i>та</i>	<i>≤ 10</i>	<i>або</i>	<i>≤ 10</i>
<i>Середнє підприємство</i>	<i>< 250</i>	<i>та</i>	<i>≤ 50</i>	<i>або</i>	<i>≤ 43</i>
<i>Велике підприємство</i>	<i>> 250</i>	<i>та</i>	<i>≥ 50</i>	<i>або</i>	<i>≥ 43</i>

Дана класифікація вступила в дію у всіх країнах ЄС з 1 січня 2005 року, зокрема у Чехії була законодавчо закріплена у квітні 2003 року, у Польщі з липня 2004 року та в Україні з березня 2012 року [2].

Мікро, малі та середні підприємства становлять переважну більшість підприємств в ЄС, а саме у 2011 році – 99,8%. В Україні у 2013 році із 1722070 підприємств, 373809 становлять малі підприємства, тобто 98,84% до загальної кількості підприємств [2].

У відносному вимірі частка малих та мікропідприємств знаходиться приблизно в одному діапазоні 98,95% у Польщі, 99,23% у Чехії та 98,84% в Україні [2]. Проте існують суттєві відмінності щодо інших показників, таких як кількість суб'єктів господарювання на 10 тис. осіб наявного населення, кількість зайнятих працівників, кількість найманих працівників, обсяг реалізованої продукції, чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності, питома вага суб'єктів малого підприємництва в обсягах реалізації продукції, додана вартість за витратами виробництва підприємств тощо, і ці відмінності не свідчать на користь України.

Платники податків у Польщі, що мають невеликі обсяги господарської діяльності, можуть набувати статусу малого платника податків та мають можливість скористатися із спрощень в оподаткуванні підприємств ПДВ (VAT) обираючи так званий метод касових розрахунків. У даному випадку, сплата податку відсувається в часі. Це дозволяє малим платникам податків мати більшу фінансову стійкість.

Підприємства у Чехії, що здійснюють спрощений облік:

- Використовують спрощений план рахунків бухгалтерського обліку;
- Можуть поєднувати ведення щоденної і головної бухгалтерської книг;
- Не застосовують положення Закону про бухгалтерський облік, що стосуються резервів і коригувань;
- Не застосовують для оцінки активів і зобов'язань справедливу вартість;
- Складають спрощену фінансову звітність.

- В Україні, суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів і витрат можуть :
- обліковувати необоротні активи тільки за первісною вартістю без урахування зменшення корисності та переоцінки до справедливої вартості;
- не створювати забезпечення наступних витрат і платежів (на виплату наступних відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо), а визнають відповідні витрати у періоді їх фактичного понесення;
- не застосовувати подвійний запис (не платники ПДВ);
- поточну дебіторську заборгованість включати до підсумку балансу за її фактичною сумою.

Таким чином, як показав проведений аналіз, Україна з кожним роком стає все ближчою до європейської практики обліку, зокрема надає суттєві організаційні та податкові спрощення, як новоствореним підприємствам, так і СМП, з незначною кількістю господарських операцій, і з невеликим обсягом чистого доходу від реалізації.

Проте, слід зауважити що вплив держави на процес становлення підприємництва явно недостатній. Українському підприємству необхідно допомогти вирішити ці проблеми, зміцнити позиції у вітчизняній економіці та забезпечити його вихід на європейський ринок. Для цього слід послідовно реалізовувати державну політику підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу, що дасть змогу забезпечити зайнятість населення та пом'якшити негативний вплив кризи на економіку України.

Список використаних джерел

1. Концепція програми розвитку малого та середнього бізнесу на найближчі 10 років [електронний ресурс]: за даними сайту «Урядовий портал». – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246421342&cat_id=244277212
2. Порівняльний аналіз особливостей ведення обліку суб'єктів малого підприємництва України та окремих країн ЄС. Наукові записки. Вип. 1 (52). – Львів: Українська академія друкарства, 2016. – С.194–200.

СТІЙКІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕУМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Штефан Людмила Борисівна
к.е.н., доц. каф. фінанси і кредит
Вінницький навчально-науковий інститут
економіки ТНЕУ
e-mail: shtefanluda@rambler.ru*

З огляду на загальносвітові процеси трансформації поділ держав за ознаками належності до тих чи інших співдружностей, а також зважаючи на інші глобальні фактори впливу на фінансову систему держави, кожна країна обирає власний вектор взаємин на світових ринках. Але на світових ринках мало бажаючих стикнутися із нестійкою економікою, невизначеним політичним курсом, розбалансованою фінансовою системою тощо. Тобто в умовах входження України в європейський економічний простір виникає необхідність забезпечення довгострокової стійкості її фінансової системи, а також урегулювання міжтериторіальних зв'язків з кінцевою метою зміцнення держави в економічному плані в цілому. Утім комплексний підхід до стійкості фінансової системи як однієї з передумов євроінтеграції практично не розглядався.

Поняття стійкості є фундаментальним, без нього неможливо реалізувати стан економічного зростання та прогресивного розвитку суспільства. На даний час термін «стійкість» широко застосовується в таких поняттях, як стійкість фінансової системи [1], стійкість структури промисловості, суспільство стійкого зростання [2] тощо. Але, на жаль, лише в небагатьох роботах чітко сформульовано необхідні умови стійкості та нестійкості розвитку як суспільства в цілому, так і його окремих елементів.

Додатково, перед тим як навести визначення стійкості економічної системи, зазначимо, що економічна система – це взаємодія п'яти основних сфер: власного виробництва, фінансової системи, системи управління, соціальної та економічної сфери і залежить від множини факторів – інфляції,

безробіття, приросту виробництва, рівня бюджетного дефіциту, торговельного і платіжного балансів, процентних ставок, національних заощаджень тощо.

Отже, стійка економічна система – та система, перехід якої від початкового стану до заданого стану зростання відбувається таким чином, що жоден із множини її чинників (інфляція, приріст виробництва, безробіття тощо) не виходить за допустимі межі на заданій траєкторії зміни стану економічної системи, що веде до економічного зростання.

Поряд із цим, у літературних джерелах подається спрощене поняття суспільства стійкого зростання: «Суспільство стійкого зростання – це суспільство, настільки передбачуване і гнучке, що воно може нормально функціонувати протягом багатьох поколінь, не підриваючи системи свого матеріального і соціального забезпечення» [3, с. 483].

Також треба зважати на те, що поряд із поняттям «збалансованість» існує його прями́й антипод, тобто «дисбаланс». Звичайно, можна висловлювати думку про те, що балансування середовища (зокрема, фінансової системи, території) є зайвим, непотрібним – урешті-решт, вплив позитивних і негативних факторів урівноважиться, а тимчасове розбалансування, від якого все одно повністю не захиститися, нікому не зашкодить, а лише додатково стимулюватиме розвиток певної території. Проте це далеко не так. Самозбалансування можливе лише за мінімального впливу держави на свої фінансові процеси, а це у принципі є неможливим через існування зовнішнього впливу та необхідність виконання певних функцій державою. Особливо гостро це питання звучить в умовах євроінтеграції, коли до впливу державних органів України додається певний вплив міжнародних організацій, держав-сусідів тощо. Певною мірою самобалансування відбувається в довгостроковому періоді, проте час, потрібний для повного врівноваження системи, без додаткових заходів, виміряти надзвичайно важко, майже неможливо.

При цьому ідеального збалансування (як і абсолютного дисбалансу) досягнути практично неможливо, і через це треба говорити не про досягнення

збалансованості як такої, а скоріше про максимальний рівень рівноваги фінансової системи (чи мінімальне розбалансування).

Фраза: «країна перебуває в рівноважному стані», на жаль, нічого не говорить про рівень її розвитку або ж про так званий «рівень збалансованості», оскільки навіть у державі з низьким рівнем розвитку фінансової системи можуть бути чітко врегульованими всі наявні відносини, причому фінансова система такої держави вважається збалансованою (або ж близькою до балансу), хоча закономірно, що рівень її розвитку змушує бажати кращого.

Подібна ситуація може скластися й у високорозвинутій сучасній державі, яка, вміло використовуючи усі наявні важелі регулювання, поступово виходить на вищий щабель розвитку, значно не порушуючи рівноважного стану. Отже, фундаментальним механізмом, який є необхідною умовою переходу до стану економічного зростання, а також забезпечення умов національної безпеки в усіх сферах в Україні в умовах євроінтеграції, є стійкість фінансової системи як складова загальноекономічної стійкості, яка забезпечується, перш за все, цілеспрямованим системним державним регулюванням економіки.

Поняття стійкості та збалансованості не є тотожними, а навіть суперечать одне одному. Зокрема, стійкість можлива за наявності дисбалансу територіальної фінансової системи, а збалансованість можливо досягнути в результаті порушення стійкості. ТанDEM цих понять можливий скоріш як короткотерміновий частковий випадок, а не як закономірність.

Список використаних джерел

1. Ермаков С. Л. Финансовая устойчивость банковской системы – макроэкономический аспект / С. Л. Ермаков // Право и управление. XXI век : науч.-правовое публицист. изд. / ВАК М-ва образования и науки РФ : МГИМО(У) МИД РФ. – М., 2009. – № 1. – С. 58–64.
2. Усков И. В. Сущность и методология оценки финансовой устойчивости местных бюджетов в Украине / И. В. Усков // Економіка та держава. – 2011. – № 5. – С. 29–32.
3. Экономическая безопасность. Производство – финансы – банки / под ред. В. К. Сенчагова. – М. : ЗАО «Финстатинформ», 1998. – 621 с.

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

*Якименко-Терещенко Наталія Василівна
д.е.н., завідувач кафедри економіки
підприємства та економічної теорії
Харківського торговельно-економічного
інституту КНТЕУ
e-mail: mtk_gd@ukr.net*

Процес модернізації в транспортній галузі в першу чергу залежить від інституційних факторів, які в цілому відображають зміни в структурі власності галузі, структурі управління, організаційній структурі та ін., тобто характеризують стан реформування галузі.

Останніми роками, функціонування транспортної системи України знаходиться під впливом негативних тенденцій, які відображаються на завантаженості та стані інфраструктури нашої держави. Відбувається погіршення економічної кон'юнктури та реальна переорієнтація вантажопотоків на території України, що відображається на показниках завантаження транспортної інфраструктури, показниках вантажообігу і пасажирообороту транспортного комплексу України. Забезпечення стабільності функціонування транспортної системи та великі інвестиційні проекти у сфері транспортної інфраструктури за умови задіяння вітчизняної промисловості на засадах державно-приватного партнерства зможуть розширити внутрішній ринок, піднявши внутрішній попит, та зможуть стати каталізатором економічного зростання в Україні.

Необхідно зазначити, що в Україні є усвідомлення необхідності модернізації на основі інноваційних перетворень в економіці й транспорті, проте досі не проведено модернізацію вітчизняної транспортної системи на тих технологіях, що вже завершують своє домінування в зарубіжних країнах у попередніх технологічних парадигмах. Незважаючи на задекларовані державні пріоритети та брак фінансування поодинокі випадки впровадження інновацій

на транспорті все ж присутні. Пріоритетний напрям інноваційної діяльності по розвитку транспортної системи конкретизовано в Постанові КМУ "Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012–2016 роки" від 12 березня 2012 р. № 294. До детальних напрямів загальнодержавного рівня в цій сфері віднесено: 1) розроблення агрегатів і систем нового покоління для швидкісного та високошвидкісного залізничного транспорту; 2) розвиток транспортної логістики; 3) створення нових поколінь техніки і технологій в авіа-, судно- та ракетно-космічній галузі; 4) розвиток навігаційних систем різного призначення тощо. Також напрям "Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки" розписано в Постанові КМУ "Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012–2016 роки" від 17 травня 2012 р. № 397 [1].

Необхідність модернізації транспортної системи України на інноваційній основі потребує «не лише значних фінансових та матеріальних ресурсів, але й відповідних виробничих потужностей щодо випуску зокрема спеціальної будівельної техніки для будівництва і ремонту, експлуатаційно-технічного обладнання, транспортних засобів різних видів, що забезпечуватимуть її функціонування» [2, С. 200-201].

Отже визнання того, що інфраструктурні галузі є промисловозалежними, як і більшість факторів конкурентоспроможності, призводить до усвідомлення обумовленості деградації цих галузей на сучасному етапі через відсутність, нерозвиненість або занепад промисловості та промислової політики в країні.

Неусвідомлення накопичених проблем призвело до системних прогалин у транспортній політиці України, та створило ситуацію програшу України у боротьбі, наприклад, за транзитні потоки, що пішли в обхід України через Білорусь, РФ та інші країни Чорноморського басейну. Отже, на нашу думку, найголовнішою актуальною проблемою в політиці модернізації транспорту та його інфраструктури є відсутність: у Транспортній стратегії України –

комплексного підходу до розвитку транспортної системи, чіткої місії транспорту, розпорошеність завдань за видами транспортної діяльності, ранжування і визначення пріоритетів в політиці розвитку і модернізації транспортної інфраструктури. Також немає зв'язаності Транспортної стратегії з іншими стратегічними документами країни, відсутні ієрархії цілей і пріоритетів розвитку. В наш час потребують узгодженості та подальшого розроблення місія, цілі та завдання вітчизняної Транспортної стратегії в різних видах транспортної діяльності з метою подальшого існування і ефективного функціонування єдиного транспортно-дорожнього комплексу країни, питання ранжування пріоритетів розвитку і модернізації, необхідний перманентний перегляд цих пріоритетів, їх уточнення, пролонгація/скорочення строків їх виконання тощо. Водночас потребує подальшої розробки питання формування і постійного оновлення переліку пріоритетних проектів загальнодержавного значення для розвитку транспортної інфраструктури в ув'язці зі стратегічними завданнями розвитку транспортної галузі та визначення їх суспільної корисності.

Список використаних джерел

1. Постанова КМУ «Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012–2016 роки» від 17 травня 2012 р. № 397 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/397-2012-п>.
2. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації/ Ю.В. Кіндзерський ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2013. – 536 с.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

*Якубів Валентина Михайлівна
д.е.н., завідувач кафедри управління та
бізнес-адміністрування ДВНЗ
«Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»*

*Григорук Ірина Іванівна
аспірант кафедри управління та бізнес-
адміністрування ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені Василя
Стефаника»
e-mail: ira.hryhoruk@gmail.com*

Ключовою умовою формування ефективного ринкового господарства в Україні є її інтеграція у світовий економічний простір, що передбачає, в першу чергу, участь вітчизняних суб'єктів господарювання в міжнародній підприємницькій діяльності. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств, яка реалізується через формування міжнародних зв'язків, повинна стати невід'ємною частиною господарської діяльності підприємств широкого спектру напрямків функціонування. Зовнішньо-орієнтована ділова активність покликана позитивно відобразитися на ефективності виробництва, його техніко-технологічному рівні та якості продукції.

Питання вдосконалення теоретичних і практичних аспектів розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства є особливо важливим в даний час, коли в результаті низки неефективних кроків у зовнішній та внутрішній політиці Україна втратила як позиції за багатьма напрямками міжнародної діяльності, так і певні можливості увійти до світового господарства у якості рівноправного партнера. Зважаючи на об'єктивність та незворотність процесів глобалізації, необхідно активізувати розробку рекомендацій, спрямованих на посилення зовнішньоекономічної активності суб'єктів господарювання з метою

входження України до європейського та світового економічних просторів. Використання переваг міжнародної економічної інтеграції має лягти в основу політики поширення та пропагування зовнішньоекономічної діяльності.

Розглядаючи складові міжнародної інтеграції та виділивши окремі її форми (формування зони вільної торгівлі, митний союз, інтеграційний союз, спільний ринок) [1], можна зробити висновок, що ринок України знаходиться у фазі мінімізації торгових обмежень, пов'язаних з ввезенням-вивезенням товарів та узгодження митних зборів. Зважаючи на історичний досвід, наша держава повинна в повній мірі реалізувати форму міжнародної співпраці, яка відображається в основному через підписання преференційних торгових міждержавних угод.

Варто зауважити, що зважаючи на загальні тенденції на світових сировинних та енергетичних ринках, основну вагу зі значними перспективами розвитку має для України саме зовнішній експортний ринок сільськогосподарської продукції [2]. У 2016 році урожай зернових, зібраний українськими сільгоспвиробниками, перевищив 60 млн т., тобто навіть без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції досягає рекордного значення за всі роки незалежності України [3].

Український ВВП на 16 % формує аграрне виробництво, в цьому секторі задіяно 3,5 млн чол., причому з 100 найбільших українських підприємств 26 працюють саме в аграрному секторі. Щодо структури експорту сільськогосподарської продукції, то, зокрема, у 2015 році домінували такі позиції, як продукти переробки соняшника (близько 3 800 млн. дол.), кукурудза (2 899 млн. дол.), пшениця (2 237 млн. дол.), соєві боби (801,6 млн. дол.) та ячмінь (767 млн.дол.) [3].

Щодо балансу між експортом та імпортом сільськогосподарської продукції, то починаючи з 2012 року спостерігається чітка тенденція до його росту, причому вона відбувається на тлі зменшення як обсягів експорту, так і імпорту. Спостережувані закономірності є відображенням політико-

економічних зрушень, що відбулися за останні 3-4 роки. Зокрема експорт сільськогосподарської продукції в Росію, колишнього основного споживача, впав з 1941 млн. дол. (2013 р.) до 276 млн. дол. (2015 р.) і за перше півріччя 2016 року становить 32 млн. дол. Водночас у процентному співвідношенні рівень українського експорту в країни СНГ змінився мало (16 та 15 % для 2013 та 2015 років відповідно).

Таким чином, українські виробники зуміли диверсифікувати ринки, причому відзначається не тільки кількісний, але і якісний ріст (розпочато експортні операції в ще 28 країн, загальна кількість партнерських ринків досягла 174). Важливо, що як мінімум 230 українських компаній отримали європейські сертифікати ISO та BRC, що відкриває доступ не тільки на ринки Євросоюзу, але і ринки інших країн, що визнають їх.

Водночас, варто відзначити, що хоча з 1 січня 2016 року між Україною і ЄС почалося застосування економічної частини угоди про асоціацію щодо створення зони вільної торгівлі, існуюча система та величини експортних квот відкривають ряд запитань. У вересні 2016 р. Європейський Союз збільшив квоти на ряд сільськогосподарських товарів на загальну суму близько 200 млн. дол., проте лівова частка цього збільшення стосується кукурудзи, ячменю та, в меншій мірі, пшениці, що не дозволяє наростити об'єми виробництва в інших галузях, головним чином у тваринництві.

Попри все, частка ЄС в загальній структурі зовнішньоторговельного обігу сільськогосподарської продукції складає 33,9 % і прогнозовано росте: в 2016 році вона становитиме близько 4 660 млн. дол. (4 170 млн. дол. – в 2015 р.). Водночас, основним ринком для українських аграріїв залишається Азія – в 2015 році об'єм експорту склав близько 6 900 млн. дол., зокрема на Китай в 2015 році припало близько 90% обсягів експорту кукурудзи та 72 % продуктів переробки соняшнику. Україна на сьогодні володіє значним потенціалом щодо збільшення обсягу експорту приблизно в 2 рази. Так, згідно із прогнозом Продовольчої та сільськогосподарської організації об'єднаних націй, Україна до 2021 року може збільшити експорт пшениці на 60%. Додаткові можливості

відкриваються за умови збільшення доданої вартості продукції через ріст ступеня переробки та обробки продукції. Важливо, що складна ситуація на сході України не зменшує інвестиційних потоків в агробізнес, зокрема, в 2015 році було отримано загалом близько 1 млрд.дол. інвестицій, тоді як за перше півріччя 2016 р. – близько 1,1 млрд. дол. [3].

Рух України на зовнішні агроринки відбувається на фоні змін, пов'язаних з глобалізацією та транскордонним переливом капіталів й продовженням розвитку інформаційних технологій у бізнесі, що визначає ріст конкуренції між підприємствами, які здійснюють зовнішньоекономічні операції. Серед найбільш проблемних факторів розвитку українського харчового експорту можна виділити проблеми доступу виробників до ринку фінансових запозичень, невідповідність технологій та методів вирощування (обробки) стандартам країни споживача, відсутність адекватної маркетингової політики, необхідність стандартизації та сертифікації продукції, тарифні та квотні бар'єри, проблеми та висока вартість логістики. Успішний подальший розвиток у цьому напрямку потребує модернізації існуючих та розробку нових підходів до управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств з удосконаленням існуючої нормативної бази.

Список використаних джерел

1. Карпенко Д. Складові міжнародної економічної інтеграції на початку ХХІ століття / Д. Карпенко // Водний транспорт. – 2014. – №. 1.
2. Коваленко В.М. Зовнішньоекономічна діяльність як напрям розвитку світогосподарських зв'язків: теоретичні основи, інструменти й заходи стимулювання / В.М.Коваленко // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 18. – С. 28-32
3. <http://ukrstat.gov.ua/>

СЕКЦІЯ 6 ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАКТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ В ЕКОНОМІЦІ

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ

*Ареф'єва Олена Володимирівна
д.е.н., проф., декан факультету економіки
і підприємництва, Інститут економіки
та менеджменту Національного
авіаційного університету*

Протягом останніх років промислові підприємства України функціонують в умовах дефіциту фінансових ресурсів для забезпечення потреб не лише економічного розвитку, а й їх операційної діяльності. Важкий фінансовий стан підприємств, викликаний кризовими процесами в економіці країни, нестабільним політичним становищем, помилками у фінансовій політиці держави, призвели до структурних диспропорцій в системі розширеного відтворення, зниження конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, інвестиційної активності. У зв'язку з цим необхідне чітке розуміння доцільності розробки прикладних аспектів управління фінансовими потоками підприємств.

Система управління фінансовими потоками ґрунтується на особливостях фінансового й бухгалтерського обліку. Фінансовий облік являє собою систему збору, узагальнення й збереження інформації про використання всіх фінансових ресурсів у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства. Фінансовий облік, який здійснюється фінансовою службою підприємства, має на меті щодня надавати оперативну точну інформацію про фінансовий стан підприємства. Бухгалтерська звітність складається тільки на певну законодавчо встановлену дату. Інформація надається із запізненням, що пояснюється більшими обсягами виробництва й реалізацією продукції. Оперативність надання інформації відіграє істотну роль у прийнятті фінансових рішень в умовах середовища, яке постійно змінюється. Управління фінансовими потоками – вимагає особливої уваги.

Сучасні економічні реалії зумовлюють необхідність розгляду фінансових потоків у взаємозв'язку з виробництвом, фінансуванням, інвестуванням та іншими фінансово-господарськими ланками підприємства. До поточкових схем можуть бути включені й канали передачі інформації, документообіг підприємства й управлінські рішення. Розподіл процесів, що протікають на підприємстві, на різноспрямовані потоки полегшує сам процес управління ними як окремими, але взаємозалежними об'єктами.

Своєчасність, повнота й безперервність фінансових потоків підприємства забезпечує дієвість фінансово-виробничої діяльності, ефективність антикризових заходів, спрямованих на забезпечення економічної стійкості, оскільки для досягнення прибутковості фінансово-виробничої діяльності, крім наявності певної суми коштів, необхідно забезпечити її в довгостроковій перспективі з урахуванням обсягів платіжного обороту підприємства.

Фінансовий потік несе в собі великий обсяг інформації про: структуру й характер зміни у фінансових активах та зобов'язаннях підприємства; появу нових фінансових інструментів; участь кожного підрозділу підприємства в перерозподілі фінансових ресурсів; механізм взаємин підприємства із зовнішнім середовищем; залежність підприємства від ринку товарів та сировини, а також від позикового капіталу.

Із напрямку й змісту фінансового потоку можна судити про ефективність антикризового управління, що здійснюється на підприємстві. Механізм управління фінансовими потоками має базуватися на методах, що враховують розвиток кризового процесу, та бути спрямованим на мінімізацію ризиків зменшення економічної стійкості. Прикладні аспекти управління фінансовими потоками розглядаються в комплексі питань формування фінансових ресурсів, утворення залишків грошових активів та антикризового управління економічною стійкістю підприємством при загрозі банкрутства.

Ефективність антикризових заходів з позиції формування й управління фінансовими потоками підприємства відображає динамічність процесів функціонування його операційної, інвестиційної й фінансової діяльності,

забезпечення економічної стійкості. Слід зазначити, що механізм формування й управління фінансовими потоками на основі врахування потенційних можливостей підприємства дає змогу синхронізувати фінансові потоки за обсягом та в часі, знизити негативний вплив циклічності розвитку економіки, підвищити дієвість антикризового управління на всіх етапах життєвого циклу та стадії розгортання економічної кризи та забезпечити або підвищити економічну стійкість.

РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ЗАБУДОВИ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ М. ЧЕРКАСИ)

*Беляєва Світлана Станіславівна
к.е.н., доц. каф. туризму та готельно-
ресторанної справи Черкаського
державного технологічного університету
e-mail: bel_svetl@ukr.net*

Одним із основних документів, який регламентує і регулює взаємини міської влади і жителів міста, має бути затверджений 16 липня 2009 р. депутатами міської ради Черкас Статут територіальної громади міста Черкаси. У Статуті визначені завдання і порядок створення органів самоорганізації населення, взаємини органів місцевого самоврядування з установами, підприємствами, організаціями міста, охарактеризована матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування, визначено, яким має бути порядок проведення зборів громадян за місцем проживання, громадських слухань, порядок винесення місцевих ініціатив на розгляд Черкаської міської ради тощо [1].

Згідно Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» «містобудівна документація на місцевому рівні може бути оновлена за рішенням місцевих рад» [2]. Це має спонукати до регулярної перевірки, як з боку відповідних уповноважених структур влади, так і з боку громадськості, стану територій, дотримання вимог щодо їх цільового призначення з урахуванням перспективи розвитку та збалансованого господарювання.

Наразі аналіз стану регулювання питань забудови територій міста Черкаси, зокрема окремих його рекреаційних територій, має негативний результат. На прикладі будівництва в житловому мікрорайоні «Митниця» у м. Черкаси, а саме за адресою вул. Припортова, 5/1 (стара назва вулиці – Героїв Сталінграда) можливо проаналізувати фактичну ситуацію з дозвільною, контролюючою функціями владних структур, експертних формувань (організацій, підприємств), окремих підприємців і громадськості.

Так, зокрема, «Договір оренди землі» від 24 березня 2006 р., згідно прийнятого рішення Черкаського міськвиконкому про надання містобудівних умов і декларації на будівництво пункту технічного обслуговування (ТПО) автомобілів з мийкою та магазином супутніх товарів у м. Черкаси за адресою вул. Припортова, 5/1, підписаний у 2006 р. чинним на той час міським головою і приватним підприємцем, мають ряд недостовірних даних щодо цільового та функціонального призначення землі та умов дотримання вимог сплати орендної плати за земельну ділянку площею 375 (три сімдесят п'ять) м² [3]. Згідно п. 2.1 Договору оренди землі «за функціональним використанням земельну ділянку віднесено:

на період будівництва – до категорії земель рекреаційного призначення та інші відкриті землі (землі, зайняті поточним будівництвом);

після завершення будівництва – до категорії земель комерційного використання» [3].

Згідно «Висновку» по археологічному обстеженню зазначеної земельної ділянки встановлено, що «вона знаходиться в межах охоронної зони пам'ятки археології – поселення ранніх слов'ян та доби бронзи (державний реєстраційний № 3963)» (довідка видана 07.02.2006 р.) [4]. Археологічна інспекція повідомляла про умови проведення земляних робіт під наглядом спеціаліста-археолога, що було брутально порушено.

У зв'язку з вище зазначеним призначення земельної ділянки для будівництва об'єкта підвищеної екологічної небезпеки зумовлює обов'язкове здійснення державної екологічної експертизи [5].

Посилання на лист узгодження «Заяви про наміри» з Департаментом екології та природних ресурсів Черкаської обласної державної адміністрації № 03/4368 від 06.08.2015 р. у томі 5 «Робочого проекту» об'єкта носить некоректний характер та не відповідає вимогам чинного законодавства. «Заява про наміри» не погоджена з відділом екології Черкаського міськвиконкому [6].

Автором в якості незалежного громадського експерта та мешканця мікрорайону «Митниця» у м. Черкаси за згодою представників ініціативної групи будинку на Припортовій, 4 (ОССБ) та інших уповноважених від виконавчих органів було оприлюднено на зборах представників громади, за участю представників депутатського корпусу Черкаської міської ради та виконкому перелік ряду недоліків у документації, яка є обов'язковою для оцінки впливу на навколишнє природне середовище, та ряд зауважень щодо робочого проекту [7]. Одночасно громадськістю було встановлено факти порушення сплати за оренду багаточисельними (в результаті частоті зміни правонаступників права оренди) орендарями. На підставі п. 1.4 «Порядку встановлення розмірів річної орендної плати за землю в місті Черкаси» (далі – Порядок орендної плати), затвердженого сесією Черкаської міської ради 13.05.2010 (5-657) [9], «Підставою для укладання договору оренди земельної ділянки є рішення Черкаської міської ради про передачу ділянки (її частини) в оренду (або протокол аукціону в разі набуття права оренди земельної ділянки на конкурентних засадах) з обов'язковим визначенням категорії земель за основним цільовим призначенням (ст. 19 Земельного кодексу України [10]) та категорії земель за функцією використання на момент прийняття рішення».

Згідно п. 1.2 Порядку орендної плати «В разі перевищення нормативного (або максимального – трирічного) терміну будівництва (реконструкції) землекористувач за кожен день прострочення до моменту прийняття об'єкту в експлуатацію сплачує орендодавцю – Черкаській міській раді штраф, зокрема, в разі перевищення терміну на строк більше 18 місяців штраф сплачується із розрахунку 12% від нормативної грошової оцінки земельної ділянки на рік» [9].

Під час зустрічі з новими орендарями (на час написання тез) та уповноваженим від орендаря юристом науковцями, які представляють громаду мікрорайону «Митниця», було акцентовано увагу на тому, що підготовчі будівельні роботи активно розпочалися у серпні-вересні 2015 р., а закладання фундаменту (всупереч думці громади, оприлюдненої в ЗМІ та відповідному протоколі за результатами зборів) – у 2016 р.

Отже, зважаючи на вище зазначені факти доцільно було б врахувати пропозиції громади щодо відкликання Декларації на будівництво цього об'єкту; запропонувати для його розміщення іншу земельну ділянку відповідного цільового та функціонального призначення; ініціювати громадські слухання щодо перспектив цільового функціонування даної території. У разі підтвердження порушення плати за оренду землі накласти на орендаря відповідні штрафні санкції (розрахунковий період орієнтовно складає 72 місяці).

Список використаних джерел

1. Територіальна громада Черкас затвердила свій Статут / Сайт міста Черкаси [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.cherkasy.osp-ua.info/druk/single-32675_zvidky-.html
2. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 34, ст. 343 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>
3. Договір оренди землі від 24 березня 2006 р. (копія).
4. Висновок археологічної інспекції від 07.02.2006 р. за результатами археологічного обстеження земельної ділянки площею 375 кв. м у м. Черкаси по вул. Героїв Сталінграда (копія).
5. Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку : Постанова Кабінету міністрів України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/808-2013-%D0%BF/print1454338121604045>
6. Заява про наміри (копія).
7. Робочий проект «Пункт технічного обслуговування (ТПО) автомобілів з мийкою та магазином супутніх товарів по вул. Героїв Сталінграда, 5/1 в м. Черкаси», том. 5 «Охорона навколишнього природного середовища» 05.03.13-ОВНС.
8. Газета «Акцент», № 31 від 29.07.2015 р., стор. 11.
9. Порядок встановлення розмірів річної орендної плати за землю в місті Черкаси / Сайт міста Черкаси [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.cherkasy.osp-ua.info>
10. Земельний кодекс України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ДИФУЗІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

*Георгіаді Неллі Георгіївна
д.е.н., проф. каф. ММП
Національного університету
«Львівська політехніка»*

*Ванькович Любомир Ярославович,
аспірант Національного університету
«Львівська політехніка»
e-mail: vankovych@gmail.com*

Часто у практиці підприємств управлінню процесом дифузії результатів інноваційної діяльності не приділяється належна увага, а саме поширення інновацій є похідним товарної політики та збутової діяльності підприємств. Лише деякі з них свідомо управляють дифузією результатів інноваційної діяльності. Тому важливим буде ідентифікувати процес дифузії результатів інноваційної діяльності, а в теоретико-прикладному аспекті запропонувати суб'єктам господарювання удосконаленні методичні підходи до дифузії результатів інноваційної діяльності підприємств.

Явище дифузії результатів інноваційної діяльності під назвою дифузія інновацій було більше і раніше запропоновано та досліджено зарубіжними науковцями. Так дослідженням поняття дифузії інновації займалися такі вчені як Г. Тард, Е. Роджерс, В. Руттан, Р. Баєрс, Дж. Емрік, Дж. Колеман, Дж. Поуп. На основі праць цих вчених у вітчизняній науці також почали використовувати поняття «дифузія інновацій». Наприклад, Н. Чухрай прогнозувала дифузію інновацій у підприємницькій діяльності [1, с. 383-384] та логістичному супроводі цієї діяльності [2, с. 447], Н. Матвійчук-Соскіна аналізувала використання інструментів дифузії інновацій у маркетинговому менеджменті [3, с. 116-117], а Г. Шамота стан дифузії інновацій на сучасному етапі розвитку економіки України [4, с. 292-293]. Однак методичні підходи до дифузії

результатів інноваційної діяльності підприємств належним чином не удосконалювались.

Досягнення поставленої мети з удосконалення методичних підходів до дифузії результатів інноваційної діяльності підприємств пропонуємо здійснювати двома шляхами. Перший з них полягає у застосуванні методу декомпозиції для дифузії результатів інноваційної діяльності підприємств, а другий – у здійсненні рефлексивного управління дифузиею результатів інноваційної діяльності підприємств.

Щодо переваг методу композиції, то можна виділити такі основні з них: дозволяє розподілити складні завдання на дрібніші, більш прості; дає можливість диференціювати відповідальність за виконання встановлених цілей у просторі і часі; уможливорює досягнення високого рівня якості виконання видів робіт і надання послуг за рахунок поглиблення спеціалізації підрозділів організації. Щодо можливих недоліків, то варто зазначити високий ризик витоку конфіденційної інформації; ймовірна громіздкість організаційної структури управління підприємством; необхідність збільшення витрат на адаптування об'єктів дифузії до потреб місцевих ринків.

Загалом, якщо на основі першого етапу процесу виходу дифузера на ринок із конкретним результатом інноваційної діяльності виявиться, що для підприємства найприйнятнішою є декомпозиція як процес, який описує явище дифузії, то застосування методу декомпозиції може набути наступної послідовності. Спершу побудова стратегії дифузії результатів інноваційної діяльності підприємства на основі вибору найбільш прийнятної моделі дифузії, далі вибір тактики дифузії результатів інноваційної діяльності підприємства, моніторинг стану реалізації стратегії і тактики дифузії результатів інноваційної діяльності підприємства і коригування процесу реалізації стратегії і тактики дифузії результатів інноваційної діяльності підприємства.

Рефлексивне управління полягає у маніпуляції поведінкою споживача. Досягнення дифузером (суб'єктом, який здійснює керуючий, рефлексивний вплив) глибинних структурних змін у баченнях і переконаннях конкурентів і

споживачів (користувачів) об'єктів дифузії вимагає від дифузера володіння методами системного і когнітивного аналізу, теорією індивідуального вибору і перспектив [5, с. 156]. Метою ж рефлексивного управління є досягнення щонайбільшого ефекту від маніпулювання свободою вибору конкурента, користувача (споживача) об'єкта дифузії. Очікувані ефекти від використання дифузером рефлексивного управління можуть бути найбільшими, найменшими або середніми.

Застосування дифузерами методу декомпозиції та моделі рефлексивного управління дифузією результатів інноваційної діяльності підприємств допоможе покращити їх конкурентні позиції, пришвидшити поширення на ринку інновацій та ін. результатів інноваційної діяльності, що в цілому підвищуватиме економічну ефективність процесів комерціалізації інновацій.

Список використаних джерел

1. Чухрай Н.І. Прогнозування дифузії інновацій у підприємницькій діяльності / Н.І. Чухрай // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. № 417. – Львів: Націон. ун-т "Львівська політехніка", 2001. – С. 383–388.
2. Чухрай Н.І. Логістичний супровід інноваційної діяльності підприємств / Н.І. Чухрай // Науковий журнал «Логістика: теорія та практика» Луцького національного технічного університету. – №1 (2). – Луцьк, 2012. – С. 196-203.
3. Матвійчук-Соскіна Н.О. Використання інструментів дифузії інновацій у маркетинговому менеджменті: теоретичний і практичний аспекти / Н.О. Матвійчук-Соскіна // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 4(94). – С. 115-124.
4. Шамота Г.М. Дифузія інновацій в Україні на сучасному етапі / Г.М. Шамота // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2011. – № 31. – С. 288-296.
5. Покотилова О.І. Рефлексивне управління товарним асортиментом підприємства на основі процесного підходу [Електронний ресурс] // – Режим доступу : www.economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/155.pdf.

ЛАТЕРАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗРОБКИ НОВОГО ТОВАРУ В РАНІШЕ НЕ ЗАДІЯНИХ СЕГМЕНТАХ РИНКУ

*Гончар Вікторія Василівна
д.е.н., доц. каф. Маркетингу та бізнес-
адміністрування
Приазовського державного технічного
університету*

*Вакуленко Олександра Олександрівна
студентка групи МК-16-М
Приазовського державного технічного
університету
e-mail: alexandra.vakulenko3@gmail.com*

В умовах глобалізації та розвинених ринків є істотні труднощі у створенні передумов успіху та появи нового товару. Динаміка міжнародних та національних ринків вже не сприймає традиційних маркетингових методів визначення ринку, тому потрібні нові способи створення і випуску на ринок більш успішних продуктів.

В сучасному просторі товари існують в умовах жорсткої конкуренції, тому саме латеральний маркетинг є дуже доцільним. Він сприяє випуску кардинально нової, інноваційної продукції, що знаходиться за межами конкуренції та існуючих ринків. Особливо актуальним це є в період кризи, коли потрібні нестандартні маркетингові рішення.

Теоретичну й методологічну базу дослідження складають роботи Ф.Котлера, С. Гаркавенко, В. Шукліної, Я. Поди, О. Овсянецької, Я. Беседи, А. Горшунова, О. Криницької, В. Оксенюка. Вчені погоджуються з твердженням, що варто застосовувати новітні методи маркетингу, оскільки традиційні – стрімко втрачають свою ефективність. При цьому варто створювати як нові продукти, так і знаходити нові властивості вже існуючих, беручи за основу потреби споживачів, які досі не розглядалися.

Латеральний маркетинг – сучасний напрямок маркетингу, який засновується на процесі створення або диференціюванні товарів (послуг), за

рахунок розширення можливостей його споживання, що задовольняє потреби раніше не задіяних сегментів. Основними підходами (методами) є нестандартність та креативність. Найважливішим етапом в процесі втілення в дійсність латерального маркетингу є латеральне зрушення або заміщення, яке здійснюється за допомогою заміни одного елементу, пошуку нового часу та місця споживання. [1]. Саме воно допомагає створити новий товар, суто відмінний від інших існуючих.

На сучасному етапі ринок кави України один з найбільш активно зростаючих ринків харчової сфери. В той же час він не є насиченим, тому має перспективи до розвитку і розширення. В останні роки ринок кави демонстрував стабільне зростання на рівні 10-40% на рік. Ємність українського ринку кави оцінюється приблизно в 20 тис. т. на рік.

В даний час український ринок кави знаходиться під впливом кількох тенденцій: триває розширення ємності ринку кави. Україна все ще віддає перевагу розчинній каві. Споживання чашок розчинної кави на душу населення в 2,5 рази більше в порівнянні з меленою кавою. Основою сегмента, що забезпечує зростання, залишаються суміші типу «3 в 1»: кава + цукор + вершки - на частку цієї категорії припадає понад 70% загального обсягу продажів сегмента. Такий стан справ пов'язаний в першу чергу з тим, що сегмент кавових сумішей дуже чутливий до нових продуктів: поява новинки викликає сплеск попиту, який потім легко переорієнтується на інші продукти в рамках того ж сегмента.[2]

Використання латерального маркетингу на ринку кави актуальне тому, що на цьому ринку існують безмежні сегменти розвитку навіть за його межами. Проаналізувавши ринок кави, можна сказати, що латеральний маркетинг на ньому може використовуватись за допомогою таких інструментів, як: розширення потреб споживачів, виявлення нових потреб, які можна задовольнити, створення та просування нової ідеї, запровадження нового продукту (товару). Поява нової категорії продукту на ринку кави є дуже доцільним, особливо в сегменті кавових сумішей. Це відбувається тому, що даний сегмент є сучасним

і найбільш зручним для споживачів, при цьому має безмежні можливості для подальшого розвитку.

Ідеєю створення нового продукту є розчинна кава в стіках 3в1 для дітей та підлітків, де частка кава невелика порівняно з часткою вершків. Зараз частіше усього батьки купують чай та какао, а не каву, тому цей сегмент є ще не задіяним. Поява такого товару на ринку буде дуже доцільною тому, що вона посприє прищепленню культури споживання кави з самого дитинства. Як ми знаємо більшість звичок у нас формується саме в дитинстві і підлітковому віці, тому це може привести к збільшенню споживання кави населенням. Крім цього, пропонується розробити сучасну упаковку у формі вісімки. Можливий також варіант випуску кави в саше-пакетах.

Застосування процесу латерального маркетингу при дослідженні ринку кави України дало змогу здійснити латеральне зрушення та розробити новий продукт, що сприятиме розширенню ринку кави за допомогою розвинення вікового сегменту споживання кавових напоїв.

На ринку кави є багато можливостей для виходу та реалізації нового продукту, проте для його успіху необхідні нестандартні рішення, які може надати застосування латерального маркетингу. Здійснення комплексу заходів, використовуючи інструменти латерального маркетингу, забезпечить підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та створить передумови для ефективного використання їх власного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф. Латеральный маркетинг: технология поиска революционных идей / Ф. Котлер, Ф. Бес; Пер. с англ. — М.: Альпина Паблишерз, 2010. — 206 с.
2. Горшунов А. Анализ рынка кофе в Украине [Электронный ресурс] / А. Горшунов. — Режим доступа: <http://www.marketolog.info/>

ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАКУПОК У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ В 2016 РОЦІ

*Гончар Вікторія Василівна,
д.е.н., доц. каф. Маркетингу та бізнес-
адміністрування
Приазовського державного технічного
університету*

*Гуденко Олена Олександрівна
студентка групи БА-15-М
Приазовського державного технічного
університету
e-mail: chajkalena93@gmail.com*

*Юзефович Владислав Артурович
студент групи БА-15-М
Приазовського державного технічного
університету*

Майже усі розпорядники бюджетних коштів користуватися системою електронних закупок «ProZorro» згідно із Законом про публічні закупівлі. Яка на разі практика застосовується та які ключові зміни у сфері державних закупівель потребують уваги.

Мінекономрозвитку України повідомляє про Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 №922- VIII, що набрав чинності 19.02.2016 року. Проект Закону був розроблений з метою оптимізації процедур закупівель, підвищення рівня прозорості та відкритості здійснення закупівель, рівня конкуренції у сфері публічних закупівель та зниження рівня корупції шляхом запровадження системи електронних закупівель та електронної системи оскарження, підвищення рівня професійності закупівельників [3].

Закон України №922-VIII «Про публічні закупівлі» був прийнятий Верховною Радою 25 грудня 2015 року та вступив в силу 19 лютого, через день після опублікування у парламентській газеті «Голос України».

Закон передбачить перехід усіх державних установ на систему електронних закупок ProZorro на протязі 2016 року. Перехід став у два етапи:

з 1 квітня – для всіх органів центральної влади та окремих замовників, з 1 серпня – для всіх інших [1].

Закон передбачить введення електронної системі закупок для всіх державних закупок для товарів та послуг, вартість котрих рівна або більше 200 тис. гривен, і для робіт – рівна або перевищує 1,5 млн. грн. (для замовників, виконуючих свою діяльність в окремих сферах господарювання, вартість товарів та послуг рівна або більше 1 млн. гривен і для робіт – рівна або перевищує 5 млн гривен).

Цей закон містить низку концептуальних змін щодо здійснення публічних закупівель замовниками із обов'язковим використання електронної системи закупівель, що забезпечує проведення процедур закупівель, створення, розміщення, оприлюднення та обмін інформацією і документами в електронному вигляді, до складу якої входять веб-портал Уповноваженого органу, авторизовані електронні майданчики, між якими забезпечено автоматичний обмін інформацією та документами.

Замовники – бюджетні установи завершують процедуру закупівель, які були розпочаті ними до 01.08.2016 згідно із вимогами Закону №1197. При цьому ті нові торги, які зазначені замовники оголошують з 01.08.2016, вони мають проводити вже за Законом №922 [2].

Керівник може визначити відповідального за здійснення закупівель шляхом створення тендерного комітету або призначити вповноважених осіб (особу) відповідно до ст. 11 Закону №922. Якщо заклад не має можливості заключити трудовий договір з особою, котра буде займати посаду «спеціаліст з публічних закупівель» (оскільки нормативні акти не передбачують введення до штату такої посади та не установлює розмір заробітної плати), то члени тендерного комітету та уповноваженні особи виконують свої обов'язки на добровільних засадах.

Мінекономрозвитку розглядає проект змін у Законі №922, де зазначено, що уповноваженні особи можуть працювати на умовах договору цивільно-правового характеру [3].

Далі, варто зазначити, що подання тендерної пропозиції при проведенні електронних публічних закупівель здійснюється в електронному форматі. Також для участі в торгах учасник процедури закупівлі має отримати в обслуговуючій фінансовій установі гарантію як електронний документ для того, щоб потім сформувати повний пакет документів тендерної пропозиції. Таку гарантію учасник може отримати в банку, страховій або фінансовій компанії залежно від того, який саме вид гарантії замовник буде вимагати в тендерній документації.

Для того щоб зробити неможливим надання учасникам недійсних електронних гарантій, необхідно у вимогах до оформлення гарантії прописати, що способом накладення електронного цифрового підпису на електронну гарантію є використання існуючого програмного комплексу, за допомогою якого установа взаємодіє з фіскальною службою України, статистичними державними органами. Таких способи два: за допомогою програмного комплексу М.Е.Дос. та ІТ Користувач ЦСК-1 [2].

Нині державні тендерні закупки контролюючись Законом №922 вийшли на новий рівень «прозорості» та якості організації процедури. Очікується, що реалізація закону дозволить збільшити рівень конкуренції у сфері державних закупок та знизити рівень корупції.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. Закон України про публічні закупівлі [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19/>
2. Верхогляд О. Бухгалтерия: бюджет [Електронний ресурс] / О. Верхогляд. – Режим доступу: http://buhbudget.com.ua/ru/journal/buhbudget/category/view/47?_utl/
3. Стародубцев О. Мінекономрозвитку України [Електронний ресурс] / О. Стародубцев. – Режим доступу: <http://www.ua-tenders.com/legislation/explanations/247988/?print/>

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАКТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

*Гордієнко Лариса Юріївна,
к.е.н., доц., каф. ДУ, ПА та РЕ
Харківського національного економічного
університету
імені Семена Кузнеця
e-mail: gordienkolarisa@ukr.net*

В умовах розвиненій ринковій економіці, як відомо, діють три провідних господарюючих суб'єкти: домогосподарства, підприємства (різних форм власності) і держава, яка виступає як колективний підприємець. Основними господарюючими суб'єктами, які зосереджують у своїй власності більшу частину суспільного капіталу (майна), є підприємства в різних організаційно-правових формах і їх об'єднання [1].

Сьогодні вітчизняні підприємства функціонують в умовах системної кризи, яка обумовлена низкою обставин (політичного, економічного, міжнародного, соціального та іншого характеру), а також реформаторських дій з боку держави, що визиває необхідність здійснення змін (часто трансформаційного характеру) на рівні суб'єктів господарювання.

Проблеми управління змінами, в тому числі трансформаційного характеру, як на макро- так і мікро рівні привертають значну увагу як вітчизняних, так і закордонних вчених та практиків, серед яких І. Адізес, І. Ансофф, Д. В. Бабич, С. В. Богачев, В. Г. Бодров, К. С. Вацьковські, А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, Л. Д. Гітельман, Н. І. Гражевська, Ф. Ж. Гуїяр, І. Дурлік, В. Зеленців, Р. Кантер, Ж. Кімберлі, Л. Кларк, Р. Куїнн, Е. Маслик-Мусял, Г. Мінцберг, З. Миколайчик, В. П. Полуянов, В. С. Пономаренко, О. В. Раєвнева, А. Тяпухін, М. Хамер, та ін.

Однак, слід відмітити, що недостатньо уваги з боку науковців привертається проблемам практичного використання наукових методів та

інструментів управління організаційними перетвореннями на рівні суб'єктів господарювання в умовах системних змін на макрорівні.

Метою статті є обґрунтування необхідності дослідження передумов та перспектив практичного використання методів та інструментів трансформаційного менеджменту суб'єктами господарювання.

Дослідження генезису формування окремих теоретичних положень управління організаційними трансформаціями привело автора до висновку про необхідність розгляду системи управління організаційними трансформаціями як складової системи управління підприємства та використання загальної методології науки управління для обґрунтування базових методологічних положень розбудови системи трансформаційного менеджменту [2].

Базуючись на методологічних основах побудови системи управління організаційними трансформаціями [2] та використовуючи системний підхід, автор вважає за доцільне при практичному використанні методів та інструментів трансформаційного менеджменту суб'єктами господарювання базуватися на таких методологічних положеннях:

виявлення передумов та обґрунтування можливості і необхідності здійснення організаційної трансформації;

формування мети (завдань) організаційної трансформації;

визначення виду організаційної трансформації;

визначення сутності та змісту трансформаційного менеджменту;

формування механізму функціонування системи трансформаційного менеджменту;

підбір управлінських інструментів, що забезпечують управління організаційними трансформаціями.

Авторське бачення змісту базових методологічних положень розбудови системи трансформаційного менеджменту на рівні підприємства як основного суб'єкта господарювання у ринковій економіці наведено у [2–5 та ін.].

При практичному використанні методів та інструментів трансформаційного менеджменту суб'єктами господарювання вважаємо за

доцільне враховувати основні елементи, на яких має базуватися управління трансформаційними процесами, а саме: мета, процес управління, метод управління, комунікації, задача, закон, принцип, функція, технологія, рішення, характеристика інформаційного забезпечення, функціональні структури, організаційні відносини, система документообігу, організаційна структура.

Таким чином, трансформаційний менеджмент як практична діяльність, що базується на наукових засадах управління трансформаційними процесами, дає можливість існування формалізації й творчих підходів до практичного використання відповідних методів та інструментів цілеспрямованого впливу на здійснення трансформаційних змін.

Список використаних джерел

1. Справочник директора підприємства / под ред. М. Г. Лапусты. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 704 с.
2. Гордієнко Л. Ю. Управління організаційними трансформаціями: теоретико-методологічні засади та управлінський інструментарій : монографія / Л. Ю. Гордієнко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 440 с.
3. Гордієнко Л. Ю. Концептуальні засади побудови системи трансформаційного менеджменту / Л. Ю. Гордієнко // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні : Матеріали II Всеукр. наук-практ. конф. (17 – 18 травня 2006, м. Ялта) відп. Ред.. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – С. 71–73.
4. Гордієнко Л. Ю. Методологічна база трансформаційного менеджменту: структурно-компонентний аспект / Л. Ю. Гордієнко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 4. – Т. 2 (115) «Економічні науки». – С. 135–138.
5. Гордієнко Л. Ю. Науково-методологічний підхід до формування моделі розвитку підприємства за концепцією трансформаційного менеджменту / Л. Ю. Гордієнко // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. Спец. вип. Економіка підприємства: теорія і практика. – Ч. 1. – К. : КНЕУ, 2008. – С. 138–144.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

*Гриценко Сергій Іванович, д.е.н,
професор кафедри маркетингу
та бізнес-адміністрування
sergiy.gritsenko@gmail.com*

*Зубков Дмитро Олександрович
студент групи БА-15-М
Приазовського державного
технічного університету
e-mail: showydimak@gmail.com*

У сучасних умовах дуже важко уявити сучасну людину, яка б не вміла користуватися Інтернетом і тією чи іншою мірою не залежала від нього. З кожним днем сфера ІТ-технологій інтегрується і вдосконалюється. Для подальшого та успішного інтегрування сучасних інформаційних технологій в сфері бізнесу, необхідно провести аналіз поняття Інтернет-маркетингу, його проблем та перспектив розвитку на території України.

Аналіз останніх публікацій показує підвищений інтерес з боку науковців в осмисленні специфіки теоретичних основ і практичних аспектів розвитку інтернет – маркетингу в Україні. У наукових колах України це питання досліджували такі вчені: І. Литовченко, С. Ковальчук, І. Дубинський, М. Окландер, Ю. Багрин, А. Длигач, Н. Писаренко, В. Пилипчук, В. Полонець та багато інших. Так, С. Ковальчук досліджує умови та форми розвитку маркетингу в досить новій для нього формі: партизанський маркетинг, який використовується всюди і є мало затратним для підприємств. У своїй праці І. Литовченко розглядає можливості застосування інтернет – маркетингу для оптимізації витрат і підвищення конкурентоспроможності в діяльності комерційних структур в умовах економічної кризи. Пропонує напрями стратегічних рішень і інструментарій їх реалізації. М. Окландер детально розглядає комплекс інтернет – комунікацій в маркетингу, виокремлює переваги та недоліки даного комплексу. Робить висновок, що інтернет – комунікації є

невід'ємним елементом сучасного маркетингу, джерелом його подальшого розвитку. А. Длигач та Н. Писаренко розглядають маркетингові дослідження в контексті розроблення маркетингових стратегій, взаємодію процесу самого дослідження, отримання інформації та побудови реально – діючої маркетингової стратегії [2].

Інтернет впливав і продовжує впливати на формування й розвиток світового інформаційного співтовариства. Сьогодні практично неможливо знайти навіть малу організацію у світі, яка не має свого представництва в Інтернеті. Розвиваються інтернет - магазини, інтернет - консультації, інтернет - аукціони. Деякі фірми надають можливість замовлення інформаційної продукції або послуги через інтернет та оплатою кур'єрові по факту доставки. Наше інформаційне суспільство вже неможливо представити без таких термінів як “Web Сайт”, “Чат”, “E-mail”[1].

Україна не є виключенням у даному процесі розвитку інформаційного простору, оскільки вона пододала 20 % бар'єр входження в інтернет простір. На сьогодні, в Україні активно розвивається інтернет – маркетинг, незважаючи на економічну кризу витрати на даний тип маркетингу тільки зростають. Оскільки, інтернет – маркетинг є не тільки новим напрямком маркетингу серед традиційних, але й більш ефективним і мало затратним [3].

Говорячи про інтернет - маркетинг, можна знайти масу причин, щоб не вважати його інструментом, здатним приносити прибуток. В розвитку даний тип маркетингу в Україні має наступні проблеми: · Одна з головних проблем полягає в дуже невеликій кількості користувачів інтернету в Україні. По оцінках фахівців, які професійно займаються такими дослідженнями, число користувачів інтернету становить у країні близько 6 – 8 млн. чоловік. Правда, нещодавно з'явилася цифра 12 млн. чоловік, але навіть якщо це так, однаково порядок залишається колишнім. Причому більшість із користувачів люблять просто побродити по мережі, а не займатися покупками.

Україна має хороший потенціал розвитку інтернет – маркетингу на своїй території, для нас це ще новинка, але з кожним днем ця новинка займає все

більше місце в реальному бізнесі. Такий тип маркетингу тільки стимулює виробничу сферу, а за одне й сферу послуг, яка повинна обслуговувати інтернет – мережу. А це в свою чергу є значною перевагою у розвитку самої економіки.

Незважаючи на всі складності, все більше число компаній включають інтернет - маркетинг у перелік використовуваних інструментів. Причому все більше число фірм використає інтернет на всіх етапах своєї діяльності. Для багатьох компаній питання вже полягає не в тім, чи варто використати інтернет, а в тім, який бюджет на це виділити і як його розподілити [3].

Підривний ріст числа користувачів інтернету, у першу чергу за кордоном, відкрив нові можливості по взаємодії з потенційними клієнтами й вивів інтерактивний маркетинг на якісно новий рівень. На цьому рівні Україна може досягнути значних результатів, потрібно тільки подолати недоліки і стимулювати розвиток інтернет – маркетингу. Це можливо лише шляхом поступового інтегрування сучасних маркетингових інструментів в бізнес-моделі на території України.

Список використаних джерел

1. О. Кутепова; Інтернет-маркетинг в Україні, проблеми та перспективи розвитку. [Електроний ресурс] /– Режим доступа: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Uproz_2014_1_22
2. Раца О. Б., Глобак Д. В. Проблеми та перспективи розвитку інтернет – маркетингу в Україні [Електроний ресурс]/ О. Верхогляд. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/18_DNI_2011/Economics/6_88456.doc.htm
3. Кузнеця С.А. Інтернет-маркетинг в Україні. Проблеми та перспективи [Електроний ресурс] /– Режим доступа: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream>

ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАСОБИ СИСТЕМИ БЮДЖЕТНОГО УПРАВЛІННЯ НА СУДНОБУДІВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

*Запорожець Ірина Михайлівна
к.т.н., доцент каф. менеджменту
НУК ім. адм. Макарова*

*Кісіль Олексій Ігорович
студент гр. 6431-м
НУК ім. адм. Макарова
Email: kai008@mail.ru*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день досить розповсюдженим програмним додатком, що використовують більш підприємств для автоматизації бізнес-процесів управління грошовими потоками є MS Excel та інші непрофільні програми (наприклад, на базі електронної пошти), які мають низку недоліків: низька оперативність у відображенні інформації і формуванні звітності, незахищеність від збоїв, проблема подвійного введення даних.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукові дослідження показали, що для підтримки оперативного управління грошовими потоками на суднобудівному підприємстві украї необхідно проводити автоматизацію відповідних бізнес-процесів, що істотно підвищує швидкість і якість ухвалення управлінських рішень [2]. Даною темою цікавились багато науковців та економістів України. Створено та опубліковано багато статей. Серед них слід виділити наукові праці Запорожець І.М. [1], Затонацька Т. Г., Кобиляцький Л. С. [2], Плєскач В. Л. [3], Фатєєв М. В. [4] та інші.

Виклад основного матеріалу. Структура інформаційної системи підприємства будується на основі аналізу функціональної моделі системи управління. Для вирішення типових функціональних завдань підбираються системи, пропоновані фірмами розробниками. До складу інформаційної системи можуть включатися підсистеми власної (унікальної) розробки, які відображають особливості суднобудівного виробництва.

Сучасні інформаційні системи будуються за модульним принципом і повинні відповідати методологія MRP II. Методологія MRP II забезпечує планування всіх ресурсів підприємства для реалізації виробничого плану, а також оптимальне формування потоку матеріалів, комплектуючих і фінансових ресурсів. Для управління проектами будівництва і ремонту суден використовуються такі системи як MS Project і Prima Vera, інтегрована облікова система може бути побудована на базі системи 1С: Підприємство, а для обробки бюджетів всіх рівнів система Business Studio [1].

Функції управління суднобудівним підприємством, які необхідно реалізувати з використанням спеціальних модулів:

- Аналіз ринку суднобудування, визначення прогнозованої вартості та оцінка конкурентоспроможності підприємства;
- Передконтрактна оцінка проектів і підготовка контрактних пропозицій;
- Формування портфеля замовлень і керування контрактною документацією;
- Управління вартістю будівництва та ремонту на всіх етапах життєвого циклу проекту.

Модульний принцип побудови інформаційної системи суднобудівного підприємства забезпечує поетапне впровадження і розвиток системи з урахуванням інвестиційної політики конкретного підприємства [4].

Компанія «Абис-Софт» при створенні системи бюджетування використовує продукт «1С: Управління виробничим підприємством». Підсистема бюджетування використовує показники планування, аналізу і контролю фінансових потоків і результатів. В якості ключового елементу підсистеми використовується фінансове планування, тобто управління процесами створення, розподілу і використання грошових ресурсів [3].

За допомогою конфігурації «1С: Бюджетування» реалізуються такі функції, як планування руху фінансових коштів підприємства на будь-який період в розрізі відрізків часів, проектів, номенклатури, підрозділів, контрагентів, валюти, статті оборотів тощо; моніторинг фактичної діяльності підприємства в тих же розрізах; фінансовий аналіз; фінансове планування за

різними сценаріями; формування поточних бюджетів на основі стратегічних і з корекцією по фактичному виконанню бюджету в завершеному періоді; складання зведеної звітності за результатами моніторингу; контроль відповідності заявок на витрачання грошових коштів робочому плану на період; аналіз доступності грошових коштів; аналіз відхилень планових і фактичних даних.

Висновки. Ефективність процесу бюджетного планування на сьогоднішній день залежить і від міри автоматизації кожного етапу. Програмні продукти, що використовуються для оптимізації бюджетного управління на українському ринку програмного забезпечення відрізняються від тих, що існують на західних ринках.

Список використаних джерел

1. Запорожец И. М. Бюджетирование в системе управления судостроительным предприятием / И. М. Запорожец // Економіст. – 2010. – № 7. – с. 46-47.
2. Кобиляцький Л.С. Управління проектами: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2009. – 200 с.
3. Плєскач В.Л. Інформаційні системи і технології на підприємствах : підручник / В. Л. Плєскач, Т. Г. Затонацька. - К. : Знання, 2011. - 718 с.
4. Фатеев Н. В. Бюджетирование в системе управления проектами и программами судоремонтного предприятия / Н. В. Фатеев, И. М. Запорожец // Зб. наук. пр. «Управління проектами та розвиток виробництва». – Луганськ, 2009. – № 2 (30). – С. 118-123.

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ ОБІГУ – СКЛАДОВА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Заярна Наталія Миколаївна
к.е.н., доц. каф. економіки
Львівського торговельно-економічного
університету
e-mail: zayarnaya3@rambler.ru*

*Іванів Петро Михайлович
слухач магістратури Львівського
торговельно-економічного університету*

*Нечесанов Мілан Юрійович,
аспірант Львівського торговельно-
економічного університету*

В системі антикризового управління діяльністю торговельного підприємства серед найбільш складних та важливих елементів виділяється

управління витратами обігу, адже витрати являють собою багатоаспектну і багатокритеріальну економічну категорію, а управління витратами - це динамічний процес, який полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства. Воно не зводиться лише до зниження затрат, а поширюється на всі елементи управління. Відтак, цим і обумовлена необхідність застосування комплексного інтегрованого підходу до управління витратами обігу в контексті антикризового управління торговельного підприємства, який дотепер не одержав достатнього теоретичного й практичного обґрунтування.

Навряд чи доцільно конкретизувати витрати обігу по всіх статтях за прийнятною класифікацією. З метою зручності проведення оцінки і моделювання основних показників і критеріїв діяльності, торговельні підприємства можуть здійснювати розподіл витрат обігу самостійно. Тенденції розподілу структури витрат обігу та ступінь впливу окремих статей на їх загальну суму доводять доцільність їх поділу на чотири групи.

Основну частку витрат обігу складає заробітна плата працівників торговельного підприємства. Однак пошук резервів до скорочення суми витрат за цією статтею повинен носити характер оптимізації, адже розмір заробітної плати конкретного працівника безпосередньо залежить від його продуктивності, що відображається в показнику товарообороту на одного працюючого, і ефективності роботи, критерієм якої є рівень торговельного обслуговування і створення постійної клієнтської бази, що є запорукою безперебійної роботи підприємства. Щодо розміру фонду оплати праці, то визначальними критеріями є оптимальна чисельність працюючих і режим роботи підприємства, які залежать від нормативів трудомісткості і потоку відвідувачів в різні години роботи підприємства. Окрім цього, впровадження мотиваційних принципів управління персоналом викликає необхідність оптимізації розміру фонду додаткової заробітної плати. Таким чином є очевидним, що збільшення суми витрат на оплату праці при умові підвищення їх ефективності не слід трактувати як явище негативне, з огляду на те, що

випереджуючими темпами зростатимуть обсяги товарообороту і доходів підприємства.

До другої і третьої груп витрат доцільно віднести транспортні витрати і витрати на збереження товарних запасів, які є взаємозалежними між собою, хоча підходи до визначення їх оптимального розміру дещо відрізняються. Перш, ніж проводити оцінку витрат за цими групами, необхідно розробити стратегії управління товарооборотом (в обов'язковому порядку включаючи асортиментну політику) та товарними запасами, з метою визначення їх оптимального розміру, виходячи із показників товарооборотності. Повертаючись до розрахунку суми витрат за цими статтями, за основу слід прийняти критеріальну функцію «попит-замовлення-запаси». Вирішення даної оптимізаційної задачі являє собою доволі складний і розгалужений процес. Так, визначення запасів по кожній товарній групі й окремих товарах з одного боку повинні дорівнювати величинам відповідних показників товарообороту в плановому періоді, що залежать, як відомо, від попиту, з іншого – слід враховувати обмеження щодо використання і утримання корисної площі торгового залу і складських приміщень. Слід звернути увагу, що витрати на збереження товарних запасів відносяться до категорії комплексних, адже до їх складу доцільно віднести також витрати на складання, фасування і оформлення товарних замовлень, які залежать від трудозатрат, вартості допоміжних матеріалів тощо.

Відповідно, якщо розмір витрат на збереження товарних запасів на майбутній період можливо планувати, то сума транспортних витрат є похідною від обсягу замовлення, умов доставки і транспортних тарифів. Однак сучасні підходи до вдосконалення управління рухом товарів від виробника до споживача на основі створення логістичної системи, основною метою якої є цілеспрямований вплив на формування як вхідних, так і вихідних (залежно від типу підприємства) товарних потоків, що ґрунтуються на їх синхронізації щодо простору та часу з інформаційним, фінансовим і сервісним забезпеченням, водночас потребують певних витрат, проте дають можливість зекономити

кошти внаслідок динамічного поповнення (регулювання) товарних запасів. Особливо яскраво це проявляється в крупноформатних торговельних підприємствах, мережах та об'єднаннях. Решта статей витрат обігу складають четверту групу.

Отже, враховуючи вищезазначене, є справедливою теза, що «управління витратами - це складний, багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, ціллю яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства» [1, с. 9]. Цей підхід розділяє А.П. Градов, який відзначає, що управління витратами не завжди повинно бути спрямоване безпосередньо на економію витрат. Принциповим є забезпечення ефективності цих витрат, тобто одержання прибутку, що реально виправдовує витрати. Саме тому головним в управлінні витратами є запобігання потенційно неефективним витратам [2, с. 341].

Таким чином, особливо в посткризових умовах функціонування підприємств торгівлі управління витратами обігу повинно означати створення єдиної, раціональної, чітко та безперервно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами. Само по собі управління витратами є важливою складовою антикризової політики підприємства, а основні її елементи будуть визначатися функціями, що виконує система управління витратами, при чому сама система управління витратами повинна впроваджуватися на комплексній основі, забезпечуючи взаємозалежне вирішення поставлених задач. Отже, на нашу думку, такий підхід буде сприяти посиленню антикризових заходів і, як наслідок, зміцненню стабільності і росту економічної ефективності функціонування підприємства.

Список використаних джерел

1. Кравченко О.С. Комплексний підхід до визначення сутності управління витратами обігу торговельного підприємства / О.С.Кравченко / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Українська наука в мережі інтернет». [Електронний ресурс] . - Режим доступу : <http://intkonf.org/category/arhiv/ukrayinska-nauka-v-merezhi-internet/ekonomika/>
2. Экономическая стратегия фирмы: Учебное пособие / Под. ред. А.П. Градова. СПб.: Специальная литература, 1999. - 589 с.

3. Заярна Н. М. Підходи до створення ефективної системи управління витратами обігу на торговельному підприємстві / Н. М. Заярна, М. Б. Стецик // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Облік, аналіз і аудит в системі управління суб'єктів господарювання: вітчизняна практика та міжнародний досвід». – Сімферополь: ДІАЙП, 2011. – с. 90-93.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ І ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

*Заярна Наталія Миколаївна,
к.е.н., доц. каф. економіки Львівського
торговельно-економічного університету
e-mail: zayarnaya3@rambler.ru*

*Марчук Андрій Юрійович,
аспірант Львівського торговельно-
економічного університету*

Управління інноваційним процесом – невід'ємна складова діяльності сучасного підприємства, що охоплює планування, організацію та стимулювання інноваційної діяльності, реалізацію інноваційних проектів, розрахованих на отримання конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій підприємства. Ефективність управління інноваційною діяльністю підприємства великою мірою залежить від системи менеджменту організувати процес реалізації інноваційних завдань і проектів.

Насамперед варто визначити, що під організацією інновацій розуміють:

- суб'єкта господарювання, який займається інноваційною діяльністю: наукові інноваційні підприємства, вищі навчальні заклади, суб'єкти малого підприємництва, науково-технічні комплекси та об'єднання тощо;

- організаційну структуру як сукупність наукових, конструкторських, проектних технологічних та інформаційних підрозділів (лабораторій, відділів, секторів, груп), які здійснюють основну творчу діяльність, спрямовану на створення інтелектуального продукту – інновацій, а також виробничих, допоміжних і управлінських підрозділів, які забезпечують виконання планів НДДКР та реалізацію інноваційних проектів;

- процес упорядкування інноваційної діяльності – регламентуючі процедури форм, методів, процесів, які використовують в процесі інноваційної діяльності [1, с. 209].

Серед суб'єктів, які займаються впровадженням і виробництвом нововведень (*перший аспект організації інновацій*), зазвичай виділяють великі фірми, що мають потужну ресурсну базу, кваліфіковані кадри і певні позиції на ринку. В інноваційній організації здатність до диверсифікованості першочергово пов'язана із внутрішньоорганізаційними змінами: з багатоцільовим використанням виробничих потужностей, передаванням (трансфертом) інформації у межах фірми, знань, ноу-хау від одних виробництв (підприємств) до інших.

Другий аспект організації інновацій – формування відповідної *організаційної структури управління* – системи оптимального розподілу функціональних обов'язків, прав і відповідальності, порядку і форм взаємодії між окремими структурними одиницями, що входять до її складу, і людьми, які в них працюють. Інноваційне підприємство в наш час повинно бути підприємством підприємницького типу. Для формування в підприємницькій організації внутрішньогосподарських відносин необхідні:

- перетворення всіх підрозділів підприємства на суб'єкти господарювання. Це вимагає розширення економічної самостійності господарських одиниць до надання їм статусу юридичних осіб, які самостійно вступають в економічні відносини з підприємством, з суб'єктами господарювання зовнішнього середовища, ринкової інфраструктури, іншими підприємствами, у тому числі й іноземними;

- розвиток ефективних форм господарювання (формування дочірніх акціонерних товариств, малих підприємств тощо);

- створення внутрішньофірмових формувань, що забезпечують обслуговування підприємницької діяльності (розрахункові фінансові центри або власні внутрішньофірмові банки тощо);

- орієнтація всіх елементів внутрішньогосподарського економічного механізму на підприємництво (стратегічне та оперативне внутрішньофірмове планування, економічний механізм розподілу прибутку, встановлення договірних відносин між підрозділами підприємства, між ними і підприємством в цілому тощо).

Третій аспект поняття «організація інновацій» пов'язаний з тим, що для управління реалізації управління проекту на підприємстві має бути створена *спеціальна управлінська технологія*, яка визначає порядок видання завдань виконавцям, а також порядок обліку і контролю за ходом її виконання. Поняття «*технологія управління*» тісно пов'язане з процесом алгоритмізації операцій і процедур у межах функцій керівної системи (прогнозування, планування, організації, мотивації, регулювання, контролю), яка є підґрунтям формування інноваційної стратегії підприємства.

Системний підхід до формування механізму управління інноваційним розвитком підприємства дозволяє представити інноваційну стратегію підприємства як складну систему та як підсистему щодо корпоративної стратегії, що складається з взаємозалежних елементів (етапів інноваційної стратегії), визначених інноваційними цілями підприємства та наявними ресурсами, і забезпечує динамічний розгляд усіх факторів з врахуванням внутрішніх та зовнішніх тенденцій інноваційного розвитку [2, с. 118].

Не викликає сумнівів той факт, що посилення ролі інновацій як чинника стратегічного розвитку господарюючих суб'єктів обумовлює необхідність безперервного їх залучення у діяльність, що неможливо без цілісної стратегії, яка обґрунтовує розвиток тих напрямів діяльності організації, від реалізації яких можна очікувати позитивного результату в тривалій перспективі. Одним із основних шляхів досягнення основних цілей підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища і загострення конкурентної боротьби є розробка інноваційної стратегії фірми і менеджменту інновацій.

Список використаних джерел

1. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. / В. І. Захарченко, Корсікова Н. М., Меркулов М. М. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.

2. Вергал К. Ю. Дослідження стратегічного інноваційного розвитку підприємства методами системного економіко-математичного моделювання / К. Ю. Вергал // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум – 2008»: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, (3-5 груд. 2008 р.). – Х. : НТУ «ХПІ», 2008. – С. 117-118.

ГРЕЙДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Камишнікова Евеліна Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри економіки
підприємств ДВНЗ «Приазовський
державний технічний університет»
e-mail: kamyshnykova@list.ru*

*Степко Аріна Миколаївна,
студентка 7 курсу
ДВНЗ «Приазовський державний
технічний університет»*

У теперішній час на ряді підприємств України продовжують застосовуватися системи оплати праці, розроблені понад 30 років тому радянськими вченими. У зв'язку з тим, що за цей тривалий час відбулися значні зміни рівня технології, продуктивних сил і виробничих відносин, існуючі системи оплати праці втратили об'єктивність, викликають безліч протиріч і невдоволення, що потребує розробки та застосування ефективних інструментів системи мотивації персоналу.

Розширення бізнесу, зростання чисельності персоналу, відкриття філій в інших регіонах роблять компанію менш керованою. Для підтримки конкурентоспроможності в таких умовах необхідна продумана система компенсацій, яка дозволяє мотивувати співробітників на досягнення кращих результатів. Однією з найсучасніших є система грейдингу, яка найкращим чином структурує розміри винагород працівників, обґрунтовує справедливість виплат, дозволяє планувати кар'єрне зростання [1].

У першу чергу, ця система є зручною для великих і середніх підприємств, оскільки, на відміну від вертикальної побудови кар'єри, вона дозволяє будувати кар'єру горизонтально, усередині посад [2].

Дана система існує в світовій практиці і застосовується на найвідоміших підприємствах (General Motors, Volvo, VISA і інші), а також компаніях України (ПУМБ, Донгорбанк, Інтерпайп, МТС, Київстар та інші), що підтверджує її універсальність.

Проблема оплати праці - одна з ключових в економіці, від успішного рішення якої багато в чому залежить як підвищення ефективності виробництва, так і зростання добробуту працівників. Це означає, що чим вищим є ступінь відповідальності працівника, ширше коло обов'язків, навички, відповідна освіта, - тим він може і повинен отримувати більш високу базову заробітну плату. На цьому ґрунтується система грейдування, функціонування якої пов'язане з принципом опису посад.

Впровадження даної системи винагороди зробить систему оплати праці більш зрозумілою, прозорою і справедливою для кожного працівника компанії. Через опис посад кожного співробітника компанії система заробітної плати дозволить враховувати внесок кожної посади в кінцевий результат компанії, стимулювати працівника до підвищення професійної кваліфікації і розвитку. Іншими словами, за допомогою цього методу оцінюється вклад посади в загальний успіх підприємства.

Цінність посади кожного працівника підприємства зважується з точки зору таких критеріїв:

1. Відповідальність. Посади існують для того, щоб досягати певних результатів.

2. Завдання, які вирішуються. Для досягнення цих результатів працівники на посадах повинні вирішувати завдання, створювати, аналізувати і робити висновки.

3. Знання та вміння. Для людей, які обіймають різні посади, потрібний диференційований рівень знань і досвіду, відповідно до масштабів та складності необхідних результатів.

Принцип справедливості цієї системи лежить в основі оцінки посад, що враховує особливості професій, набір їх реальних відповідальностей, вимоги до освіти і досвіду роботи, складність розв'язуваних проблем, управління людьми і т.д.

Опис керівних посад допоможе прояснити межі відповідальності, пов'язані з посадою, яку обіймає працівник. Це означає, що підвищиться рівень комфорту в роботі, адже кожний розумітиме, яких результатів компанія очікує від нього. Опис посади є документом, що дозволяє компанії чітко демонструвати, успішне досягнення яких результатів є гарантією того, що даний працівник сприйматиметься як цінний співробітник.

Опис посад робочих, фахівців покаже реальні перспективи кар'єрних сходів, які дозволять працівникові збільшувати свою винагороду в результаті власного розвитку, тобто підвищення своїх умінь, придбання додаткового досвіду і кваліфікації, а також покладання на себе більшої відповідальності.

Розробка грейдів вимагає чимало тимчасових і матеріальних вкладень, але при правильному підході компанія врешті-решт отримує інструмент, який об'єднує в єдине ціле всі основні системи управління персоналом - оплату праці, мотивацію, оцінку і навчання [3].

Для подолання економічної кризи та її наслідків на рівні суб'єктів господарювання керівникам підприємств вже сьогодні необхідно замислюватися про те, як успішно залучати, утримувати та мотивувати своїх співробітників. Впровадження системи грейдування позитивно вплине на ці аспекти, що підвищить рівень конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках за рахунок зростання ефективності внутрішніх бізнес-процесів та «прозорості» компанії для інвесторів.

Список використаних джерел

1. Побудова системи грейдів своїми силами [Електронний ресурс] // Юридичний портал Право України. – Режим доступу: <http://pravo-ukraine.org.ua/blogs/hr/rekryting/4429-pobudova-sistemi-grejdiv-svojimi-silami>
2. Система грейдов. Методика определения должностных окладов [Электронный ресурс]. // HR лига. Сообщество кадровиков и специалистов по управлению персоналом. – Режим доступу: <http://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=709>
3. Чемяков В.П. Грейдинг: технология построения системы управления персоналом / В.П. Чемяков. – М.: Вершина, 2007. – 208 с.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

*Кобець Сергій Петрович,
к.е.н., ст. викл. каф. ЕК Полтавського
національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка
e-mail: kobetssp@yandex.ua*

Кожен рух матеріалів пов'язаний з передачею інформації. Деякі повідомлення випереджають вантаж, авізують його прибуття. Інформаційне випередження дозволяє одержувачеві своєчасно підготувати його приймання. Інші дані супроводжують вантаж, вони характеризують вид і кількість товарів, відправника, одержувача і власника, звертають увагу на небезпечні властивості товару. Третій вид інформації йде за матеріальним потоком і часто йде у зворотному напрямі (підтвердження прийому, пред'явлення рекламаций, додаткові замовлення, запити тощо).

Інформація стає логістичним виробничим чинником. Завдяки ній може скоротитися складування (краще управління запасами, узгодженість дій постачальника і споживача, заміна складування готової продукції складуванням напівфабрикатів і сировини). Завдяки інформації вдається також прискорити транспортування (узгодженість усіх ланок транспортного ланцюга). Недолік своєчасної інформації викликає накопичення матеріалу, оскільки невпевненість споживача, як і невпевненість постачальника, зазвичай викликає бажання

підстрахуватися.

Ринок пред'являє підприємствам значні вимоги. Потрібно все швидше модернізувати продукцію, краще володіти інформацією про ціни, враховувати витрати, аналізувати ефективність окремих замовлень і продуктів. Від серійної продукції «для складування» у ряді галузей все частіше переходять до штучного виробництва за конкретними замовленнями зі швидкими поставками. Щоб підприємство могло швидко реагувати на вимоги ринку, йому необхідно підвищити: прозорість діяльності (потрібно мати в розпорядженні актуальні дані про стан і тенденції розвитку ринку), гнучкість (товари, що потребує ринок потрібно швидко впроваджувати у виробництво); ефективність (вимоги ринку повинні задовольнятися з гранично низькими витратами, щоб підприємство було конкурентоспроможним).

Інформаційна техніка може значно сприяти виконанню вимог ринку. Певного зростання ефективності можна досягти і за допомогою локальних і обчислювальних систем, а також в результаті застосування інтегрованих інформаційних і управлінських систем, які «переступають» межі між підрозділами підприємств.

Темпи розвитку і розширення сфери інформації нині дуже високі. Характерною рисою більшості процесів є постійне розширення і створення нових інформаційних зв'язків, які удосконалюються і набувають нових функцій завдяки застосуванню сучасної техніки і технологій.

Логістика неможлива без активного використання інформаційних технологій. Важко уявити собі формування і організацію роботи ланцюгів доставки товарів без інтенсивного оперативного обміну інформацією між учасниками процесу. Сьогодні практично неможливо забезпечити необхідну споживачам якість обслуговування і ефективність без застосування інформаційних систем і програмних комплексів для аналізу, планування і підтримки ухвалення комерційних рішень.

Впровадження інформаційних систем дозволяє менеджеру отримувати оперативний доступ до будь-якої нагромадженої інформації з тим, щоб в подальшому ефективно її використовувати для вирішення поставлених задач.

Інформаційна система, як система управління, тісно пов'язується, як з системами збереження та видачі інформації, так і з системами, що забезпечують обмін інформацією в процесі управління. Вона охоплює сукупність засобів та методів, що дозволяють користувачу збирати, зберігати, передавати і обробляти відібрану інформацію. Інформаційні системи існують з моменту появи суспільства, оскільки на кожній стадії його розвитку існує потреба в управлінні. Місією інформаційної системи є виробництво потрібної для організації інформації, потрібної для ефективного управління всіма її ресурсами, створення інформаційного та технічного середовища для управління її діяльністю [1].

Одним з найвідоміших програмних продуктів для автоматизації логістичної діяльності в Україні є 1С:WMS Логістика. Управління складом та 1С:TMS Логістика. Управління перевезеннями. Ці програмні продукти призначені для обліку будь-яких видів торгових операцій. Завдяки гнучкості і можливості їх налаштування, системи здатні виконувати усі функції обліку – від ведення довідників і введення первинних документів до отримання різних відомостей і аналітичних звітів.

Програмні продукти 1С:WMS Логістика максимально дозволяють підвищити ефективність управління підприємством за рахунок забезпечення керівників і фахівців повною, оперативною і достовірною інформацією на основі єдиного банку даних, поліпшити діловодство за допомогою оптимізації і стандартизації документообігу, автоматизації найбільш трудомістких його процедур; понизити витрати на ведення справ за рахунок автоматизації процесів обробки інформації, регламентації і спрощення доступу співробітників компанії до потрібної інформації. Змінити характер праці співробітників, позбавляючи їх від виконання рутинної роботи і даючи можливість зосередитися на професійних обов'язках [2].

Список використаних джерел

1. Дяченко О.О. Митні інформаційні системи контролю та можливість їх використання на морському транспорті [Електронний ресурс] / О.О. Дяченко // Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. «Modern directions of theoretical and applied researches '2013». – Дніпропетровськ, 2013. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer30/984.pdf>
2. Отраслевые и специализированные продукты [Електронний ресурс] // Офіційний сайт компанії 1С. – Режим доступу: <http://1c.ua/v8/prod-ua/43377>

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОТ ВНЕДРЕНИЯ КОРПОРАТИВНОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ ГРУППЫ МЕТИНВЕСТ

Логутова Тамара Григорьевна
д.э.н., профессор, зав. кафедрой
инноватики и управления ГВУЗ ПГТУ, г.
Мариуполь.
e-mail: Logutova_t_g@pstu.edu

Каргин Борис Борисович
аспирант кафедры инноватики и
управления ГВУЗ ПГТУ, г. Мариуполь.

Главной целью внедрения SAP-системы в горнорудном дивизионе Группы Метинвест является повышение эффективности работы тендерных отделов активов холдинга с подрядчиками и поставщиками.

В настоящее время совершенствование корпоративного управления становится ключевой стратегической задачей развития и жизнедеятельности любого предприятия. В силу того, что практически все экстенсивные способы совершенствования управления исчерпаны, единственным способом выживания в конкурентной борьбе остаются интенсивные способы улучшения управления.

Цель работы – провести анализ эффективности от внедрения корпоративной информационной системы на промышленных предприятиях группы Метинвест.

Среди систем автоматизированного управления предприятием SAP ERP, выпущенной в 2004 г. (преемник SAP R/3) вызывает сегодня, пожалуй,

наибольший интерес. Наличие более тысяч инсталляций в мире делает систему SAP ERP одной из самых распространенных [1]. Технологические особенности, заложенные в систему изначально и достижения последнего времени вывели ее в число лидеров среди интегрированных систем управления [1, 2].

Сегодня в большинстве ведущих компаний мира ERP-системы уже внедрены, либо находятся на стадии внедрения. В Украине ситуация несколько иная. Украинский рынок ERP-систем находится еще в процессе своего становления. Ему предстоит длительный период роста, и многие предприятия, например Метинвеста, стоят только в начале пути внедрения ERP-системы. Так, только в 1997 г. подписан контракт на внедрение SAP R/33 в ПАО «МК «Азовсталь», а само внедрение начато лишь в 2005 г. На ПАО «ММК им. Ильича» только в 2014-2015 годах начато внедрение системы [3, 4].

Следует подчеркнуть, что автоматизация учетных задач и оперативного управления предприятием сама по себе, как правило, не дает большого экономического эффекта. В ERP-проектах инвестиции начинают приносить реальную отдачу в том случае, когда информацией, которая обрабатывается на транзакционном уровне, начинают пользоваться управленцы. Именно поэтому так важно, используя технологии хранилищ данных, перейти к управленческому анализу учетной информации, к созданию систем планирования и контроля фактических данных. Это, может быть, одно из фундаментальных направлений внедрения ERP.

На данный момент с использованием ERP работает около 100 пользователей тендерных отделов предприятий горнорудного дивизиона Группы Метинвест, в том числе ПАО «МК «Азовсталь» и ПАО «ММК им. Ильича».

Одним из положительных факторов внедрения системы является реальная оптимизация бизнес-процессов, создание нового менеджмента, нового стиля управления, новых моделей в бизнесе. В топ-менеджменте появляется новое отношение к производству, систематизируются профессиональные

знания, растет профессиональный уровень, а это позволяет принять правильные решения по оптимизации бизнес-процессов.

Для предприятий именно оперативность и скорость поступления данных, необходимых для принятия управленческих решений, является главным результатом. Фактически показателем эффективности внедрения ERP-системы служит ответ на вопрос о том, оперативно ли поступают данные и достоверны ли они. Ситуация с наличием и актуальностью информации о деятельности предприятия была такова, что необходимость в такой системе, охватывающей все подразделения предприятия, была очевидна и понятна. Сегодня в результате внедрения ERP-системы основная проблема решена: данные поступают оперативно в течение дня. Осуществлена жесткая привязка операций к рабочим местам. Все важное отражается в системе.

Достоинством ERP-системы является автоматизация функциональных задач. Благодаря корпоративной информационной системе (КИС) на предприятиях был заложен механизм учета стоимости переделов, что раньше отсутствовало. Существует также контроль за потреблением материалов и возникновением потерь. Появилась возможность анализировать фактические затраты по проектам. Появилась некая аналитическая составляющая в работе служб, в том числе логистических. Соответственно теперь не бывает ситуаций, когда приходит какой-нибудь состав с сырьем или металлом, а его девать некуда. Можно заранее подготовить производственные площади, чтобы разместить груз. Кроме того, реализована функция автоматического контроля сроков хранения. Уходит в прошлое ситуация, при которой об окончании срока хранения дорогого материала, скажем краски, за день до этого было неизвестно.

Эффектов от внедрения ERP-системы очень много: здесь не только оптимизируются и интегрируются многие процессы предприятия, но и меняется производственный менталитет. Анализ показал, что чем больше приживаются процессы в новом качестве после старта проекта, тем больше люди привыкают думать новыми категориями, тем быстрее растет эффективность. Эту динамику надо видеть во времени. Ее можно проследить на

примере ПАО «МК «Азовсталь», который, внедрив SAP-систему, стал лидером среди предприятий Метинвеста.

Выводы

1. Установлено, что оперативное получение качественной, достоверной информации о деятельности предприятия – один из важнейших результатов внедрения системы SAP ERP.

2. Показано, что оценка эффективности внедрения через ключевые производственные показатели и оптимизацию бизнес-процессов является наиболее приемлемой.

3. Не вызывает сомнения, что система – это инструмент для грамотного менеджмента, позволяющий обеспечить достижение экономического эффекта.

Список использованных источников

1. Внедрение SAP R/3. Руководство для менеджеров и инженеров: Кале Вивек. Пер. с англ. П. А. Панов— М.: Компания АйТи, 2006. — 511 с., ил.

2. Системное администрирование SAPR/3. Официальное руководство SAP. Лиане Вилл. Издательство “Лори”, 2000 г., 342 с.

3. Factbox: McDermott, Snabe take helm of software giant SAP // Reuters, 8 февраля 2010 (англ.)

4. *SAP Investor Relations. Annual Report 2011, Financial Highlights. SAP.com. SAP AG (27 January 2011). Проверено 30 января 2011. Архивировано из первоисточника 31 мая 2012.*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

*Литвиненко Олена Дем'янівна
доц. каф. фінансів, обліку і аудиту
Харківського торговельно-економічного
інституту Київського національного
торговельно-економічного університету*

*Дерейко Юлія Олександрівна
студентка групи МОА-16
Харківського торговельно-економічного
інституту Київського національного
торговельно-економічного університету
e-mail: yulia.dereyko1995@gmail.com*

Управління діяльністю підприємства є складним багатограним процесом, що потребує вдосконалення контролю за діяльністю підприємства

для покращення ефективності його функціонування, а також визначення перспектив щодо його розвитку у майбутньому.

Однією з найважливіших умов успішного управління підприємства є аналіз його фінансового стану. З його допомогою виробляються стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності використання ресурсів підприємства, оцінюються результати діяльності підприємства.

Питання оцінки фінансового стану підприємства знаходить відображення в численних роботах фахівців, серед них найбільш значущими слід відзначити роботи таких видатних вчених : О. Я. Базилінської, І. О. Бланка, Є. В. Бріггема, Г. Г. Кірейцева, Л. О. Лігоненко , Є. В. Мниха, С. Ф. Покропивного, Г. О. Швиданенко тощо.

Наявність великої кількості наукових праць ще раз стверджує про актуальність та значущість даних проблем.

Аналіз фінансового стану дозволяє виявити ефективність використання ресурсів, оцінити рентабельність та фінансову стійкість суб'єкта господарювання, кількісно виміряти ступінь ризикованості діяльності та конкурентоздатність [1].

Найбільш доцільно починати аналіз фінансового стану з вивчення джерел формування та розміщення капіталу підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних показників ПАТ «Блок Агросвіт»

Показник	Роки			Відхилення	
	2013	2014	2015	2014/2013	2015/2014
Зареєстрований (пайовий) капітал	45548	45548	45548	0	0
Додатковий капітал	17486	20691	20691	3205	0
Резервний капітал	1121	1121	1121	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	2250	2689	4075	439	1386
Інші довгострокові зобов'язання	132	132	132	0	0
Короткострокові кредити банків	3500	3220	13589	- 280	10369
Поточна кредиторська заборгованість	26538	20868	20144	- 5670	- 724
Інші поточні зобов'язання	21210	12038	6484	- 9172	- 5554
Баланс	117785	106307	111784	- 11478	5477

Аналіз основних показників діяльності підприємства станом на кінець 2015 року показує погіршення його діяльності, адже зросла сума кредиту [2].

Фінансовий стан підприємства треба систематично та всебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці – за низку періодів, дозволить визначити недоліки у фінансовій діяльності та способи більш ефективного використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення.

У зв'язку з нестабільністю ринкових відносин виникає потреба в пошуку шляхів підвищення ефективності управління підприємством. Тому необхідно дотримуватись ряду рекомендацій, що сприяють стабілізації фінансового стану підприємства, які передбачають:

- створення системи управління та моніторингу, що забезпечує виявлення факторів, які впливають на прибуток підприємства, вміння вчасно реагувати на їх вплив;

- зниження собівартості продукції, що дозволить підприємству бути конкурентоспроможним на ринку збуту, що можливе за рахунок упровадження нової техніки, технологій, більш раціонального використання матеріальних і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат у собівартості продукції;

- збільшення грошових коштів на рахунку підприємства збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству оформляти довго і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності [3].

Таким чином, вчасний та об'єктивний аналіз фінансових результатів сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств, його інвестиційній привабливості та діловій активності, найбільш раціональному та ефективному використанню, усуненню зайвих, економічно невиправданих витрат.

Список використаних джерел

1. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

2. Публічне акціонерне товариство «Блок Агросвіт» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://smida.gov.ua/db/participant/00372612>

3. Ключник О. С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. С. Ключник, О. В. Кондратюк // Науковий вісник Рівненського інституту – 2010. – № 1. – С.20-127.

АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВ І ВИРОБЛЕННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ЇХ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Литвиненко О.Д.

*к.е.н., доц., викладач кафедри фінансів,
обліку і аудиту*

*Харківський торговельно-економічний
інститут Київського національного
торговельно-економічного університету*

Резнік А.С.

студентка групи МОА-16

*Харківський торговельно-економічний
інститут Київського національного
торговельно-економічного університету
e-mail: re2n1k@mail.ru*

Визначною і важливою частиною активів підприємства являються виробничі запаси, котрі застосовуються для здійснення виробничо – господарської діяльності підприємства.

Виробничі запаси займають належне місце у структурі витрат. Виробничі запаси є основною ланкою в процесі формування собівартості готової продукції. Зважаючи на це виробничі підприємства особливу увагу приділяють саме обліку, аналізу виробничих запасів.

Для визначення оптимальної кількості виробничих запасів на підприємстві необхідно вживати низку заходів, а саме: здійснювати систематичний облік, аналізувати динаміку забезпеченості виробничими запасами, ефективність використання виробничих запасів. Звідси і впливає актуальність дослідження виробничих запасів. Основним джерелом інформації є дані бухгалтерської та фінансової звітності.

Питаннями організації обліку виробничих запасів займалися такі вітчизняні вчені: Бутинець Ф. Ф., Попович П. Я., Завгородній В. П., Сопко В. В. [1].

Автори виділяють наступні етапи аналізу виробничих запасів (рис. 1).

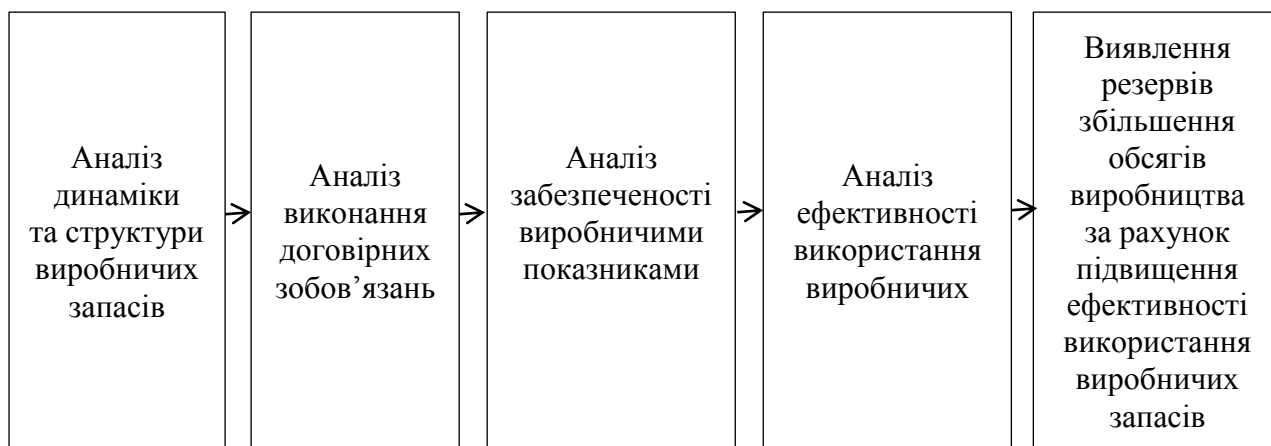

Рис. 1. Етапи аналізу виробничих запасів

Мета аналізу виробничих запасів визначається в підвищенні ефективності виробництва, яка досягається за рахунок раціонального використання ресурсів, пошуку оптимальних варіантів економії використання виробничих запасів.

Раціональний розподіл обсягу використання виробничих запасів є основною умовою здійснення господарської діяльності підприємств.

Для забезпечення оперативного розвитку та підвищення виробничого потенціалу господарських підприємств необхідно здійснювати впровадження системи управління виробництвом, а саме – складання інформації про виробничі запаси підприємства. Для цього необхідно вдосконалювати облік і контроль виробничих запасів, які надають посадовим особам достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень [3].

Для того, щоб здійснити успішний виробничий процес потрібно мати наявне і раціональне використання виробничих запасів.

Можна виділити наступні напрямки вдосконалення управління виробничими запасами на підприємствах (рис. 2).

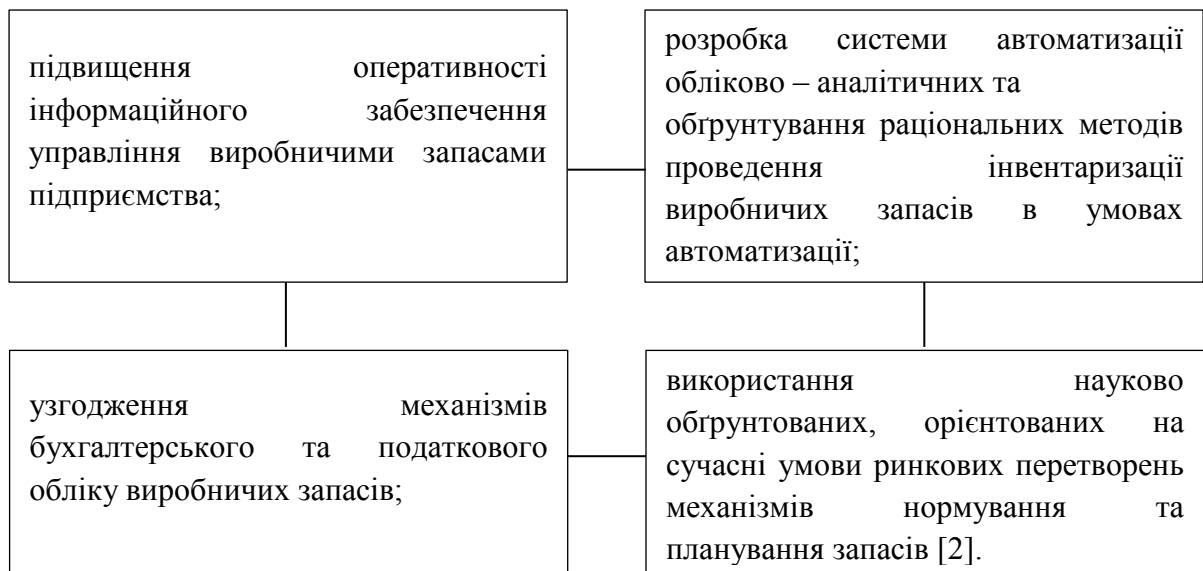

Рис. 2. Напрямки вдосконалення управління виробничими запасами на підприємствах

Потрібно контролювати запаси і витрати матеріальних ресурсів, підвищувати вірогідність оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів у виробництві.

Раціоналізація форм документів, документообігу й всієї системи оформлення, реєстрації й обробки документів є найбільш важливим напрямом удосконалення організації оперативного й складського обліку запасів.

Таким чином, необхідно контролювати і своєчасно проводити розрахунок потреби в матеріалах, здійснювати аналіз інтенсивності використання виробничих запасів і ефективність виробництва продукції. Такі процедури сприятимуть досягненню високого рівня виробництва, будуть знижувати спад виробництва і реалізації продукції.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст] : Підручник для спеціальності «облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинця. – 5-е вид. доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2010. – 726 с.;
2. Іващенко Юлія Шляхи покращення організації обліку виробничих запасів. / Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД». 2012;

3. Лищенко О. Г., Лавруша О.Г. Облік та аналіз ефективного використання виробничих запасів підприємства / Лищенко О.Г., Лавруша О.Г.// Економічний простір, 2011.- № 49.- С.222-232.

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

*Литвиненко Олена Дем'янівна
доц. каф. фінансів, обліку і аудиту
Харківського торговельно-економічного
інституту Київського національного
торговельно-економічного університету*

*Солдатенкова Тетяна Вікторівна
студентка гр. МОА-16
Харківського торговельно-економічного
інституту Київського національного
торговельно-економічного університету
e-mail: tat.soldatenkova2015@yandex.ru*

Основною проблемою багатьох українських підприємств є підвищення ефективності їх функціонування та забезпечення економічної стійкості в умовах конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Інструментом подолання такої проблеми є фінансовий аналіз, який покликаний контролювати відношення економічних показників підприємства та його конкурентів, визначати загрозу банкрутства, аналізувати ліквідність та платоспроможність підприємства, фінансову стійкість та ділову активність, а також прибутковість та рентабельність за для розроблення сценаріїв розвитку економічної діяльності суб'єктів господарювання.

Питаннями фінансового аналізу в призмі сьогодення займаються як вітчизняні, так і зарубіжні вчені і практики: М. І. Баканов, О. М. Волкова, А. І. Ковальов, Є. В. Мних, О. О. Шеремета, М. Д. Білик, Є. В. Негашев, Г.О. Крамаренко, Д. В. Шиян, І. О. Бланк, Г. Г. Кірейцев, О. Ю. Верланов [1].

За допомогою фінансового аналізу можна забезпечити визначення тенденцій розвитку підприємства за показниками його фінансового стану.

Проте не вирішеними залишаються питання щодо систематизації і способів обчислення таких показників.

Існує ряд основних прийомів аналізу фінансового стану підприємства: горизонтальний (часовий) аналіз, вертикальний, трендовий аналіз, аналіз відносних показників, порівняльний аналіз, факторний аналіз. Проте кожен із них має свої переваги та недоліки, а тому важливим є вибір оптимального.

На прикладі ТОВ «Фінансова компанія «Центр Фінансових Рішень» під час здійснення фінансового аналізу в першу чергу використовується горизонтальний та вертикальний аналіз, що дає узагальнюючу оцінку, а також доповнюється аналізом відносних показників. Ці прийоми фінансового аналізу дозволили виявити недоліки підприємства (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Аналіз необоротних активів ТОВ «Фінансова компанія «Центр Фінансових Рішень», тис. грн

Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Відхилення	
				2014/2013 рр.	2015/2014 рр.
Нематеріальні активи	2 649	2 362	2 361	- 287	- 1
Основні засоби	442	127	85	- 315	- 42
Довгострокова дебіторська заборгованість	179 244	130 359	324 747	- 48 885	194 388

Важливим є використання порівняльного та факторного аналізу, оскільки дані прийоми надають можливість виявити внутрішні та зовнішні фактори впливу на фінансовий стан підприємства.

Складність у проведенні фінансового аналізу полягає у неритмічності та слабкості використання наведених прийомів у діяльності підприємств.

У зв'язку з нестабільністю економіки, в умовах постійної зміни інформації багато фінансово-економічних показників, розрахованих на певний час, повністю втрачають свою цінність для аналізу, тобто в результаті

проведення аналізу не можна стверджувати про його достовірність та актуальність [2].

Виходячи із перерахованих проблем вважаємо доцільним рекомендувати:

- удосконалювати прийоми аналізу фінансового стану;
- розробляти нові методи оцінки фінансового стану;
- стабілізувати і привести до міжнародних норм фінансове та податкове законодавство;
- адаптувати закордонні методики аналізу фінансового стану до практики господарювання суб'єктів національного господарства.

Надані рекомендації становлять базу для подолання проблем та подальшого удосконалення здійснення фінансового аналізу підприємства.

Список використаних джерел

1. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.
2. Деркач О. В. Проблеми аналізу фінансового стану підприємств [Електронний ресурс] / О. В. Деркач, О. П. Кавтиш – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1982>
3. Розкриття інформації щодо ТОВ «ФК «ЦФР» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://kreditmarket.ua/files/information_about_fc_fsc_13042016.pdf

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОТ ВНЕДРЕНИЯ КОРПОРАТИВНОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ ГРУППЫ МЕТИНВЕСТ

*Логутова Тамара Григорьевна, д.э.н.,
профессор, зав. кафедрой инноватики и
управления ГВУЗ ПГТУ, г. Мариуполь
e-mail: Logutova_t_g@pstu.edu*

*Каргин Борис Борисович, аспирант
кафедры инноватики и управления ГВУЗ
ПГТУ, г. Мариуполь*

Главной целью внедрения SAP-системы в горнорудном дивизионе Группы Метинвест является повышение эффективности работы тендерных отделов активов холдинга с подрядчиками и поставщиками.

В настоящее время совершенствование корпоративного управления становится ключевой стратегической задачей развития и жизнедеятельности любого предприятия. В силу того, что практически все экстенсивные способы совершенствования управления исчерпаны, единственным способом выживания в конкурентной борьбе остаются интенсивные способы улучшения управления.

Цель работы – провести анализ эффективности от внедрения корпоративной информационной системы на промышленных предприятиях группы Метинвест.

Среди систем автоматизированного управления предприятием SAP ERP, выпущенной в 2004 г. (преемник SAP R/3) вызывает сегодня, пожалуй, наибольший интерес. Наличие более тысяч инсталляций в мире делает систему SAP ERP одной из самых распространенных [1]. Технологические особенности, заложенные в систему изначально и достижения последнего времени вывели ее в число лидеров среди интегрированных систем управления [1, 2].

Сегодня в большинстве ведущих компаний мира ERP-системы уже внедрены, либо находятся на стадии внедрения. В Украине ситуация несколько иная. Украинский рынок ERP-систем находится еще в процессе своего становления. Ему предстоит длительный период роста, и многие предприятия, например Метинвеста, стоят только в начале пути внедрения ERP-системы. Так, только в 1997 г. подписан контракт на внедрение SAP R/33 в ПАО «МК «Азовсталь», а само внедрение начато лишь в 2005 г. На ПАО «ММК им. Ильича» только в 2014-2015 годах начато внедрение системы [3, 4].

Следует подчеркнуть, что автоматизация учетных задач и оперативного управления предприятием сама по себе, как правило, не дает большого экономического эффекта. В ERP-проектах инвестиции начинают приносить реальную отдачу в том случае, когда информацией, которая обрабатывается на транзакционном уровне, начинают пользоваться управленцы. Именно поэтому так важно, используя технологии хранилищ данных, перейти к управленческому анализу учетной информации, к созданию систем

планирования и контроля фактических данных. Это, может быть, одно из фундаментальных направлений внедрения ERP.

На данный момент с использованием ERP работает около 100 пользователей тендерных отделов предприятий горнорудного дивизиона Группы Метинвест, в том числе ПАО «МК «Азовсталь» и ПАО «ММК им. Ильича».

Одним из положительных факторов внедрения системы является реальная оптимизация бизнес-процессов, создание нового менеджмента, нового стиля управления, новых моделей в бизнесе. В топ-менеджменте появляется новое отношение к производству, систематизируются профессиональные знания, растет профессиональный уровень, а это позволяет принять правильные решения по оптимизации бизнес-процессов.

Для предприятий именно оперативность и скорость поступления данных, необходимых для принятия управленческих решений, является главным результатом. Фактически показателем эффективности внедрения ERP-системы служит ответ на вопрос о том, оперативно ли поступают данные и достоверны ли они. Ситуация с наличием и актуальностью информации о деятельности предприятия была такова, что необходимость в такой системе, охватывающей все подразделения предприятия, была очевидна и понятна. Сегодня в результате внедрения ERP-системы основная проблема решена: данные поступают оперативно в течение дня. Осуществлена жесткая привязка операций к рабочим местам. Все важное отражается в системе.

Достоинством ERP-системы является автоматизация функциональных задач. Благодаря корпоративной информационной системе (КИС) на предприятиях был заложен механизм учета стоимости переделов, что раньше отсутствовало. Существует также контроль за потреблением материалов и возникновением потерь. Появилась возможность анализировать фактические затраты по проектам. Появилась некая аналитическая составляющая в работе служб, в том числе логистических. Соответственно теперь не бывает ситуаций, когда приходит какой-нибудь состав с сырьем или металлом, а его девать

некуда. Можно заранее подготовить производственные площади, чтобы разместить груз. Кроме того, реализована функция автоматического контроля сроков хранения. Уходит в прошлое ситуация, при которой об окончании срока хранения дорого материала, скажем краски, за день до этого было неизвестно.

Эффектов от внедрения ERP-системы очень много: здесь не только оптимизируются и интегрируются многие процессы предприятия, но и меняется производственный менталитет. Анализ показал, что чем больше приживаются процессы в новом качестве после старта проекта, тем больше люди привыкают думать новыми категориями, тем быстрее растет эффективность. Эту динамику надо видеть во времени. Ее можно проследить на примере ПАО «МК «Азовсталь», который, внедрив SAP-систему, стал лидером среди предприятий Метинвеста.

Выводы

4. Установлено, что оперативное получение качественной, достоверной информации о деятельности предприятия – один из важнейших результатов внедрения системы SAP ERP.

5. Показано, что оценка эффективности внедрения через ключевые производственные показатели и оптимизацию бизнес-процессов является наиболее приемлемой.

6. Не вызывает сомнения, что система – это инструмент для грамотного менеджмента, позволяющий обеспечить достижение экономического эффекта.

Список использованных источников

5. Внедрение SAP R/3. Руководство для менеджеров и инженеров: Кале Вивек. Пер. с англ. П. А. Панов— М.: Компания АйТи, 2006. — 511 с., ил.

6. Системное администрирование SAPR/3. Официальное руководство SAP. Лиане Вилл. Издательство “Лори”, 2000 г., 342 с.

7. Factbox: McDermott, Snabe take helm of software giant SAP // Reuters, 8 февраля 2010 (англ.)

8. *SAP Investor Relations. Annual Report 2011, Financial Highlights. SAP.com. SAP AG (27 January 2011). Проверено 30 января 2011. Архивировано из первоисточника 31 мая 2012.*

ДОМІНАНТИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

*Макогон Валентина Дмитрівна,
к.е.н., докторант. каф. фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету
e-mail: valjusha80@inbox.ru*

В умовах економічних перетворень виникає об'єктивна необхідність у поглибленому вивченні домінант бюджетної політики та впливу фінансово-економічних інститутів на її вдосконалення. Усвідомлення ролі бюджетної політики та її взаємозв'язку з економічними процесами обумовлює вироблення концепції її інституціоналізації як вагомого інструменту забезпечення економічного зростання.

Формування бюджетної політики в Україні в сучасних умовах здійснюється під впливом негативних факторів зовнішньоекономічної кон'юнктури, відмічається певний рівень її невідповідності з потребами національної економіки, зазначене пов'язано з структурою видатків бюджету, яка не дає можливості для забезпечення стимулювання економічного зростання, недостатнім рівнем обґрунтованості фінансово-економічних рішень, що призводять до нових витратних зобов'язань, постійними фрагментарними змінами бюджетного та податкового законодавства. Зазначене свідчить про необхідність створення ефективної інституційної основи формування бюджетної політики, розвитку бюджетної системи агрегованої зі змінами в економіці, що надасть можливість для забезпечення фінансової стабільності та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Питання формування бюджетної політики розкриваються в роботах зарубіжних та вітчизняних вчених: Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, Дж.М. Кейнса, П. Самуельсона, М. Сперанського, Г. Шахової; О. Василика, І. Запатріної, Л. Лисяк, І. Луніної, І. Лук'яненко, В. Федосова, С. Юрія, І. Чугунова та ін. Водночас, недостатньо досліджені питання, пов'язані з інституційними змінами

у бюджетній системі, що необхідні для дієвих економічних перетворень, вироблення та реалізації нових підходів, які б забезпечували більш якісний рівень формування та реалізації бюджетної політики.

З метою забезпечення макроекономічної стабільності, стійкості та збалансованості бюджету бюджетна політика має формуватися на основі фіскальних обмежень. Важливими завданнями є підтримання на безпечному рівні державного боргу та дефіциту бюджету, забезпечення умов для мінімізації ризиків їх збільшення; обґрунтованість бюджетного прогнозування, застосування регулятивних інструментів спрямованих на досягнення стратегічних цілей бюджетної політики; формування бюджетних показників виходячи з видаткових зобов'язань з урахуванням необхідності їх оптимізації, ефективного та раціонального використання; забезпечення гнучкості структурних обсягів бюджетних видатків; створення механізмів і стимулів підвищення результативності бюджетних видатків для досягнення поставлених результатів; регулярність оцінки ризиків бюджетної системи з подальшим орієнтиром використання результатів оцінки в бюджетному прогнозуванні та плануванні.

Доцільним є подальше посилення системності та послідовності у реалізації бюджетної політики, визначення оптимальної структури та змісту бюджетних програм, їх відповідність показникам розвитку галузей економіки на середньостроковий та довгостроковий періоди.

В умовах невизначеності зростають ризики недостатності бюджетних коштів для своєчасного і повного забезпечення виконання витратних зобов'язань бюджету протягом фінансового року, зокрема ліквідності та неплатоспроможності бюджету, що полягає в недостатньому рівні доходів бюджету для фінансового забезпечення витрат. Зазначене зумовлено нерівномірністю надходжень доходів протягом бюджетного періоду відповідно до встановлених податковим законодавством термінів сплати податків і зборів, зростанням недоїмки по обов'язкових платежах, необхідність одночасного погашення боргових зобов'язань та повернення кредитів, внесення змін до

бюджетного та податкового законодавства протягом фінансового року. Зниження рівня платоспроможності бюджету зумовлене зниженням бюджетного потенціалу в цілому. Важливим є обґрунтована оцінка потреби в ліквідних коштах, що формується з наступних показників: обсягу платежів за бюджетними зобов'язаннями, заявок на отримання готівкових коштів, прогнозу майбутніх платежів.

Таким чином, з урахуванням пріоритетів соціально-економічного розвитку країни бюджетна політика передбачає вирішення наступних завдань: забезпечення макроекономічної стабільності, стійкості та збалансованості бюджету; підвищення ефективності та результативності використання бюджетних коштів; оптимізація та концентрація бюджетних витрат на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку; розвиток підходів щодо застосування механізмів державно-приватного партнерства з метою залучення ресурсів різних секторів з позицій адаптації фінансової діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки до умов ринкової економіки та реалізації суспільно важливих програм; розвиток методологічних засад підвищення дієвості механізму управління дефіцитом бюджету у системі фінансового регулювання; удосконалення системи управління державним боргом; підвищення рівня економічної віддачі податкової системи; фіскальна децентралізація; підвищення дієвості контролю та аудиту у бюджетному процесі; запровадження системи середньострокового бюджетного планування і прогнозування.

Дані завдання можливо вирішити шляхом застосування сучасних фінансових інструментів з врахуванням зарубіжного досвіду з точки зору їх імплементації в вітчизняну практику, що буде сприяти досягненню суспільно значущих результатів та стійкості бюджетної системи.

Список використаних джерел

1. Чугунов І. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І. Чугунов, В. Макогон // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2014. – № 4. – С. 79–91.

ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

*Мушнікова С. А., к.е.н., доц. каф. фінансів
Національної металургійної академії
України
e-mail:svetamush@gmail.com*

*Чічіль І.Г., студентка
Національної металургійної академії
України*

Первинною та основною ланкою економіки в ринкових умовах господарювання є підприємства, які виступають в ролі господарюючих суб'єктів. Для здійснення господарської діяльності, отримання доходів та їх накопичення вони використовують ресурсну базу: матеріальну, трудову, фінансову, інформаційну та ін. Складні економічні умови, в яких опинилися сьогодні господарюючі суб'єкти, характеризуються недостатнім обсягом фінансового забезпечення їх діяльності, неефективним використанням фінансових ресурсів, в результаті чого підприємства стають фінансово нестійкими, менш ліквідними, і не платоспроможними, тобто незахищеними від несприятливих умов функціонування. Таким чином, необхідним постає питання визначення додаткових джерел фінансування діяльності підприємств.

Поряд традиційних власних та залучених джерел фінансування господарської діяльності підприємств таких, як: прибуток, амортизаційний фонд, кредити банків, інвестиції та ін., - поступове підвищення значущості отримують нетрадиційні, або специфічні джерела фінансування, одним з яких є франчайзинг, - який працює на підтримку діяльності підприємства, впливаючи на неї опосередковано. Вивчення та впровадження франчайзингу є одним з актуальних питань національної економіки, з огляду на економічну ситуацію, що склалася.

Франчайзинг на даний момент є єдиним відомим інструментом, який дозволяє підвищити ефективність діяльності малого та середнього

підприємництва. Основною перевагою даного напрямку фінансового забезпечення є можливість: швидкого зростання на ринку, ніж було б можливо при самостійному розширенні; об'єднання гідності малого і великого підприємництва; розширення ринку збуту. Саме франчайзинг є операцією з придбання права користувачем у першовласника вступу до певної підприємницької діяльності [1].

Але є деякі недоліки у впровадженні франчайзингу: відсутність потенційного франчайзі - необхідного стартового капіталу; збільшення ризиків всіх учасників угоди. За результатами дослідження сектора франчайзингу, не дивлячись на поліпшення економічних тенденцій в 2016 році, інтерес до цієї бізнес-моделі в Україні істотно зріс [3, 5]. Зокрема, малі і середні підприємці починають висловлювати більший інтерес до франчайзингу, тому що в нестабільному макроекономічному середовищі франчайзинг пропонує більше безпеки і усуває значну невизначеність в їх діяльності. Проведений аналіз франчайзингового сектору надав можливість зробити певні висновки переваг та недолік цих бізнес-моделей (табл. 1).

Незважаючи на певні недоліки бізнес-моделі франчайзингу він є одним з перспективних секторів національної економіки. Перспективи розвитку франчайзингу в сучасних умовах як засобу управління фінансовими ресурсами підприємства зводяться до наступного[3, 5]:

- вирівнювання темпів зростання обсягів продажу у франшизних мережах традиційних напрямків швидкого харчування, мінімаркетів, готелів, мотелів, оренди автомобілів;

- продовження швидкого зростання і агресивної експансії сектору послуг у національних економіках та світовій економіці в цілому;

- активні процеси злиттів і поглинань, при яких невеликі мережі об'єднуються один з одним, але в кінцевому рахунку поглинаються гігантами бізнесу;

**Характеристика переваг та недолік франчайзингу як джерела
формування фінансових ресурсів [2, 4, 6]**

Переваги	Недоліки
Додатковий дохід Продаж франшизи служить додатковим джерелом доходу для франчайзера: франчайзі робить початковий внесок, купуючи повний франчайзинговий пакет, а також додаткові виплати на підтримку послуг, що надаються франчайзером.	Відсутність потенційних франчайзі. У зв'язку з явними економічними проблемами в країні у потенційного франчайзі немає необхідного стартового капіталу. Виникає складність отримання кредиту
Розвиток мережі Франчайзинг відкриває можливості побудови і розвитку мережі без істотних власних капіталовкладень, швидкого розширення на новому ринку і зміцнення своєї репутації на існуючому ринку	Франчайзинг-це партнерство. Франчайзі є незалежними власниками бізнесу. Навіть при наявності франчайзингового договору можуть виникати труднощі при контролі угод, здійснюваних франчайзі у своєму бізнесі
Впізнаваність Франчайзинг відкриває для споживача можливість більше дізнатися про продукт і послуги. Значно зростає рівень обізнаності потенційних споживачів про торгову марку / бренд і довіри, розширюється географія присутності.	Некомпетентність франчайзі. Відсутність у потенційних партнерів досвіду роботи в рамках франчайзингу, несумлінне ставлення до виконання договірних зобов'язань і чужої інтелектуальної власності.
Звільнення від необхідності оперативного управління Коли франчайзі набуває франшизу, він все одно залишається незалежним власником бізнесу, зацікавленим в успіху і прибутковості його функціонування. Франчайзі самостійно займається оперативним управлінням і контролем роботи об'єкта.	

- посилення тенденції приєднання незалежних малих підприємців до франшизних мереж. Цей процес іде в двох напрямках. З одного боку, франшизні мережі виявляють підвищену агресивність, прагнучи розширити зону впливу за рахунок звернення у свою систему незалежних операторів, з іншого боку, останні все більшою мірою починають шукати шляхи підвищення своєї конкурентоспроможності, приєднуючись до відомих мереж з розкрученою торговою маркою;

- глобалізація. Франшизні компанії, переважно американські, наприкінці ХХ ст. почали активно виходити на світові ринки;

- формування зрілих концепцій і систем управління. Більшість лідерів сучасного франчайзингу сформувалося в період після 1975 р. По мірі росту цих компаній і досягнення ними зрілості встановлюються форми і методи управління, формується корпоративна культура, яка відрізняється від інших систем.

Список використаних джерел

1. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. – М.: Книжный мир, 2003. – 895 с.
2. Дельтей Ж. Франчайзинг: Пер. с франц.; Под ред. В.И.Черенкова. – СПб.: Изд. Дом «Нева», 2003. – 128 с.
3. Выставка «Франчайзинг 2006», 9-11 ноября 2006 // http://www.franchise-net.ru/franchise_knovhow/knovhow_oview01.php.
4. Преимущества и недостатки франчайзинга // http://www.deloshop.ru/menu_5-text_maloe_16-16a0a-271.html.
5. Франчайзинг: бизнес практика и возможности // http://www.marketing.spb.ru/lib-mm/sales/franc_mold/1.html.
6. Франчайзинг часть 4 – формы франчайзинга // <http://www.biztorg.ru/library/index.shtml?2005/02/11/9319>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ СПОЖИВАЧІВ В ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩІ

*Неткова Вікторія Миколаївна
асистент кафедри маркетингу
Одеського національного політехнічного
університету
e-mail: viktoriya-netkov@mail.ru*

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій викликає необхідність швидкого реагування на зміни та тенденції в інформаційному просторі. Традиційні інструменти маркетингу стають основою для маркетингової активності в середовищі онлайн. Останнім часом, в традиційному маркетингу, особлива увага приділяється формуванню лояльності. Однак, слід зауважити, що в інтернет-середовищі цей процес має свої особливості, вимірюється окремими показниками. Помилково вважати, що створення інтернет-ресурсу (наприклад, сайту або групи у соціальній мережі) є найважливішим і останнім

етапом формування лояльності, а також, що вивчати та направляти зусилля на її підвищення немає сенсу.

Вивченням даного питання займаються наступні вітчизняні вчені: О.Е. Наумова, Т.В. Дубовик, Ларка М. Вони розглядають особливості лояльності в інтернеті, визначають її місце в стратегічному менеджменті. Серед російських вчених, яких цікавить це питання: О.В Юрова, Д.С. Леонова, Ю.В. Бусаріна, В.А. Германова. Особливий акцент в їх працях зроблено на вивченні вимірювання лояльності в інтернеті. Серед зарубіжних вчених, в дослідженнях яких відображена зазначена проблема Д. Аакер, П. Дойль, Ж. -Ж. Ламбен, Ф. Райхельд, М. Стоун та ін.

Існує багато визначень терміну «лояльність». Проаналізувавши основні з них, даємо наступне визначення, яке на наш погляд є найбільш повним на сьогодні: «Лояльність – позитивне ставлення до компанії/торгової марки/бренду, сутність якого виражається у беззаперечному виборі споживачем цієї компанії/торгової марки/бренду, незалежно від будь-яких дій конкурентів та зміни ринкового середовища».

Лояльність – це стан споживача, в основі формування якого полягає його поведінка. Тобто, неможливо розробляти програми щодо формування лояльності без розуміння того, як поводить себе людина при виборі того чи іншого товару.

Формування лояльності споживачів в offline- та online-середовищі відрізняється одне від одного (табл.1).

Таким чином, з інформації, що наведена вище, робимо висновок, що лояльність в online-середовищі формується довше. Починаючи з першого етапу, інтернет-ресурс стає бар'єром між компанією і споживачем, який треба подолати. Окрім цього, тут з'являються такі важливі для споживача показники, як естетичність, зручність, дизайн, сучасність та інш., які найчастіше залежать від особистих переваг та уявлень конкретної людини. Етап формування «задоволеності споживача» більш, ніж в offline-середовищі, потребує «живого» спілкування з клієнтом. Адже, на відміну від offline, де воно супроводжує усі

етапи, в online-середовищі, з'являється вперше на даному етапі. Саме цей фактор буде вирішальним у процесі вибору подальшої взаємодії із компанією: клієнт, маючи позитивний досвід звертається до конкретно до неї (процес формування лояльності продовжується), або заново адресує свій запит до пошукової системи (процес формування лояльності починається з початку).

Таблиця 1

Етапи формування лояльності споживачів

Етапи формування лояльності споживачів	
Offline	Online
1. Сприйняття компанії. (Головне на даному етапі – обізнаність споживача про компанію/товар/послугу).	1. Запит у пошуковій системі. Знайомство із компанією та її товарами взагалі, або знайомство із діяльністю компанії в Інтернеті.
2. Стабільність та активність закупівлі товарів в компанії.	2. Оцінка інтернет-ресурсу з точки зору естетичності та повноти подачі інформації, її відповідності первинному пошуковому запиту.
3. Задоволеність споживача від взаємодії із компанією/споживання товару (послуги)	3. Угода/заказ в компанії.
4. Наявність цінності у відносинах із компанією.	4. Задоволеність споживача
5. Лояльність (перевага віддається лише цій компанії/товару/послузі).	5. Повторні закупівлі
	6. Наявність цінності у відносинах із компанією.
	7. Лояльність (перевага віддається лише цій компанії/товару/послузі, публікація відгуків, рекомендації)

Традиційно, в теорії маркетингу визначають відносну та абсолютну лояльність [2]. Відносна лояльність полягає в тому, що споживач віддає перевагу компанії/товару/послуг, не дивлячись на те, що знає, що це не є кращою пропозицією на ринку, але, виходячи із доступних ресурсів та уявлень, є оптимальною саме для нього. Абсолютна лояльність – це стан, коли споживач у будь-якому випадку (незалежно від ринкової ситуації, дій конкурентів) віддає перевагу конкретній компанії/товару/послузі, вважаючи цю пропозицію найкращою на ринку. В offline – середовищі, виховання абсолютної лояльності можливе, хоча й потребує тривалого часу та зусиль. В online – середовищі, цей процес майже неможливий. Зокрема через легкий доступ до інформації про

інші компанії, їх пропозицію та ціни, а також через активну діяльність майже всіх компаній щодо SEO-оптимізації.

В останній час, за для визначення лояльності в Інтернеті, з'явився окремий термін «е-лояльність». Дубовик Т.В. визначає необхідні атрибути інтернет-ресурсу, які дозволять сформувати е-лояльність: дизайн; навігація; виконання замовлень; комунікації; безпека/конфіденційність; просування. [1, С.63] На наш погляд, важливим також є атрибут «можливість оплати товару/послуги на сайті», тобто, можливість завершення процесу купівлі на сайті.

Доцільність виділення та вивчення е-лояльності є беззаперечною. Особливо актуальними у цьому напрямку стають правила формування е-лояльності та можливість управляти нею, вимірювати її ефективність.

Список використаних джерел

1. Дубовик Т.В. Лояльність споживачів в Інтернеті / Вісник Хмельницького національного університету – 2014 - № 5 - С.62-64
2. Лояльність споживача як основа концепції маркетингу взаємовідносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/35957-2-loyalnst-spojivacha-yak-osnova-kontsepts-marketingu-vzamovdnosin.html>

МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

*Остапенко Тетяна Геннадіївна
к.е.н., доц. каф. менеджменту ЗЕД
Національного Авіаційного
університету*

*Луговий Богдан Олександрович
студент 5 курсу
Національного Авіаційного
університету
e-mail: bohdanluhovyi@gmail.com*

Сучасний етап інтеграції української економіки у світове господарство, її реформування і модернізація створили необхідність дослідження і вибору

сучасних методів соціального розвитку, а також створення умов для їх реалізації. Сьогодні процеси глобалізації завдають суттєвого впливу на соціальний розвиток держави, виводять його на новий, більш якісний рівень. Також не можливо не відзначити позитивну роль міжнародного партнерства у питаннях підтримки і розвитку соціальної сфери України, адже саме вона є визначальною рушійною силою для розвитку країни в умовах політичної та соціально – економічної кризи.

На сьогоднішній день інтеграція України в європейські структури майже нездійсненна без забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку. Вітчизняний інтеграційний вектор зумовлює потребу у проведенні реформ у соціальній сфері країни, в якій нині, на жаль, спостерігається падіння індексу якості життя. Чи не щодня зростає потреба в ефективному соціальному захисті, викликана погіршенням життя населення в умовах соціальних та економічних перетворень в процесі переходу до ринкового розвитку суспільства.

Проаналізувати особливості міжнародного партнерства у сфері соціального захисту в Україні, з'ясувати вплив окремих факторів на рівень життя населення, виявити особливості системи соціального захисту в Україні, причини відсталого розвитку соціального сектору, запропонувати заходи для покращення соціального захисту населення на регіональному та державному рівнях за участі міжнародних партнерів і організацій.

Поняття «соціальний захист» є досить новим. У міжнародних актах воно почало використовуватись в середині ХХ століття. Пошуком методів створення сучасної ефективної системи соціального захисту займалося чимало науковців. Питанням соціального захисту присвятили свої праці вітчизняні вчені, такі як В. Бідак, В. Гайдуцький, В. Попова, Е. Лібанова, А. Халецька та інші. Серед зарубіжних дослідників особливої уваги заслуговують праці М. Бекера, О. Відермана, М. Діка. Дослідивши низку визначень, можна стверджувати, що під поняттям «соціальний захист» слід розуміти систему цілеспрямованих заходів, передбачених спеціальними нормативно-правовими актами, які здійснюються

державою з метою забезпечення обов'язкових мінімальних, але достатніх умов, що гарантують гідне життя людини. [1]

Право на соціальний захист є одним із загально визнаних соціально-економічних прав людини. На сьогодні системою соціального захисту в Україні охоплено близько 14,5 млн. громадян похилого віку; у державі діють близько 200 законів та нормативних актів, що визначають пільги громадянам. [2]

Якщо брати до уваги сучасні важелі державної політики соціального захисту, слід відмітити те, що вони склалися в кризовий період (переходу до ринкових відносин), маючи свої недоліки. При розробці законодавчих положень не було враховано побажання міжнародних партнерів, які мали на меті створення ефективної системи соціального захисту - показника рівня розвитку держави, його відповідності вимогам часу. Головними проблемами, від яких залежить рівень соціального захисту в Україні є:

- зростання чисельності безробітних, що загрожує серйозними соціальними наслідками;
- неефективна система надання пільг (не спрямовані на захист бідних, отримуються ж в залежності від статусу, а не від потреби)
- встановлення пенсій у розмірах, набагато нижчих, за визначений державою прожитковий мінімум;
- постійне зростання витрат на утримання соціальних служб, центрів обслуговування громадян.
- Бюджетний дефіцит, що не дозволяє підвищувати соціальні стандарти для населення;
- чималий відсоток відрахувань на фонд оплати праці з підприємств, внаслідок чого постійно збільшується частка так званої «тіньової» економіки.

Отже, система соціального захисту в Україні потребує негайної реформи. Основними положеннями, на яких демократичне суспільство засновує своє соціальне забезпечення та розвиток повинні бути:

- вільна ринкова економіка, представлена потужним підприємницьким сектором (розвиток малого та середнього бізнесу);

- демократично обрана влада;
- розвинений громадський та соціальний сектор.

Створення такої бази є надзвичайно актуальним для України, яка взяла курс на євроінтеграцію. Він в цьому випадку визначає першочергові заходи держави, зокрема, введення європейських стандартів і нормативів соціального захисту; запровадження адресних соціальних послуг для вразливих категорій населення – людей похилого віку, інвалідів, дітей–сиріт, інших вразливих верств населення, які, безперечно, потребують допомоги. Ефективним методом вдосконалення системи соціального захисту є співпраця з міжнародними організаціями та партнерами з питань переходу на європейські стандарти життя. Залучення «європейських реформаторів» до розробки та впровадження заходів соціального захисту, наділення їх повноваженнями та створення для них найсприятливіших умов безумовно допоможуть докорінно змінити систему соціального захисту в Україні та вивести країну до числа соціально розвинутих держав.

Хоча не можна сказати, що робота з підвищення соціальних стандартів в Україні не ведеться. З 1 грудня 2016 року заплановано підняття прожиткового мінімуму з 1330грн. до 1496грн.; мінімальної пенсії з 1074грн. до 1204грн.; мінімальної заробітної плати з 1378грн. до 1550грн. Але всі ці «покращення» є неефективними на тлі постійного підвищення цін на проживання, комунальні послуги, продукти харчування тощо. Про який європейський рівень життя можна говорити, коли реальна вартість споживчого кошика як мінімум вдвічі більша за ту, яку пропонують чиновники.

Позитивним моментом є закінчення роботи над Програмою модернізації України, розробкою якої займалися Європейські експерти Агентства модернізації України. Головний акцент у Програмі зроблено на підвищенні рівня життя і соціальних стандартів. Згідно з положеннями до 2025 року Україна за рівнем життя має вийти на рівень зі східноєвропейськими країнами – Угорщиною, Болгарією, країнами Прибалтики – і успішно конкурувати з ними за залучення зовнішніх інвестицій. Метою програми є збільшення вдвічі ВВП

на душу населення, підвищення середньої зарплати до 500 євро, збільшення тривалості життя 74 років за рахунок кращої якості медицини, освіти та екології. І все це це завдяки істотному підвищенню соціальних стандартів. [3]

Отже, на сьогоднішній день система соціального захисту в Україні потроху набуває рис, характерних для країн з ринковою економікою. Але все ж вона продовжує зберігати окремі риси радянської системи і за своїми параметрами поки що не відповідає Європейським стандартам соціального захисту: реформування системи не має достатнього системного та цілеспрямованого характеру. Зазначені проблеми реалізації соціального захисту потребують негайного вирішення у найближчій перспективі. Міжнародне партнерство і участь міжнародних організацій допоможе переглянути соціальну політику держави, зокрема в питаннях посилення контрольних функцій держави за процесом ефективного розподілу витрат від усіх рівнів економіки задля підвищення показника якості життя населення, а отже всієї системи соціального захисту в Україні.

Список використаних джерел

1. Лібанова Е.М., Курило І.О. Соціально-демографічна політика в Україні у контексті принципів програми дій МКНР (1994 р.)/ Демографія та соціальна економіка. –2009. – №2 (12). –К., 2009.
2. Лібанова Е.М. Соціальні проблеми модернізації української економіки/ Демографія та соціальна економіка. – 2012. – №1 (17). – К., 2012.
3. Програма модернізації України - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://modernization.fru.org.ua/ua/>

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ЦІЛЮВИХ ФОНДІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

*Письменний Віталій Валерійович
к.е.н., доц. каф. фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного
економічного університету
e-mail: v.pysmennyi@tneu.edu.ua*

Специфічним інститутом в системі місцевих фінансів України є цільові фонди, утворені місцевими радами. Їх кошти мають чітко визначене спрямування та витрачаються на задоволення потреб соціально-економічного

розвитку територіальних громад. Таке функціонування цільових фондів можна розглядати як один із засобів переведення місцевої політики на здорову основу, адже надання місцевій владі компетенції зі створення обумовлене ідеєю розширення дохідної частини місцевих бюджетів. Водночас складний механізм формування їх ресурсної бази створює додаткові перешкоди для фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.

Першим джерелом, яке викликає чи не найбільше сумнівів при його мобілізації до цільових фондів, є добровільні (благодійні) внески та пожертви юридичних і фізичних осіб. Мова йде про те, на скільки витримано добровільний характер при мобілізації таких коштів (у цьому випадку складно довести припущення про зловживання місцевої влади, так як це потребує ґрунтованого вивчення і доказів). Наприклад, проблемною видається практика формування цільового фонду соціально-економічного розвитку м. Тернополя за рахунок добровільних внесків, яких у 2012 р. надійшло в сумі 352,2 тис. грн., а в 2015 р. – вже 1,6 тис. грн. [1].

Сплата добровільних внесків, головним чином, залежить від морально-етичних імперативів розвитку громадянського суспільства, його прагнення брати участь у фінансовій підтримці проектів і заходів, які реалізують органи місцевого самоврядування. На жаль, зміст таких джерел носить дещо інших підтекст, як-от плати за надання або виконання тих чи інших благ та послуг (тут варто провести паралель з коштами, залученими в підприємств на договірній основі). Вважаємо, що цільове спрямування добровільних внесків має визначатися надавачами таких коштів, натомість місцева влада лише слідкувати за цим і забезпечувати їх ефективно використання.

Другий момент, на який потрібно звернути увагу в контексті реформування інституту цільових фондів органів місцевого самоврядування – висока диверсифікація такого ресурсу як залучення на договірній основі коштів підприємств, установ та організацій усіх форм власності. Наприклад, в структурі цих джерел до цільового фонду соціально-економічного розвитку м. Тернополя передбачено перелік із близько 10 найменувань: від коштів,

внесених згідно договору “Про погодження самочинного будівництва на території міста Тернополя” до плати за здійснення торгівлі в інших місцях, крім ринків [2].

Аналіз практики формування цільових фондів в інших територіальних громадах свідчить про відсутність настільки широкого переліку доходів (практично всюди зустрічаються благодійні внески, кошти самооподаткування й інші надходження). Це ще раз говорить про необхідність законодавчого закріплення положення про цільові фонди, утворені місцевими радами, що дасть змогу легалізувати ті чи інші джерела і зняти питання щодо тиску місцевої влади при прийнятті рішення про їх впровадження. Адже при веденні певного виду діяльності суб’єктів господарювання формально змушують сплачувати ряд платежів, що неприпустимо з правової точки зору.

Чи не найбільший дисонанс в розвитку інституту цільових фондів викликає низькі обсяги надходження окремих джерел – від декілька сотень до декілька тисяч гривень. Наприклад, у цільовому фонді соціально-економічного розвитку м. Тернополя це стосується коштів на фінансування робіт по благоустрою та впорядкуванню міських кладовищ. Цей ресурс справляється ще з 1999 р. на виконання місцевого референдуму в сумі однієї гривні з кожного повнолітнього мешканця. Для зменшення витрат на мобілізацію його та інших фіскально не значимих платежів необхідно переглянути необхідність їх впровадження.

Аналогічно мова йде про інші джерела доходів, не заборонені чинним законодавством, обсяги надходження яких не лише мало помітні для цільових фондів, а й не прозорі в механізмі впровадження. Адже для справляння цих ресурсів місцеві ради додатково до положення про цільовий фонд приймають відповідні рішення. При цьому в одних територіальних громадах такими надходженнями можуть бути кошти на відшкодування витрат на копіювання документів, кошти, які надходять від страхування комунального майна, в тому числі за участь у конкурсі, або, навіть, помилково зараховані кошти, натомість в інших – цей перелік може бути значно ширший.

Таким чином, функціонування інституту цільових фондів органів місцевого самоврядування показало наявність багатьох невирішених проблем в частині формуванні ресурсної бази, як наслідок – він не несе вагомий вплив на соціально-економічний розвиток територіальних громад. При цьому питання щодо скасування таких фондів або перегляду складу джерел їх формування наводить на все таки позитивну відповідь. Утім, якщо розвивати інститут цільових фондів в Україні, то на потужній фінансово-економічній основі із впровадженням бюджетоутворюючих джерел, які забезпечать його достатність та стабільність.

Список використаних джерел

1. Звітність про виконання бюджету м. Тернополя за 2011–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.te.ua/app/webroot/files/Rishennia_sesiii.
2. Положення “Про цільовий фонд соціально-економічного розвитку м. Тернополя” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.te.ua/app/webroot/files/file/7_06_2007.doc.

ПРОГНОЗУВАННЯ ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬГОСППІДПРИЄМСТВ

*Проценко Наталія Миколаївна
к.е.н, доц. кафедри економічної
кібернетики Харківського національного
аграрного університету імені
В.В. Докучаєва
e-mail: pronatanic@mail.ru*

В останні роки інтерес до методів моделювання пов’язаний з посиленням інтересу до логіки науки взагалі, і відбувається це з усе більшим розумінням того, що аналіз використовуваних в дослідженнях методів не є чимось зовнішнім по відношенню до науки, а є необхідною умовою її розвитку.

Розвиток системи технічного потенціалу сільського господарства багато в чому визначає розвиток економіки як окремого регіону, так і країни в цілому. Тому ідентифікація та апроксимація відповідних залежностей являє собою актуальну задачу інформаційно-аналітичного забезпечення управління аграрною економікою підприємства, регіону, країни.

Необхідність в стратегічному моделюванні, де основоположним є аналіз як внутрішніх можливостей підприємства, так і зовнішніх конкретних умов, пошук шляхів використання зовнішніх можливостей з врахуванням специфіки підприємства, викликана зовнішнім середовищем, що динамічно змінюється, і жорсткою конкуренцією. Органічною частиною моделювання є складання прогнозів, що показують можливі напрями майбутнього розвитку господарської структури, однією із складових якої є матеріально-технічні ресурси [1]. Прогнозування повинне активно впливати на процес формування та використання технічних ресурсів з метою стабілізації негативної динаміки і усунення негативних наслідків в цій сфері, додання необхідного напрямку перспективному розвитку аграрного виробництва відповідно як до загальнодержавних інтересів, так і окремо взятих виробників.

Призначенням прогнозування, на нашу думку, є встановлення можливих, пріоритетних для галузі і суспільства, напрямів розвитку технічного потенціалу і визначення засобів досягнення прогнозованого результату по раціональному використанню цього потенціалу. До того ж, стосовно сучасних умов, визначення прогнозу розвитку технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва повинне враховувати потреби суспільства в збереженні продуктивних угідь як найважливішого національного багатства.

Як будь-яка цілеспрямована дія, прогнозування розвитку технічного потенціалу повинно виконуються в певній послідовності. На нашу думку, процес прогнозування повинен складатися з наступних етапів:

- аналіз існуючого технічного потенціалу (галузі, регіону, підприємства): оцінка закономірностей, що склалися, визначення негативних тенденцій, встановлення можливостей усунення дестабілізуючих факторів;

- розбиття досліджуваного технічного потенціалу на складові та визначення пріоритетних напрямів розвитку з врахуванням інтересів всіх суб'єктів сільськогосподарського виробництва;

- розробка і обґрунтування прогнозу тенденцій розвитку технічного потенціалу, виходячи з принципу пріоритету науково-технічного прогресу на

розвиток як окремих сфер функціонування, так і всього сільського господарства;

– інтерпретація отриманих результатів прогнозування на основі комплексного моніторингу стану і використання технічних ресурсів з урахуванням законодавчо-правових норм та положень;

– практична реалізація розробок прогнозування.

Результатом всього процесу прогнозування повинна стати розробка прогнозних сценаріїв розвитку сільського господарства як на макрорівні, так і на нижчих (мезо-, мікро-) рівнях.

Важливим моментом в процесі прогнозування є використання статистичних методів. Статистичні методи засновані на побудові і аналізі динамічних рядів, або даних випадкової вибірки. До них відносяться методи прогнозування екстраполяції, кореляційний і регресійний аналіз.

Динаміку досліджуваних показників розвитку господарської системи можна прогнозувати за допомогою двох різних груп кількісних методів: методів однопараметричного і багатопараметричного прогнозування [2]. Загальним для обох груп методів є, перш за все, те, що математичні функції, які використовуються для параметричного прогнозування, ґрунтуються на оцінці вимірюваних значень минулого періоду (ретроспективи). Однопараметричне прогнозування базується на функціональній залежності між прогнозованим параметром (змінній) і його минулим значенням, або чинником часу. У основі багатопараметричних прогнозів лежить припущення про причинний взаємозв'язок між прогнозованим параметром і декількома іншими незалежними змінними. Однопараметричні методи слід використовувати при короткостроковому (менше одного року) прогнозуванні показників, що змінюються щотижня або щомісячно. Багато параметричні виправдовують себе для середньо- і довгострокового прогнозування.

В сучасних умовах, коли змінюються організаційні форми функціонування підприємств, ускладнюються економічні і соціальні зв'язки і відношення, особливе місце в прогнозуванні займають комбіновані методи, які

об'єднують різні методи прогнозування [3].

Однією зі складових в діяльності держави має бути проведення цілеспрямованої політики по технічному оснащенню сільського господарства, можливість прогнозування подій в цій галузі, заснованій на математичних моделях, що дозволяють адекватно оцінювати реальний і потенційний розвиток технічного потенціалу села як країни в цілому, так і в рамках її окремих регіонів, аналіз динаміки, виявлення позитивних і негативних моментів в цій сфері.

Список використаних джерел

1. Фурдичко О.І. Моніторинг та прогнозування стану агроресурсів засобами космічного зондування. / О.І. Фурдичко, О.Г. Тараріко, О.В. Сиротинко та ін. // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 8. – С. 15-20.
2. Малинецкий Г.Г. Нелинейная динамика и проблемы прогноза. / Г.Г. Малинецкий, С.П. Курдюмов. // Вестник РАН. – 2001. – Т.71. – №3. – С. 210-232.
3. Анчишкин А.И. Прогнозирование темпов и факторов экономического роста. / А.И. Анчишкин. – М.: МАКС-пресс, 2003.

РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АПК МЕТОДАМИ ФОРСАЙТУ

*Радченко О.Д.
Національний науковий центр «Інститут
аграрної економіки» НААНУ, м. Київ,
e-mail: oxanarad@ukr.net*

Стратегія державної підтримки АПК формується у рамках загальних програм розвитку галузі. Чинна законодавчо-нормативна база, зокрема, Закон про Державну підтримку сільського господарства (2004), Стратегія розвитку сільського господарства на період до 2020 року (від 17.10.2013 р., № 806-р), Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року” (редакція від 30.12.2015 р., № 1437-р) передбачає ряд завдань та пріоритетів державної підтримки, що вимагає запровадження нових інструментів державної підтримки, що базуватимуться на принципах публічності і прозорості використання державних фінансів.

Формування стратегії розвитку в масштабах галузі відбувається з використанням множини методів. В останній час набуває поширення метод Форсайт (Foresight), що передбачає отримання найбільш об'єктивної картини майбутнього, яка відповідає інтересам усіх груп суспільства, дозволяє врахувати історичні, політичні, соціально-економічні та культурні особливості розвитку країни [1; 2].

Хоч цей метод для України відносно новий, ряд авторів в науковому середовищі проводять дослідження стратегій розвитку для сфери АПК, зокрема Ю. Лупенко, Л. Тулуш, О. Шпикуляк, М. Кропивко [4], І. Литвинчук, К. Руліцька та ін. Авторами розроблені схеми моніторингу стану АПК, в основу якої покладено методологію Форсайт, що забезпечує можливість комплексної оцінки перспектив галузі та підстав для прийняття управлінських рішень на рівні аграрної політики держави.

Проблеми, з якими реально зіштовхнувся аграрний сектор – це дезорганізований характер виробництва, коли галузь десятиліттями функціонує нижче своїх виробничих можливостей та різюча суперечність інтересів, що проявляється у протистоянні, бурхливій реакції на дії уряду в частині держпідтримки на всіх рівнях. Тому для створення умов ефективного розвитку АПК необхідне комплексне врахування економічних, соціальних, екологічних інтересів галузі та суспільства.

Проектом Закону про Державний бюджет України на 2017 рік [3] задіяно інноваційний для України принцип під назвою «Zero Base Budget» («бюджет з нульовою базою»), побудований на тому, що фактичні показники значень бюджетів інших, попередніх років не приймаються до уваги та розроблено проект прогнозу держбюджету на 2018-2019 рр. і закладено план розвитку економіки країни на перспективу.

На підтримку розвитку підприємств АПК передбачається 3,618 млрд грн. Ці кошти спрямують на фінансову підтримку сільгоспвиробників (на 1 га), напрями якої уточнюються, але очікується, що це потреби малого підприємництва (на модернізацію, на придбання малої механізації, українських

тракторів, причіпного обладнання тощо); здешевлення кредитів; підтримку тваринництва; підтримку садівництва та ін. заходів в агропромисловому комплексі (обслуговуючих кооперативів, здешевлення страхових премій). Крім прямих видатків, у 2017 році передбачається надання бюджетних кредитів на суму 842 млн грн за діючими уже певний час програмами підтримки фермерів, лізингу та Аграрного фонду.

В умовах відміни дії спецрежиму ПДВ, коли аграрії втрачають понад 20 млрд. грн. щорічно, хоч новий бюджет за обсягами і напрямками значно перевищує попередні, він не в змозі компенсувати втрати, оскільки видатків запропоновано максимум на 5 млрд. грн., механізм розподілу яких наразі невідомий. З точки зору євроінтеграції, програми відповідають прийнятим Україною зобов'язанням в рамках можливостей бюджету, але очевидно, що вони не особливо не вплинуть на аграрну економіку, оскільки має місце певне розпилення коштів.

Для відновлення, стабілізації і розвитку економіки сільського господарства необхідна принципово нова парадигма політики державної підтримки АПК, у якій вкладення (інвестування) в галузь буде пріоритетним. Механізм державної підтримки має враховувати як внутрішній стан галузі, так і міжнародну ситуацію і перспективи повноправного учасника України в світовому ринку.

Процес вибору серед безлічі цілей стратегії державної підтримки АПК на основі аналізу "дерева цілей", як зазначає А. Бочков [1], «призвів до появи такого методу, як система "економічного ядра", яка передбачає, що в економічній системі як на макрорівні, так і на мезорівні існують "точки зростання" , вплив на які має суттєвий вплив на становлення і розвиток інших елементів економічної системи, дозволяє досягти кількох цілей економічної політики, в тому числі і аграрної».

Використання Форсайт методу дозволяє зібрати необхідну для прийняття рішень інформацію про стан та напрямки фінансування державою аграрних бюджетних програм; створити адекватні рамки взаємодії між наукою, бізнесом

і державним управлінням; визначити ресурси, необхідні для досягнення поставлених завдань. Особлива увага приділяється: оцінці середньо- і довгострокових потреб і перспектив розвитку аграрної та національної економіки; оцінці існуючих і можливих нових бюджетних програм внаслідок знаходження компромісу між формами розвитку підприємництва в сільському господарстві і їх економічною і соціальною ефективністю, адаптації кращого зарубіжного досвіду; вибору стратегічних пріоритетів державної підтримки сільського господарства для підвищення його конкурентоспроможності та прискорення економічного зростання.

З вищесказаного слідує, що для успішної реалізації довгострокової стратегії розвитку, орієнтованої на Форсайт в АПК необхідні заходи формування її економічного ядра. Це обумовлено обмеженістю ресурсів і можливостей, а також кількістю і гостротою господарських проблем, що нагромаджувалися в АПК протягом тривалого часу. Тому необхідна реалізація бюджетних програм, орієнтованих на ключові галузі економіки АПК України. Як вказують дослідники, «здійснюватися цей процес має за принципом "програма-інвестиції-результат", що дозволяє отримувати мультиплікативний ефект розвитку» [1]. Зокрема, у фінансовому забезпеченні сільського господарства важливу роль має відігравати розширення фінансово-кредитного ринку, вдосконалення фінансової інфраструктури, їх аграрна спрямованість, створення кооперативних банків, підтримка розвитку кредитних спілок, розвиток страхового аграрного бізнесу, гарантійних та інших фінансових установ тощо.

Використання результатів дослідження можливо для визначення проблем державної підтримки галузі та вдосконалення політики регулювання галузі, зокрема деякі моменти можуть бути використані в уточненні напрямків розвитку державної підтримки у загальній Стратегії сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Бочков А. А. Форсайт как условие конкурентоспособности сельхозпредприятий Краснодарского края [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://cyberleninka.ru/article/n/forsayt-kak-uslovie-konkurentosposobnosti-selhozpredpriyatiy-krasnodarskogo-kraya> (дата звернення 30.09.2016) – Назва з екрана.

2. Карявкина В.Г. Методология Форсайта для развития регионального агрокомплекса: обоснование применения модели развития инновационной деятельности в сельском хозяйстве региона на основе технологии Форсайт. Серия: Аграрно-промышленный комплекс. // Российское предпринимательство. - 2011. - № 12, вып. 2. - С.147-151.

3. Проект Закону про Державний бюджет України на 2017 рік від 15.09.2016 р. №5000 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032 (дата звернення 30.09.2016) – Назва з екрана.

4. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року /за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ “ІАЕ”, 2012. – 182 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Скрильник Ірина Іванівна
старший викладач кафедри економічної
кібернетики Полтавського національного
технічного університету імені Юрія
Кондратюка
e-mail: pani_irena@mail.ru*

Сучасні підприємства здійснюють свою діяльність в умовах високої невизначеності процесів, що відбуваються як у національній так і в світовій економіці. Невизначеність впливає на збільшення ризиків і втрат при прийнятті управлінських та фінансових рішень. Саме динаміка змін економічних, фінансових показників дозволяє визначити негативні тенденції, що призводять до банкрутства підприємства. Розв’язання цієї проблеми обумовлює необхідність застосування методів математичного моделювання економічних процесів в умовах визначеності, невизначеності, ризику.

Дослідження проводилися на ТОВ «Полтавхім». Дане підприємство здійснює виробництво та оптову торгівлю хімічними продуктами. Акцент його роботи спрямований на впровадження у промисловість України пластиків, які у багатьох випадках заміняють чавун, бронзу, текстоліт та ін.

Розроблено економіко-математичну модель оптимізації виробничої програми лінії виробництва товарів з мерканіту при можливості додаткової

купівлі сировини. Це дає змогу менеджеру з продажу максимізувати прибуток підприємства у різних ситуаціях.

У роботі проведено дослідження трьох станів економічної системи – визначеності, невизначеності та ризику [1, с. 64 - 75].

Постановка задачі. Лінія виробництва виробів з мерканіту підприємства може випускати чотири різновиди продукції, використовуючи для цього певні види сировини. При необхідності підприємство може придбати за встановленими цінами додаткову сировину. Відомі ціни сировини на одиницю продукції кожного виду, запаси і витрати кожного виду сировини на виготовлення продукції у кг. Також для кожного виду відома мінімальна партія закупівлі сировини та максимальна партія закупівлі сировини, ціна за одиницю сировини (кг). Необхідно визначити оптимальну стратегію виробництва, яка забезпечить його найбільший прибуток.

Економіко-математична модель в умовах невизначеності має наступний вид [2, с. 86 - 93].

Відомі параметри моделі: n – кількість видів сировини; m – кількість видів продукції; j – індекс сировини; i – індекс продукції; b_j – запас j -ї сировини; a_{ij} – кількість j -ї сировини, яка потрібна для виготовлення одиниці i -ї готової продукції; c_i – ціна на i -й вид продукції; p_j – ціна придбання одиниці j -ї сировини; α_j – мінімальний розмір партії j -ї сировини; β_j – максимальний розмір партії j -ї сировини.

Керовані змінні: x_i – кількість i -ї продукції, що заплановано випустити; y_j – кількість додатково придбаної j -ї сировини; δ_j – індикатор придбання сировини (дорівнює 0, якщо не купується сировина та 1 – у протилежному разі).

На дохід підприємства впливають ціни закупки сировини та готової продукції. У ситуації невизначеності зручно інформацію про ціни за певний період (наприклад, рік) подавати у вигляді матриці. Так, матриця C_{ij} для ціни на товар (за рік) має вид:

$$C_{ij} = \begin{bmatrix} c_{11} & c_{12} & \dots & c_{1m} \\ c_{21} & c_{22} & \dots & c_{2m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ c_{121} & c_{122} & \dots & c_{12m} \end{bmatrix}. \quad (1)$$

Матриця ціни на сировину, що закупляє підприємство (за рік) P_{ij} , має аналогічний вид.

У ситуації невизначеності розглянуто наступні випадки: «максимального песимізму», коли закупівельні ціни на сировину найвищі, а ціни реалізації товарів є найнижчими; «максимального оптимізму», коли закупівельні ціни на сировину найнижчі, а ціни реалізації товарів є найвищими; випадок, коли ціни на товари і сировину розраховуються за критерієм Гурвіца.

Модель має наступний вид:

$$W = \sum_{i=1}^m c_i x_i - \sum_{i=1}^m \left(\sum_{j=1}^n a_{ij} p_j \right) x_i - \sum_{j=1}^m y_j p_j \delta_j \rightarrow \max ; \quad (2)$$

$$x_i \geq 0, i = \overline{1, m}; \quad x_i - \text{цiле}; \quad (3)$$

$$\alpha_j \leq y_j \leq \beta_j, j = \overline{1, m}; \quad (4)$$

$$\sum_{i=1}^m a_{ij} x_i \leq b_j + y_j \delta_j, i = \overline{1, n}, j = \overline{1, m}; \quad (5)$$

$$\delta_j \in \{0; 1\}, \quad \forall j \ 1 \leq j \leq n. \quad (6)$$

Розв'язком задачі є план виготовлення готової продукції m видів та план закупівлі сировини n видів та її продажу. Реалізація моделі здійснена у середовищі Microsoft Excel з використанням вбудованого додатку «Пошук рішення».

Розрахунки показали, що підприємство отримає найбільший прибуток за ситуації «максимального оптимізму», він збільшиться на 809343,33 грн.

Список використаних джерел

1. Кігель В.Р. Математичні методи ринкової економіки / В.Р. Кігель : Навчальний посібник. К.: Кондор. 2003. – 158 с.

2. Скрильник І.І. Побудова економіко-математичної моделі максимізації валового прибутку лінії виробництва вафель ПАТ «Полтавакондитер» / І.І. Скрильник, Д.В. Капшук // Сборник научных трудов SWorld. – Выпуск 4(41). Том 5. – Иваново: Научный мир, 2015. – С. 86- 93.

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ЧИСТОГО ОПЕРАЦІЙНОГО ГРОШОВОГО ПОТОКУ ПІДПРИЄМСТВА

*Сокиринська Ірина Геннадіївна, к.е.н.,
доц., зав. каф. фінансів Національної
металургійної академії України
e-mail: sokirinska@gmail.com*

*Савчук Роман Вячеславович, асистент
кафедри економічної інформатики
НМетАУ*

Одним з важливих чинників, що впливають на ефективність управління підприємством, особливо в умовах загострення фінансової кризи, є наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів та можливість їх залучення на найбільш вигідних умовах. Згідно до основних теорій формування джерел фінансових ресурсів [1, 2], в першу чергу підприємства спираються на власні внутрішні джерела фінансування, основу яких становить чистий прибуток. Але, як свідчать численні дослідження останнього часу, наявність прибутку не завжди є ознакою реальних фінансових можливостей підприємства для своєчасної сплати рахунків. Так, при наявності бухгалтерського прибутку підприємству може бракувати сформованого обсягу грошового потоку для обслуговування необхідних операцій [4]. Це може бути пов'язаним з різними чинниками, наприклад, умовами договірних зобов'язань (термінами погашення дебіторської та кредиторської заборгованості), наявністю простроченої дебіторської заборгованості, надлишкових запасів, високим рівнем поточної заборгованості, недосконалою структурою оборотних активів тощо.

Виходячи з вищевикладеного, одним з актуальних завдань, що постають перед менеджментом будь-якого підприємства, є ефективне управління

грошовими потоками з метою формування достатніх фінансових ресурсів для безперебійного здійснення господарської діяльності. Для цього підприємство має генерувати позитивний чистий грошовий потік, який складається з чистих грошових потоків по кожному з видів діяльності – операційної, інвестиційної та фінансової [4]. З цих трьох потоків визначальна роль належить чистому грошовому потоку від операційної діяльності, який характеризує загальну здатність підприємства до ефективного господарювання та наявність економічного потенціалу для виконання власних фінансових зобов'язань. Для цього необхідна своєчасна діагностика та моніторинг стану вхідних (позитивних) та вихідних (негативних) грошових потоків.

Одним з показників, що характеризують якість чистого грошового потоку підприємства, є коефіцієнт достатності грошового потоку ($KD_{ГП}$), який визначається як відношення загальної суми позитивних грошових потоків (ПГП) до сумарних негативних грошових потоків (НГП) [3]:

$$KD_{ГП} = \frac{\sum ПГП_i}{\sum НГП_i}$$

Даний показник може розраховуватися як по підприємству в цілому – за всіма видами діяльності, так і по кожному з окремих видів діяльності. В межах даного дослідження зупинимося на аналізі грошових потоків від операційної діяльності. При цьому аналіз достатності грошового потоку від операційної діяльності слід здійснювати, розподіливши позитивні та негативні грошові потоки, які відносяться до даного сегменту. Критеріальним показником достатності операційного грошового потоку слугує його значення на рівні одиниці – тобто позитивних грошових потоків від операційної (основної)

діяльності має бути не менше, ніж відповідних негативних $\left(KD_{ГП}^{од} = \frac{ПГП^{од}}{НГП^{од}} \geq 1 \right)$.

За умов, якщо даний показник має значення більше 1, підприємство генерує достатньо ліквідних коштів від основної діяльності для виконання зобов'язань. Але якщо у динаміці даний показник погіршується, або має значення менше 1,

то з метою виявлення основних чинників, що призвели до цього, слід здійснювати не тільки аналіз абсолютних величин вхідних та вихідних фінансових ресурсів, а й більш детальний факторний аналіз [5] для виявлення та кількісної оцінки факторів, що впливають на його формування. Для цього необхідно побудувати факторну модель шляхом введення додаткових показників в чисельник та знаменник базової формули з метою їх подальшого комбінування з урахуванням економічного змісту та сенсу. Нами пропонується наступна факторна модель:

$$КД_{гр}^{ОД} = \frac{ПГП^{ОД}}{НГП^{ОД}} = \frac{ПГП^{ОД} \cdot В \cdot ОА \cdot КЗ}{НГП^{ОД} \cdot В \cdot ОА \cdot КЗ} = \frac{В}{ОА} \cdot \frac{ПГП^{ОД}}{КЗ} \cdot \frac{КЗ}{В} \cdot \frac{ОА}{НГП^{ОД}} = k_1 \cdot k_2 \cdot k_3 \cdot k_4,$$

де: $КД_{гр}^{ОД}$ - коефіцієнт достатності грошового потоку від операційної діяльності;
 $ПГП^{ОД}$ - сумарний позитивний грошовий потік від операційної діяльності;
 $НГП^{ОД}$ - сумарний позитивний грошовий потік від операційної діяльності; k_1 - коефіцієнт оборотності оборотних активів; k_2 - коефіцієнт покриття короткострокових зобов'язань позитивним грошовим потоком; k_3 - коефіцієнт, який характеризує частку короткострокових зобов'язань у виручці; k_4 - коефіцієнт покриття негативних грошових потоків оборотними активами.

Перший множник факторної моделі (k_1) – широко відомий та використовуваний у фінансовому аналізі коефіцієнт оборотності оборотних активів, який свідчить про кількість обертів, які здійснюють поточні активи за період, що аналізується. Коефіцієнт покриття короткострокових зобов'язань позитивним грошовим потоком (k_2) дає уявлення про те, наскільки вхідні грошові потоки від операційної діяльності перевищують короткострокові зобов'язання, що підприємство має погасити найближчим часом. Частка короткострокових зобов'язань у виручці (k_3) дає можливість зрозуміти потенційне навантаження короткостроковими борговими зобов'язаннями головного грошового притоку підприємства. І, нарешті, коефіцієнт покриття негативних грошових потоків оборотними активами (k_4) свідчить про те, яку

частину грошових відтоків підприємство може покрити всіма наявними у нього поточними активами.

Таким чином, запропонована чотирьохфакторна модель дозволяє зв'язати три основних форми звітності – баланс, звіт про фінансові результати і звіт про рух грошових коштів та виявити, яким чином у підприємства або з'явився брак грошових коштів, або існує потенційний ризик виникнення такої нестачі. Здійснюючи факторний аналіз достатності грошового потоку за цією факторною моделлю, можна отримати інформацію, які саме з визначених у ній чинників справили негативний вплив та виробити рішення для нейтралізації наслідків їх дії та/або запобігання у майбутньому.

З метою більш детальної оцінки чинників дана факторна модель може бути розширена за допомогою введення додаткових показників або моделювання нових за економічним змістом комбінацій з вже визначених показників. Отже, застосування факторного аналізу чистого грошового потоку за рівнем достатності дозволяє всебічно виявити та кількісно оцінити чинники, що призвели до його недостатнього обсягу або зниження у динаміці, що, в свою чергу, дозволить зробити управлінські рішення в фінансовій сфері більш раціональними та виваженими.

Список використаних джерел

1. Harris, M., Raviv, A. The theory of capital structure. *Journal of Finance*, №46, 1991. – P. 297 – 355.
2. Myers, S. C. The Capital Structure Puzzle. *Journal of Finance*, 39, 1984. – P. 575 – 592.
3. Кокин А.С., Покровский Н.Ю. Методика анализа чистого денежного потока в условиях дефицита денежных средств // Аудит и фінансовий аналіз, № 3. – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://auditfin.com/fin/2010/3/03_07.pdf
4. Сокиринська І. Г. Грошовий потік як важливий чинник прийняття управлінських рішень // Бізнес Інформ. – 2015. – №10. – С. 366–372.
5. Introduction to Factor Analysis. What it is and How To Do It / Kim Jae-on, Charles W. Mueller, Sage publications, 1978.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПРИМЕНЕНИЯ СИСТЕМНОГО И СИСТЕМОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДОВ ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ МИССИИ ОРГАНИЗАЦИИ

*Соловьева Екатерина Александровна
д.т.н., профессор, зав. каф. СИ ХНУРЭ*

*Юров Дмитрий Андреевич
студент ХНУРЭ,
e-mail: orderic.vit@gmail.com*

В современной науке любая организация рассматривается как социальная система. Поэтому для ее изучения исследователи предлагают использовать традиционный системный и системологический подход [1, 2]. Цель нашего исследования заключается в анализе системного и системологического подхода и выборе наиболее оптимального научного подхода для определения миссии организации.

В настоящее время под системным подходом понимается метод научного познания, в основе которого лежит рассмотрение объекта как системы. Понятие “система” чаще всего определяют, как целостный комплекс взаимосвязанных элементов, между которыми существуют связи (информационные, материальные и т.д.) и происходит обмен ресурсами [2]. Все элементы системы находятся в постоянном взаимодействии, т.е. система представляет собой совокупности сущностей и отношений между ними. В рамках системного метода система рассматривается как целостное образование, обладающее компонентным (элементным) составом и структурой - набором взаимосвязей и взаимодействий между структурными элементами системы [3].

Однако, в работах ряда исследователей указывается, что системный подход не является эффективным для определения миссии организации [3, 4]. В рамках системного подхода рассматривается отношение «часть»-«целое», а не «целое» и его функция [2]. К тому же, принципам построения иерархии в системном подходе не уделяется достаточного внимания, а также не

учитывается иерархическая структура внешней среды. В этой связи нам представляется необходимым проанализировать перспективу использования системологического метода для определения миссии организации.

Системология представляет собой науку, которая занимается изучением сложных систем, законов развития и функционирования как технических, так и биологических систем. По мнению Г. П. Мельникова, в системологии система определяется как функциональный объект, функция которого обусловлена функцией объекта более высокого яруса (надсистемы) [1]. В рамках системологии функцией системы является предназначение системы в надсистеме более высокого уровня. Таким образом, главное отличие системологического подхода от традиционного системного подхода заключается в том, что системология рассматривает непосредственно взаимоотношение подсистемы и надсистемы.

Системологический подход предназначен для исследования взаимодействия любых систем между собой. Это обеспечивается путем учета функционального характера целостности системы, иерархической природы внешней среды и процесса адаптации системы. Благодаря применению системологического метода, мы можем определить миссию организации [4]. Под этим термином понимается фундаментальная теоретическая основа существования любой организации [5].

С точки зрения системологии, миссия организации представляет собой не что иное, как запрос надсистемы более высокого уровня [2]. Как указывает в своей работе С. И. Маторин: “Для определения миссии организации достаточно определить надсистему (или надсистемы) данной организации и потребности этой надсистемы (надсистем) по поддержанию своего функционирования” [3].

Если была правильно определена надсистема и ее функциональный запрос, и предприятие выполняет запрос надсистемы, то в таком случае организация будет находиться в устойчивом положении на своем сегменте рынка [6]. В случае, если была неправильно определена надсистема с или же этот этап был вовсе пропущен, то в таком случае организация не сможет

выполнить функциональный запрос надсистемы. Вследствие этого, организация может понести убытки, или вовсе прекратить свое существование [7].

Подводя итоги, следует отметить, что проблема выбора методологии для определения и исследования миссии организации все еще продолжает оставаться предметом дискуссий. Тем не менее, системологический метод на наш взгляд более целесообразно использовать для анализа сложных систем, таких как рынок. В свою очередь, традиционный системный подход является менее эффективным, чем системологический метод, для исследования сложных и слабоструктурированных систем.

Список использованных источников

- 1 Мельников Г.П. Системология и языковые аспекты кибернетики / Г. П. Мельников – М.: Сов. радио, 1978. – 368с.
- 2 Бондаренко М. Ф. Основы системологии : Учеб. пособие / М. Ф. Бондаренко, Е. А. Соловьева, С. И. Маторин. – Харьк. гос. техн. ун-т радиоэлектроники. - Харьков, 1998. – 120 с.
- 3 Маторин С. Миссия возможна / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sdb.su/svalka/821-s-matorin-missiya-vozmozhna.html> – 30.10.2015. – Загл. с экрана
- 4 Бондаренко, М.Ф. Моделирование и проектирование бизнес-систем: методы, стандарты, технологии: учебное пособие / М. Ф. Бондаренко, С. И. Маторин, Е. А. Соловьева. – Харьков: ООО «СМИТ», 2004. – 272 с.
- 5 Айдинян, Р., Шипунова, Т. Проблемы определения целей и миссии организации // "Персонал-Микс"- 2007 - №1 – С. 125 – 150.
- 6 Миссия организации / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psyera.ru/missiya-organizacii-2211.htm> – 25.10.2015. – Загл. с экрана
- 7 Смирнов, Э. А. Основы теории организации / Э. А. Смирнов – М.: Аудит, 1998. – 375 с.

БІРЖОВИЙ АГРАРНИЙ РИНОК В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

*Стасіневич Світлана Анатоліївна,
к.е.н., доц. кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Київського кооперативного
інституту бізнесу і права
e-mail:Stasinevych@mail.ru*

Перехід до ринкових відносин в Україні на аграрному ринку відбувався без ціленаправленої стратегії та системного підходу. Як наслідок відбулось

самовільне формування і функціонування двох практично незалежних аграрних ринків: організованого (біржового) з елементами державного впливу та виключно комерційного (позабіржового) з прерогативою елементів тіньових ринкових відносин. Причому останній є домінуючим і прогресуючим. Позабіржовий ринок, який в нашій країні складає до 99 % всього аграрного ринку, не дозволяє здійснити моніторинг реальної цінової динаміки в силу своєї тінізації.

За даними Державної служби статистики України на початок 2015 р. кількість товарних бірж в Україні налічувала 555 одиниць, в тому числі 24 агропромислових, але у 2014р. діяльність здійснювало лише 146 бірж, тобто функціонувала $\frac{1}{4}$ цих установ [1].

Ринок агропродовольчої продукції сьогодні не є суцільним середовищем, організованим і діючим за однаковими правилами, а представляє собою роздроблені торговельні сектори, в яких панують окремі приватні інтереси трейдерів, незначний, створений державним агентом та практично ізольований і обмежений біржовий сегменти.

Певний час Аграрна біржа займала провідні позиції з так званої організації торгівлі сільськогосподарськими товарами в країні, а головне за її межі [2]. Торгівельні операції біржі на внутрішньому ринку стосувалися діяльності Аграрного фонду [3], що виступав в ролі державного учасника ринку, стосовно об'єктів державного цінового регулювання, згідно з нормами Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року № 1877-IV [4], в якому прописано здійснення фінансових і товарних інтервенцій Аграрним фондом шляхом відповідно придбання та продажу окремих об'єктів державного цінового регулювання на організованому аграрному ринку. Проте застосовується такий метод цінового регулювання в недостатньому за обсягами діапазоні. Причини криються в недостатності бюджетних коштів, несвоєчасності та непослідовності підзаконних регулятивних рішень та корумпованості системи.

Біржова торгівля представлена в основному спотовим ринком і частково укладенням форвардних контрактів. Сільськогосподарський виробник у зв'язку з сезонністю виробництва найбільше страждає від нерозвиненої структури строкового біржового ринку. Через це українські сільськогосподарські виробники сьогодні 20-30 % своїх прибутків витрачають на сплату послуг трейдерам-тінювикам. Аналогічна ситуація сформувалась і щодо зовнішньоекономічних операцій з агропродукцією: угоди лише фіксувались (реєструвались) на акредитованих біржа, а фактично складались (сьогодні виключно) укладаються трейдерами.

До розвинених ринків відносяться ф'ючерсні та опціонні ринки. Вони виконують важливу функцію страхування, оскільки вони можуть надавати захист від волатильності цін, яка є об'єктивною для ринку сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки в силу сезонності їх виробництва і споживання. Широке застосування в світі ф'ючерсів при торгівлі продукцією сільськогосподарського походження пояснюється саме можливістю хеджування цінкових ризиків та проведення спекулятивних операцій.

Для усунення зазначених проблем існує нагальна потреба у комплексному законодавчому врегулюванні принципів функціонування цього ринку, правових взаємовідносин між його учасниками та розбудові інфраструктури.

20 листопада 2015 р. у Верховній Раді був зареєстрований проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо регульованих ринків та деривативів)» [5]. Автори законопроекту небезпідставно вважають, що для усунення зазначених проблем існує нагальна потреба у комплексному законодавчому врегулюванні принципів функціонування всіх так званих регульованих ринків, в тому числі аграрного: зокрема пропонується припинити дію Закону України «Про товарні біржу» в разі вступу в дію вказаного нового закону і розпочати розбудову біржового товарного ринку практично з нульової позиції за новими «правилами».

Проте слід чітко усвідомлювати, що аграрний ринок з об'єктивних причин, апріорі, характеризується великою специфікою і тому повинен мати і особливі умови уніфікації регулювання: спільні із загально встановленими вимогами, разом з тим спеціальні, що враховують і задовольняють потреби ефективного збуту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів.

Потрібна консолідація зусиль з боку держави та існуючої мережі діючих агропромислових бірж у напрямку розбудови організованого аграрного ринку. Для цього необхідне створення державного інституту з регулювання та координації діяльності професійних учасників біржової торгівлі для оптимального співвідношення елементів ринкової економіки та державної участі.

Список використаних джерел

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Аграрна біржа України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.agrex.gov.ua.
3. Публічне акціонерне товариство «Аграрний фонд» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agrofond.gov.ua>
4. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України № 1877-IV від 24 червня 2004 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо регульованих ринків та деривативів): Проект Закону України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57159.

НЕОБХІДНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ

Федотова Тетяна Анатоліївна
к.е.н., доц. каф. економіки та управління
національним господарством
Дніпропетровського національного
університету імені Олеся Гончара
e-mail: fedyu@ukr.net

Цуриков Кирило Сергійович
студента Дніпропетровського
національного університету імені Олеся
Гончара

Розвиток економічних методів та інструментів проходить під впливом практичних потреб, що виникають на підприємстві чи в економіці на певному

етапі її розвитку. З пошуком шляхів пізнання та наукового пояснення процесів формування нового суспільного ладу відбувається впровадження сучасних економічних та інформаційних технологій [1].

Для досягнення економічного розвитку в наш час необхідно застосовувати новітні методи та інструменти, оскільки в епоху інноваційного розвитку з кожним днем інформація втрачає свою актуальність, а інформація це ресурс, що є основою інноваційних відкриттів.

Економічний розвиток, заснований на впровадженні новітніх технологій, дає країнам суттєві переваги і призводить до зростання продуктивності та ефективності їх економік у довгостроковому періоді [2]. Сучасні методи та інструменти в економіці є рушійною силою розвитку економіки будь-якої країни, яка має на меті створювати належні умови та рівень життя для своїх громадян.

Розробка і впровадження нових технологій має бути одним з національних економічних інтересів країни, оскільки застосування методів, що ґрунтуються на останніх дослідженнях та побудовані на аналізах спадів та зростань в економіці останніх часів можуть бути каталізатором у розвитку національної економіки. Інноваційні інструменти дають можливість знайти вирішення кризових питань шляхом мінімальних витрат часу та ресурсів. Використання таких інструментів я можу порівняти з застосуванням навігатора у машині. Як і навігатор у вашій машині, що шукає оптимальніший шлях без заторів та зайвих кілометрів, сучасні інструменти в економіці дозволяють так само швидко побудувати маршрут до поставленої цілі. Не важливо це буде національна економіка чи економіка окремого підприємства.

На мою думку застосування нових відкриттів в економіці, що були зроблені внаслідок аналізу проблем економіки світового рівня має право існувати, але також кожна країна має розробляти свої новітні інструменти, які будуть давати позитивний ефект саме для неї.

Світова економіка розвивається нерівномірно: одні країни розвиваються більш швидкими темпами і високий рівень наукового потенціалу їм дозволяє

впровадження сучасних інструментів, інші повільніше, і для них застосування цього самого інструменту не можливо та не є необхідним. Тобто кожна держава має створювати відповідне до свого розвитку інноваційне середовище для технологічних груп що вже існують в країні. Це цілком можливо, якщо стимулювати науково-технологічні структури через відповідні регулятори та розвивати ефективні форм співпраці.

Застосування інноваційних методів та інструментів має здійснюватись не лише на рівні світової економіки. Сфера їх застосування має бути глибшою, наприклад, на регіональному рівні, на національному рівні, на рівні підприємств, що є невід'ємними ланками національних економік. При чому кожний з інструментів має мати свої особливості в залежності від рівня та регіону його застосування. Тобто кажучи іншими словами побудова нових методів повинна здійснюватись із врахуванням соціально-економічного розвитку, політичного режиму та перш за все національних інтересів країни. Саме за цих умов вони мають стати двигуном розвитку економіки, а не перепоною.

Впровадження інноваційних інструментів може здійснюватись не тільки шляхом винайдення чогось нового, а й шляхом об'єднання вже існуючих інструментів або шляхом вдосконалення малоефективних раніше протестованих інструментів. Тільки шляхом помилок і аналізу цих помилок можливо винайти новий діючий інструмент, що буде ефективнішим за попередній. Використання такого арсеналу дає можливість національним економікам ставати економіками нового типу – інноваційними економіками.

Інноваційна економіка - це тип економіки заснований на потоці інновацій, на постійному технологічному вдосконаленні, на виробництві та експорті високотехнологічних товарів [1]. Для побудови економіки такого типу необхідні новітні методи та інструменти. Слід тоді відповісти на питання для чого передові держави будують цей тип економіки. По-перше, така економіка дає можливість вести більш ефективне виробництво, раціональніше використовувати ресурси. По-друге, щоб займати лідируючі позиції потрібен

постійний розвиток. Розвиток можливий лише за умов вивчення і впровадження чогось нового або вдосконалення старого, що раніше не використовувалось або використовувалось не раціонально.

В час інноваційних відкриттів, в який ми живимо, перед державами стоїть найважливіша задача – володіти інформацією майбутнього, оскільки навіть сьогоднішня інформація вже завтра буде не актуальною.

Список використаних джерел

1. Інноваційний розвиток країн світової економіки в умовах глобалізації: монографія/ Н.П.Мешко.-Донецьк: Юго-Восток, 2008. - 345с.
2. Freeman C. Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan/C.Freeman.- London:Frances Pinter, 1997.

ПЕРСПЕКТИВИ ПРАКТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ ЯК СУЧАСНОГО ІНСТРУМЕНТУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

*Федотова Тетяна Анатоліївна,
к.е.н., доцент кафедри економіки та
управління національним господарством
ДНУ ім. Олесь Гончара
E-mail: fedyu@ukr.net*

*Дундук Аліна Володимирівна,
студентка ДНУ ім. Олесь Гончара*

Персонал компанії є одним з провідних її активів, що дозволяє забезпечувати високі економічні результати і стійкість підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища. Для забезпечення ефективного використання даного ресурсу організації повинні: знайти ефективні способи рекрутування «кращих» працівників; сприяти залученню персоналу в діяльність компанії; розробити програми мотивації, що дозволяють співробітникам організацій не тільки демонструвати високу продуктивність праці, але знаходити баланс між особистим життям і роботою. В силу зростаючої конкуренції за «якісними» людські ресурсами на ринку праці роботодавці змушені виконувати ряд неспецифічних соціальних функцій. Наприклад,

забезпечувати співробітникам не тільки комфортні умови праці і гідну його оплату, а й організувати дозвілля на робочому місці, допомагати вирішувати домашні справи, створювати умови для самореалізації та розвитку людини.

Сучасні організації шукають нові інструменти вирішення поставлених завдань. Одним з них є гейміфікація. Термін був запропонований Н. Пеллінгом в 2002 році, проте до 2010 року майже не використовувався професійним бізнес-середовищем. Сьогодні велику увагу дослідженню даного інструменту приділяли наступні вчені: К.Вербах, Д.Хантер, К.Хіотарі і Дж.Хамарі.

Гейміфікацію як бізнес-інструмент розглядали К.Вербах і Д.Хантер, вони зосереджували уваги на розвиток ігрового мислення, вважаючи, що гейміфікація являє собою «гру мислення в практиці», вказуючи, що сучасний процес конструювання товарів, послуг, сервісу або внутрішніх систем організації стає елементом світу ігрового дизайну. Автори справедливо відзначають, що гейміфікована система не обов'язково повинна виглядати як гра. Головне завдання гейміфікації полягає в використанні психології гри. Бажання отримати насолоду є одним з найсильніших мотиваторів, що спонукають людину захоплено і з повною віддачею займатися чим-небудь [1].

Найбільш повно питання формування нового досвіду в процесі гейміфікації розглядалися в роботі К.Хіотарі і Дж.Хамарі, які вважали, що необхідно відійти від розуміння гейміфікації як неповноцінної гри, а сконцентруватися на взаємодії користувача з системою незалежно від форми кінцевого продукту. Гейміфікації розуміється ними як процес поліпшення сервісу шляхом введення можливостей для формування досвіду з метою підтримки користувачів при створенні цінностей [1].

Систематизуючи практику застосування гейміфікація зарубіжними компаніями в галузі управління персоналом, можна виділити наступні найбільш потрібні напрямки її використання:

1. Гейміфікація як інструмент рекрутингу. Наприклад, ігрові інструменти, що застосовуються в процесі найму компанією Enter, дозволяють не тільки скорочувати витрати при відборі співробітників, але і забезпечують кращу

відповідність найманого персоналу корпоративного духу організації. Схожі інструменти зовнішнього рекрутингу використовує компанія ІКЕА. В якості первинного відбору в компанії використовується тест на сумісність потенційного працівника з цінностями компанії. Досвід компанії VolvoGroup показує, що за рахунок внутрішньокорпоративних конкурсів можна не тільки заміщувати 75% менеджерських позицій, але і використовувати ігри як інструмент формування кадрового резерву [2].

2. Як інструмент програми адаптації співробітників. Компанія TWiga використовує для цих цілей внутрішньокорпоративні театри і творчі конкурси (наприклад, проект «Назад до школи»).

3. Як інструмент мотивації персоналу. Компанії, що займаються розробкою ігор і програмного забезпечення, першими усвідомили, що мотиваційні програми засновані на грі, будуть популярні, тому що не тільки вносять розваги в рутинні процедури, але і надають менеджерам нові можливості при побудові програм. Наприклад, «Альфа Банк» використовує симулятор «Альфа-місто», мотивуючи співробітників продавати більше банківських продуктів, так як тільки їх реалізація дозволяє співробітнику отримати бали, які можна обміняти на подарунки.

4. Як інструмент, що підвищує ефективність інноваційного процесу в організації. Використовуючи бізнес-модель інновацій із застосуванням методів гейміфікації, організації не тільки заохочують співробітників генерувати ідеї, а й визначають найперспективніших з них, вдосконалюючи навички спільної роботи співробітників різних підрозділів, створюючи внутрішній ринок ідей.

Резюмуючи напрямки використання гейміфікації в управлінні персоналом сучасних організацій, можна привести результати дослідження Aberdeen Group, які демонструють, що гейміфікація в цілому впливає на поліпшення результатів комерційної діяльності за рахунок збільшення продуктивності, залученню і утриманню співробітників. Застосування ігрових елементів сприяє позиціонуванню компанії, організації більш ефективних програм внутрішньокорпоративного навчання і розвитку ініціативи [3].

Отже, гейміфікація може найближчим часом стати ефективною альтернативою традиційним інструментам управління персоналу, оскільки здатна формувати унікальний досвід співробітників організації, надавати додатковий сенс в напрямок їх діяльності, підвищувати мотивацію і залученість в роботу компанії, а також генерувати прибуток.

Список використаних джерел

1. Аванесян, Л.А. Гейміфікація як інструмент корпоративної культури. – М. : Електронний вісник Ростовського соціально-економічного інституту, 2014 – 36-40 с.
2. Войтенко, А.І. Гейміфікація або робота у формі гри. Нове покоління. / Войтенко А.І., Блакитного В.В. – М: Вісник, 2015 – 17-34 с.
3. Маркеева А.В. Гейміфікація як інструмент управління персоналом сучасної організації. / Російське підприємництво. - 2015 - Том 16- № 12–123-236 с.

КАДРОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

*Федотова Тетяна Анатоліївна
к.е.н., доцент кафедри економіки та
управління національним господарством
Дніпропетровського національного
університету ім. О. Гончара
e-mail: fedyu@ukr.net*

*Лазарцева Тетяна
студентка Дніпропетровського
національного університету ім. О.
Гончара*

Актуальність теми дослідження полягає у необхідності визначення актуального напрямку розвитку кадрової політики та її ролі в сучасних умовах роботи системи управління персоналом.

У сучасному менеджменті людські ресурси розглядаються як один з основних джерел конкурентних переваг організації, тому необхідно вибудовувати і постійно удосконалювати системи управління персоналом, погоджуючи завдання і зміст кадрової політики з цілями, стратегією і постійно змінною структурою організації. На жаль, часто таке розуміння має чисто

теоретичний характер, що перешкоджає ефективній реалізації даного підходу на практиці. Головна проблема, на наш погляд, полягає в неспівпадінні рівнів розвитку систем управління організацією та систем управління персоналом, які орієнтовані сьогодні головним чином лише на підвищення якості людських ресурсів. Кадрова політика повинна повною мірою відображати нові історичні умови розвитку суспільства. Однією з основних проблем щодо формування кадрової політики в умовах сьогоднішньої соціально-економічної ситуації в нашій країні є дисбаланс між попитом і пропозицією на фахівців певних кваліфікацій і професій.

Проблеми кадрової політики знаходять своє відображення у працях таких дослідників, як Воронкова В.Г., Одегова Ю. Г., Крушельницької О.В., Богині Д. П., Новікова В.М., Щокіна Г.В. та інших. Щодо зарубіжних науковців, то цим питанням займалися М. Армстронг, Д.Бодді, Р.Дафт, П.Дойль, П.Друкер, Р.Пейтон та інші.

Щодо визначення поняття «кадрова політика» існує багато точок зору. На мій погляд, найбільш повне та просте до сприйняття визначення цієї категорії дано О.С. Іваніловим: «Кадрова політика — це система теоретичних поглядів, ідей, принципів, які визначають основні напрями роботи з персоналом, її форми та методи. Вона розробляється власниками підприємства (організації), вищим керівництвом, кадровими службами для визначення генерального напрямку та засад роботи з кадрами, загальних і специфічних вимог до них» [1].

Причинами підвищення значення кадрової політики являються:

- з точки зору інтересів підприємства — зростання вимог до якості виконуваної персоналом роботи, скорочення ринку вузькоспеціалізованої робочої сили, безперервне зростання витрат на утримання персоналу підприємства і надаваний персоналу соціальний тиск на керівництво;
- з точки зору працівників — кадрова політика повинна бути спрямована не тільки на створення сприятливих умов праці, але і на забезпечення можливості просування кар'єрними сходами, на створення впевненості в завтрашньому дні;

- з точки зору інтересів окремої особистості — значне зростання протягом останніх десятиліть рівня життя, і як результат, зростання рівня і змісту вимог населення до професійної діяльності.

Найбільш важливим напрямом у організації роботи з кадрами стають постійне і всебічне розвиток кадрів, вдосконалення їх знань, професійних навичок і розуміння. Суть роботи в цьому напрямі полягає в організації хутранізму, заснованого на особистому інтересі працівника, економічних стимулах і соціальних гарантіях, що спонукають персонал підприємства постійно підвищувати свою кваліфікацію та професійний функціоналізм, що, зокрема, дозволить створити резерв для заміщення більш високих посад або ротації кадрів відповідно з потребами виробництва.

Ну сучасному етапі потрібно сформувати нові пріоритети в кадровій політиці:

- По-перше, штат, що передбачає введення нових посад з обов'язками сумісництва за кількома професіями, перехід деяких співробітників на часткову зайнятість, заохочення надомної роботи та звільнення неефективних працівників.

- По-друге, система мотивації, що передбачає зменшення фіксованої частки у структурі заробітної плати та збільшення частки стимулюючих виплат, тверді гарантії дотримання трудового законодавства, передача повноважень для стимулювання праці працівників безпосереднім керівникам.

- По-третє, відмова від послуг кадрових агентств, передача повноважень для відбору персоналу та рішення про наймання безпосереднім керівникам.

- По-четверте, підвищення кваліфікації з допомогою відмови від зовнішнього навчання і переходу на дистанційні форми навчання, а також за рахунок відродження виховної роботи керівників з підлеглими, наставництво.

- По-п'яте, внутрішні комунікації: створення інтернет-порталу, використання дошки оголошень для інформування співробітників про майбутні заходи компанії, періодичні зустрічі керівників з трудовим колективом і т. п.

Таким чином, на сучасному етапі кадрова політика — це генеральний напрям кадрової роботи, що включає сукупність принципів, методів, форм організаційного механізму з вироблення цілей і завдань, спрямованих на збереження, укріплення і розвиток кадрового потенціалу, створення високовиробничого, згуртованого колективу, здатного своєчасно реагувати на мінливі вимоги ринку.

Список використаних джерел

1. Іванілов О. С. Економіка підприємства. - К.: ЦУЛ, 2011. — 728 с.
2. Балабанова, Л.В . Управління персоналом: навч. посібник / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. - Донецьк : ДонДУЕТ, 2006. - 471 с.
3. Яковенко О.М. Кадровий потенціал: стан та проблеми розвитку // Вісник УАДУ. – 2008. – № 2. – С.113-124.

МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

*Федотова Татьяна Анатольевна,
к.э.н., доц. каф. экономики и управления
национальным хозяйством
Днепропетровского национального
университета имени Олеся Гончара
e-mail: feduy@ukr.net*

*Хатилина Карина Александровна
студентка 3-го курсу Днепропетровского
национального университета им. Олеся
Гончара*

Опыт работы основных украинских и иностранных компаний демонстрирует, что формирование высокопрофессионального кадрового потенциала считается решающим моментом эффективности производства и конкурентоспособности продукции на рынке.

В своей деятельности служба управления персоналом обязана использовать всевозможные способы влияния на персонал с целью обеспечения действенной реализации кадровой политики.

Методами управления персоналом именуют методы влияния на коллективы и отдельных сотрудников с целью воплощения координации их работы в процессе производства. Методы управления персоналом считаются особыми «сигналами», которые организация отправляет собственным сотрудникам с целью ориентации их поведения. Главными из них являются: правовые, административные, социально-экономические и психологические методы [1].

Правовые методы деятельности службы управления персоналом предусматривают, что всё воздействия специалистов службы по найму, перевода, утверждение формы пенсионного снабжения увольнения работников, утверждение облика личного дела, наполнение трудовой книги, утверждения формы заслуженного отдыха и иных документов обязаны происходить в строгом соответствии с действующим трудовым законодательством Украины. Ни один работник не может быть уволен с работы по причинам, которые не предусмотрены Кодексом законодательных актов о труде Украины. Такие вопросы, как наем, продолжительность и периодичность предоставления отпусков, перевод и увольнения работников, охраняемая защита труда, разработка форм и систем оплаты труда, утверждение формы пенсионного снабжения, льготных и компенсаций выплат работникам определяются соответствующими законами Украины и обязаны решаться в строгом соответствии с их положениями [2].

Административные методы основаны на власти, дисциплине и наказании, и известны в истории как «метод кнута». Они полагаются на административную подчиненность объекта субъекту, на базе имеющейся иерархии управления. Административные методы ориентируются на эти мотивы поведения, как осмысленная надобность трудовой дисциплины, желания человека трудиться в конкретной организации, ощущение долга, культура трудовой деятельности. Ключевые функции административных методов - это обеспечение размеренной юридической среды для работы организации, обеспечение прав и свобод, защиты конкретной среды.

Экономические методы основаны на разработке и применении современных систем стимулирования и мотивации труда, изучения и повышения квалификации, формировании механизма служебного продвижения, общественного партнерства, роли сотрудников в рассредотачивании доходов, и известны как «метод пряника». Механизмами экономического метода на уровне государства является как кредитно-финансовая система, система цен, налоговая, так и размер минимальной заработной платы и планы экономического развития. Использование экономических методов подразумевает определение уровня доходов и должностного статуса сотрудников в соответствии с личным вкладом каждого в общий результат деятельности организации.

Психические методы основаны на применении нравственных стимулов к труду и направлены на составление и становление личностных и профессиональных качеств сотрудников. Этого возможно добиться через: составление корпоративных традиций в организации; создание обычного психического климата и творческой атмосферы; личный пример; установление систем морального поощрения работников; организацию деятельности психологической службы или психолога с целью; помощи работникам в решении производственных и личных проблем; разработку и проведение различных форм психологического тестирования с целью выявления перспективных и способных работников в плане карьерного продвижения; социальную защиту.

Итак, составление системы управления персоналом подразумевает эффективное и действенное внедрение перечисленных методов работы службы управления персоналом. Дабы благополучно развиваться, организация обязана управлять набором, оценкой, заслугами персонала, обучением, то есть создавать, улучшать методы организации данных процессов. Методы влияния нужно избирать такие, дабы они были уместны для определенного сотрудника. Вследствие этого успех в выборе методов управления связан не лишь только с осознанием сущности методов, особенностями их сочетаний, но и с глубоким

знанием и умением руководителя в каждом методе различать направленность, содержание и организационную форму его применения.

Все методы управления персоналом оказывают воспитательное влияние на сотрудника. Следует иметь в виду, что методы применяются с целью достижения максимальной производительности труда, обеспечения прибыльности и конкурентоспособности организации на рынке, а так же создание условий для развития и профессионального роста персонала.

Список использованных источников

1. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом. - К.: Кондор, 2005. - 308 с.
2. Травин В. В., Дятлов В. А. Основы кадрового менеджмента: 2-е изд. — М.: Дело, 1997. — 336 с.

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ

*Черняєва А.О.
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії
та міжнародної економіки
Харківського інституту фінансів КНТЕУ
e-mail:anna2588@bk.ru*

В Україні формування робітничих кадрів здійснюється в системі професійно-технічної та вищої освіти. З огляду на досвід провідних країн світу переважаюча кількість робочих готується у спеціальних закладах, під час проходження навчання на короткотермінових курсах тощо.

Вітчизняні тенденції навпаки демонструють зменшення рівня підготовлених робітничих кадрів у ВНЗ I-II рівнів акредитації, що, в свою чергу, зумовлює наявність низького рівня мотивації молоді набувати кваліфікації молодших фахівців. Загальні тенденції в системі професійної підготовки робітничих кадрів наступні: посилення диспропорцій між підготовкою робітників високої кваліфікації та робітничих професій з продовженням зростання дефіциту останніх; зниження привабливості професій

інженерно-технічного спрямування; невідповідність підготовки робітничих кадрів світовим вимогам до їх професійно-компетентнісних характеристик, що знижує рівень конкурентоспроможності робочої сили в загальному контексті; нестача практичної компоненти в підготовці робітничих кадрів, що також нівелює набуті знання та вміння працівника.

Зазначені вище тенденції разом із недостатнім рівнем підвищення кваліфікації та перепрофілювання, що спостерігається на вітчизняних підприємствах з причин нестачі фінансових ресурсів, небажання керівників інвестувати кошти в розвиток персоналу, невміння обирати найбільш дієві методи розвитку робітничих кадрів, відсутність практики планування розвитку персоналу всіх категорій, недосконалість менеджменту трудових ресурсів – все це впливає на існування проблеми підготовки та перепідготовки робітничих кадрів, вирішення якої є етапом на шляху інтеграції України до європейського простору, до світового ринку робочої сили.

Питанню підготовки та перепідготовки робітників приділяли багато уваги у вітчизняній та зарубіжній науці такі вчені, як: Ю.Кулик, О. Пушкар, О. Курдицька, Р. Бузько, Ю. Д'яченко, О. Немашкало, О. Амосов, та ін.

Первинна професійна підготовка робітників – це професійно-технічне навчання осіб, які раніше не мали робітничої професії, що забезпечує рівень професійної кваліфікації, необхідний для продуктивної професійної діяльності [4] й застосовується у тих випадках, коли новачок не має жодної професії та спеціальності й отримує статус учня.

Перепідготовка робітників – це професійно-технічне навчання, спрямоване на оволодіння іншою професією робітниками, які здобули первинну професійну підготовку [4] у випадку реорганізації, модернізації виробничої бази підприємства, втраті актуальності виконувати функції по раніше здобутій спеціальності або здатності до раніше виконуваних функцій.

Підготовка робітничих кадрів може здійснювати як в професійно-технічних закладах, так і безпосередньо на виробництві. В науці та практиці менеджменту персоналу [2, 1; 5] зазначається про ефективність підготовки

робітників та службовців простих посад на робочому місці, а фахівців та керівників – поза ним. Серед переваг підготовки робітників на виробництві можна відокремити наступні аспекти: дешевизна порівняно з підготовкою поза підприємством; незначні строки підготовки (до 1 року); наочність пропонованого матеріалу і його візуалізація на засобах виробництва; скорочений період адаптації робітника.

До основних проблем, що супроводжують професійне навчання кадрів на виробництві, слід віднести: низька якість кадрового забезпечення підрозділів, що займаються питаннями професійної освіти та навчання, що діють при Міністерстві праці та соціальної політики України; прогалини у законодавстві щодо регулювання відносин між найманими працівниками та роботодавцями у питаннях професійної підготовки, а сприяння роботодавців здійснювати зазначену роботу шляхом податкових пільг; недостатня кількість андрагогів – викладачів, що здійснюють навчання дорослих людей, адже специфіка їх роботи обумовлена віком учнів; складна процедура ліцензування освітньої діяльності підприємств з підготовки, перепідготовки та підвищення робітних кадрів; недосконалість нормативно-правових актів з питань охорони праці, надмірна заорганізованість та низький рівень запровадження сучасних підходів у цій сфері; низький рівень зацікавленості робітників у професійному навчанні через недоробленість механізму прив'язки кваліфікації до оплати праці за винятком врахування заробітної плати та тарифного розряду; низький рівень відповідальності роботодавців за підвищення кваліфікації робітників, що полягає у халатному відношенні до якості освіти; навчальні плани та програми для професійного навчання робітників на виробництві не адаптовані під потреби дорослих людей, їх ментальність та особливості сприйняття; відсутність практики сертифікації персоналу підприємств; відсутність системи моніторингу якості робочої сили потребам ринку праці та вимогам роботодавців на регіональному та державному рівнях [6].

Врахування вказаних особливостей підготовки та перепідготовки робітничих кадрів при реалізації цільових програм на регіональному рівні,

розробці ефективної кадрової політики й, особливо, практичній реалізації вказаний в ній постулатів, доцільним постає вивчення передового світового досвіду управління робітниками.

Список використаних джерел

1. Гавкалова Н. Л. Менеджмент персонала в таблицах и схемах : Учебное пособие / Н.Л. Гавкалова, Н.С. Маркова.– Х.:ИД«ИНЖЭК», 2012.– 360 с.
2. Егоршин А. П. Управление персоналом: Учебник для вузов. – 4-е изд., испр. – Н. Новгород: НИМБ, 2003. – 720 с.
3. Про затвердження Випуску 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників»: Наказ Міністерство праці та соціальної політики України від 29 грудня 2004 року № 336 // Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN11827.html.
4. Про затвердження Положення про професійне навчання кадрів на виробництві : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України, міністерства освіти і науки України від 26.03.2001 р. №127/151 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
5. Савченко В. А. Організаційно-економічні аспекти професійного навчання на виробництві : монографія / В. А. Савченко. – К. : Видавництво Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, 2012. – 172 с.
6. Щербак Л. Профессиональное обучение кадров на производстве и законодательство / Л. Щербак, К. Дечев // Справочник кадровика. – 2006. – № 12 (54). – С. 82–87.

БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК РІВЕНЬ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

*Шандова Наталія Вікторівна
д.е.н., професор кафедри менеджменту
та маркетингу Херсонського
національного технічного
університету
e-mail: natalia_448@i.ua*

*Бакай Таміла Олександрівна
студент Херсонського
національного технічного
університету*

Щороку все більшої актуальності серед бізнесових структур набуває концепція корпоративної соціальної відповідальності. Однією з основних складових соціальної відповідальності бізнесу, яка характеризує перспективи становлення поведінки суб'єктів соціального розвитку, є наявність у ньому

благодійної діяльності. Незважаючи на те, що корпоративна соціальна відповідальність має велике значення в системі розвитку підприємства, благодійні програми поки не мають широкого поширення.

Сьогодні в Україні існує чимало проблем, котрі перешкоджають втіленню принципів соціальної відповідальності у реальну практику соціально-економічної діяльності суспільства. Дослідженням цих проблем і пошуком шляхів їх вирішення займалися О. Грішнова, А. Колот, Е. Лібанова, О. Новікова.

Здебільшого, недостатньо дослідженим в контексті соціальної відповідальності залишається питання щодо сфери благодійної діяльності. Варто приділити увагу новітньому методу забезпечення соціальної відповідальності бізнесу – механізму соціального інвестування.

Важливу роль для розвитку благодійності в Україні відіграє благодійна діяльність бізнесових організацій. Благодійність бізнесу, або корпоративна філантропія є однією із основних частин корпоративної соціальної відповідальності, що реалізується компаніями у співпраці з благодійними фондами та громадськими організаціями. Український бізнес цікавить підтримання позитивної репутації, тому він намагається знайти спільну мову з суспільством, завдяки проведенню соціально відповідальної діяльності.

Компанії прагнуть не тільки витратити кошти на благодійність, а й інвестувати їх в різні програми та проекти, що створюють «нову соціальну вартість». Мета проведення цієї діяльності – досягти максимальної соціальної віддачі на вкладені кошти. Саме такий підхід є основою соціального інвестування, яке останнім часом стало головним трендом у розробці та реалізації бізнес-структурами благодійних програм [1].

Відповідно до даних, що розміщені на Українському форумі благодійників, про участь у Національному рейтингу благодійників фондів та організацій, було визначено відсоткове відношення основних та найпопулярніших сфер благодійного соціального інвестування (рис. 1).

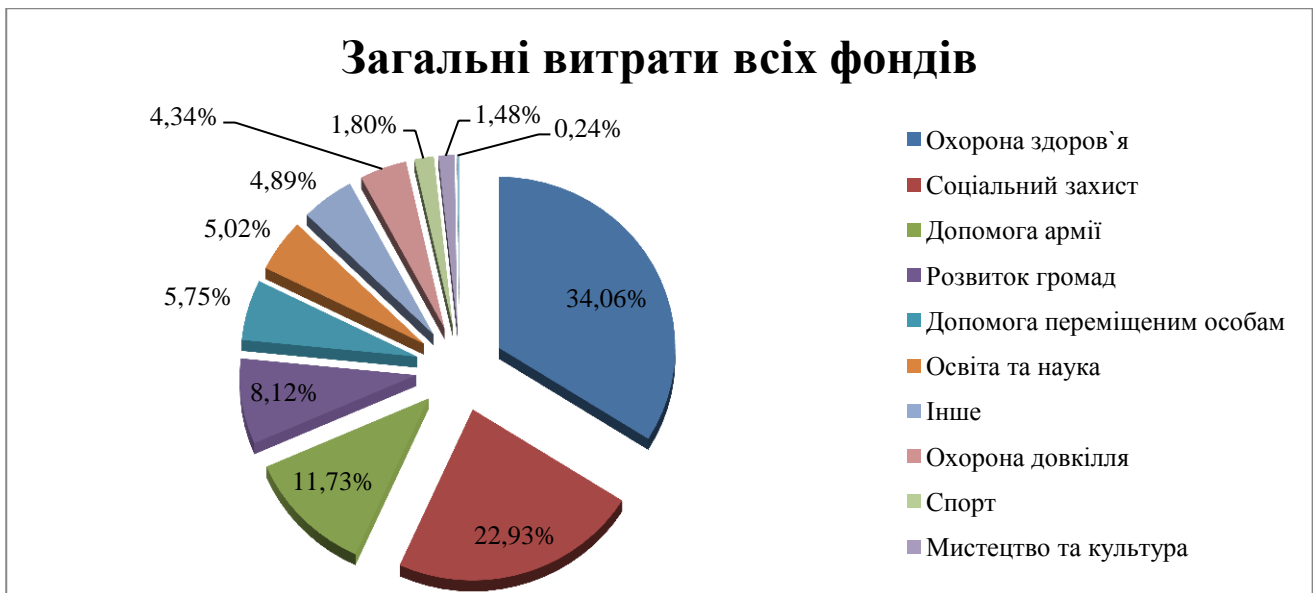

Рис. 1. Розподіл витрат за напрямками, %

Джерело: Побудовано автором за даними Національного рейтингу України [3]

Як видно, на даний момент ситуація з благодійністю в Україні в цілому є непоганою. 34,06 % благодійних коштів були витрачені на охорону здоров'я, 22,93% на соціальний захист, решта – на допомогу армії, розвиток громад, допомогу переміщеним особам, освіту та науку, інше.

Проведення благодійних соціальних інвестицій у цих сферах дозволяє помітно збільшити ресурсну базу благодійної діяльності (у першу чергу – через створення відповідної інфраструктури та залучення з її допомогою людських ресурсів) і неабияк підвищити ефективність від її використання та загальну результативність благодійної та соціальної діяльності [2].

Проведене дослідження показало високий рівень готовності компаній брати активну участь у діяльності з надання благодійної допомоги. Таким чином, існує значний потенціал розвитку благодійності, який за необхідних умов може бути залучений до процесів розвитку соціальної відповідальності в суспільстві. Варто зазначити тенденцію поступового переходу від простої допомоги тим, хто її потребує – до соціального інвестування, спрямованого на підвищення соціально корисного результату і системне вирішення проблем.

З наведеного вище можна зробити висновок, що залучення потенціалу благодійництва до формування соціальної відповідальності краще за все проводити за допомогою механізмів благодійного соціального інвестування, особливо шляхом вирішення інфраструктурних завдань. Благодійні програми вважаються ефективним інструментом філантропії, тому що вони спрямовані на вирішення дуже важливих соціальних проблем населення.

Список використаних джерел

1. Баюра Д.О. Соціальне інвестування як вищий рівень корпоративної соціальної відповідальності / Д.О. Баюра // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. Випуск 24. — К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2011. — С. 218
2. Римар І.А. Соціальні інвестиції як форма соціальної відповідальності підприємства / І.А. Римар // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 9. — С. 168.
3. Український форум благодійників — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ufb.org.ua/poslugi/provedenya_ekspertyzy/rating.htm

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Шандова Наталія Вікторівна
д.е.н., професор кафедри менеджменту
та маркетингу Херсонського
національного технічного
університету
e-mail: natalia_448@i.ua

Дарбінян Дар'я Володимирівна
студент Херсонського національного
технічного університету
e-mail: dasha-dar@mail.ru

Тривалість життя в Україні становить у середньому близько 66 років (у Швеції - 80, у Польщі - 74). Значною мірою це зумовлено забрудненням навколишнього природного середовища внаслідок провадження виробничої діяльності підприємствами гірничодобувної, металургійної, хімічної промисловості та паливно-енергетичного комплексу [1].

Першопричинами екологічних проблем України є: успадкована структура економіки з переважаючою часткою ресурсо- та енергоємних галузей; зношеність основних фондів промислової і транспортної інфраструктури; існуюча система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища; недостатнє розуміння в суспільстві пріоритетів збереження навколишнього природного середовища та переваг сталого розвитку; недотримання природоохоронного законодавства [1].

На території України зберігається високий ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. В Україні функціонують 23767 потенційно небезпечних підприємств та інших об'єктів, аварії на кожному з яких можуть призвести до виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру державного, регіонального, місцевого та об'єктового рівня. Щороку реєструється до 300 надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, внаслідок яких гинуть люди, спричиняються великі економічні збитки.

Тому з усією очевидністю постає проблема радикальної перебудови відносин між виробництвом і навколишнім середовищем. Безумовно, раціональні й локальні природоохоронні заходи мають суттєве значення, але процес запобігання екологічних проблем необхідно здійснювати на рівні кожного підприємства. Проблема вирішується за допомогою впровадження екологічного менеджменту в систему управління підприємством, інструментами якого є: екологічна експертиза і оцінка впливу на навколишнє природне середовище; екологічний аудит; екологічний контроль; екологічна сертифікація; екологічна звітність; екологічний моніторинг; екологічне маркування та реклама.

Ефективність та оцінка, проблеми та перспективи впровадження екологічного менеджменту висвітлені у роботах таких вчених: С. Дорогунцова, Т. Галушкіної, В. Семенова, В. Шевчука. У міжнародній науковій спільноті зазначені питання обговорюються в рамках роботи Міжнародної Комісії з питань екології та розвитку ООН, Міжнародної фінансової корпорації.

Екологічний менеджмент – це система управління діяльністю підприємства з метою оптимізації використання наявних ресурсів для зменшення негативних впливів на навколишнє середовище [2]. Реалізація цілей екологічного менеджменту ґрунтується на принципах екоефективності та екосправедливості. Саме тому підприємства повинні дотримуватися вимог екологічної безпеки, брати до уваги екологічні стандарти, нормативи та ліміти використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської діяльності, забезпечувати безпечність життя і здоров'я населення, впроваджувати маловідходні та безвідходні технології на виробництвах.

Найбільш використовуваними українськими підприємствами інструментами екологічного менеджменту є екологічна експертиза та екологічний аудит. Виходячи із вищезазначеного, перед кожним відповідальним бізнесом стоїть нагальне питання здійснення екологічної експертизи проектів, що регламентується законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про екологічну експертизу» [3].

Основними завданнями екологічної експертизи є визначення ступеня екологічного ризику і безпеки запланованої чи здійснюваної діяльності; встановлення відповідності об'єктів вимогам екологічного законодавства, будівельних норм і правил.

З метою удосконалення природоохоронної діяльності підприємств необхідно: сприяти вирішенню питань щодо виконання програм збору і утилізації продукції після завершення строку її використання, забезпечення інформування населення про вплив виробничої діяльності на стан довкілля; здійснювати збалансовану політику, спрямовану на підвищення вимог і відповідальності суб'єктів господарювання за забруднення навколишнього природного середовища. З цією метою необхідно передбачити підвищену відповідальність за забруднення навколишнього природного середовища і компенсацію завданих збитків. Необхідно законодавчо визначити засади пільгового стимулювання діяльності, що передбачає добровільне зобов'язання

щодо очищення забруднених земель, зокрема в ході їх приватизації і впровадження новітніх екологічно чистих технологій [2].

На сьогодні перспективи впровадження і розвитку системи екологічного менеджменту на українських підприємствах є недооціненими. Використання екологічного менеджменту як додаткового інструменту до існуючого екологічного контролю з боку державних органів створить умови для оптимального використання ресурсів, вирішить проблеми якості продукції, безпеки персоналу та охорони навколишнього природного середовища, сприятиме розвитку додаткових можливостей для підприємства в цілому.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>
2. Екологічний менеджмент і аудит / За ред. С. М. Літвак і др. – К.: Професіонал, 2005. – 112 с.
3. Екологічний менеджмент / В. Ф. Семенов, О. Л. Михайлюк, Т. П. Галушкіна, Г. В. Крусір, В. М. Мозгалева; В. О. Одес. держ. економ. ун-т; За ред. В. Ф. Семенов, О. Л. Михайлюк. – К.: Центр Навчальної Літератури, 2004. – 407 с.

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Шандова Наталія Вікторівна
д.е.н., професор кафедри менеджменту
та маркетингу Херсонського
національного технічного
університету
e-mail: natalia_448@i.ua

Дарбінян Дар'я Володимирівна
студент Херсонського національного
технічного університету
e-mail: dasha-dar@mail.ru

Для розвитку цивілізованих суспільних відносин важливим є формування паритету інтересів бізнесу, держави та суспільства. Важливим інструментарієм

побудови партнерських відносин у вирішенні нагальних питань слугує механізм соціальної відповідальності.

Відповідальне ставлення компаній до власної продукції або послуг, до споживачів, персоналу, партнерів, навколишнього середовища, їх активна соціальна позиція є необхідним чинником у формуванні сучасної корпоративної стратегії. Рівень соціально-економічного розвитку суспільства створює додаткові особливі вимоги до корпорацій. В Україні відсутні традиції соціально відповідального ведення бізнесу. Тільки в останні роки деякі корпорації почали розуміти, що корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це необхідний елемент при формуванні корпоративної стратегії. Активне впровадження КСВ може бути ефективним інструментом, за допомогою якого підприємства підвищать власну конкурентоспроможність як в окремих галузях, так і в сучасній економіці в цілому та сприятимуть зменшенню соціальної напруги у регіоні.

Вирішенню питань та проблем, пов'язаних з розвитком і впровадженням корпоративної соціальної відповідальності, присвячено праці зарубіжних дослідників та науковців: Керролла А., Котлера Ф., Маквільямса А., Портера М. Також, теоретичні питання щодо необхідності впровадження принципів КСВ розглядаються у вітчизняній літературі Баюрою Д., Будьонною Л., Жуковською В., Мельником С.

Одним з факторів, який може справити позитивний вплив на стійкість регіонального розвитку є застосування на практиці положень концепції корпоративної соціальної відповідальності, яка передбачає прямий взаємозв'язок соціально відповідальної поведінки корпорацій з перспективою їх довгострокового і успішного функціонування в межах територій присутності [1, с.14].

Для українських компаній соціальна відповідальність переважно носить разовий характер, спрямований на покращення репутації, без бажання розглядати даний процес як тривалий і безперервний, відсутня конструктивна, взаємовигідна взаємодія роботодавців і найманих працівників. Але є і винятки.

Так, при аналізі даних нефінансової звітності компанії «Данон» у Херсонській області яскравим прикладом соціальної відповідальності є проект «Carbon Footprint». Один із головних пріоритетів компанії в галузі збереження навколишнього середовища – зниження викидів діоксиду вуглецю. Беручи на себе відповідальність за власне виробництво, компанія скоротила викиди вуглецю на 30% з 2012 по 2015 рік. Компанією розроблено інструмент для вимірювання власного «вуглецевого сліду» (carbon footprint), який називається Danprint. Ця розробка допомагає їм вимірювати викиди вуглецю на всіх етапах виробництва продукції і таким чином контролювати це [3].

Компанія «Данон» підтримує аграрну галузь України, а саме приватні господарства, інвестуючи у кооперативи та сімейні ферми. У 2011 році за підтримки компанії «Данон» і партнерів була побудована демонстраційно-навчальна ферма на 60 голів корів (з планами розширення до 120) в Дніпропетровській області. Ферма слугує візуальним прикладом для членів кооперативів з утримання та догляду за коровами і на ній проводяться тренінги для всіх бажаючих створити сімейні ферми. У 2013 році компанія в Україні запустила ще одну ініціативу – полуничні кооперативи. В рамках даного проекту офіційно створено 65 нових робочих місць, понад 500 сімей забезпечені точкою збуту, а значить і стабільним доходом. Крім того, компанія «Данон» також піклується і про найменших жителів села – силами співробітників компанії встановлюються дитячі майданчики у багатьох селах, де працюють кооперативи [3].

На даний момент близько 2,85 млн. євро було інвестовано компанією «Данон» в українське село через проекти розвитку кооперативів і молочних ферм. Головна мета компанії «Данон» – нести здоров'я через продукти. На додаток до цього, компанія прагне зробити внесок в економіку країни, поліпшити якість і тривалість життя наших співвітчизників.

Таким чином, діяльність «Данон» відповідає цілям сталого розвитку не тільки самої корпорації, але і всього регіону. Однак, для посилення позитивного впливу фактора соціально-орієнтованої діяльності корпорацій регіону з метою

його сталого розвитку є необхідною розробка рекомендацій щодо основних напрямів подальшої реалізації практики КСВ в Херсонській області та в Україні [3].

Соціальна відповідальність в Україні набуває поширення, зокрема, й завдяки таким потужним організаціям, як ООН, що започаткувала та підтримує діяльність української мережі Глобального договору, котрий охоплює вже понад 140 організацій [2, с.18]. Отже, поступово вітчизняні підприємства починають переходити до нових стандартів співпраці із суспільством, розглядаючи планування і реалізацію соціально відповідальних програм як одне із своїх невід'ємних завдань. При цьому вони очікують й певних переваг, які може їм надати держава і тим самим стимулювати діяльність підприємств із КСВ.

Список використаних джерел

1. Баюра Д.М. Корпоративна соціальна відповідальність у системі корпоративного управління / Д.М. Баюра // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 1. – С. 21.
2. Жуковська В.М. Соціальна відповідальність як напрям реалізації корпоративної стратегії розвитку / В.М. Жуковська // Фінанси України. - К.: 2009. – С.14-21.
3. Соціальні проекти [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://danone.ua/ua/social-responsibility/>

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ ЗА РАХУНОК МАРКУВАННЯ У ВІДПОВІДНОСТІ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ВИМОГАМИ

*Янушкевич Дмитро Анатолійович
к.т.н., доц. каф. ТЕЯТ Харківського
торговельно-економічного інституту
КНТЕУ
e-mail: yada_nmc@ukr.net*

*Руденко Вадим Миколайович
магістрант Харківського торговельно-
економічного інституту КНТЕУ*

Хлібопекарська галузь – одна з провідних галузей харчової промисловості України, призначення якої безперервне забезпечення

виробництва хліба, хлібобулочних та інших борошняних виробів у обсягах, які відповідають нормам державної продовольчої безпеки. За даними статистичних органів у 2015 р. в Україні працювало 1486 підприємств – виробників хліба. З них 71 % хліба та хлібобулочних виробів виготовляють промислові хлібозаводи, розташовані у містах і районних центрах (близько 400), 20% випікають приватні, малі пекарні, 9% - інші підприємства [1].

Конкуренція є найважливішим елементом ринкової економіки, який забезпечує її ефективне функціонування. Саме тому підприємства мають виготовляти те, що продається, а не продавати те, що виготовляється.

Питання конкурентоспроможності хлібобулочних виробів є досить важливим для кожного підприємства-товаровиробника. Саме тому воно потребує комплексного аналізу, оскільки застосування однієї методики не дає повного результату. Методами оцінки конкурентоспроможності займалися такі вчені, як О.В. Сидоренко, А. Глухов, С. М. Ілляшенко тощо [2; 3]. Проте ними не було застосовано оцінку конкурентоспроможності хлібобулочних виробів за рахунок маркування.

Для визначення конкурентоспроможності продукції застосовуються економічні показники (собівартість, рентабельність одиниці продукції, ціна, трудомісткість та прибутковість одиниці продукції), показники стандартизації і уніфікації, показники технологічності, ергономічні та естетичні показники, показники стабільності характеристик товару при регламентованому періоді зберігання, показники призначення товару.

Європейська інтеграція надає нові можливості для українських підприємств, особливо підприємств хлібопекарської галузі. Підвищення рівня адаптації вітчизняних хлібопекарських підприємств та їх конкурентоспроможності до європейських вимог може відбуватись за рахунок маркування хлібобулочних виробів, яке відповідає європейським вимогам.

В Україні вимоги до маркування хлібобулочних виробів регламентуються вимогами Законів України «Про захист прав споживачів», «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», технічним

регламентом «Щодо правил маркування харчових продуктів», ДСТУ 4518:2008 «Продукти харчові. Маркування для споживачів. Загальні правила», ДСТУ 4585:2006 «Вироби хлібобулочні здобні. Загальні технічні умови» та технічними умовами на конкретний вид продукції. Згідно цих документів, маркування повинно містити таку інформацію: назву виробу, назву підприємства-виробника, його адресу і телефон, масу нетто, склад продукту, дату виготовлення, інформацію про харчову та енергетичну цінність продукту, термін придатності до споживання (термін реалізації) та умови зберігання, товарний знак, штрих-код, позначення нормативного документу (за яким вироблено продукт).

У країнах ЄС з 13 грудня 2014 р. діє Регламент ЄС № 1169/2011, який є основним документом, в якому викладено правила маркування харчової продукції, яка реалізується на території країн Європейського Союзу. Нові правила ЄС роблять обов'язкове маркування продуктів харчування і інструктують виробників в забезпеченні інформацією про енергетичну цінність 6 інгредієнтів: жирів, насичених жирів, вуглеводів, цукру, білка і солі - саме в такому порядку, в розрахунку на 100 г або на 100 мл продукту. Регламентом також унормовано розміщення маркування на упаковці.

Також обов'язково маркується продукція, що містить наявність алергенів. Упаковка не просто повинна містити відомості про наявність цих компонентів, на ній також за допомогою кольору і фону повинні бути виділено вміст в продукту алергенів. Вся інформація на упаковці повинна бути на мові країни, в якій цей товар реалізується. З метою полегшення прийняття зваженого рішення покупцями, виробники використовують додатковий тип маркування:

- маркування «Світлофор» - використовує виділення складу кольором залежно від небезпеки для здоров'я (червоний - високій рівень шкоди, жовтий - середній, зелений - низький), виділення кольором можливе лише при розрахунку на порцію, більшою за 100 г;

- GDA – вказує вміст поживних речовин продукту у відсотках від денного раціону. Часто об'єднується GDA з маркуванням «Світлофор». Такий

скорочений формат нанесення інформації є додатковим і не повинен замінювати необхідний перелік інформації на маркуванні.

На основі отриманих результатів можна стверджувати, що вітчизняні виробники хлібобулочних виробів не зможуть підвищити конкурентоспроможність своєї продукції, якщо вона не відповідає європейським нормам. Приведення у відповідність маркування хлібобулочних виробів до європейських вимог є необхідною умовою для вітчизняного виробника.

Список використаних джерел

1. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Держ. ком. статистики України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Ващенко В. Оцінка конкурентоспроможності хліба нового асортименту на ринку України // Товари і ринки. – 2010, №1.- С. 158-163.
3. Менеджмент та маркетинг інновацій: Монографія / за ред. д. е. н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми.: ВТД «Університетська книга», 2004. – 616 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ЛОГІСТИЧНОГО АУТСОРСИНГУ В УКРАЇНІ

*Ярмош Олена Віталіївна
к.ф.-м.н., доц. каф. менеджменту
Української інженерно-педагогічної
академії, м. Харків*

*Параскеєва Еліна
студентка Української інженерно-
педагогічної академії, м. Харків
e-mail: paraskewowa97@mail.ru*

У сучасних умовах аутсорсинг набув великого значення у розвинутих країнах, ставши важливим засобом збільшення продуктивності праці у виробничій сфері та сфері послуг. Українські ж компанії тільки інколи використовують такі схеми, бо практика ще далека від теорії, не дивлячись на зростання рівня застосування аутсорсингу у світі. У той же час високий рівень конкурентоспроможності вимагає від підприємств створення нових інструментів та засобів досягнення зниження витрат та збільшення якості

товарів і послуг. Аутсорсинг є дієвим інструментарієм на шляху вирішення зазначеної задачі на ринку логістичних послуг – ринку, що здатний вплинути на такі аспекти роботи підприємства, як витрати на дистрибуцію, на контроль ланцюгів поставки, на гнучкість підприємства, на обслуговування покупців, на сезонні коливання попиту на продукцію, на впровадження нового продукту

Вагомий внесок у вивчення проблеми аутсорсингу, його сильних та слабких сторін зробили такі науковці, як Кадиев Т., Календжян С., Анікін Б., Хейвуд Д. та інші.

Термін «аутсорсинг» означає скорочення або відмову від власного бізнес-процесу, переважно неключового (не профільного) або неприбуткового для компанії і передачу його спеціалізованим компаніям. Це дає змогу сконцентруватися підприємству на його основній діяльності. Аутсорсинг є однією з найсучасніших і найуспішніших бізнес-моделей, що дає змогу досягти реальних конкурентних переваг [1, с. 450].

Результати праці Headhunter, UCMS Group та Intercomp показують, що аутсорсинг є найбільш розвиненим серед масштабних компаній. Аутсорсинг є, здебільшого, особливістю іноземних компаній, розташованих в Україні, – 55% із усіх підприємств з іноземним капіталом активно використовують аутсорсинг для скорочення витрат своєї діяльності [2]. В Україні проблемою є недостатній досвід логістичних операторів, що призводить до низького рівня PL-операторів.

Існує загальноприйнята класифікація із логічного обслуговування [3]:

Логістика першого рівня (1PL (first party logistics)) – це внутрішня логістика, де всі послуги з транспортування, складського зберігання, митних операцій і супутнього сервісу зосереджені всередині компанії замовника.

Логістика другого рівня (2PL (second party logistics)) – це зовнішня логістика, що дозволяє виконувати традиційний спектр послуг, пов'язаних із транспортуванням та складуванням.

Логістика третього рівня (3PL (third party logistics)) – це зовнішня логістика, що дозволяє інтегрувати усі логістичні послуги в єдиний комплекс,

так званий «cross docking», проектування та розробка інформаційних систем, використання послуг субпідрядників та ін.

Логістика четвертого рівня (4PL (fourth party logistics)) – це зовнішня і внутрішня логістика, де компанія-провайдер виконує функції логістичних послуг провайдера 3PL.

Логістика п'ятого рівня (fifth party logistics 5PL) – це Інтернет-логістика. Провайдери 5PL використовують всесвітню мережу як єдину віртуальну площу для виконання повного спектра логістичних завдань.

В Україні логічний аутсорсинг є не досить розповсюдженим і існує тільки на початковому рівні розвитку. Здебільшого це зумовлено високим рівнем тінізації економіки та становленням ринку логічних послуг. В той же час важливість та комплексність проблеми розвитку аутсорсингу на українському ринку актуалізують необхідність проведення більш широких і масових досліджень ринку логістичних послуг. На даний момент домінуючу роль виконують транспортування, складування і комплектація вантажів. Послуги доданої вартості також користуються популярністю.

Основними чинниками, які сьогодні стримують розвиток логістичного аутсорсингу є: застарілий автопарк і підхід до формування транспортних мереж; «непрозорість» логістичних операцій; недосконала законодавча база; відсутність належних знань в області логістики та кваліфікованого персоналу; завищені ціни на логістичні послуги та високий рівень інфляції; сильна політизація господарського середовища [4].

Таким чином, можна стверджувати, що передача логістичних функцій на аутсорсинг для вітчизняних підприємств є інноваційною технологією і потребує ретельного вивчення світового досвіду та пошуку шляхів впровадження із врахуванням специфіки розвитку українського ринку логістичних провайдерів. Набуття гнучкості структури, розвитку систем надання інтегрованих логістичних послуг тощо дозволить досягнути українським підприємствам рівня 3PL в сфері логістики. Разом з тим, дефіцит висококласних кадрів – кваліфікованих логістів, регіональна експансія,

зростання конкуренції стимулюватимуть компанії активніше передавати частину логістики операторам.

Список використаних джерел

1. Матвій І.Є. Роль логістичної інфраструктури та аутсорсингу у забезпеченні ефективної діяльності підприємства / І.Є. Матвій // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2007. – № 580. – С. 447-451.

2. Зозульов О. Аутсорсинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації / О. Зозульов, О. Микало // Економіка України. – 2009. – № 8 (573). – С. 16-24.

3. Logistics Service Providers Market [Electronic resource] / Meibach Logistics. – Frankfurt, 2010. – Access mode : www.meibach.com.

4. Distribution and Transportation [Electronic resource] / Capgemini – Paris, 2010. – Access mode : www.capgemini.com.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 4 ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ

<i>Pluznikov V.O., Fatun A. The Negative Impact Of Corporate Globalism On The National Economy.....</i>	7
<i>Авраменко О. І., Макаренко Р. Економічна безпека та антикризове управління.....</i>	10
<i>Агрес О. Г. Сутність фінансового моніторингу в банках.....</i>	13
<i>Агрес О. Г., Яхневич Л. І. Банківські ресурси: сутність та класифікація....</i>	16
<i>Алексєєва Т. І., Лимарь М. С. Стан та методи антикризового управління на підприємствах України.....</i>	19
<i>Берест М. М., Сабліна А. С. Теоретичні засади сутності фінансової стійкості банку.....</i>	22
<i>Бессонова С. И., Бессонова А. В. Исследование состояния экономической безопасности в современной Украине.....</i>	25
<i>Бессонова С. И., Куртянык М. С. Особенности антикризисного управления в развитии автомобильной промышленности.....</i>	28
<i>Біловол Р. І. Впровадження служби економічної безпеки підприємства в умовах викликів зовнішнього середовища.....</i>	31
<i>Валенюк Н. В., Суботіна Г. О. Економічна безпека промислових підприємств в період фінансово-економічних криз.....</i>	34
<i>Волошин В. І., Васильців В. Г. Проблеми розвитку сектору інформаційних технологій в Україні в контексті забезпечення економічної безпеки держави .....</i>	37
<i>Гавкалова Н. Л., Бушман Т. С. Кадрові ризики за напрямками управління персоналом.....</i>	40
<i>Гріценко С. І., Карандін І. О. Проблеми економічної безпеки України та шляхи їх вирішення.....</i>	43
<i>Іртищєва І. О., Бєлякова М. Ю. Взаємозв'язок антикризового управління та системи економічної безпеки підприємства.....</i>	46
<i>Калінін О. В. Особливості ризик - менеджменту у сучасному бізнес-середовищі.....</i>	48
<i>Калинин А. В., Дудников Б. Ю. Усовершенствование системы финансового планирования на предприятии. Концепция рискованной стоимости .....</i>	51
<i>Кізін Г. В. Характеристика національного господарського комплексу як економічної компоненти безпеки держави.....</i>	54
<i>Клапків Ю. М. Товариства взаємного страхування та страхові компанії, як інфраструктурна основа мінімізації фінансових острахів.....</i>	57
<i>Кулікова Л. В. Діагностика фінансового стану підприємства в період кризи.....</i>	61
<i>Кулиняк І. Я., Черкіс С. Т. Фінансовий контролінг як ефективний</i>	

інструмент антикризового управління підприємством.....	64
<i>Лупак Р. Л., Демчишин Я. І., Рудик С. А.</i> Особливості розвитку малих підприємств у економіці України.....	68
<i>Малярчук І. І., Коваль Н. Я.</i> Деякі аспекти оцінки кадрової безпеки підприємства.....	70
<i>Малярчук І. І., Трач С. І.</i> Антикризове управління підприємством як ключова складова його економічної безпеки.....	73
<i>Мандзіновська Х. О.</i> Економічна безпека: теоретичні аспекти дослідження.....	76
<i>Мандзіновська Х. О., Дулька О.Б.</i> фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект.....	79
<i>Марків Г. В.</i> Ризик-менеджмент як дієвий засіб забезпечення стійкості банківських установ.....	82
<i>Мирошниченко Ю. В., Подобед Т. В.</i> Управління ресурсним потенціалом як складова антикризового управління підприємством.....	85
<i>Мирошниченко Ю. В., Стась О. Г.</i> Актуальність антикризового управління на вітчизняних підприємствах.....	88
<i>Мушнікова С. А., Доброскок А.Д.</i> сучасні заходи підвищення рівня безпеки банківської установи.....	91
<i>Ніконенко У. М., Гапченко А. А.</i> Дослідження підходів щодо визначення поняття “кадрова безпека” підприємства.....	94
<i>Прокопович Л. Б., Стойкова І. М.</i> Інформаційно-аналітичне забезпечення діагностики економічної безпеки підприємств портової галузі.....	97
<i>Пурій Г. В.</i> Складові діагностики кризового стану підприємств.....	100
<i>Сабліна Н. В.</i> Забезпечення фінансової стійкості банківської установи.....	102
<i>Соколова Л. В., Кончаковська О. С.</i> Економічна безпека підприємств торгівлі.....	105
<i>Стеців Л. П., Яремій Р. П.</i> Фінансова безпека страховика: суть та умови забезпечення.....	108
<i>Ткаченко І. В., Шахмаєва А. О.</i> Сутність та основні заходи антикризового управління підприємством.....	111
<i>Федотова Т. А., Васильєва А. В.</i> Економічна безпека України в умовах глобалізації.....	114
<i>Федотова Т. А., Кузьміна К. П.</i> Антикризове управління підприємством..	117
<i>Федотова Т. А., Михалочкіна М. О.</i> Економічна безпека та антикризове управління.....	120
<i>Федотова Т. А., Шостак Ю. П.</i> Напрямки антикризового управління ринком праці.....	123
<i>Халіна О. В.</i> Організаційне забезпечення функціонування системи контролінгу на підприємстві.....	126
<i>Худавердієва В. А., Бажинів О. О.</i> завдання системи економічної безпеки підприємства.....	128
<i>Худавердієва В. А., Вусань Д. П.</i> Шляхи забезпечення економічної	131

безпеки підприємства.....	
<i>Худавердієва В. А., Гуренко В. В.</i> Політика і стратегія безпеки підприємства.....	134
<i>Худавердієва В. А., Карел Т. Г</i> механізм управління економічною безпекою підприємства.....	137
<i>Худавердієва В. А., Рудич В. О.</i> Передача функцій забезпечення економічної безпеки підприємства в аутсорсинг.....	139
<i>Черення Г. М.</i> Методичні підходи до управління ризиками на підприємстві	142
<i>Чобиток В. И., Куліков В. В.</i> Роль промислового шпіонажа в современных условиях.....	145
<i>Чорненька О. Б., Шперун І. В.</i> Вплив заборгованості на потенціал економічної безпеки підприємства.....	148
СЕКЦІЯ 5 ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	
<i>Авраменко О. І., Хижняк Ю. О.</i> Податок на прибуток банків України: проблеми та перспективи вдосконалення в умовах євроінтеграції.....	151
<i>Алексєєва Т. І., Баканова Ю. К.</i> Оцінка рівня конкурентоспроможності підприємств України в умовах євроінтеграції.....	154
<i>Білявський В. М.</i> Формування євроінтеграційних пріоритетів в контексті збільшення конкурентоспроможності економіки України.....	157
<i>Ботвіна Н. О.</i> Напрями інвестиційної діяльності в підприємства АПК України.....	160
<i>Вербицька Г. Л.</i> Проблеми підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграційних процесів.....	162
<i>Гриценко С. И., Пасенко Е. В., Кацаран Е. Ф.</i> Способы оптимизации затрат предприятия.....	165
<i>Дем'яненко Т. І.</i> Шляхи підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств.....	168
<i>Доценко Г. Є.</i> Огляд підходів та методів оцінки конкурентоспроможності підприємства.....	171
<i>Душина Л. М., Губаренко Л. М.</i> Визначення інвестиційної привабливості промислового підприємства.....	174
<i>Завидівська О. І., Легка Р. І.</i> Оцінка вартості людського життя в Україні..	176
<i>Кір'ян О. І., Кондрашкін М. Ю.</i> Маркетинг персоналу як джерело оптимізації потенціалу підприємства.....	179
<i>Корінь М. В.</i> Концептуальні засади забезпечення конкурентоспроможності залізничного транспорту України.....	182
<i>Леховіцер В.О.</i> Проблеми оцінки інноваційного розвитку машинобудівної галузі на національному рівні в умовах євроінтеграції.....	185
<i>Лупак Р. Л., Качмар Н. М., Камарчук І. М.</i> Роль консолідованої соціальної відповідальності в системі управління конкурентоспроможністю підприємства.....	188

<i>Майборода О. Є.</i> Управлінські методи інноваційної діяльності підприємства	191
<i>Ніконенко У. М., Чернюшок Ю. С.</i> Проблемні аспекти організації оплати праці в Україні в умовах посилення євроінтеграційних процесів.....	194
<i>Окландер М. А., Квахненко К. В.</i> Проблеми розвитку ринку вір-товарів в Україні.....	197
<i>Прохорова В. В.</i> Актуальні підходи до оцінки ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства.....	199
<i>Прушківський В. Г., Буряк В. В.</i> Формування конкурентоспроможного потенціалу міста в умовах активізації процесів євроінтеграції.....	204
<i>Сластяникова А. І.</i> Стратегічний аспект формування ресурсного потенціалу підприємств.....	207
<i>Федотова Т. А., Фінько А. В.</i> Проблеми на шляху до євроінтеграції економічної системи України.....	210
<i>Циган Р. М., Гребінна Е. Ю.</i> Обґрунтування активізації експортної діяльності підприємств в Україні.....	213
<i>Циган Р. М., Назаренко К. І.</i> Дослідження основних проблем виходу підприємств автомобілебудівної промисловості на євrorинок.....	216
<i>Циган Р. М., Синято А. О.</i> Вектор розвитку харчової промисловості в Україні.....	219
<i>Чобіток В. І., Грабар М. В.</i> Конкурентоспроможність підприємства.....	222
<i>Чукурна О. П., Давидова А. В.</i> Оцінка безпеки продукції машинобудування в європейському союзі.....	225
<i>Чумак Л. Ф., Гнилицька В. О.</i> Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств.....	228
<i>Чумак Л. Ф., Лісняк А.О.</i> Конкурентоспроможність потенціалу підприємств в сучасних умовах.....	231
<i>Шляхетко В. В., Пус З. С., Трачук М. В.</i> Деякі особливості ведення обліку суб'єктів малого підприємництва України та окремих країн ЄС.....	234
<i>Штефан Л. Б.</i> Стійкість фінансової системи України як передумова євроінтеграції.....	238
<i>Якименко-Терещенко Н. В.</i> Стратегічні пріоритети модернізації транспортної системи України.....	241
<i>Якубів В. М., Григорук І. І.</i> Зовнішньоекономічна діяльність сільськогосподарських підприємств України в контексті міжнародної інтеграції: аналіз проблеми.....	244
СЕКЦІЯ 6 ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАКТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ В ЕКОНОМІЦІ	
<i>Ареф'єва О. В.</i> Прикладні аспекти управління фінансовими потоками....	248
<i>Беляєва С. С.</i> Регулювання питань забудови рекреаційних територій (на прикладі м. Черкаси).....	250
<i>Георґіаді Н. Г., Ванькович Л. Я.</i> Про удосконалення методичних підходів до дифузії результатів інноваційної діяльності підприємств.....	254

<i>Гончар В. В., Вакуленко О. О.</i> Латеральний маркетинг як інструмент розробки нового товару в раніше не задіяних сегментах ринку.....	257
<i>Гончар В. В., Гуденко О. О., Юзефович В. А.</i> Особливості електронних закупок у бюджетній сфері в 2016 році.....	260
<i>Гордієнко Л. Ю.</i> Передумови та перспективи практичного використання методів та інструментів трансформаційного менеджменту суб'єктами господарювання	263
<i>Гриценко С. І., Зубков Д. О.</i> Проблеми та перспективи використання інтернет-маркетингу на території України.....	266
<i>Запорожець І. М., Кісіль О. І.</i> Інформаційні засоби системи бюджетного управління на суднобудівному підприємстві.....	269
<i>Заярна Н. М., Іванів П. М., Нечесанов М. Ю.</i> Оптимізація витрат обігу – складова антикризового управління торговельного підприємства.....	271
<i>Заярна Н. М., Марчук А. Ю.</i> Організаційні основи розробки і впровадження інновацій.....	275
<i>Камишиникова Е. В., Степко А. М.</i> Грейдинг як інструмент удосконалення системи мотивації персоналу в сучасних умовах.....	278
<i>Кобець С. П.</i> Підвищення ефективності логістичної діяльності підприємства за допомогою застосування інформаційних систем.....	281
<i>Логутова Т. Г., Каргин Б. Б.</i> Эффективность от внедрения корпоративной информационной системы на промышленных предприятиях группы метинвест.....	284
<i>Литвиненко О. Д., Дерейко Ю. О.</i> Аналіз фінансового стану підприємства як засіб підвищення ефективності його діяльності.....	287
<i>Литвиненко О. Д., Резнік А.С.</i> аналіз виробничих запасів підприємств і вироблення пропозицій щодо їх ефективного використання	290
<i>Литвиненко О. Д., Солдатенкова Т. В.</i> Роль фінансового аналізу в діяльності суб'єктів господарювання.....	293
<i>Логутова Т. Г., Каргин Б. Б.</i> Эффективность от внедрения корпоративной информационной системы на промышленных предприятиях группы метинвест.....	295
<i>Макогон В. Д.</i> Домінанти бюджетної політики в умовах економічних перетворень.....	299
<i>Мушнікова С.А., Чічіль І.Г.</i> Франчайзинг як засіб управління фінансовими ресурсами підприємства.....	302
<i>Неткова В. М.</i> Особливості формування лояльності споживачів в інтернет-середовищі.....	305
<i>Остапенко Т. Г., Луговий Б. О.</i> Міжнародне партнерство у сфері соціального захисту як невід'ємна складова на шляху європейської інтеграції України.....	308
<i>Письменний В. В.</i> Проблеми формування ресурсної бази цільових фондів органів місцевого самоврядування	312
<i>Проценко Н. М.</i> Прогнозування технічного потенціалу як інструмент сталого розвитку сільгосппідприємств.....	315

<i>Радченко О. Д.</i> Реалізації стратегії державної підтримки АПК методами форсайту.....	318
<i>Скрильник І. І.</i> Застосування економіко-математичного моделювання для управління економічною безпекою підприємства	322
<i>Сокиринська І. Г., Савчук Р. В.</i> Факторний аналіз чистого операційного грошового потоку підприємства.....	325
<i>Соловьева Е. А., Юров Д. А.</i> Сравнительный анализ применения системного и системологического подходов для определения миссии организации.....	329
<i>Стасіневич С. А.</i> Біржовий аграрний ринок в Україні: проблеми функціонування.....	331
<i>Федотова Т. А., Цуриков К. С.</i> Необхідність інноваційних методів та інструментів в сучасній економіці країни.....	334
<i>Федотова Т. А., Дундук А. В.</i> Перспективи практичного використання гейміфікації як сучасного інструменту управління персоналом.....	337
<i>Федотова Т. А., Лазарцева Т.</i> Кадрова політика підприємств на сучасному етапі розвитку.....	340
<i>Федотова Т. А., Хапилина К. А.</i> Методы управления персоналом в современных условиях экономического развития.....	343
<i>Черняєва А. О.</i> Проблеми підготовки та перепідготовки робітничих кадрів в Україні.....	346
<i>Шандова Н. В., Бакай Т. О.</i> Благодійність як рівень соціальної відповідальності бізнесу.....	349
<i>Шандова Н. В., Дарбінян Д. В.</i> Проблеми впровадження і розвитку системи екологічного менеджменту на українських підприємствах.....	352
<i>Шандова Н. В., Дарбінян Д. В.</i> Корпоративна соціальна відповідальність як фактор сталого розвитку регіону	355
<i>Янушкевич Д. А., Руденко В. М.</i> Підвищення конкурентоспроможності хлібобулочних виробів за рахунок маркування у відповідності з європейськими вимогами.....	358
<i>Ярмош О. В., Параскеєва Е.</i> Перспективи логістичного аутсорсингу в Україні.....	361